De jongens van de hobby club

Leonard de Vries

bron
Leonard de Vries, *De jongens van de hobby club*. Met illustraties van John Hummel. De Bezige Bij, Amsterdam 1947

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/vrie040jong01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

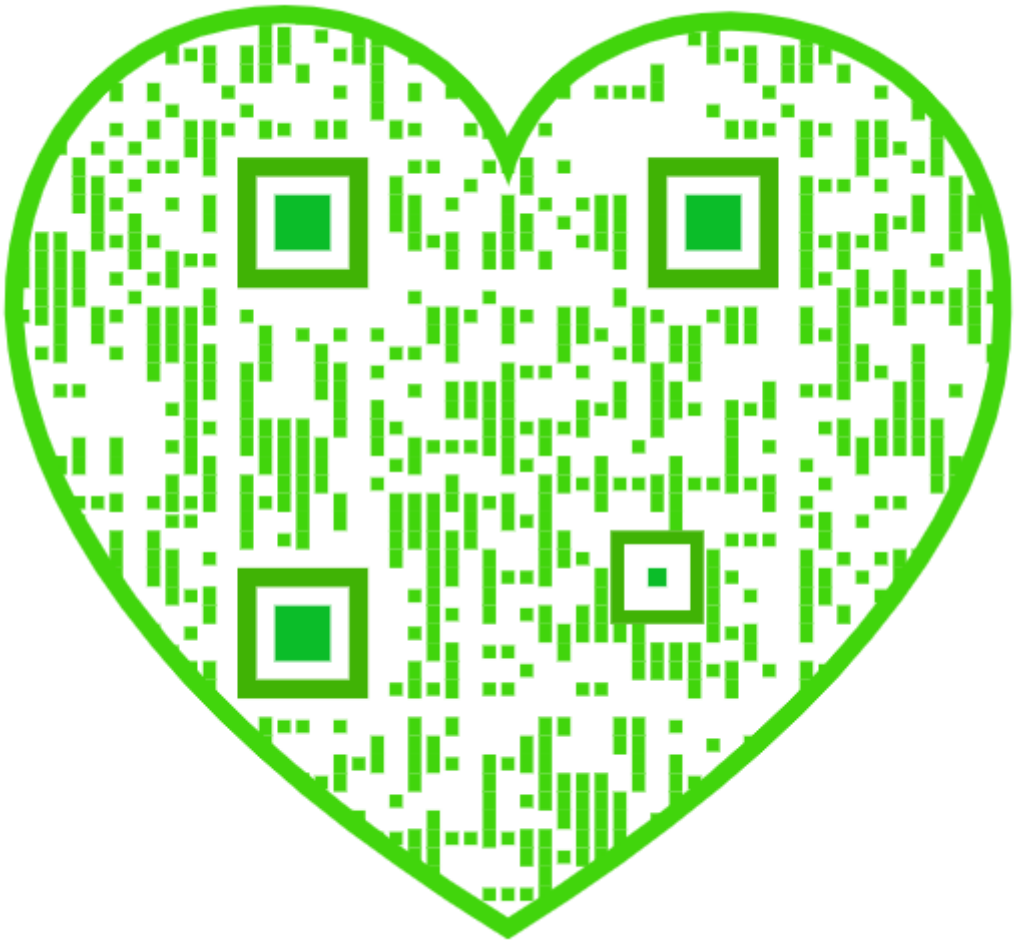

t.o. 3

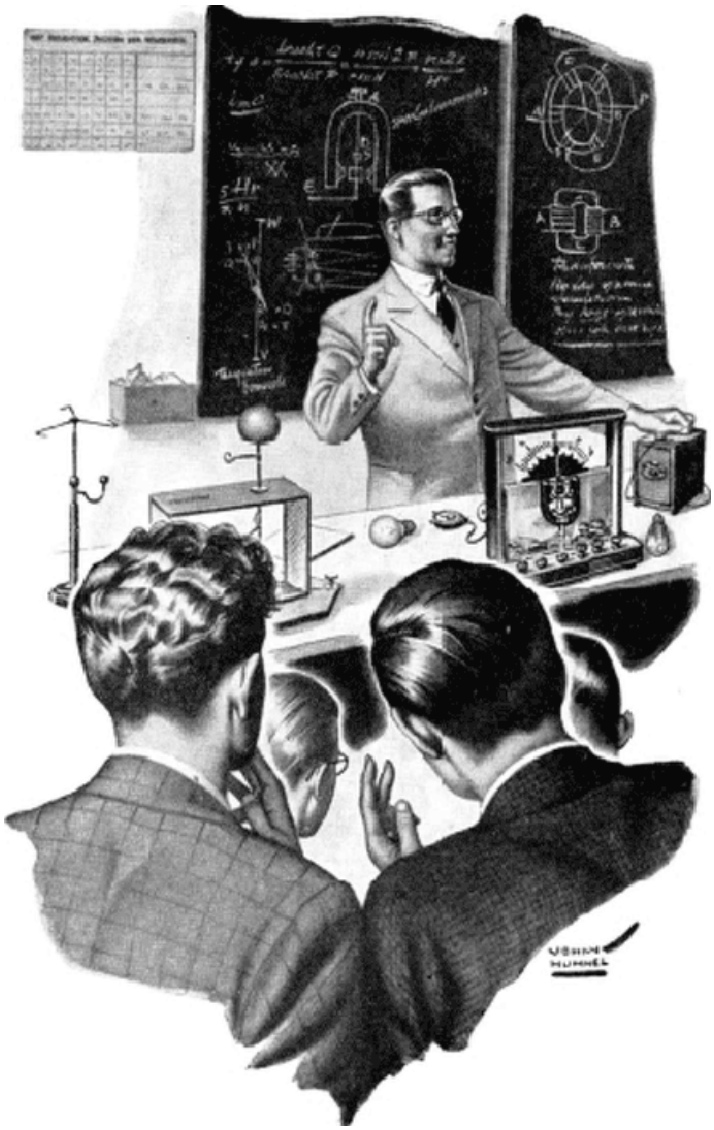

‘En zo zien jullie, jongelui....’ pag. 5

Hoofdstuk I

En zo zien jullie, jongelui, tot welke grootse resultaten de samenwerking tussen geleerden van verschillende takken der wetenschap heeft geleid. Doordrongen van de waarheid van het aloude spreekwoord ‘Eendracht maakt macht’ hebben natuur-, wis- en scheikundigen de handen ineengeslagen; hun gemeenschappelijke arbeid heeft hen verder gebracht dan het werk van elk afzonderlijk ooit had gekund en tal van belangrijke uitvindingen en ontdekkingen zijn daarvan het gevolg geweest. En wat voor de wetenschap geldt, is zelfs van toepassing op de gehele maatschappij: onderling begrip en samenwerking zijn even onmisbare factoren voor het verkrijgen van goede resultaten als persoonlijk inzicht en doorzettingsvermogen. Pas wanneer je dat inziet, maak je een goede kans te slagen in het leven, pas dan ligt de weg naar het door ieder zo fel begeerde succes en levensgeluk voor je open en daarom druk ik jullie, jonge mensen, op het hart: onthoudt van deze les desnoods slechts één woord, maar vergeet dàt dan ook nooit, dit ene: *Samenwerking*!

Toen de natuurkundeleraar, mijnheer Verburg, was uitgesproken, klonk de bel, waarop de klas zich naar het nattehislokaal begaf. Eigenlijk was het jammer, dat op natuurkunde juist de eveneens zo interessante nattehis volgde, want dat belette je na de les van Verburg nog eens over diens belangwekkende vertogen na te mijmeren. Mijnheer Verburg was uitermate populair, omdat zijn natuurkundelessen je deden vergeten, dat je op school was. Altijd zat hij vol met sterke verhalen over beroemde geleerden, ontdekkers en uitvinders en toch stampte hij er, zonder dat je dat bepaald merkte, de noodzakelijke kennis van het H.B.S.-programma muurvast in. Alles maakte hij je aanschouwelijk en als hij het bij electriciteit over atoomkernen of electronen had, dan zag je die gewoonweg voor je, ook al was dat volgens het natuurkunde-

boek volslagen onmogelijk. Vaak ging hij ver buiten zijn boekje en praatte hij over dingen, waarvoor iedere rechtgeaarde H.B.S.-er zich interesseert, maar waarover hij zelden hoort spreken. En wanneer Verburg eenmaal op zijn praatstoel zat, dan ging een wereld vol van ongekende mogelijkheden voor je open: het Rijk der Wetenschap! Als in een wonderlijke droom leidde hij je dan door de grote laboratoria, waar in witte jassen gehulde 'mannen van de wetenschap', gebogen over reageerbuizen en microscopen en omringd door blinkende apparaten en geheimzinnige electrische toestellen, zich in stilte wijdden aan de vervulling van hun grootse taak: door te dringen in de geheimen van leven en natuur en daarmee de mensheid te dienen. En omdat mijnheer Verburg dit alles afwisselde met het overhoren van de les, het geven van proeven en het bespreken van huiswerk, luisterde zijn publiek steeds met aandacht naar hem en verveelde zich nooit.

Uit angst voor een 'dubbel blaadje' keken de leerlingen van 4B op weg naar 'Mammie', de nattehislerares, nog gauw even hun les na. Gelukkig bleek hun vrees ongegrond te zijn en was er geen kans op onverwachts schriftelijk overhoren, want in het nattehislokaal waren de zware, gevoerde overgordijnen dichtgeschoven en dat betekende: bioscopie. De amanuensis had op de toonbank de zware booglampprojector, de met koelwater gevulde condensor en de Zeiss-microscoop opgesteld, Mammie legde de tussen dekglaasjes geklemde preparaten op volgorde, het bord ging schuil onder het linnen projectiescherm en nadat het licht was uitgedraaid, sneed een felle lichtbundel door het duister en toverde op het doek een gekleurd en vele honderden malen vergroot beeld van de vertakte aderen van een vlindervleugel. Het nu volgende schouwspel was zo boeiend en afwisselend, dat de klas de volgende vijftig minuten niet meer over de natuurkundeles sprak of dacht. Toen evenwel het laatste les-uur, boekhouden, was aangebroken, kwamen de tongen van 4B eindelijk los.

En geen wonder! Mijnheer Kips, wegens de geringe gelijkenis met het legdier en de grote overeenkomst met het blaatdier de Geit genaamd, verstond de kunst het toch al vrij droge boekhouden tot een ware Sahara te maken. De enige oase in deze woestijn was het feit, dat de Geit noch over paedagogische, noch over politiële eigenschappen beschikte, hetgeen tot gevolg had, dat het boekhouduurtje in een gezellige sociëteit veranderde en de jongens betere kansen maakten om een goed schaker of bridger te worden dan een goede

boekhouder. Dit alles bewees, dat de sik van den Geit den leerlingen weinig ontzag inboezemde, terwijl mijnheer Kips zijn peper-en-zout-kleurig kin-aanhangsel juist met tegenovergesteld doel had aangekweekt.

Fred Vermeer was de eerste, die hard-op mijmerde, toen hij tegen zijn buurman, Leo van der Sluis, zei:

- Verburg was weer geweldig vanmorgen, vond je ook niet?

- Nou, en of! Ik krijg altijd visioenen van een soort van technisch paradijs, antwoordde Leo. Die man heeft zelf de smaak van al die wetenschappelijke dingen zo te pakken, dat hij ons al even enthousiast er voor wil maken als hij zelf is.

- En dat lukt hem wonderwel. Ik loop smoorheet, wanneer Verburg op zijn praatstoel zit. Als de bel gaat, klinkt die net als een wekker na een mooie droom: opstaan en foetsie met al het moois.

- Zeg Fred, zou Verburg van onze hobbies afweten? Ik had bij zijn redevoering af en toe het gevoel, dat hij zich speciaal tot ons richtte. Of zou dat maar verbeelding zijn?

- Neen, vast niet, antwoordde Fred. Nou je 't zegt: ik had ook dat gevoel; net of hij meer naar onze bank keek dan naar de rest van de klas. Van onze hobbies afweten? Maar natuurlijk! Ik snap 't al: mijn moeder heeft er den baas en waarschijnlijk ook wel Verburg op de laatste ouderavond over gesproken. Dat verklaart alles!

- Neen, niet àlles. Want wat voor reden heeft-ie om zich speciaal tot ons te wenden? Dàt is me een raadsel. Maar wacht, laten we even op den Geit letten, die bazelt daar iets over het afsluiten van een balans, je weet nooit, hoe we dat nog eens nodig kunnen hebben.

Om niet elk proefwerk van boekhouden met het cijfer twee bekroond te zien, brak de klas haar conversatie en bridge- en schaakspelletjes tijdelijk af, wanneer de Geit een probleem behandelde, waarvan je de truc moest door-hebben zo je van het gegoochel met cijfers nog iets terecht wilde brengen. En daar dit vooral voor het afsluiten van een balans gold, hield de klas zich even stil, ja, lette zelfs op en zemelde alleen de dorre stem van den Geit door het lokaal. Toch kon Leo ondanks zijn goede voornemens zijn aandacht er niet bijhouden en vulde hij met verwoede ijver de nullen in zijn boekhoudschrift op met inkt, hetgeen er op wees, dat zijn hersens op hoogspanning werkten. Plotseling bleef echter de punt van zijn pen op het papier stilstaan, gaf hij Fred een overigens

goed bedoelde por tussen zijn ribben en fluisterde hij:

- Ik heb 't.... het raadsel! En dat niet alleen: ik heb 'n idee.... man.... een reuzen-idee!!

Dat interesseerde Fred heel wat meer dan het al of niet klappen van de balans, want zijn ‘Vertel op!’ verried meer dan gewone belangstelling.

- Die goeie Verburg heeft me d'r op gebracht. Jij bent een filmenthousiast in hart en nieren. Wanneer jij droomt, droom je van filmexpedities, geluidscamera's en bioscoopcabines. Wanneer je wakker bent, voel je je het gelukkigst achter je zoemende filmcamera of -projector. Al je zakgeld geef je uit aan films, lampen en bioscoopkaartjes. Al je vrije tijd besteed je aan het opnemen, afdraaien of zien van films en je vurigste wens is: cameraman te worden. Wat mij betreft: dito met een sterretje, mits je 't woord ‘film’ door ‘radio’ vervangt. Als je op een vrije middag mijn kamer binnenwandelt, breek je je nek over de wirwar van draden, òf je krijgt een duizeling van de rommel, bestaande uit ontvangers, versterkers, draaitafels, pick-ups en microfoons, òf je wordt op slag doof van de herrie. Verleden week kwam onze benedenbuurman, die nota bene potdoof is, over het lawaai klagen: ik was bezig mijn nieuwe 20-watt balans-versterker, die ik de vorige maand op stapel had gezet, te laten proefstomen. De conus van mijn luidspreker had het hard te verduren en bij een drumsolo viel er een stuk kalk uit het plafond. Nou ja, thuis vinden ze dat voor een keertje niet zo erg, vooral omdat ik 't er op school nogal aardig afbreng....

- Jaja.... goed, zei Fred wat ongeduldig. Maar wat is nu eigenlijk je idee?

- Dat zal ik je nu eens netjes vertellen, hernam Leo. Verburg had het over ‘samenwerking’. Het is stom, hopeloos stom, van ons, dat wij nooit op het idee zijn gekomen wat onze hobbies betreft met elkaar samen te werken. Film en radio kunnen elkaar immers zo goed aanvullen. Neem nu eens mijn proeven met het opnemen van gramofoonplaten, en jouw films: samen kunnen ze een sprekende film opleveren! Voeg daar nog twee hobbies aan toe: fotografie en electricteit. Een amateurfotograaf kan de standfoto's nemen, een electriciteitsmaniak kan voor de schijnwerperinstallatie zorgen. Dat is één voorbeeld en zo zijn er meer. Op onze school zijn verscheidene luitjes, die er een hobby op nahouden, dat weet ik zeker. In 4A b.v. zit een knaap, die leeft gewoonweg van scheikunde. Een zolder vol met kolven, reageerbuizen, koelers

en ander glaswerk, rekken vol met basen, zuren, zouten en vergiften tot explosieve stoffen toe, heb ik wel eens horen beweren. En neem nu eens onze eigen klas: Veerman en Poldervaart zijn op en top radiomensen, Hans van Zuilen, een kei op het gebied van electriciteit, zoals zijn toneelverlichtingsinstallatie op de vorige schoolfuif bewezen heeft. En Taco Speekhout uit 3B niet te vergeten, dat jong met die pracht van een Leica, waarmee hij onder de les stiekem onze dames en heren docenten heeft gefotografeerd! Zulke lui moeten we hebben!!

- Moeten we hebben? echode Fred. Ik zal een boon zijn als ik snap wat je bedoelt. Hebben? Wat hebben? Hoe hebben? Waarom hebben?

- Ach, uilskuiken dat je bent! barstte Leo uit, die, meegesleept door zijn enthousiasme, zijn fluistertoon had laten varen en, enkele kwaje opmerkingen van den Geit negerend, met steeds luider stem voortging: die moeten we hebben voor onze club! We moeten een club oprichten van jongens met een technische hobby om, zoals Verburg het daarstraks zo treffend uitdrukte, door samenwerking tot grootse resultaten te komen. Een club met een eigen clublokaal, waar je naar hartelust kunt experimenteren, waar je rommel en lawaai kunt maken, waar je je eigen baas bent en niemand je kan lastig vallen! Een club van louter enthousiastelingen, van jongens, dol op techniek, één met hun hobby! Een club voor radio, fotografie, film, scheikunde, electriciteit en wat al niet meer! Een club, zoals er hier nog nooit geweest is, maar die wij zullen oprichten! Onze club.... de H o b b y C l u b !!

Even was het stil in de bank, toen gaf Fred, om aan zijn geestdrift uiting te geven, een schop tegen de bank voor hem, die klonk als een kanonschot en zei:

- Tjonge.... da's een idee zeg! Neen maar! Dat is een reuze idee! Een moord-idee!! Een, nee, ‘de’ Hobby Club! Wat een pracht naam! Geen betere denkbaar! Tja, dàt moeten we hebben, een club van jongens met een technische hobby. Kerel, je bent een genie, je moest de Nobel-prijs hebben voor zo'n plan! 't Is....

- Nou, nou, suste Leo, die niet verwacht had, dat zijn idee den gewoonlijk nogal flegmatieken Fred zo in vuur en vlam zou zetten, we zijn er nog niet, en dan, zonder overdreven bescheiden te willen zijn: Verburg, aan niemand anders dan Verburg met zijn inspirerend pleidooi voor ‘samenwerking’ hebben we dit plan te danken. Maar ik ben blij, dat je er ook

zoveel voor voelt, voor onze club: de Hobby Club. Die naam spreekt van zelf, hè? Vlot, suggestief klinkt-ie. Hobby Club: of je nooit anders gehoord hebt, zo doodgewoon en toch fris, toch oorspronkelijk! Maar nu au sérieux: we moeten er meteen werk van maken, van onze club. Wat zou je er van zeggen als we vanmiddag eens een oprichtingsvergadering hielden?

- Vanmiddag.... Woensdag, peinsde Fred. Da's puik. We treffen het, dat we net een vrije middag hebben. 't Huiswerk valt, geloof ik, ook wel mee. Zeg, boffen we even, dat dat mens voor Duits het proefwerk van Schwere Wörter net een week heeft uitgesteld? Dat is een prima zet van die jongedame geweest.... Maar waar en met wie wou je vergaderen?

- Och, ik zou zeggen bij mij thuis, als jij daar ten minste geen bezwaar tegen hebt, antwoordde Leo. Van mijn verjaardag heb ik nog een denderend blik Camels, jouw lievelingssigaretten. Ter inspiratie van goede voorstellen zullen we die de sigaar maken. Mijn moeder is naar Bussum, naar mijn grootmoeder: we hebben dus het rijk alleen. En wie we zullen uitnodigen? Laat 's kijken.... Wat denk je van Hans van Zuilen, Veerman en Poldervaart? Als we die eens even een briefje stuurden.

Fred, die zijn functie van secretaris al in de lucht voelde hangen, scheurde een bladzij uit zijn kladschrift en maakte drie briefjes met de volgende inhoud: ‘Hedenmiddag 3 uur ten huize van Leo van der Sluis belangrijke bespreking in zake de Hobby Club. Je aanwezigheid noodzakelijk. Na de bel mondelinge toelichting. Kom je? - Fred Vermeer. Als gewoonlijk functionneerde de P.T.T.-dienst van de klas voortreffelijk en in een minimum van tijd kwamen de briefjes terug, voorzien van een bevestigend antwoord.

- Da's voor mekaar, zei Fred. De vissen bijten al. Maar vind je niet, dat we dien chemicus uit 4A ook moesten vragen? Hoe heet dat heerschap eigenlijk?

- Tjark Veghel, antwoordde Leo. Hèm hebben we zeker nodig. Er zijn de meest fantastische verhalen over dien knaap in omloop: dat hij in de inktpotten bij Peukie een of ander oxyderend spul had gegooid, waardoor het inktschrift na enkele dagen wegbleekte en een stapel proefwerken in blanco velletjes papier veranderde; dat hij de leraarskamer op een portie reukloos traangas getracteerd heeft en de slachtoffers een hele morgen hebben lopen snotteren; hoe hij de stoel van den Taaie met een of ander spul heeft ingesmeerd, dat na

enige tijd allerafschuwelijkst ging stinken en de hele klas dacht dat eh.... enfin, je begrijpt me wel; hoe hij op de bodem van lege inktpotten ongebluste kalk strooide en de concierge, ik bedoel den Slome, zich een mikmak schrok, toen hij de potten bijvulde en de inkt bruisend over de rand kookte. Ja, en dan vooral niet te vergeten die bak met mijnheer de Hoest, die al drie jaar van school is en Kuch'm genoemd werd. Als Kuch'm iemand op snoepen betrapte, pikte hij het snoepgoed in en at het zelf op. Tjark besloot hem dergelijke streken af te leren. Op een ochtend, dat zijn klas twee uur achter elkaar proefwerk van Kuch'm had, zat hij zo demonstratief mogelijk te snoepen. Kuch'm kreeg het in de smiezen, ging op zijn achterste poten staan, eiste het snoepgoed op, dat Tjark niet wilde geven, pakte ten slotte zelf uit diens kastje een stuk chocola en begon dat smakelijk op te peuzelen. Daarbij knikte hij met zo'n beminnelijk lachje naar Tjark, dat deze niet kon nalaten een ‘'t is u van harte gegund, meneer’ te mompelen, hetgeen dien valsen Kuch'm nog vrolijker over zijn succes maakte. Maar na een kwartier bestierf dat schijnheilige lachje op Kuch'm z'n lippen en vertrok zijn gelaat via een grimas naar een uitdrukking van ‘diepste innerlijke bewogenheid’. Hij begon allerzonderlingst op zijn stoel heen en weer te draaien, een mysterieus geborrel en gerommel weerklonken en kort daarop schoot Kuch'm knetterend als een raket het lokaal uit. Toen deelde Tjark zijn verbaasde klasgenoten mee, dat ze bij hun proefwerk naar hartelust zouden kunnen spieken en afkijken, omdat de chocola.... laxeerchocola was, een lekkernij met dezelfde ge-weldadige uitwerking als wonderolie en dan nog wel in een dosis, voldoende voor een olifantenmaag. Tjark veronderstelde, dat Kuch'm de eenzaamheid in een kleine, gesloten en goed geventileerde cel met stromend water die verdere morgen waarschijnlijk zou prefereren boven een verblijf in de klas. Dat die vent niet uit elkaar gesprongen is, dat is me een raadsel, maar hoe dan ook, Kuch'm had zijn verdiende loon gekregen en vergreep zich sindsdien nooit weer aan clandestien snoepgoed; de school lachte zich een kriek om die kostelijke wraakneming en Tjark, en dat is nog het mooiste van het geval, zat, juridisch gesproken, buiten schot, omdat Kuch'm de chocola zelf genomen had. Je ziet, een uitvinder in de dop, die Tjark. Ja, er wordt zelfs beweerd, dat zijn scheikunde-hobby is ontstaan uit het verlangen om met chemische foefjes de leraren dwars te zitten. In ieder geval is hij een pracht exemplaar voor onze

club en ik zal hem dan ook na schooltijd in het fietsenhok vragen of hij vanmiddag komt.

- Ja, doe dat! zei Fred. En wat dien Taco betreft, dat is nog zo'n jonkie, daar zullen we nog maar even mee wachten, hè? Zeg, weet je wat we de rest van dit uur moesten doen? Overdenken wat er aan het oprichten van zo'n club vastzit, nagaan, welke mogelijkheden ons plan biedt en daar aantekeningen van maken om vanmiddag met concrete voorstellen te kunnen komen aanzetten. Die moeten we dan uitwerken tot statuten om daarmee een reglement samen te stellen. Wat klinkt dat officieel en plechtig, hè, maar een echte club kan het toch niet zonder al die poespas stellen en daarom: zet 'm op, man, een goed begin is 't halve werk en of dat begin, vanmiddag, goed is, dat hangt van ons af.

Leo begon weer nullen op te vullen met een ijver of zijn leven er van afhing, Fred trok diepe rimpels in zijn voorhoofd; beiden dachten na over het nieuwe, veel-belovende begrip, dat in hun leven was gekomen en Hobby Club heette.

's Middags tegen drieën fietste Fred fluitend door de Beethovenstraat naar het uiterste puntje van Amsterdam-Zuid, waar de moderne villa's en flatgebouwen overgingen in een woestijnachtige zandvlakte. Zijn boezemvriend Leo stond bekend als een groot muziekliefhebber en dweepte vooral met Beethoven; wanneer iemand hem vroeg waar hij woonde, antwoordde hij steevast: Da's nogal logisch, in de Beethovenstraat natuurlijk, helemaal achteraan. Nu stond hij op zijn balkon Fred toe te wuiven, die zich al van verre had aangekondigd met de doordringend schelle, snel opeenvolgende tonen van hun herkenningsfluitje, een verkorte en gestroomlijnde uitvoering van het populaire trompetmelodietje van de Posthoorngalop.

Toen Fred boven kwam, bleek hem, dat hij de eerste was. Hij trok zijn regenjas uit, ging de gezellig ingerichte zitkamer binnen en nestelde zich in een van de gerieflijke fauteuils. Hoewel hij uren kon sjouwen of zwoegen voor één enkele filmopname, was hij, evenals vele andere jongens, erg op zijn gemak gesteld en zocht altijd zorgvuldig uit, welke manier van zitten in een luie stoel het summum aan comfort bood. Nadat hij de ideale houding gevonden had, constateerde hij met voldoening de aanwezigheid van een schaal Weespermoppen, een blik Camels, een karaf limonade en zès glazen.

- Aha! Die scheikundeman komt blijkbaar ook! zei hij tegen Leo.

- Je bent een goed detective, antwoordde deze. Dat halve dozijn glazen, hè? En als er nu eens één reserve bij was, tegen het breken? Want let maar op, wanneer we eenmaal over onze club beginnen, dan worden de heren zo wild van enthousiasme, dat er geen huis meer mee te houden valt en de glazen een polis van de levensverzekering aanvragen. Wacht, daar zul je ze hebben. Wie weet is Tjark er ook wel bij.

Er was namelijk gebeld en na een vriendelijk-uitnodigend 'Hallo, heren, come in!' bonkte het hele stel de trap op en vulde de hall met daverende jonge stemmen. Ineens was het meestal zo stille huis vol van vrolijk, luidruchtig leven, waarvan Tjark, een boom van een kerel en nieuweling in de kring van 4B-ers, aanvankelijk het middelpunt vormde. Nadat het gezelschap, dat nu compleet was, zich in de zitkamer had geïnstalleerd, Leo de sigaretten en koekjes had laten rondgaan en de jongens lustig zaten te dampen en te kauwen, ontwikkelde zich een geanimeerd gesprek, waardoor de stemming in korte tijd op het peil kwam, dat Leo geschikt achtte voor de onthulling van zijn grote plan.

- Heren! begon hij, na stilte gevraagd te hebben, hebben jullie wel eens van de Hobby Club gehoord. Nee? Goed, dan zal ik jullie vertellen wat dat voor een club is. De Hobby Club is een club van jongens met een technische hobby. Wanneer je hun clublokaal binnenkomt, weet je niet wat je ziet. Een grote, helder verlichte ruimte met jongens, overal jongens. Jongens aan lange werkbanken, die radio-ontvangers en versterkers monteren, die metalen chassis zagen en boren, die transformatoren wikkelen en metalen kasten lakken. Jongens met koptelefoons om, aan tafels, beladen met diverse apparaten, die kortegolfzenders ontvangen, gramofoonplaten draaien, die geluidsproeven nemen met microfoons en luidsprekers en met milli-ampère-meters electrische metingen verrichten. Jongens, die met schijnwerpers, lampen, snoeren, schakelaars en draaiweerstanden verlichtingsinstallaties in elkaar zetten. Jongens in witte jassen aan zuur- en vuurvaste tafels met fijn glaswerk, die scheikundeproeven nemen. Jongens met fototoestellen, die bij het licht van felle overspanningslampen allerhande foto's maken, die met filmcamera's het doen en laten van hun eigen vrinden filmen. Jongens, die foto's ontwikkelen en vergroten, die films monteren en projecteren, jongens aan tekentafels, die nieuwe apparaten en schema's

ontwerpen, jongens, die timmeren en vijlen en solderen, die knutselen en in nauwe samenwerking experimenteren: jongens die opgaan in hun hobbies en dwepen met techniek, die hun eigen krant uitgeven en excursies en film- en lezingenavonden organiseren. Dàt is de Hobby Club!!!

- Vertel op, waar is die club? vroeg Max Veerman, die opstond en net deed of hij wilde weggaan. Dan ga ik me meteen als lid aanmelden!

- Ach wat, dat Sluisje zit ons maar lekker te maken! spotte Poldervaart. Maak je maar geen illusies, zo'n paradijs bestaat er immers niet! Als ze bij mij thuis een vleugje verbrand soldeervet ruiken, dan heb je de poppen al aan het dansen. En wanneer je een interessante zendamateur op de korte golf te pakken hebt, moet je net een pak zout of een pond boter gaan halen.

- En ik krijg thuis altijd te horen, zei Hans van Zuilen, dat de electriciteitsrekening weer zo hoog was. Maar als ik mijn vader voorstel daarvoor wat van mijn zakgeld af te houden, dan vindt hij dat niet nodig. Och, weet je wat het is: onze ouders hebben het beste met ons voor en zorgen goed voor ons, maar ze begrijpen niet wat een hobby voor je betekent. Ze vinden het tijd- en geldverspilling, ze noemen het knoeien en rommel maken. En als je nu met slechte rapporten komt aanzetten, dan kan ik me nog voorstellen dat ze de smoor in hebben over dat hobby-gedoe, maar als dat niet het geval is.... En of je nu zegt, dat zoveel jongens een hobby hebben, dat geeft je niks, daar merken ze immers niets van. Als lid van een club sta je wat dat betreft natuurlijk veel sterker, dan vormen alle jongens met een hobby als 't ware een vakvereniging. Ja, wat je van die Hobby Club vertelt.... moorddadig, in één woord!

- Bij mij thuis, zei Tjark, is het nog een graadje erger. Daar heerst een permanente paniek over mijn laboratorium op zolder. En of ik ze nu duizendmaal verzeker, dat ik mijn explosiva al lang heb weggesmeten en de brandbare vloeistoffen in gesloten bussen in metalen lekbakken heb staan, 't geeft allemaal niks, ze verwachten ieder ogenblik, dat het dak of het hele huis in de lucht vliegt. En het ergste van alles is dat bij regenweer mijn lab als droogzolder wordt gebruikt; onze oude gedienstige, Truitje, is als de dood voor al die ‘griezelflesjes’ met doodskop-etiketten, ik-zelf zit in de rats over mijn glaswerk, dat onmogelijk allemaal opgeborgen kan worden en me al mijn zakgeld heeft gekost, en mijn moeder

klaagt steen en been over al die gevaarlijke rommel op haar ‘goeie’ zolder. Ik moet toegeven, dat ik vroeger wel eens onvoorzichtig ben geweest. In mijn eerste enthousiasme, jaren geleden, heb ik eens een hoeveelheid springstof gemaakt, die voldoende was om een heel huis op te blazen. Je reinste poging tot zelfmoord, maar ik was toen nu eenmaal niet wijzer. Daarna heb ik nog een tijdlang met vuurwerk geëxperimenteerd, maar dat gaf zo'n geknal en stank, dat mijn vader me compleet een ultimatum gesteld heeft. Ja, luitjes, als ik niet pal gestaan had tegen diverse bedreigingen van overheidswege, dan zouden al mijn geliefde kolfjes en buisjes en chemicaliën al lang in de vuilnisbak verdwenen zijn. Maar het is me een zorg, dat kan ik je verzekeren!

Deze laatste opmerking ging met zulk een tragisch klinkende zucht gepaard, dat de jongens zich niet konden weerhouden in een daverend gelach uit te barsten.

- Kom, kom, niet zo somber! troostte Poldervaart. We klagen allemaal wel eens op z'n tijd. De een omdat hij zit te prutsen met slecht gereedschap, de ander omdat hij geen geld heeft voor een goed boek over radio of electriciteit of scheikunde, een derde kent niemand om mee samen te werken, een vierde mist de nodige technische kennis en weet niet aan wien hij inlichtingen kan vragen, een vijfde heeft geen geschikte ruimte om te knutselen, een zesde stuit op tegenstand van thuis; kortom: de meesten kunnen niet van hun hobby maken wat ze willen. We....

- Maar man! viel Veerman hem in de rede. Alles wat jij daar opsomt, behoort toch voortaan tot het verleden! Dat heeft voorgoed afgedaan! We vragen Leo om ons op te geven als lid van de Hobby Club en we zijn van alle misère verlost. Als hij provisie krijgt voor elk lid dat hij aanbrengt, dan kan ik hem een aardige bijverdienste voorspellen, want je moet als jongen met een hobby wel stapel zijn om geen lid te willen worden van een dergelijke ideale club. Mij mag je opgeven, ten minste, als die club werkelijk zo is als je vertelde, en het lidmaatschap niet te duur is. Maar zeg 's, waar is die club, wie vormen het bestuur er van?

- 't Spijt me, heren! antwoordde Leo met een geheimzinnig lachje. Maar de Hobby Club.... bestaat niet. Het bestuur van die club, die niet bestaat, bestaat echter wel.... of.... moet ik soms een spiegel voor jullie halen?

- Jij boef!! barstte Veerman uit, die niet kon zetten dat hij zich had laten beetnemen.

- Maar man, dat je dàt niet allàng door had! plaagde Poldervaart, zich groot houdend, net of hij er niet was ingelopen.

- Héhé, niet kibbelen, heren! kwam Tjark tussen beiden. En geven jullie nu maar toe, dat Leo zich een meester heeft getoond in het òns laten opsommen van alles wat pleit voor de oprichting van de Hobby Club. Want dat was toch, als ik het goed begrijp, de bedoeling, is 't niet?

- Inderdaad, dat was de bedoeling! antwoordde Leo met nadruk. En ik zal je zeggen waarom. We zitten hier met zes mensen met een hobby: Fred als serieus en talentvol cineast, Poldervaart als kortegolf-specialist, Hans van Zuilen als bekwaam electro-technicus, Tjark als veel-belovend scheikundige, Veerman als luchtvaartenthousiast en radio-expert en ten slotte ondergetekende als radiomaniak met bijzondere voorliefde voor laagfrequent-techniek, zoals versterkerbouw en gramofoonplatenopname. Nu heeft Verburg ons vanmorgen aangetoond, dat de wetenschap juist aan de sámenwerking tussen geleerden, van verschillend gebied het verbijsteringwekkend hoge peil van tegenwoordig te danken heeft en dat het in de practijk brengen van ‘Eendracht maakt macht’ veel grote uitvindingen en ontdekkingen tot gevolg heeft gehad. Dat woordje ‘samenwerking’ beschouwde hij als een soort van toverspreuk, als een ‘Sesam open u!’, dat toegang verleent tot het succes. Nog helemaal vervuld van Verburg's meeslepend betoog en met dat toverwoordje in mijn oren geknoopt, dacht ik aan mijn hobby, dacht ik aan jullie, dacht ik aan jullie hobbies en opeens wist ik: wij moesten ook samenwerken, moesten ons verenigen tot een club, om door ‘samenwerking’ met onze hobbies te kunnen volbrengen wat voor de enkeling altijd onbereikbaar zou blijven. Ook de naam van die club drong zich vanzelf aan mij op: Hobby Club, kort en krachtig. En toen ik Fred van mijn plan vertelde en ook hij de geweldige mogelijkheden er van inzag, besloot ik jullie bij mij uit te nodigen om mijn idee meteen in werkelijkheid om te zetten.

- Hobby Club! Wat een mogelijkheden houdt dat begrip niet in. Als je alleen al bedenkt, wat wij zessen door samenwerking kunnen bereiken. Een voorbeeld: de Hobby Club maakt een propagandafilm om nieuwe leden te winnen; Fred kruipt achter zijn camera, Hans commandeert een batterij van het zwaarste overspanningslampen-geschut, Poldervaart bedient microfoon en versterkers, ik zit op mijn post achter het

gramofoonplatenopname-apparaat, Veerman produceert met pick-up en luidspreker bijgeluiden. Resultaat: een sprekende film met bijhorend geluid op gramofoonplaten! Niet gek, hè? En bij zo'n filmproductie kunnen we nog heel wat meer mannetjes gebruiken: jongens met aanleg voor tekenen en schilderen voor de décors, jongens met schrijverstalenten voor de scenario's, fotografen voor de standfoto's, knutselaars voor allerlei technische constructies, toneelspelers, musici, alle jongens met een hobby kunnen er aan meedoen.

- En de chemici? vroeg Tjark om Leo in het nauw te drijven, benieuwd of deze vindingrijk genoeg zou zijn om ook daarvoor emplooi te vinden.

- De chemici brouwen emulsies voor gramofoonopnameplaten! ging Leo onverstoorbaar voort. Zetten ontwikkel- en fixeerbaden aan voor de fotografen, nemen proeven met het laten uitkristalliseren van glauberzout voor kristalmicrofoons en -pick-ups: werk genoeg aan de winkel! Maar als dat het enige was wat we door samenwerking zouden kunnen bereiken! Er is veel meer. De een weet dit, de ander dat; de een kàn dit, de ander dat; de een héèft dit, de ander dat. Combineer dat, maak een hutspotje van ieders technische kennis, ervaring, onderdelen, gereedschap, materiaal, boeken en geld, en kijk naar het resultaat. Al onze gebruikelijke krachttermen zullen te kort schieten om dat te karakteriseren!

- Twijfelen jullie nog? Ik niet. Voor mij staat het vast dat we een club moeten oprichten, de Hobby Club, omdat wij dàn pas onze hobby ten volle kunnen uitleven, kunnen perfectionneren tot het ideaal, dat ons vroeger onbereikbaar voorkwam. En dat geldt niet alleen voor ons, maar ook voor tientallen andere jongens, wellicht voor honderden, wellicht voor duizenden.... Daarom vraag ik jullie: zùllen we....?

De ruiten trilden, de grond dreunde, toen Leo antwoord kreeg op zijn vraag. Het enthousiasme van de jongens kende nu geen grenzen meer en uitte zich in een storm van geestdriftige uitroepen en juichkreten. Toen deze wat geluwd was, schonk Leo de glazen vol, reikte deze aan zijn vrinden, hief het zijne omhoog en zei: ‘Laat ons dan drinken op de oprichting en het succes van de Hobby Club!’ waarop de anderen hem bijvielen in een ‘Lang leve de Hobby Club!!’ en de glazen aan hun mond zetten.

Toen dit plechtige, ja historische ogenblik, de oprichting van de Hobby Club op Woensdag de 7de October des middags om 4.12 uur, voorbij was, nam Leo weer het woord en sprak:

- Nu de Hobby Club een feit is geworden, staat ons het volgende te doen. In de eerste plaats moeten we een bestuur kiezen en de functies daarvan verdelen. Dan moeten we de statuten van het reglement opstellen....

- De statuten van het reglement opstellen? mompelden de anderen met een huiverig gezicht, alsof ze wilden zeggen: Zouden we 't daar nu niet zonder kunnen stellen. Want al dat taaie officiële gedoe, daar hebben we immers geen grein verstand van!

- Als we dat eens eerst deden! ging Leo onverstoorbaar verder. Dan hebben we dat achter de rug. Heus, 't heeft niks om het lijf en trouwens, ik heb me al op de hoogte gesteld. Maar eerst zullen we de bestuursbaantjes even moeten verdelen. De N.V. Hobby Club vraagt voor onmiddellijke indiensttreding één voorzitter, één secretaris, één penningmeester en drie leden van bestuur. Sollicitaties enz. Wie biedt?

Opeens waren de jongens de bescheidenheid zelve. Met vragende blik keken ze elkaar aan, keken ze Leo aan. Leo, maar dat sprak toch van zelf, die moest voorzitter worden! Van hem was het grandioze idee uitgegaan, zijn geschiktheid voor het hoogste ambt had hij al bewezen! Nu de secretaris. Wie had de sporen als zodanig al verdiend, wie had vanmorgen de briefjes geschreven en verstuurd? Fred! Dus werd het: Fred Vermeer, secretaris. Wie volgt? De man van de centen, de penningmeester. Als we d'r eens om tosten, kruis of munt? Ik weet wat beters: wie heeft 't minst beroerde cijfer voor den Geit? Tjark een 6, Veerman een 7, Poldervaart een 6, Hans van Zuilen een wat? Een tien!? Hoe bestaat het, een tien, 't is gewoonweg onfatsoenlijk! Nou, ik wou dat ik jouw buurman was! en andere commentaren leidden tot Hans' benoeming tot penningmeester. Maar nu, zei Pichegru: drie leden van het bestuur gevraagd, drie gegadigden, daar hoeven we niet om te vechten, dat kunnen we wel als afgedaan beschouwen.

- Toch niet, zei Tjark, want met een bestuur van 6 man zou je bij 't stemmen 3 vóór- en 3 tegenstemmers kunnen krijgen en dan ben je in de aap gelogeerd. Om altijd tot een meerderheid te kunnen komen, moet je een oneven aantal hebben. Wie zou voor nummero zeven in aanmerking komen?

- Taco Speekhout uit 3B! antwoordde Leo. Dat is een aardig en pienter jong, en dat niet alleen: Taco is een fotograaf om je pet voor af te nemen. We zullen hem morgen meteen vragen om bestuurslid te worden. Als onze nieuwbakken se-

cretaris nu even wil noteren? Hier heb je een blocnote. Dan gaan we het reglement in elkaar draaien. Statuut nummero één, beter gezegd, artikel nummero één: de vereniging draagt de naam van ‘Hobby Club’ en is gevestigd te Amsterdam pùnt. Dat is eenvoudig genoeg, maar nu artikel nummero twee: het doel van de club. Een goede formulering!

Na een kort debat kwam het bestuur tot de volgende omschrijving: artikel 2: Het doel van de Hobby Club is de technische belangstelling en prestaties van jonge mensen te vergroten. Het een en ander werd ijverig door Fred genoteerd en in een minimum van tijd was het reglement kant en klaar en hield de volgende grondregels in:

Artikel 3: De Hobby Club tracht haar doel te bereiken door het houden van bijeenkomsten. Deze bijeenkomsten zullen bestaan uit het doen van experimenten op technisch gebied, het houden van technische cursussen en het bespreken van technische vraagstukken.

Artikel 4: In Amsterdam wonende jongens tussen 14 en 20 jaar kunnen na goedkeuring van leden en bestuur lid worden.

Artikel 5: Het bestuur zal uit zeven leden bestaan en elk half jaar door de leden gekozen worden.

Artikel 6: De contributie bedraagt 25 cent per week. Hierop kan het bestuur uitzonderingen maken.

Artikel 7: De Hobby Club heeft haar eigen verenigingslokaal, dat opengesteld wordt, indien ten minste vier leden aanwezig zijn.

- Dat laatste heb je nu wel aardig en vernuftig opgesteld, zei Leo tegen Hans van Zuilen, maar waar haal je dat ‘eigen verenigingslokaal’ vandaan? Daar draait alles om, daar staat of valt ons plan mee!

- Maak je daarover maar niet bezorgd! stelde Hans hem gerust. Want naar alle waarschijnlijkheid heb ik een clublokaal voor jullie. Kijk, dat zit zo: mijn vader heeft op de Herengracht bij de Leidsestraat een handelskantoor, waarvan de bovenste verdieping, een verbouwde zolder, vroeger als magazijn, als opslagplaats dienst deed en nu leeg staat. Mijn vader, die in zijn jonge jaren veel knutselde en toch wel wat voor hobbies voelt, vindt het misschien wel goed, dat wij die ruimte als clublokaal gebruiken. Vanavond zal ik 't 'm meteen vragen. Weet je wat? Als het mag, bel ik diegenen, die telefoon hebben, vanavond nog even.

De jongens waren opgetogen over deze mogelijkheid en

bestormden Hans met vragen: hoe groot het lokaal was, hoe het er uitzag, of er stromend water was, enz.

- De afmetingen er van, antwoordde Hans, zijn tien bij vijftien meter. Ik heb 't eens nagemeten voor een pingpongclub. Het heeft een gebeitste houten vloer en gepleisterde muren, die op de helft van hun hoogte schuin naar binnen lopen. Aan de grachtkant zijn vier grote ramen, aan de tuinkant eindigt het lokaal in een muur zonder ramen, maar met een deur, die op het trapportaaltje uitkomt. Achter die muur is een ruimte van 3 bij 5 meter met twee ramen, die op de tuinen uitzien. Boven het clublokaal is nog een overblijfsel van de oorspronkelijke zolder: een lang-gerekt donker hok, waar je met een laddertje naar toe kunt klimmen. Daarin staat de motor van de lift en....

- De lift? herhaalden de anderen verbaasd. Is er een lift?

- Ja, er is een lift, die jullie heel wat trappenklimmen zal besparen. En er is ook electriciteit en water, en zelfs gas. Bovendien lopen er buizen van de centrale verwarming, waarop we eventueel een radiator kunnen aansluiten. Geweldig, hè? Maar er is ook stof en plenty vuil en als we het mogen gebruiken, moeten we eerst een grondige schoonmaak houden. ‘Als’, ik hoop het van harte, maar reken er nog maar niet te vast op, anders zou de teleurstelling des te groter zijn.

Er kwam schot in de zaak: de verschillende plannen begonnen steeds vaster vormen aan te nemen, de jongens deden het ene voorstel na het andere, inzicht, vernuft en geestdrift groeiden met de minuut. De statuten waren nu afgehandeld en met de samenstelling van een huishoudelijk reglement zou gewacht worden tot de eerste openbare ledenvergadering. Toch viel er nog genoeg te bespreken. Zo vroeg Tjark aan Leo:

- Bestaat er niet het gevaar, dat ouders en leraren het lidworden van de club zullen tegenwerken, omdat ze, eventueel op goede gronden, zullen denken dat het schoolwerk er door geschaad wordt? En zo ja, hoe kunnen we dat gevaar afwenden.

- Daar heb ik ook over gepiekerd, zei Leo, en ik geloof, dat ik een oplossing heb gevonden om dat gevaar te bezweren. Jullie zult het met me eens zijn, dat onze baas een fidele kerel is. Als we het eens aan zijn oordeel overlieten een Hobby-Club-lid voor drie maanden te schorsen als dat voor diens schoolwerk noodzakelijk is. De baas kan heus wel beoordelen of iemand door zijn deelneming aan ons clubleven op school achteruitgaat en daarbij zal hij vast niet al te streng

te werk gaan. Weet je wat de voordelen van een dergelijke maatregel zijn? De ouders en leraren zullen ons niet tegenwerken, het bestuur kan niet aansprakelijk worden gesteld voor slechte rapporten en de jongens worden er door aangespoord op school hun best te doen, want als de club eenmaal goed gaat, zullen ze alles op alles zetten om lid te kunnen blijven. Wat denken jullie er van?

De anderen vonden het een vernuftige oplossing, maar achtten het wenselijk de beslissing over al of niet aannemen uit te stellen tot de eerste grote ledenvergadering. Dan konden de toekomstige leden zelf over deze stok-achter-de-deur-maatregel hun stem uitbrengen. Het volgende punt, dat ter sprake kwam, was de propaganda ter aanwerving van leden.

- We moeten een propaganda-actie voeren, sprak Leo. Vóór we daarmee kunnen beginnen, moeten we zekerheid hebben over een clublokaal. Als Hans' vader zijn toestemming geeft, dan konden we Zatermiddag met z'n allen wel eens gaan kijken, vind je niet? Goed, in dat geval kunnen we die middag en Zondags de zaak schoonmaken en enigszins bewoonbaar maken. De volgende week moeten we dan tafels en stoelen zien op te scharrelen om het lokaal te meubileren. We moeten leidingen en stopcontacten aanleggen, lampen aanbrengen en diverse apparaten opstellen, we moeten voor een antenne en voor een aarde zorgen, oh, er valt nog genoeg te doen vóór we onze leden kunnen ontvangen. Maar met vereende krachten....

Zeg! viel Veerman hem in de rede. Had jij het daarstraks niet over een eigen krant? Dat zou nog 's propaganda zijn! Een eigen clubblad!! En dat kan best, want ik heb een oom, en die heeft een drukkerij op de Groenburgwal. Als ik hem eens vroeg hoeveel zo iets kost? Ik durf er mijn sigarenbandjesverzameling om te verwedden, dat hij voor een schijntje onze krant zal drukken en er liever op verliest dan er op wint.

- Bedankt voor het aanbod zei Leo. Een eigen krant.... tjonge, dat zou me wat zijn! Ik zou d'r meteen werk van maken als ik jou was.

- Goed, ik zal vanavond naar hem toegaan. Ik hoop dat hij thuis is: hij is vaak op reis.

- Ja, doe dat! zei Leo. Maar om nog eens op onze propaganda terug te komen: zodra ons clublokaal klaar is, moeten we op school een propaganda-actie voeren, die we eindigen met een attractieve propaganda-avond in ons clublokaal. Elk van ons moet dan een propagandaspeech over zijn eigen tech-

nisch gebied houden, we moeten onze zelfgebouwde ontvangers en versterkers demonstreren, als het kan moeten we een paar films draaien, wat leuke muziek maken, desnoods voor wat koekjes, limonade en sigaretten zorgen, maar bovenal: we moeten met een programma komen aanzetten, waarin we scherp omlijnd de plannen van onze club hebben vastgelegd. Dat is het voornaamste: de jongens geen luchtkastelen voor te spiegelen, maar hen door wel-overwogen en onmiddellijk uitvoerbare plannen en voorstellen er van te overtuigen, dat zij thuis horen bij ons, in de Hobby Club!

- Bravo! stemden de jongens in met hun voorzitter en de daad bij het woord voegend, kwamen ze met tal van nieuwe voorstellen voor de dag: het organiseren van technische cursussen, het samenstellen van een technische bibliotheek, het beschikbaar stellen van bepaalde onderdelen, gereedschappen en apparaten, het timmeren van werkbanken, het samenwerken met de schoolamusementsvereniging door op fuiven voor versterker- en verlichtingsinstallaties te zorgen, het vetmesten van de clubkas door op andere scholen dergelijke installaties met bediening te verhuren, door tegen betaling gramofoonplaten op te nemen, door foto's en films te maken, door filmvertoningen te houden, door een goede krant uit te geven en te verkopen, allemaal ideeën, die de jongens door geestdrift, samenwerking en doorzettingsvermogen hoopten te verwezenlijken.

Voorts bespraken ze de werkzaamheden van de club. Zij hadden besloten de club voorlopig in vijf afdelingen te splitsen: een radio-, een electriciteit-, een scheikunde-, een fotografie- en een filmafdeling, die zonodig in twee of meer groepen onderverdeeld konden worden. De radio-afdeling, die waarschijnlijk de meeste leden tot zich zou trekken, zou volgens hun schema uit vier groepen bestaan: beginnelingenomroep- en kortegolfontvangers, gevorderden op dit gebied, beginnelingen-laagfrequent techniek (versterkers, gramofoonplatenopname, geluidstechniek) en gevorderden daarin. Omdat radio vooreerst de hoofdschotel zou vormen hadden Leo, Poldervaart en Veerman een uitgebreid program van werkzaamheden opgesteld: de bouw van een zware pushpull-versterker om de zwakke stroompjes van pick-up en microfoon op te voeren tot een machtige geluidsenergie; van een gevoelige kortegolf-superheterodyne-ontvanger voor het luisteren naar amateur- en omroepzenders, waar ook ter wereld deze zich mochten bevinden; van een selectieve ‘omroepdoos’ ter amusement en

om uitzendingen van historisch belang of bijzondere muzikale kwaliteiten op gramofoonplaten te kunnen opnemen; een daarbij behorend opname-apparaat, dat tevens voor sprekende film en andere doeleinden gebruikt zou kunnen worden; een lampzoemer om de kunst van het morse-seinen te leren; een gecombineerd meetinstrument voor het opsporen van storingen en fouten en het verrichten van metingen; een serie gelijkstroomontvangers voor de beginnelingen om ervaring in het radiotechnisch knutselen op te doen; een bandmicrofoon, een stel plaatstroomapparaten en nog enkele andere hulptoestellen.

Fred verklaarde, dat zijn filmafdeling, tot nog toe bestaande uit zegge en schrijve één man, hijzelf, zich met hart en ziel zou wijden aan het vervaardigen van een pakkende propagandafilm. Enige ideeën daarvoor had hij al in zijn hoofd en zou hij zo gauw mogelijk uitwerken tot een scenario. Zodra het daarbij behorende draaiboek klaar was, zou hij met de opnamen kunnen beginnen. Indien de proeven met het opnemen van gramofoonplaten goede resultaten opleverden, zouden, gelijk Leo had voorspeld, alle afdelingen van de Hobby Club in het filmopnameproces kunnen worden ingeschakeld.

Hans van Zuilen wist een interessant karwei voor de electriciteitsafdeling: de constructie van twee schijnwerperinstallaties, één met overspanningslampen en serie-parallel-schakelaars voor de filmopnamen, de ander met koolspitsenbooglampen, draaiweerstanden en kleurenschijven voor toneelverlichting op school- en feestavonden. Op de grote schoolfuif met Kerstmis, waarop vertegenwoordigers van alle Amsterdamse middelbare scholen zouden worden uitgenodigd, moest de Hobby Club met een geluids-propagandafilm en verlichtingsinstallatie voor den dag komen, die haar in één slag wijd en zijd beroemd zou maken.

Tjark, die zich sinds enkele weken met colloïdale oplossingen en lichtgevende stoffen bezig hield, was van plan zijn onderzoekingen uit te breiden met een serie experimenten in zake opname-emulsies voor gramofoonplaten, zilver-neerslagen voor holle spiegels en piëzo-electrische kristallen voor microfoons en pick-ups. De gehele inboedel van zijn scheikundig laboratorium zou zo spoedig mogelijk naar het clublokaal, indien aanwezig, worden overgebracht.

Wat des morgens nog een gedachte was geweest, voortgekomen uit een enkel, maar met nadruk uitgesproken woord, wat toen als een glimmende vonk was opgegloeid, dat ver-

spreidde nu als een stille, stralende vlam het licht der werkelijkheid. Want de Hobby Club bestond; nu nog onbekend, zonder middelen, zonder lokaal en zonder leden. Maar eens zou die vlam in tal van jongensharten een vuur ontsteken, dat zou overslaan van hart tot hart, dat zou uitschieten tot een wild-oplaaiende brand van enthousiasme, van geestdrift voor de nieuwe club, de Hobby Club, waarin de jongens hun hobby konden uitleven als nimmer tevoren. Wat des morgens nog een simpele gedachte was geweest.... dat was nu een volledig uitgewerkt plan, rijk aan beloften, groots van opzet.

En toen het bij zessen en tijd om op te stappen was, overzagen de jongens dan ook met voldoening de resultaten van hun vergadering: tal van plannen, die secretaris Fred tot in finesses genoteerd had; lange lijst en van onderdelen en materialen, die ieder zonder te aarzelen ter beschikking van de club had gesteld; een reglement, waarin juist gedefinieerd de grondslagen van de club waren vastgesteld, en een menigte veel-belovende ideeën, welker mogelijkheden tot in details waren nagegaan: alle tezamen hechte fundamenten vormend van het bouwwerk dat Hobby Club heette. Het tijdstip, waarop de jongens de eerste muren zouden kunnen optrekken, hing af van het antwoord van Mijnheer van Zuilen, een beslissing, die het bestuur met spanning tegemoet zag.

In een uitbundige en optimistische stemming namen de jongens afscheid van elkaar en toen Leo met een quasi-bezorgd gezicht aan Fred, die als laatste de trap wilde afgaan, de vraag stelde: ‘Nou, wat denk je ervan?’ antwoordde deze.

- Oh, maak je dáárover maar niet bezorgd! Het is dik voor mekaar!!

En 's avonds laat, in bed, kon geen van de jongens de slaap zo snel als anders vatten, zo verheugden ze zich over het bevestigend telefoontje van Hans, zo waren ze vervuld van hun nieuwe club. De duisternis had de remmen van hun fantasie losgezet, zodat hun gedachten vrij en ver buiten de grenzen van het alledaagse rondzwierven in het wonderlijke Rijk der Verbeelding. Was er groter zaligheid denkbaar dan in een warm, zacht bed en gewiegd door de vleugelen van de nacht, te zweven in hogere regionen, waar alle ideeën reeds verwezenlijkt schenen, waar de Hobby Club zich aan hen voordeed als een groots visioen.... van helder verlichte zalen.... met machtige technische installaties.... doortrild

van een mysterieuze electrisch geladen sfeer.... vol van geluiden.... van gierende boren en zingende zagen.... van zoemende motoren en klikkende schakelcontacten.... ineens overstemd door zwaar opbruisende accoorden.... van meeslepende symfonische klanken.... wegstervend tot een zwak getjilp.... draadloze seinen uit verre werelddelen.... met jongens.. in kaleidoscopisch dooreendwarrelende beelden.. van nijvere jongenshanden.... van stralende ogen en bezielde gezichten.... van jongens en hun hobby.... knutselend en experimenterend.... met spattende en knetterende vonken.... en borrelende vloeistoffen in glazen retorten.... aan rhythmisch klepperende morsesleutels.... starend op trillende naalden van milli-ampèremeters.... zwierven door technische sferen.... deze jongens.... en hun hobbies.... lid.... van de.... Hobby Club.... jongens.... van.... de.... Hobby.... Club....

Geluidloos breidde de Slaap zijn alles verdoezelende nevelsluiers uit over de in ijle dromen wegzinkende jongens, op wier gelaat een tevreden trek rustte, over wier lippen een glimlach van geluk zweefde. In zoete sluimering waarden zij rond door Dromeland totdat 's morgens vroeg het licht van de dageraad hen wekte uit hun diepe rust. Wat was het ook weer? En met een juichend gevoel van blijdschap herinnerden ze zich: Het was de Hobby Club!

'n Woord, 'n gedachte, 'n vergadering en 'n visioen:
Dat was het begin....

Hoofdstuk II

- Maar jôh! Dat is een bàlzaal!!

- Misschien wordt het dat nog wel eens, lachte Hans tegen Leo. Nu is het alleen nog maar een clublokaal: òns clublokaal. Maar kom, ga binnen! Er is geen mens.

Enigszins bedremmeld overschreed het bestuur van de Hobby Club die Zaterdag de tiende October voor 't eerst de drempel van het clublokaal en voelde zich daar onmiddellijk ‘thuis’. Met een ‘vol verwachting klopt ons hart’ waren de jongens, opeengedrongen als asperges in een blikje, met de lift naar de bovenste verdieping van het eerbiedwaardig oude patriciërshuis gestegen, waar Hans van Zuilen een deur had geopend en de anders zo luidruchtige jongens een ogenblik sprakeloos hadden gestaan. Zoiets prachtigs, zoiets groots hadden ze niet verwacht en weliswaar verlegen, maar tevens blij verrast, waren ze binnengegaan. Daar was hun verlegenheid meteen verdwenen, want de sfeer van het clublokaal deed hun van begin af aan weldadig vertrouwd en gezellig aan. Dat vond zijn oorzaak in de aparte vorm er van. Het was maar niet zo'n kale rechthoekige kast, zo'n onaantrekkelijke ‘pijpela’ als je in de meeste kantoorgebouwen aantrof, neen, het had ‘cachet’, het had een eigen karakter, er aan verleend door de eigenaardige bouwtrant.

- Als je dat op een tekening van Anton Pieck zag, zei Leo op de zoldering wijzend, zou je niet geloven, dat zoiets in werkelijkheid bestond.

- Neen hè? zei Hans. Ik dacht wel, dat jullie die zoldering zoudt bewonderen. ‘Eeuwen kijk op U neer’, dat geldt ook hier, al zijn het er geen veertig, maar twee. Overigens: wat is het hier een zwijnenpan, hè? We zullen een driedubbele grote schoonmaak moeten houden. Ik ga even naar beneden om de nodige spullen te halen. Jullie weet je wel zoet te houden, kijk maar wat rond, misschien ontdek je nog een verborgen schat.

Toen Hans weg was, wandelden de vijf overgeblevenen op hun gemak door het nieuwe clublokaal, alles nauwkeurig in ogenschouw nemend. Tot twee meter hoog, de helft van de totale hoogte, reikten muren, die eens wit waren geweest, maar nu schuil gingen onder een grijs behang van stof en spinnewebben. Een tapijt van aaneengekoekt vuil bedekte de vloer, die uit gebeitste eikenhouten planken bleek te bestaan, toen Leo in een vlaag van ‘balzaal’-enthousiasme enkele zwierige Weense-wals-passen draaide en daarbij het tapijt over een brede strook openscheurde. Achter de vier grote ramen vermoedden de jongens een schilderachtige uitzicht op de Herengracht, dat nu echter door een korst van onbekende samenstelling op het glas aan het oog onttrokken werd. Maar al was het clublokaal één massief blok vuil, smeer, stof en spinnewebben geweest, de geestdriftige bewondering van de jongelui zou er niet onder geleden hebben. Ze hadden het vuil losgebikt en er uit gesleept, zo lang voortzwoegend tot er evenveel ruimte was geweest als nu. En wat waren ze blij met die ruimte, die kolossale ruimte! Wat echter de kroon spande en het lokaal zo'n attractief aanzien gaf, was de overkapping er van. Waar aan de bovenkant de muren eindigden, begon namelijk de binnenbetimmering van het grote zadeldak, die overbrugd werd door vier reusachtige, geknikte draagbalken van zwaar eikenhout, waarop een zoldering van rood-bruine planken rustte. Die zoldering was de vloer van het lang-gerekte hok, dat zich tot aan de nok van het dak uitstrekte en o.a. de motor van de lift herbergde. Van het geheel, de twee meter hoge, schuine dakkanten, de zwart-bruine, berookte draagbalken en de eiken zoldering, ging een eigenaardige bekoring uit, die de jongens wel konden aanvoelen maar niet konden analyseren. Was 't het schilderachtige, het antieke, de kleurcombinatie, de vorm van de balken die het 'm deed? Ze wisten het niet, maar waren eenstemmig in hun lof.

Hans bleef lang weg, maar toen hij terugkwam, stapte hij uit een lift vol met emmers, bezems, boenders, dweilen, stoffers, blikken, sponzen, zeemleren lappen, stofdoeken en andere huishoudelijke instrumenten, die hij snel uitlaadde om nog een vrachtje te halen: een stofzuiger met verlengsnoeren, een groot blik boenwas, twee trapleren, enkele boenblokken, wrijflappen en poetsdoeken, twee grote kwasten en een reuzen-emmer met witkalk. Een derde reis naar beneden voltooide de schoonmaak-uitrusting met twee ragebollen, die te lang waren om in de lift vervoerd te worden.

- Nu zullen we methodisch te werk moeten gaan, verklaarde Hans, want anders loopt de zaak in het honderd. We moeten eerst de zoldering en dan de muren stofvrij maken. Is dat gebeurd, dan kunnen we de vloeren van het ergste vuil ontdoen en daarna de ramen lappen. Vervolgens gaan we muren witten, waarna we de vloer een extra beurt moeten geven. Nadat hij van het dweilen is opgedroogd, zetten we hem in de was en gaan we boenen tot hij glimt als een spiegel. Ik heb de werkster een interview afgenomen en heb me, zij het dan theoretisch, de voornaamste grondslagen van de schoonmaaktechniek, laten bijbrengen en weet, dank zij mijn kennis van het hooghaarlemmerdaiks, wat het nut is van een ragebol, een zwabber, een boender en hoe je een stofdoek van een wrijflap en een poetsdoek kunt onderscheiden. Maar daar zijn we nog niet aan toe, we moeten eerst maar eens een paar emmers water gaan halen, dan kan Tjark meteen zijn toekomstig laboratorium bewonderen.

Gewapend met emmers volgden de jongens Hans, die hen naar ‘de ruimte van 3 bij 5 meter’ bracht, die door een dunne muur van het clublokaal was gescheiden en aan de tuinkant van het huis lag. Tjark wreef van plezier zijn handen, toen hij het lichte, ruime vertrek binnentrad. Het was beter onderhouden dan het clublokaal en minder vuil. De muren waren helder wit en de grote ramen, die over weelderige boompartijen uitkeken, lieten het daglicht ongehinderd binnenstromen. Er was een stenen aanrecht met een water- en een gaskraan. Wat hem echter verwonderde, was de aanwezigheid van een ouderwetse schouw, ingelegd met grappige tegeltjes van Delfts blauw.

- Die prentenverzameling daar, zei Tjark, zal me heel wat half vergiftigde longen kunnen besparen. Want wat in geen enkel lab mag ontbreken en wat ik thuis zo miste, een zuurkast, is hier in oorsprong aanwezig. Een kleine verbouwing en ik kan zonder gevaar die experimenten uitvoeren, waarbij zich vergiftige, bijtende of traan-verwekkende dampen ontwikkelen. Hans, weet jij soms of die schoorsteen trekt?

- Ik denk het wel, antwoordde Hans, omdat hij een hoog, zelfstandig rookkanaal heeft.

- Prachtig! zei Tjark. Dan zal het een ideaal lab worden, reken maar van yes. Maar wat heb jij, Fred? Het lijkt wel of je verliefd bent op die muur!

- Dat ben ik ook. 'n Eén-steens-muur, hè? Als we er mettertijd

t.o. 28

De veldslag tegen het stof.... pag. 29

eens twee stenen uithaalden, weet je dan wat we krijgen? Nou??

- Een schat, een dot, een engel van een bioscoopcabine! spotte Leo.

- Precies! zei Fred. Want als de vader van Hans en de chef van ons laboratorium het goed vinden, is dàt de ideale oplossing: een projectiecabine in de lengterichting van de zaal en daarvan gescheiden door een dunne muur.

- Tegen het einde van de middag, zei Hans, komt mijn vader boven. Dan kun je het hem meteen vragen. Maar nu moeten we aan de slag, heren! Wapen u met dweilen en bezems, doordrenk u met de op schoonmaak beluste geest onzer vrouwelijke voorvaderen!! De slag tegen het stof gaat beginnen!!!

De veldslag tegen het stof duurde van twee uur tot half zes. De buit bedroeg negen asketels vol met stof en vuil, een resultaat, waarop de jongens niet weinig trots waren. De vloer was ‘om van te eten’, de vers-gewitte muren begonnen al drogende het ideaal van ‘Persil-wit’ te benaderen, de ruiten toonden onverzwakt de herfstkleuren van de massale iepen, terwijl de eikenhouten draagbalken, ontdaan van hun draperie van spinnewebben, het lokaal indrukwekkender dan ooit overspanden. Maar om dat te bereiken, hadden de jongens dan ook moeten werken als paarden: ze hadden als acrobaten op hoge trapleren gebalanceerd om de spinnen en de hen omringende antennestelsels een roemloos einde te doen vinden in de haardos der ragebollen, ze hadden als ware zonen van het land van Rembrandt met lustige zwieren de verfkwast gehanteerd, hadden met niet minder ware doodsverachting, diepe afgronden trotserend, de buitenkant van de ramen gelapt, hadden gepoetst, gestoft, gedweild, gebezemd en geboend, kortom: ze hadden een schoonmaaktalent getoond dat menig huisvrouw hen kon benijden. Het enige wat de jongens nog restte, was het in de was zetten en uitwrijven van de houten vloer, maar dat moest tot de volgende morgen worden uitgesteld, omdat de vloer nog nat was.

Onder het werk hadden de jongens uitvoerig met elkaar besproken hoe ze het clublokaal zouden inrichten en toen tegen kwart voor zes mijnheer Van Zuilen een kijkje kwam nemen, wisten ze precies wat hun de volgende dagen te doen stond. Nadat Hans hen aan zijn vader had voorgesteld, zeiden ze mijnheer Van Zuilen hartelijk dank voor de welwillendheid, waarmee deze de zolderverdieping tot hun beschikking

had gesteld, en beloofden het lokaal in goede staat te houden. Dit beleefde en spontane gebaar vond weerklank in het hart van Hans' vader, hetgeen bleek uit het antwoord, dat hij gaf op hun vragen.

- Jullie bent geen kinderen meer en daarom zullen we praten als man tegenover man. Zoals ik altijd met belangstelling de ontwikkeling van een nieuwe onderneming of handelszaak, zelfs als het een eventuele concurrent betrof, heb gevolgd, met evenveel, zo niet nog meer interesse zal ik de groei van jullie club gadeslaan. Je zult, alvorens je doel te bereiken, veel moeilijkheden moeten overwinnen en daarom zal ik 't je zo gemakkelijk mogelijk maken. Ten aanzien van deze zolderverdieping zal ik je de grootst mogelijke vrijheid en zelfstandigheid verlenen, een kwestie van vertrouwen, dat jullie je waardig moet betonen. Je jonge schouders zullen een zware verantwoordelijkheid moeten dragen. Daarin moet jullie je kracht tonen, moet je sterk zijn.... als mannen. Je begrijpt, wat ik daarmede bedoel. Meer hoef ik daarover niet te zeggen, jullie eergevoel doet de rest....

- Wat jullie vragen betreft, het volgende. Ik verwacht van je dat jullie mijn kantoor geen overlast zult aandoen. Op je eigen etage ben je vrij in je doen en laten, in de vestibule en in het trappenhuis daarentegen moet je je aan dezelfde regels houden als mijn jongste bediende. Dat betekent: niet fluiten, luid spreken of op andere wijze lawaai maken; alleen dan van de lift gebruik maken, wanneer niemand anders er op wacht; snel uitstappen en de liftdeur goed dichtdrukken; aan de voordeur goed je voeten vegen, niet hollen en niet met deuren slaan; kortom, je gedragen als een goed-gemanierde jongste bediende die promotie wil maken. Op je eigen verdieping mag dat alles wel, daar mag je, - en dit als antwoord op de vraag van Van der Sluis - zo veel lawaai met versterkers e.d. maken als je wilt. Op de tweede verdieping, direct onder jullie, zijn namelijk de monsterkamers, waar het personeel niet licht door een mopje muziek in de war zal raken. Dank zij de solide opvattingen van onze achttiende eeuwse bouwmeesters zullen de luidruchtige uitingen van de Hobby Club niet tot in de kantoorlokalen op parterre en eerste verdieping doordringen. En om te voorkomen, dat bij het openen van de deur van het clublokaal een golf van geluid door het trappenhuis spoelt, zal ik op het trapportaal een tweede deur laten aanbrengen, zodat we een soort van acoustische sluis krijgen.

- Zolang jullie clubkas magertjes is, ging mijnheer Van

Zuilen voort, betaal ik het gas- en electriciteitsverbruik. Ik laat het aan jullie over het tijdstip vas te stellen, waarna je dat zelf kunt betalen. Op de centrale verwarmingspijpen zal ik een radiator laten aansluiten. Deze moet, uitgezonderd bij strenge vorst, na afloop van een club-bijeenkomst dichtgedraaid worden. Jullie moet zelf een fietsenrek timmeren; zo dadelijk zal ik jullie in de kelder de plaats voor dat rek aanwijzen. Hier heb ik drie sleutels voor jullie: één van de voordeur, een Lips-sleutel, één van jullie clublokaal en één van het aanstaande laboratorium. Je moet zelf maar uitmaken, wie de sleutels onder zijn beheer neemt. Het voornaamste is, dat je de voordeur altijd goed op slot doet. Over die stenen-kwestie zal ik onzen metselaar raadplegen. Daar hoor je dan nog wel van. Nu is er nog één ding, dat ik je op het hart moet drukken: betracht de grootste voorzichtigheid wat vuur betreft! Ik laat het aan jullie over maatregelen te nemen om het brandgevaar tot het uiterste te beperken. Het vele houtwerk van kap en zoldering is zeer brandbaar!

Toen mijnheer Van Zuilen een kwartier later in de fietsenkelder met een ferme handdruk afscheid van de jongens nam en hun een ‘veel succes’ toewenste, voelden dezen zich trots en gelukkig. Trots omdat een ervaren zakenman als mijnheer Van Zuilen, een man met een brede kijk op het leven, vertrouwen stelde in hen en hun onderneming. Gelukkig, omdat de Hobby Club nu een eigen tehuis had. ‘Een prijs uit de loterij’ had Fred het clublokaal genoemd en dàt was 't.

* * *

- Dat zijn nog eens actieve clubleden! zei Fred de volgende morgen tegen Leo en wees op Poldervaart en Veerman, die zwaar trappend kwamen aanrijden en wier fietsen waren beladen met stoelen, koffers en tassen. De jongens hadden de vorige middag afgesproken alles mee te nemen, wat voor de meubilering van het clublokaal en voor de uitrusting van de club van nut kon zijn. Toen ze na een reisje met de lift in het clublokaal de buit inspecteerden, bleek deze boven verwachting te zijn. Wat ze niet allemaal bij elkaar gescharreld hadden! Acht stoelen, een bende gereedschap, tientallen meters snoer, tal van doosjes met spijkers en schroeven, honderden radio-onderdelen, stekkers, zekeringen en ander electrotechnisch materiaal, foto's en platen, de stapel werd steeds groter en nog waren alle tassen en koffers niet uitgepakt.

Niet zonder moeite had het bestuur een tientje bij elkaar

gekregen, waarvoor Leo de vorige avond bij Aurora loodkabel, lampen, fittingen, schakelaars en stopcontacten had gekocht. De eerste werkzaamheden van deze clubbijeenkomst waren dan ook het onder leiding van Hans van Zuilen aanleggen van een goede verlichtingsinstallatie. Er was bij Aurora een ‘extra-aanbieding’ geweest van melkglazen ballons, waarvan Leo had geprofiteerd door er vier stuks van te kopen. De lampen waren Philips Bi-Arlita 100 watt met inwendig gematteerde ballon. Schakelaars en stopcontacten zagen er in hoge mate ‘smakelijk’ uit. Zij waren geperst uit wit bakeliet; de viervoudige stopcontacten hadden de vorm van een platte vierkante doos met afgeronde hoeken en randen. Dank zij deze mooie nieuwe spullen en de nauwgezetheid, waarmee de jonge electriciens te werk gingen, was na twee uur van ingespannen arbeid het clublokaal voorzien van een verlichtingsinstallatie, die àf was. Aan de vier eiken draagbalken hingen de melkglazen ballons, op vier punten aan de wanden prijkten de stopcontacten, de leidingen waren zo veel mogelijk aan het oog onttrokken en op de plaatsen, waar de loodkabel langs de muren leidde, was deze wit geverfd. 's Avonds zou 't bestuur bijeenkomen om het effect van het verlichtingssysteem te beoordelen.

Na het aanleggen van de electrische leidingen kwam het timmeren van twee werkbanken aan de orde. Hans had voor vurenhouten balken en planken gezorgd, die, op maat gezaagd en geschaafd en aaneengevoegd door een menigte spijkers en schroeven, twee zware, stevige werkbanken opleverden. Uren lang was het daveren der hamers en het gieren der zagen niet van de lucht. Het zaagsel stoof naar alle kanten, de krullen rolden over de vloer en de jongens vonden het heerlijk, genoten van het besef, dat nu de knutselmachine van de Hobby Club eerst recht op vol toerental draaide. Het aantal PK's zou na de propaganda-avond nog belangrijk opgevoerd kunnen worden. En als de machine dan even gesmeerd liep als nu, kon het bestuur van de Hobby Club niet anders dan tevreden zijn over de gang van zaken.

Toen tegen vijven ook dit karwei achter de rug was en de jongens op hun gemak een sigaretje rookten, lieten Fred en Leo de foto's zien, die ze van hun eigen verzameling ter versiering van het clublokaal hadden meegebracht. Het waren glanzende 18 × 24 cm vergrotingen, opnamen uit bekende Amerikaanse films, portretten van favoriete sterren als Myrna Loy, Clark Gable, Errol Flynn, Olivia de Havilland en Spencer

Tracy, en van de beroemde regisseurs Frank Capra, Fritz Lang, Alfred Hitchcock en Cecil B. de Mille, werkfoto's waarop de uitgebreide technische staf, cameramen, regisseur, lichttechnici, geluidsingenieurs, script-girl, acteurs temidden van de vele décors, schijnwerpers, geluidscamera's, microfoons en andere benodigdheden waren afgebeeld.

De foto's van Leo, reclamefoto's van de grote radiofabrieken, toonden het inwendige van de nieuwste ontvangers en zenders, gramofoonopname-apparaten, omroepstudio's en contrôlekamers, zendmasten en zendlampen. Poldervaart had een reusachtig grote wereldkaart van Philips meegebracht, waarop alle kortegolfzenders en een tijdschaal waren aangegeven. Bij het opplakken van de foto's merkten de jongens hoe moeilijk het was en hoeveel goede smaak het vereiste om een groot aantal foto's zó over de muur te verdelen, dat een decoratief geheel werd verkregen Door de foto's trapvormige figuren te laten vormen, slaagden ze daar ten slotte in.

Wat zag het er nu gezellig uit! Toch was dit nog maar het begin en de jongens beraadslaagden, hoe ze het lokaal verder zouden inrichten. Oh, ze hadden nog zo veel nodig: stoelen tafels, nog op zijn minst vier werkbanken, eenvoudige, maar lange zitbanken als zitplaats voor het publiek op de propaganda-avond, rekken, kastjes en hangplanken voor het opbergen van onderdelen, materialen en gereedschap en wat al niet meer! Het meeste moesten ze zelf timmeren; dat was niks, maar hoe kregen ze dat alles klaar vóór de propaganda-avond, die ze op de aanstaande Zaterdag gesteld hadden? Hard werken en geen tijd verkletsen! luidde het parool en voor ze naar huis gingen om te eten, zaagden ze nog wat planken voor een werkbank. Onder het werk praatten ze honderd-uit, zo boordevol zaten ze met plannen en ideeën. Alles draaide nu om de propaganda-avond, waarvoor Fred een affiche had getekend, die hij 's avonds zou meebrengen. Leo vroeg zijn vrinden, of dezen hem 's avonds van huis wilden komen halen, opdat hij zijn versterker, gramofoon en luidspreker kon meenemen naar de Herengracht. Aard- en antenneleiding waren weliswaar nog niet aanwezig, maar Leo en ook de anderen waren zo benieuwd naar de acoustiek van hun clublokaal, dat ze een beetje ‘brom’ die avond wel voor lief wilden nemen. Met 'n ‘Dus om acht uur in de Beethovenstraat!’ namen ze afscheid van elkaar.

Zo gezegd, zo gedaan! Om half negen die Zondagavond draaide Leo een knopje om en een vloedgolf van helder-wit

diffuus licht stortte zich uit in het clublokaal, in één slag alle duisternis wegspoelend. Een uur later draaide Leo een tweede knop om en ditmaal barstte een stortvloed van klanken over het lokaal los. De acoustiek van het clublokaal bleek puik te zijn voor het weergeven van gramofoonplaten, hetgeen vooral te danken was aan de vorm van overkapping. Mede door de uitstekende kwaliteit van Leo's balansversterker klonk het geluid glashelder, misschien wel iets te helder, een tikje scherp zelfs, een gevolg van het geringe absorptievermogen van de muren, maar door de aanwezigheid van een groter aantal personen zou dit euvel vanzelf verdwijnen. De afmetingen van het lokaal gaven een nagalm, die kort genoeg was om geen storende echo te veroorzaken en lang genoeg om hinderlijk resoneren en andere vervormde bijgeluiden te voorkomen. Verplaatsing van de luidspreker zou de geluidskwaliteit wellicht nog verbeteren.

- Jammer dat we geen bal aan onze propaganda-avond kunnen vastknopen, zei Leo met een dood-ernstig gezicht. Dan bonden we wrijflappen om de schoenen der danslustigen, draaiden we, aan één stuk door, de wildste swing-platen en kregen we gratis onze vloer uitgewreven! Vooropgesteld, dat we de zaak van te voren in de was zetten natuurlijk!

- Da's waar ook! zeiden de anderen. We moeten de vloer nog oppoetsen!

- Dat kunnen we het beste uitstellen tot enkele uren voor de propaganda-avond, raadde Hans zijn vrinden aan. Een dansavond eens in de maand, met een stel aardige meisjes, en een gezellige mop muziek.... hmmm, dat lijkt me niet gek, wat jullie?

- Toekomstmuziek, antwoordde Leo, die echter gespeeld zal worden. Het lokaal leent er zich uitstekend voor, we hebben een perfecte dansvloer en wanneer onze grote versterker af is, zullen we over muziek niet te klagen hebben. Meisjes.. wat denk jullie, zouden we nog wel eens meisjes-leden krijgen?

De jongens keken elkaar aan en lachten, schaterden het uit.

- Ofschoon statuut nummer 4 het schone geslacht van het lidmaatschap uitsluit, zei Fred, zou een stel aardige, en vooral knappe meisjes ons van veel nut kunnen zijn. De film bv., daar hebben we een paar vrouwelijke sterren voor nodig.

- Over film gesproken, hoe staat het eigenlijk met de propagandafilm? vroeg Tjark.

- Och, wat zal ik je zeggen, antwoordde Fred, d'r dolen

enkele geschikte ideeën in mijn hoofd rond, maar die hebben elkaar nog niet gevonden. Zodra dat het geval is, en dat zal niet meer lang op zich laten wachten, neem ik een middag huisarrest, klad een halve blocnote vol en kom ik 's avonds met een scenario aanzetten.

- Zeg, zei Poldervaart ineens, weet je wat we moesten doen om nog meer foto's te krijgen? Een brief sturen aan Philips, daarin van onze club vertellen en vragen om foto's of reclameplaten. Desnoods hetzelfde grapje uithalen bij fabrieken als Stork en Heemaf. Doen??

- Natuurlijk, zei secretaris Fred, we riskeren er niet anders mee dan een paar postzegels. Morgen zal ik op de schrijfmachine van mijn vader een paar keurige briefjes tikken.

- Om nog eens op onze propaganda-avond terug te komen, zei Leo tegen Fred, het lijkt toch het beste 'Toegang boven 14 jaar' op de affiche te zetten. Niet dat de inhoud van jouw films dat nodig maakt, maar als we het niet doen, krijgen we een invasie van dat kleine grut uit de eerste klas, waar we, voorlopig althans, toch niks aan hebben. Ik zal morgenochtend in de pauze den baas even aanklampen om te vragen of we onze affiche op het aankondigingenbord mogen hangen. Morgen en overmorgen moesten we vooruit werken wat huiswerk betreft, dan kunnen we Woensdagmiddag in één stuk doorgaan aan de voorbereidingen van onze avond. Er valt nog zo veel te doen.... Wat doe jij met je lab, Tjark?

- Ik was van plan een bakfiets te huren om daarmee de hele santekraam, en dat is nogal zo het een en ander, in twee of drie ritjes hier naar toe te brengen. Ik zal van de opstelling van chemicaliën en glaswerk een goede 'show' maken, ik zal voor een indrukwekkende destilleeropstelling zorgen en zal als chemicus-goochelaar ons publiek op een serie verrassende en suggestieve scheikundeproefjes vergasten; enig geknal en gevaarloos vuurwerk is bij mijn programma inbegrepen.

- En een gloedvolle speech, niet te vergeten, zei Leo. En dat geldt voor ons allemaal: we moeten zo overtuigend te werk gaan, dat er voor onze bezoekers niet meer aan te ontkomen valt lid te worden, willen ze voor de rest van hun leven niet door gewetenswroeging gekweld worden. Hoeveel zouden zich opgeven.... hoeveel? Liggen jullie 's avonds in bed ook soms zo heerlijk te dromen en te fantaseren over onze club? Dan wordt ons clublokaal een luchtkasteel van glas, staal en beton, met radio- en televisiezenders, uitgestrekte

‘research’-laboratoria, filmstudio's en vliegtuigbouwhallen, hoogspanningsinstallaties, sterrenkijkers, electrische centrales, modelspoorwegen enz. enz. enz. Om je dood te lachen, als je nagaat dat onze kas zegge en schrijve 47 cent bevat en ons ledental het cijfer nul nog niet heeft overschreden.

- En toch zou ik voor geen geld van de wereld willen ruilen met dat luchthobbyclubkasteel, zei Tjark, want dit bouwen aan de toekomst, dit werken aan de verwezenlijking van een ideaal, heel dit opwindende, speculatieve gedoe: Wat is er heerlijkers denkbaar....?

Hoofdstuk III

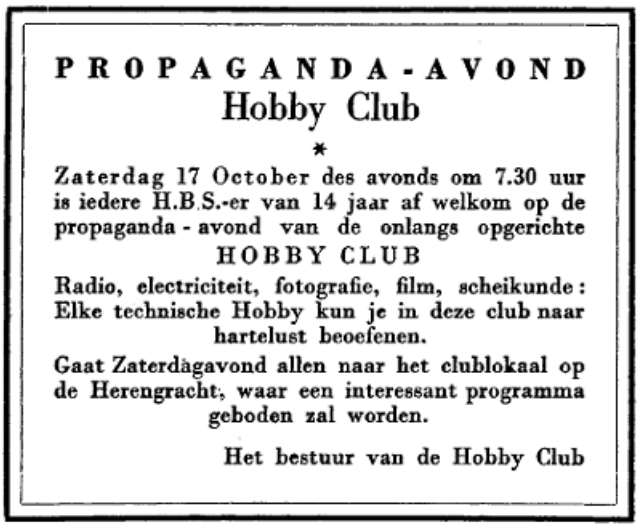

PROPAGANDA - AVOND
Hobby Club
*
Zaterdag 17 October des avonds om 7.30 uur is iedere H.B.S.-er van 14 jaar af welkom op de propaganda - avond van de onlangs opgerichte
HOBBY CLUB
Radio, electriciteit, fotografie, film, scheikunde: Elke technische Hobby kun je in deze club naar hartelust beoefenen.
Gaat Zaterdagavond allen naar het clublokaal op de Herengracht, waar een interessant programma geboden zal worden.
Het bestuur van de Hobby Club

PROPAGANDA-AVOND
Hobby Club
*****
Zaterdag 17 October des avonds om 7.30 uur is iedere H.B.S.-er van 14 jaar af welkom op de propaganda - avond van de onlangs opgerichte

HOBBY CLUB
Radio, electriciteit, fotografie, film, scheikunde: Elke technische Hobby kun je in deze club naar hartelust beoefenen.
Gaat Zaterdagavond allen naar het clublokaal op de Herengracht, waar een interessant programma geboden zal worden.
Het bestuur van de Hobby Club

De gehele week had de op het aankondigingenbord opgehangen affiche van de Hobby Club de algemene aandacht getrokken. In de pauze van Dinsdagmorgen waren de leerlingen der H.B.S. in de hall van de school samengedromd, hadden elkaar verdrongen om de tekst te kunnen lezen en hadden, druk gebarend en in levendige bewoordingen, commentaren geleverd, die het bestuur van de Hobby Club tevreden deden glimlachen. Zelfs de leraren, die, anders altijd zo haastig waren vanwege hun kopje koffie, hadden hun ongeduld een ogenblik kunnen bedwingen en waren blijven staan. Dit alles wekte verwachtingen bij het bestuur, waarin het niet teleurgesteld werd, want op de bewuste Zaterdagavond moest Veerman, die als

liftboy fungeerde, een tijd lang onafgebroken op en neer gaan om alle jonge gasten op tijd te kunnen boven brengen.

Het bestuur had op de vrije middagen hard gewerkt en het resultaat was, dat menig bezoeker, wanneer hij het clublokaal binnentrad, een kreet van verrassing slaakte. Badend in een witte gloed stonden op de spiegelende houten vloer zes lange zitbanken, omringd door een keurcollectie van technische apparaten op zware werkbanken en een groot aantal brillante foto's aan de smetteloos witte muren. Uit een luidspreker in één van de hoeken parelde een melodieuze stroom van zoete Hawaï-muziek, glas-helder van toon. Op een hoge houten standaard stond Freds smalfilmprojector, de lens gericht op het mat-glanzende parelscherm. Naast de projector had Leo zijn installatie opgesteld: de grote, licht-blauw gelakte balansversterker, uitgerust met zes blinkende Amerikaanse lampen, kanjers van transformatoren en smoorspoelen, een milli-ampèremeter en pijlvormige draaiknopjes op aluminium schaaltjes; de gramofoon met de lichte en soepele Rothermell-Brush-kristal-pick-up en een stapel platen. Er was nog een tweede projector, die niet voor films, maar voor het vertonen van lantaarnplaatjes bestemd was. Dit apparaat was afkomstig van Taco Speekhout, ‘dat jong met die pracht van een Leica’, die de uitnodiging van de Hobby Club om bestuurslid te worden, met dankbaar enthousiasme had aangenomen. Hij had gevraagd of hij op de propaganda-avond zijn kleurenfoto's op diapositieven mocht vertonen. De anderen hadden onmiddellijk daarin toegestemd, uit ervaring wetend hoe weinig jongens bekend waren met de werkelijk verbluffende mogelijkheden der moderne kleurenfotografie en hoeveel indruk het projecteren van de resultaten daarvan op ieder zou maken.

In de radioamateurs-‘stand’ hadden Poldervaart en Veerman een serie ontvangtoestellen tentoongesteld, w.o. een kristalontvanger in een lucifersdoosje met als bijschrift ‘de kleinste ontvanger ter wereld’ en een gevoelige super-heterodyne-kortegolf-ontvanger, voorzien van ‘de wereld in huis’. Electriciteit, fotografie en film waren eveneens vertegenwoordigd op de tentoonstellingstafels: Freds filmuitrusting, bestaande uit de Ciné Kodak 8-filmcamera met diverse kleurenfilters, zonnekap, blikken dozen met films, plakpers, viewer, statief en panoramakop; Taco's Leica, de droom van zo menig fotograaf, ontwikkeltank, kleinbeeld-vergrotingsapparaat, electrische belichtingsmeter en andere optische hulpmiddelen; en

enkele staaltjes van technische knutselwerkjes van Hans van Zuilen zoals een morse-schrijfapparaat, een electrisch alarmtoestel en een zeer ingenieus geconstrueerde automatische booglamp.

Bij één werkbank leek het of de daarbij behorende knutselaar zijn werkzaamheden onverwachts had moeten onderbreken. Naast een nog niet geheel voltooid gramofoonopname-apparaat stond, en dat nog wel op zijn kant, het chassis van een in aanbouw zijnde omroepontvanger, omringd door rolletjes montagedraad, isolatiekous, harssoldeer, tangetjes, schroevendraaiers, soldeerbout, vijl, doosjes met condensatortjes, weerstanden, bouten, moeren, lampvoeten, soldeerlipjes en andere onderdelen, montagemateriaal en gereedschap. Een bouwtekening en een principeschema completeerden het technisch stilleven, dat de modern-aangelegde jongens deed watertanden.

In kleine groepjes wandelden de bezoekers door het clublokaal, door tal van vragen en geestdriftige uitroepen tonend hoeveel belangstelling zij voor het tentoongestelde hadden. Het grootste opzien wekte evenwel het scheikundig laboratorium en dat was ook geen wonder, omdat Tjark precies wist hoe hij zijn medeleerlingen kon imponeren. Ook het bestuur had eenvoudigweg paf gestaan, toen Tjark, die elke hulp van de hand had gewezen en alles zelf had gedaan, na drie ritjes met een volgeladen bakfiets en twee middagen van onafgebroken zwoegen, zijn vrinden had verzocht het heiligdom der Chemie binnen te treden. Aan zijn uitnodiging gevolg gevend, waren zij even diep onder de indruk gekomen als nu de bezoekers en ook zij hadden een diepe bewondering gevoeld voor den jongen, die met bescheiden middelen zijn liefhebberij had weten uit te breiden tot een hobby van zo groot formaat.

Omgeven door een waas van geheimzinnigheid en bestraald door het koud blauwig wit licht van een daglichtlamp stonden daar binnen de muren van het laboratorium de vreemdsoortigste glazen apparaten opgesteld, waarin borrelend gekleurde vloeistoffen en dampen circuleerden. De etiketten der vele honderden potjes en flesjes met chemicaliën droegen mystiek aandoende opschriften als, NH_4OH O.1 N, H_2SO_4 96%, $Na_2S_2O_3$ en $C_{15}H_{31}COOH$, sommige voorzien van een grijnzend doodshoofd, alle gesteld in de geheime code der scheikundigen. Op houten rekjes lagen de meest wonderlijk gevormde producten der glasblazerijen: dikbuikige kookkolven

en dunhalzige Erlenmeyers, wijde kristalliseerschalen en ranke pipetten, sierlijke schei-trechters en dun-wandige bekerglazen, met fijne streepjes gecalibreerde buretten en maatcylinders, horlogeglazen, vultrechters, weegflesjes, destilleerkolven, reageerbuizen en nog tal van andere glazen instrumenten. De jongens keken hun ogen uit: een uiterst gevoelige microbalans in een glazen kast, een oude Zeiss-microscoop, een waterstraalluchtpomp en een zwavelwaterstof-Kipp, porceleinen smeltkroezen en mortieren, diverse branders en statieven met tal van klemmen. Iedere bezoeker werd er door gepakt, door de mysterieuze sfeer, die hier hing en die nog versterkt werd door een eigenaardige, ietwat zoetige maar verder ondefinieerbare geur.

- Dit hier is een inrichting om door gefractionneerde destillatie twee dooreengemengde vloeistoffen van elkaar te scheiden, legde Tjark uit en wees op een kolf met een rode vloeistof, die verwarmd werd door de puntig blauwe gasvlam van een koperen Bunzen-brander en via een verticaal opgestelde spijkeropzet, een glazen buis met puntige glazen steeltjes aan de binnenkant, en een schuin aflopende koelerbuis waardoor leidingwater stroomde, met een tweede kolf in verbinding stond, waarin drupje voor drupje een heldere vloeistof lekte.

De rode vloeistof is een mengsel van twee vloeistoffen met verschillend kookpunt, die ik van elkaar scheid door de ene ‘over te destilleren’, terwijl de damp van de andere door haar lager kookpunt in de verticale spijkeropzet condenseert en terugloopt naar de oorspronkelijke kolf. Wat jullie misschien merkwaardig zult vinden: wanneer de vloeistoffen geheel van elkaar gescheiden zijn, zullen beide waterhelder, dus kleurloos zijn. Het mengsel bevat nl. een rode kleurstof, de indicator phenolphtaleïne, die onder bepaalde omstandigheden van rood naar kleurloos omslaat. Straks moet jullie je maar eens van dit wonder overtuigen. Hier sta....

- Zeg, willen jullie naar het clublokaal gaan? De voorstelling gaat beginnen! kwam Leo waarschuwen en fluisterde tegen Tjark: - Weet je wie ook gekomen is? Verburg! En er zijn 46 jongens! Wat 'n hoop, hè?

Het geroezemoes in de zaal verstomde, toen Leo even later het geïmproviseerde podium betrad en zijn blik over de lange met jongens gevulde rijen liet gaan. Onder doodse stilte nam hij het woord, heette zijn toehoorders hartelijk welkom en lichtte hen in korte, heldere zinnen in over doel en opzet van

de Hobby Club, waarbij hij vermeed in détails te treden.

- Mede namens de rest van het bestuur, zo besloot hij zijn inleidende toespraak, dank ik jullie allen voor jullie aanwezigheid, die ons, en daar ben ik zeker van, in staat zal stellen veel van onze, zo niet al onze plannen te verwezenlijken. In grove lijnen weet jullie nu wat de bedoeling is van onze club. Ik hoop niet alleen dat ons programma in ieders smaak zal vallen, maar tevens dat het beantwoorden zal aan zijn doel: jullie er van te overtuigen, dat een hobby heel wat meer kan zijn dan zo-maar-een-liefhebberijtje, jullie duidelijk te maken met welk doel wij de Hobby Club hebben opgericht. En wanneer dat het geval is, dan is het ogenblik gekomen om al onze plannen tot in bijzonderheden bekend te maken, dan is het tijdstip daar om jullie uit te nodigen als lid tot de Hobby Club toe te treden. Maar eerst zullen de leden van het bestuur jullie van hun hobby vertellen en laten zien en horen, wat zij er mee bereikt hebben. Fred Vermeer, secretaris van de Hobby Club en leider van de filmafdeling, opent de rij van sprekers en zal enkele door hemzelf opgenomen films laten zien. Ik geef het woord aan Fred Vermeer....

- Toen ik vijf jaar was en mijn ouders een dag op reis waren, zo begon Fred, was ik uitbesteed bij een destijds nog ongetrouwden oom, die veel hield van kinderen maar er weinig slag van had ze te vermaken. Wat deed hij na ettelijke mislukte pogingen om zijn neefje aangenaam bezig te houden? Hij nam mij mee naar de bioscoop, naar Cinema Royal, waar een Wild-West-film draaide. Vechtlustige cowboys.. woeste paarden.... fel gekleurde liefdesavonturen.... moderne paedagogen zouden hun voorhoofd fronsen, maar ik dank daaraan het geluk van mijn hobby. Al het speelgoed, alle prentenboeken waren vergeten: voor mij bestond er nadien niets anders dan de bioscoop. Mijn vader was daar minder mee ingenomen, want zoonlief praatte en zeurde over niets anders dan over die prachtige bioscoop. En daar hij me nog veel te klein vond voor de bioscoop en toch van het gezeur af wilde wezen, liet hij me door Sinterklaas een kinderbioscoopje, een blikken projector met een kaars en een handslinger uit de Franse Bazar, cadeau doen. Het zeuren hield op, ik speelde met mijn bioscoopje, ging er geheel in op en draaide mijn films zo vaak, dat films en projector versleten en kapot raakten.

- Met m'n zevende verjaardag kreeg ik een nieuw, een beter filmapparaat, weliswaar nog met een handslinger maar met een sterke electrische lamp. Op vrije middagen gaf ik

filmvoorstellingen voor ooms, tantes, neefjes, nichtjes en vrindjes; achteraf bekeken een gevaarlijke liefhebberij, want tientallen meters hoogst brandbare celluloïd-film lagen over de grond verspreid en één vonk uit de sigaren der zwaarsmokende ooms zou voldoende geweest zijn om het hele huis in lichten laaie te zetten. Gelukkig is dat nooit gebeurd. Zoals andere jongens boeken kregen, kreeg ik films; zoals Doornroosje oftewel De schone slaapster in 6 delen en De vrolijke spuitgasten met Stan Laurel en Oliver Hardy. Een enkele keer mocht ik mee naar de echte bioscoop en eens zag ik bij een bezoek van de Koningin een auto van Polygoon met op het dak daarvan een man met een grote driepoot met daarop een geheimzinnig zwart toestel; een man.... die filmde.

- Deze laatste gebeurtenis veroorzaakte een ommekeer in mijn leven. Was het voordien mijn hartewens geweest bioscoopoperateur te worden, nu wilde ik cameraman worden.... en dat wil ik nog. Mijn oom, die goeie beste oom, schonk me op mijn elfde jaar een echte goede filmcamera, de Cine Kodak 8, die ik nu nog gebruik. Een jaar daarop volgde een projector, oom betaalde de films tot ik ze zelf kon bekostigen, ik filmde wat los en vast zat, verknoeide veel materiaal door mislukte opnamen, maar volgens het beproefde recept ‘Al doende leert men’ kreeg ik de grondslagen van de filmtechniek toch zo langzamerhand onder de knie. Volleerd ben ik allesbehalve en daarom moet je de twee films, die ik nu ga vertonen niet vergelijken met de rolprenten van de bioscoop, die door een staf van deskundigen met de meest geperfectionneerde, technische apparaten zijn opgenomen. Bovendien maak ik gebruik van 8mm-smalfilm, welker prestaties verre ten achter staan bij die van de 35-mm-normaalfilm. Wat je nu te zien krijgt, zijn amateurfilms, opgenomen met bescheiden middelen.

Het zaallicht flapte uit en Fred startte zijn projector, die zoemend een helder gekleurd beeld op het parelscherm wierp: bruine, drogende vissersnetten tegen een azuurblauwe hemel, waartegen zich in fel-witte letters de begintekst aftekende:

URK
Experimentele kleurenfilm
door Fred Vermeer

De begeleidende muziek, die Fred en Leo speciaal voor de films hadden uitgezocht, liet hierbij een krachtige volksmelodie horen, die na enkele maten overging in een vriendelijk speels melodietje, dat goed bij het beeld paste: de boottocht over de kabbelende golfjes van het IJsselmeer en de aankomst in de schilderachtige Urker haven. Het was een kort, maar prachtig filmpje, dat, vlot gemonteerd, een kleurrijk beeld gaf van het zo merkwaardige eiland met zijn pittoreske huisjes, bewoners en klederdrachten. Voor verreweg de meesten der toeschouwers was een dergelijke amateursfilm in kleuren een noviteit en dank zij de goede belichtingstechniek van Fred kwamen de prachtige kleuren goed tot haar recht. Close ups van bruingebrande en gerimpelde koppen van stoere vissers, van vrouwen aan de was en kinderen in hun spel werden afgewisseld door opnamen van bruingeteerde huisjes, vissersboten, pittoreske straatjes en geveltjes en wijde vergezichten van de vuurtoren over zee en eiland. Er weerklonk dan ook een luid applaus, toen wegtrekkende aanlegsteigers met tot afscheid wuivende vissersvrouwen het einde van de film aangaven.

- Het vorige jaar, zei Fred als toelichting van zijn volgende film, heb ik een trektocht door Zwitserland gemaakt, waarbij ik in jeugdherbergen heb overnacht. De hele maand Augustus zwierf ik rond in het kanton Wallis, dat aan Italië grenst en Zermatt als touristisch centrum heeft. Van deze avontuurlijke tocht, alsmede van trekken in buitenlandse jeugdherbergen in 't algemeen, hoop ik jullie mettertijd wat meer te vertellen. Nu zal ik alleen het laatste deel vertonen van de uit drie delen bestaande film, die ik van mijn reis heb opgenomen. Je moet dan weten, dat na een reeks goed geslaagde bergtochten een hartstochtelijk verlangen in me opkwam om de 4000-meter-grens eens te overschrijden, m.a.w.: om een vierduizender te beklimmen. Diverse pogingen daartoe mislukten wegens slecht weer en toen het een week lang vrijwel onafgebroken geregend had en ik nog maar drie dagen in 't vooruitzicht had, smolt mijn hoop als sneeuw voor de zon. Ik zat toen in Saas Fee, een idyllisch alpendorpje ten noordoosten van Zermatt en maakte daar kennis met een jong verloofd paartje, Zwitsers, dat de Strahlhorn, een 4191 meter hoge ijsreus tussen Saas Fee en Zermatt, wilde beklimmen. Ze vroegen of ik meeging, een uitnodiging, die ik maar al te graag aannam, en ter voorbereiding van de tocht sloegen we proviand in, bestudeerden we kaarten en gidsen en maakten we

rugzakken, gletschertouwen en piekels in orde. Wonder boven wonder bracht de volgende dag stralende zonneschijn en wolkenloze hemel. 's Middags vertrokken we en bereikten na een heerlijke klauterpartij de Brittannia-hütte, die op 3020 meter hoogte temidden van uitgestrekte gletschers is gelegen. In deze berghut aten en sliepen we. 's Nachts om één uur werden we gewekt. We kleedden ons vanwege de strenge vorst daarboven dik aan, namen een stevig ontbijt, of souper, hoe je 't noemen wilt, en gingen om twee uur, onderling door touwen verbonden, op weg. Het was een maanloze nacht, maar het licht van de flonkerende sterren wierp een zwak blauw schijnsel over de besneeuwde gletschers. We volgden het spoor van een groep alpinisten, die, begeleid door gidsen en bijgelicht door lantaarntjes, voor ons uit gingen. Na een vrij zware tocht over de woeste ijsmassa's bereikten we de 3800 meter hoog gelegen Adlerpas, waar het laatste deel van mijn film begint....

Het zaallicht doofde uit, de muziek zette in en op het doek verscheen een beeld van de Adlerpas, blijkbaar opgenomen met behulp van een zelfontspanner, want daar zat Fred, bijna onherkenbaar door zijn windjack en zijn zwarte sneeuwbril, een hardgekookt eitje te pellen; terwijl het Zwitserse meisje op een Metabrander theewater kookte en de jongen zijn gezicht invette. Sneeuw en ijs omringden hen en achter een diepe afgrond opende zich een groots vergezicht van gletschers en bergtoppen. In langzaam voorbijschuivende beelden ontrolde zich het ganse hooggebergte-panorama, aanvankelijk overheerst door een edel-gevormde pyramyde van rots en ijs, de Matterhorn, Koning der Bergen, aanvoerder der heirlegers van gletschers, wier zilveren mantels glansden in de gouden morgenzon. Maar de Matterhorn schoof voorbij en links in het beeld doemde de kolossale Breithorn op met zijn scherp getande rotskam, die loodrecht oprees uit de steil afbrokkelende ijsmassa's. De Breithorn werd gevolgd door de wit-besneeuwde koepels van de Pollux, Castor en Lyskamm, weldra overstemd door de monumentale Monte Rosa-groep met haar spitse ijspieken. Ten slotte werd de Strahlhorn zichtbaar, de in een ijspantser gehulde reus, die het drietal nu ging beklimmen.

Voetje voor voetje ging het omhoog langs de nog stijfbevroren sneeuwhelling, die gedurig in steilte toenam, zodat het na verloop van tijd noodzakelijk was met het ijshouweel treedjes in de harde sneeuwkorst uit te hakken. De helling bleek over te gaan in een smalle steil aflopende rotskam, de

Grat, die in wijde slingeringen naar de top voerde. Met de grootste voorzichtigheid werkten de jongelui zich daarlangs omhoog, klauterende met handen en voeten, een dankbaar gebruik makend van pieksels en touwen. Aan weerszijden onder hen, honderden meters diep, glinsterde het ijs der gletschers, maar zij duizelden niet, zelfs niet bij de zwaarste en gevaarlijkste passages. Bijzonder spannend waren de laatste meters tot de top, die slechts met de uiterste krachtsinspanning overwonnen konden worden. Maar eindelijk stonden zij dan toch op het hoogste punt, de smalle, langgerekte top, bijna 4200 meter boven de zeespiegel, waar het leek of de gehele wereld zich aan hun voeten uitstrekte en het uitzicht over ontelbare toppen, dalen en gletschers meer dan 100 km. ver reikte. Er woei echter zo'n snijdend gure wind daarboven en de steile afgronden waren zo duizelingwekkend diep, dat een lang verblijf op de beijsde top gevaarlijk was. Ja, het was er zo koud, dat sommige opnamen trilden doordat Fred, ondanks statief, truien en handschoenen, had staan bibberen. Dus ging het in snel tempo omlaag, terug naar de Adlerpas.. Vandaar daalde het drietal langs een uiterst steile sneeuwhelling af naar de Findelengletscher, gebruik makend van de treedjes, die andere alpinisten in het ijs hadden gehakt. Desondanks bleef het een zwaar karwei, zodat ze blij waren, toen ze de gletscher bereikt hadden. Maar nog waren de moeilijkheden niet voorbij; nu moesten ze zich een weg banen door een waar labyrint van ijs, doorkloofd door tal van diepe gletscherspleten, die ze met een fikse sprong moesten overbruggen. Na nog tal van avonturen beleefd te hebben kwam het drietal via lariksbossen en alpenweiden in het dal van Zermatt. Zeventien uur na hun vertrek uit de Brittannia-hütte bereikten zij de Zermatter jeugdherberg. Onder moeilijke omstandigheden had Fred goed werk verricht en toen een wegvagende Zwitserse vlag het einde van de film aangaf, werd Fred geestdriftig toegejuicht. Hij dankte voor het applaus en verzekerde zijn toehoorders, dat de film nog heel wat beter geweest zou zijn, indien hij deze tocht met de Hobby Club had gemaakt, hetgeen zijn geacht auditorium gerust als een voorspelling mocht opvatten....

Tot slot van zijn voordracht sprak Fred over de plaats, die het filmen in de Hobby Club zou innemen. Hij toonde het inwendige van zijn camera, legde de werking er van uit, vertelde het een en ander over de kunst en techniek van het filmen, kondigde het opnemen van een propagandafilm aan en

overwoog het maken van een schoolfilm ter gelegenheid van het vijftig-jarig bestaan van de school in de volgende zomer. Hij besprak de vele mogelijkheden, die samenwerking tussen film-, fotografie-, electriciteits- en scheikundemaniakken zou bieden, toonde aan dat jongens met aanleg voor tekenen, toneelspelen en verhalen schrijven zich bij het filmen nuttig konden maken en wekte zijn toehoorders op zich bij de Hobby Club aan te sluiten.

De volgende spreker was Hans van Zuilen. Onder een gezellig babbeltje over electriciteit als hobby peuterde hij een oud zaklantaarnbatterijtje uit elkaar en haalde er de koolstaven uit. Om twee daarvan wond hij een stuk ijzerdraad, waarover hij een doorboorde rubber ‘kurk’ had geschoven. De rechte uiteinden van de ijzerdraadjes bevestigde hij met enkele schroeven op een plankje, nadat hij in één der draden een flinke lus had gelegd. De schroeven verbond hij vervolgens met een snoer. Toen hij daarmee klaar was, - het hele karwei had nog geen tien minuten geduurd, - zei hij, dat hij van bijna waardeloos materiaal een lamp gemaakt had, die in lichtsterkte en helderheid een normale gloeilamp verre overtrof. Om dit te bewijzen, verzocht hij één van de jongens het licht op één lamp na uit te draaien, duwde de stekker van het snoer in de contra-stekker van een tweede snoer, dat via een electrisch kacheltje op een stopcontact was aangesloten, pakte één van de gummistoppen beet en drukte de ene koolstaaf tegen de ander. Een spetterend geluid werd hoorbaar, enkele vonkjes spritsten rond en de tegen elkaar gedrukte uiteinden der koolstaven werden rood-gloeiend. Toen verwijderde hij die uiteinden enkele millimeters van elkaar, een felle lichtboog overspande de wit-gloeiende koolspitsen en de aldus ontstane booglamp straalde een verblindend licht uit, dat spierwit van kleur was. Kreten van verrassing stegen op uit de rijen der toeschouwers, die niet verwacht hadden, dat zulk een simpel apparaatje zo'n overweldigende lichtkracht zou hebben. De muren waren ééns zo wit en de puntvorm van de lichtbron veroorzaakte scherp begrensde slagschaduwen daarop.

Op verbluffend simpele wijze had Hans aangetoond, hoe attractief het resultaat kon zijn van eenvoudige knutselarbeid met eenvoudige middelen. Ook zijn volgende proeven gaven daar blijk van. Zo demonstreerde hij zijn telegraaftoestel, dat uit een seinsleutel en een schrijftoestel, alle door hem zelf vervaardigd, bestond, en vertelde hoe hierin o.m. sigarenkistjes, onderdelen uit oude wekkers, garenklosjes, een kapotte vul-

pen, elastiekjes en serpentine waren verwerkt. Hij wond de veer van een uurwerk op en begon te sleutelen op de seinsleutel. Uit het schrijfapparaat kroop een papierlint, waarop als door een magisch bestuurde hand punten en strepen waren geschreven. Na zijn toehoorders een huistelefoon, een electriseerapparaat, een motor, een alarmtoestel en een electrisch geheim slot te hebben getoond, vertelde hij van zijn jongste experiment: een inrichting voor beeldtelegrafie. Maar daarvoor had hij de hulp van radio- en scheikundemaniakken nodig, die hij zonder twijfel zou vinden.... in de Hobby Club. Aldus op het terrein van de club geland weidde Hans uit over de genoegens, die jongens met belangstelling voor electriciteit in de Hobby Club te wachten stond.

Na Hans was de beurt aan Tjark, die zijn publiek al dadelijk op een serie daverende knallen vergastte door in een mortier wat kaliumchloraat met zwavel te stampen. Toen de toehoorders half verdoofd waren, stak hij de brand in een grote bus met Bengaals vuur van eigen fabrikaat en veranderde zodoende het clublokaal in een zee van rood licht. Plotseling leek het of een wit-ziedende bliksemstraal de vuur-rode gloed doorkliefde: Tjark had enkele meters magnesiumband ontstoken. Toen de toehoorders, die eigenlijk geen toehoorders meer genoemd konden worden omdat zij half verdoofd waren, toen de toeschouwers, die eigenlijk geen toeschouwers meer genoemd konden worden omdat zij half verblind waren, toen, om neutraal te blijven, de aanwezigen naar lucht hapten om van de emoties te bekomen, leek het of het clublokaal in één gigantische peredrup (zijnde het enkelvoud van peredrups) was veranderd, want alles geurde en smaakte doordringend sterk naar peredrups: Tjark had een wolk amylacetaat door de zaal gestoven.

Vervolgens ontpopte hij zich als goochelaar: een ondoorzichtig bruine en een blauwe vloeistof bij elkaar in één kolfje, even schudden, hokus, pokus, pilatus pas en het mengsel werd waterhelder. Een rode vloeistof er bij: het bleef waterhelder. Een waterheldere vloeistof er bij: het werd purperrood. Een gele vloeistof er bij: het werd blauw. Een blauwe vloeistof er bij: het werd geel. Een gele vloeistof er bij: het werd.. neen, het mengsel werd niet blauw, maar begon te bruisen en te koken en schuimde over de rand van de kolf. Tjark nam van twee flesjes de glazen stoppen, drukte die tegen elkaar en onmiddellijk steeg een dichte rookwolk op. Fijne, witte vlokjes dwarrelden omlaag: salmiak, ontstaan uit ammonia en zout-

zuur. Als in een non-stop revue met 1001 taferelen ging het voort: Tjark pakte een fles met olijven, viste er met zijn zakmes eentje uit en sneed daar een schilfer af, die hij in een grote bak met water gooide. Onder snijdend sissen en oorverdovend knallen, af en toe grote vlammen uitschietend, schoot het over het wateroppervlak. Wanneer het tegen de kant botste en afgeremd werd, bruiste en borrelde het water alsof het onder heftige schokken kookte en volgde er een hevige explosie, een vlam en een knal, waarop het stukje ‘olijf’ in andere richting over het water schoot. Nadat dit opwindend sensationele schouwspel enige tijd had voortgeduurd, vond er zo'n hevige explosie plaats, dat het schilfertje in een wijde boog door de zaal vloog. Tjark rende het achterna, pakte het snel in een doek en wierp het terug in de pot met.... bolletjes natrium in petroleum.

Geen variété-artist had meer succes kunnen oogsten dan Tjark. De schijnbare nonchalance, waarmee hij te werk ging, zijn wonderbaarlijke handigheid en de droge, maar tevens oergeestige wijze, waarop hij van zijn hobby vertelde: dit alles, tezamen met de zinsbegoochelende, chemische toverkunsten, bracht het publiek in verrukking. Met dat al klonk door zijn voordracht toch een serieuze ondertoon, die met klem pleitte voor het er op nahouden van een hobby. Het deed er niet toe welke hobby; àls je maar een hobby had, daar ging het om. Maar je moest er wat voor over hebben om het hoogste geluk van de hobby deelachtig te worden. Hijzelf bv. had zich drie jaren lang snoep, ijsco's, roken, bioscopen en alle mogelijke andere pretjes en uitgangetjes ontzegd om al zijn zakgeld aan de uitrusting van zijn laboratorium te kunnen besteden.

Aan het slotnummer van zijn programma gekomen vulde Tjark een tien-literse stopfles met water, waarin hij onder voortdurend roeren verscheidene zoet-geurende vloeistoffen uitgoot. Met een hevel bracht hij de troebel-bruin-paarse inhoud van de stopfles over in een vijftigtal glazen, die Hans van de cantine van het kantoor had geleend. Tijdens dit overschenken vertelde hij, hoe het in zijn prille jeugd altijd zijn ideaal was geweest nog eens limonade te drinken, die uit enkele verschillend gekleurde lagen bestond. Na jarenlange experimenten was hij er in geslaagd zijn ideaal te verwezenlijken en waarlijk, toen de toeschouwers met aandacht de glazen bekeken, zagen zij hoe zich in de glazen drie lagen vloeistof van elkaar afscheidden: een rode, een melkachtig witte en een blauwe laag. Weldra vormden de rijen glazen één langgerekte

vaderlandse driekleur, hetgeen aan het publiek een stormachtig gejuich ontlokte.

Tjarks toverdrank smaakte voortreffelijk en had niet alleen drie kleuren, maar ook drie verschillende smaken: de rode laag smaakte naar peredrups, de witte naar amandelen en de blauwe hield het midden tussen gember en mandarijn. De jongens moesten het magisch brouwsel voorzichtig drinken, daar de lagen zich anders dooreen mengden en de smaak in die van dropwater veranderde. Voor het geval er extra dorstige kelen waren, die niet met één glas konden volstaan, had Tjark nog een tweede toverdrank in petto gehouden. Toen hij dit bekend maakte, meldden zich vijf liefhebbers aan. Tjark nam vijf glazen mee naar zijn lab om ze, zoals hij zei, 'schoon te maken', keerde met vijf vrijwel schone glazen terug, nam een kolf gevuld met gewoon leidingwater en goot daarmee de glazen vol. Tot grote verbazing van de toeschouwers vulde het eerste glas zich met gele limonade, het tweede met rode, het derde met groene, het vierde met paarse, het vijfde met oranje limonade en dat alles met gewoon water in 'vrijwel' schone glazen. 'Vrijwel', want Tjark verklaarde naderhand, dat op de bodem der glazen wat wit poeder had gezeten, dat met water verschillende kleuren limonade had opgeleverd.

Tijdens de pauze, waarin gezellige muziek werd gedraaid en de jongens onder het genot van een door het bestuur gepresenteerde sigaret genoeglijk keuvelend rondwandelden, bleek uit de gesprekken hoe geestdriftig de algemene opinie was. Uitdrukkingen als 'Geweldig, hè?', 'Reuze leuk, zeg!', 'Mieters in één woord,' 'Net op onze school, wat een bof!' en 'Moordclub, vin-je-niet?' waren niet van de lucht en het zag er naar uit dat zeer veel jongens zich als lid zouden opgeven.

- Mijn eerste hobby, opende Taco Speekhout de rij van sprekers na de pauze, was het verzamelen van.. nee, niet van postzegels of sigarenbandjes, maar van lege zeeppoeder-pakjes. Rare liefhebberij! zul je zeggen. Toch niet, want uit de pakjes knipte ik 'waardebonnen', die ik met waar engelengeduld opspaarde. Ik was daarbij aan vele verleidingen blootgesteld, omdat 50 bonnen recht gaven op een indianenboek van Karl May, 100 stuks op een stoommachine en 250 op een paar rolschaatsen. Dat ik al die verlokkende aanbiedingen kon weerstaan, kwam doordat je voor 500 bonnen een fotografietoestel, een echt fototoestel, kreeg. 500 bonnen, dat betekende 500 pakjes zeeppoeder! En we gebruikten er op zijn hoogst twee per week! Volgens Bartjens moest ik vijf jaar sparen! Dat

duurde me te lang en ik zon op andere middelen. Pogingen om door extra vuile handen en voeten het verbruik van zeeppoeder te mijnen huize te doen stijgen, mislukten. Toen ging ik als een welbespraakte handelsreiziger alle tantes af en wist door mooi-klinkende praatjes de meesten van hen te overreden òns merk zeeppoeder te gebruiken. Een nieuw merk zeeppoeder, even goed en een halve stuiver goedkoper, dreigde mijn reclame-campagne in de war te sturen. Een winkeljuffrouw trachtte het in mijn bijzijn m'n moeder aan te smeren. Ik kon 'r d'r ogen wel uitkrabben. Maar ik bedacht me en verkondigde wijsgerig, dat het zo goedkoop was dat het vast en zeker het weefsel aantastte. Bij m'n tantes beweerde ik hetzelfde.... en met succes. Toen ik negen jaar was, kon ik 500 bonnetjes naar de zeeppoedermaatschappij sturen. Na een week, die ondanks de twee jaar sparen, een eeuwigheid leek, ontving ik een Kodak Browny box-camera.

- Zoveel moeite ik voor mijn ordinaire ‘zeepkistje’, zoals mijn box in de familiekring werd genoemd, had moeten doen, zo gemakkelijk kwam ik aan dat juweeltje op camera-gebied, de Leica, met de Contax de beste kleinbeeld-camera. Toen ik veertien was en in familie- en kennissenkring al een zekere reputatie genoot als portretfotograaf, maar dat als éénoog in het land van blinden, kwam een achterneef van me tengevolge van een auto-ongeluk om het leven. Ik had hem nauwelijks gekend, maar ik wist, dat hij persfotograaf was in Nijmegen. Daar hij ongetrouwd was, kwamen zijn bezittingen aan zijn ouders en zijn moeder meende in de geest van den overledene te handelen door zijn fotografische uitrusting in handen te geven van dat familielid, dat evenals haar gestorven zoon opging in de fotografie. Ik was de enige in de familie, die een foto-hobby had en kreeg: een Leica met behalve de gewone f.2. lens een groothoek- en een telelens, een Leitz vergrotingsapparaat, diverse kleurenfilters, een electrische belichtingsmeter, een daglicht-ontwikkeltank, een glanspers, porceleinen schalen, glaswerk, films, chemicaliën, handboeken, een statief met panoramakop, een gesynchroniseerde bliksemlichtlamp, kortom: de complete uitrusting van den modernen persfotograaf.

Taco verklaarde, dat hij zijn best deed om de nagedachtenis van zijn gestorven achterneef in ere te houden door zo goed en zo serieus mogelijk te fotograferen. Hij vertelde van zijn loopbaan als amateur-fotograaf, van het kiekjes maken met de box tot aan de kleuropnamen met de Leica, en trachtte zijn

toehoorders duidelijk te maken waarom hij de fotografie zo'n warm hart toedroeg.

In de fotografie vond je kunst en techniek op ideale wijze verenigd: als hobby bevredigde het niet alleen je belangstelling voor techniek, maar tevens je gevoel voor schoonheid. Hiervoor was geen kennis van droge formules, van wis-, natuur- en scheikunde nodig, - je ogen, verstand, smaak, fantasie en gevoel: die deden 't 'm! Fotografie was meer dan 'zo-maar-een-plaatje-maken', fotografie was een voortdurend zoeken naar volmaakte schoonheid, een voortdurend experimenteren met lijn- en vormwerking, met lichtval en compositie, met lichtcontrasten en andere interessante problemen, die deels technisch, deels kunstzinnig van aard waren, fotografie was een hobby, waarin je je ganse persoonlijkheid kon leggen.

Wat was heerlijker dan er met je camera op uit te trekken, op zoek naar schoonheid in mooie plekjes van de natuur, in schilderachtige stadsgezichten, in mensen en dieren? Wat was er heerlijker dan in een snapshot 'n flits van heel het bruisende leven-om-je-heen te vangen en als een vonk van levenslust voor altijd gloeiend te houden? Wat was er heerlijker dan de herinnering aan huis en hof, aan uitstapjes en vacanties, aan familieleden, vrinden en kennissen, de herinnering aan alles wat je dierbaar is, in de ware zin des woords 'levendig' te houden? Niets; volgens Taco kon geen hobby zo'n volmaakt genot bieden als de fotografie. Waar je vroeger als ongeduldige stadsmens haastig voorbijging, bleef je als fotograaf een poosje staan. Het doel daarvan was een goede foto, maar het middel, het alles goed in ogenschouw nemen, gaf de grootste vreugde. En dan het genoegen van zelf ontwikkelen, afdrukken en vergroten niet te vergeten: getuige te zijn van het wonder, dat op een smetteloos blank vel papier als door een toverhand gepenseelde lijnen en tinten zichtbaar werden, die natuurgetrouw weergaven wat je gefotografeerd had. Hoe trots en gelukkig voelde je je niet met de brillante vergrotingen? Trots als elke mens, die scheppend werk heeft verricht; gelukkig, omdat je weer een stapje nader was gekomen tot je ideaal: heer en meester over stof en licht, een goed fotograaf te zijn!

- Fotografie hoeft niet duur te zijn, zoals velen ten onrechte menen! betoogde Taco. Aan materiaal en chemicaliën voor ontwikkelen en fixeren kost één kleurenopname je nog geen kwartje. Vergroten, zelf vergroten, is ook niet duur.

Een vergroting van 13 bij 18 centimeter kost je een dubbeltje. Zo zie je hoe zelfs afwerking van films, afdrukken en vergrotingen de moeite loont. En dat niet alleen: je kunt er meer tijd en zorg aan besteden dan een fotograaf, hetgeen vooral bij vergroten betere resultaten oplevert. Je kunt volgens je eigen smaak te werk gaan en dan: wat geeft er meer voldoening dan het besef, dat je foto's in alle opzichten eigen werk zijn? Eigen werk: daar gaat niets boven!

Taco deelde mee, dat hij de complete uitrusting van zijn donkere-kamer ter beschikking stelde van de club en haar leden. Hij wilde niets liever dan dat alle leden van de Hobby Club, die in het bezit waren van een fototoestel, naast hun oorspronkelijke hobby met succes en enthousiasme de amateurfotografie zouden beoefenen, en verzekerde zijn toehoorders dat hij, om dit doel te bereiken, alles zou doen wat binnen zijn vermogen lag.

De kroon op Taco's boeiende verhandeling vormde de projectie van kleurenfoto's op diapositieven, lantaarnplaatjes. Slechts weinig jongens waren bekend met de verbluffende mogelijkheden der moderne kleurenfotografie, die zonder technische moeilijkheden opnamen in natuurlijke kleuren mogelijk maakte. Toen Taco dan ook zijn kleurenfoto's vertoonde, stond het publiek eenvoudig pàf! Wat een zuivere kleurenpracht, wat een fijne tekening en wat een mooie plastiek! Bloembollenvelden.... herfstlandschappen met een brand van rode, gele en bruine bladeren.... groentemarkt met rode, witte en groene kolen, kroppen sla, gele komkommers en andere groenten.... tere meisjeskopjes met een gulden omlijsting van blonde haren.... zonsondergang aan zee: het silhouet van een schelpenvisser met paard en kar tegen de purperen watervlakte, waarboven de bloedrode zonnebal zweefde.... boomgaarden in witte en rose bloesempracht.... ja, zelfs een regenboog vertoonde zich in zijn spectrale kleuren op het projectiescherm. De laatste opname was het merkwaardigste: het Muntplein bij avond: de fascinerende lijnen der neonlichtreclames, bont weerspiegeld door het glimmend-natte asfalt en links daarvan het ranke profil van het sierlijke Munttorentje, dat zich nog net zichtbaar aftekende tegen het zwartblauw van de avondhemel.

De kleurenfilms waren prachtig geweest, maar de kleurenfoto's, om die te karakteriseren: daartoe schoten alle woorden te kort. Taco had het pleit gewonnen. Hij werd overstelpt met complimentjes en bestormd met vragen en toen deze beant-

woord waren, nam hij bij het licht van twee schijnwerpers met overspanningslampen een serie foto's van publiek en sprekers.

De sensaties waren niet van de lucht, want plotseling bulderde een stem door de luidspreker: Hullo, hullo, this is Tokio calling, bringing you a Programme of Japanese folksongs! waarop een voor westerse oren vals klinkende potjes-en-pannetjesmuziek inzette, die een schrille huilerige vrouwenstem begeleidde. Poldervaart had zijn kortegolfontvanger ingeschakeld, die via een geïmproviseerde antenne, een koperdraadje tussen de eiken steunbalken, draadloze klanken uit het zo ver verwijderde Japan oppikte en deze door tussenkomst van Leo's balansversterker ten gehore bracht. ‘Tjprrrr’, ratelde een sneltelegrafiezender, ‘Tuutuutet tuutet tetuutetet’, ‘piepep piepep piepiepepie’ en ‘tetetet taataatetaa tetaatet’ tjilpten enkele scheepszenders in koor, toen hij met de fijnregelknop de afstemcondensator naar de 25-meter-band draaide. ‘.... and don't forget: Super Milk Cream is the ideal food for your baby!’ klonk een sympathieke meisjesstem uit de luidspreker, gevolgd door een verbijsterende vloed van jazz-klanken en een heldere mannenstem: This is the CBS, the Columbia Broadcasting System from Senectady, United States of America!’ Langzaam draaide Poldervaart verder: meeslepende swing-music van Tommy Dorsey, uitgezonden door de NBC, de National Broadcasting Corporation in New York.... majestueuze symfonische klanken van het Philadelphia Symphony Orchestra onder leiding van Leopold Stokowski.... Pittsburg.... Chicago.... Boston: alle stuwden zij hun radiogolven over de grote haringvijver naar het clublokaal op de Herengracht in Amsterdam.

Tussen 21 en 19 meter meldden zich de radio-amateurs aan, die zich van doodgewone mensen alleen daarin onderscheidden, dat zij er een radio-hobby op nahielden en met door henzelf gebouwde zend- en ontvangapparaten draadloos contact onderhielden met amateurs in andere steden, andere landen en zelfs andere werelddelen. De 20-meter-band, bij uitstek geschikt voor lange-afstands-verkeer, herbergde een hele volksstam van deze zendmaniakken, die meest met telegrafie, maar ook met telefonie werkten. Poldervaart tracteerde het publiek eerst op een gesprek tussen een amateur in Glasgow, Schotland en één in Indianapolis in de Verenigde Staten, dat natuurlijk over radio, radio en nog eens radio ging. Daarna volgden de jonge gasten, voorzover zij het nogal radde Engels

konden volgen, de conversatie tussen een amateur in Winnipeg, Canada en een tweede in Auckland.... Nieuw Zeeland, bijna 20.000 kilometer van Holland. Toen Poldervaart vertelde, dat ook dit binnen het bereik van de Hobby Club lag, dat ook haar stem binnen afzienbare tijd door de aether zou golven, keek zijn gehoor hem verbaasd aan. Meende hij dat in volle ernst, zou dat werkelijk mogelijk zijn? Welzeker: binnen een jaar, zo voorspelde Poldervaart, zou de Hobby Club zijn eigen kortegolfzenders bouwen. Hijzelf en Leo waren al ijverig bezig er de voor het zendexamen benodigde kennis van radiotechniek in te stampen. De club zou daarin een cursus geven, niet alleen techniek, maar tevens morse seinen en opnemen. Elk lid kon aan die cursus deelnemen, elk lid kon aldus zendamateur worden.

Ter kennismaking met de Hollandse zendamateurs stemde Poldervaart zijn ontvanger af op de 80-meter-band, waar enkele interessante babbeltjes waren te beluisteren. De amateur PAoSK in Meppel vertelde zijn collega PAoRM in Leiden van zijn jongste experimenten met frequentiemodulatie en wisselde zijn verhaal af met een serie hoogst merkwaardige geluidsproeven. De jonge radiomaniakken onder het publiek genoten van het met radiotermen doorspekte relaas en luisterden met gespannen aandacht. Toen de draadloze conversatie te technisch en daardoor onbegrijpelijk werd, draaide Poldervaart een streepje verder: ON4KK te Kortrijk in België richtte in sappig Vlaams een algemene oproep tot Hollandse en Vlaamse amateurs, die werd beantwoord door PAoWK in Amsterdam. Er ontspon zich een interessant gesprek over metingen van modulatiediepte met kathodestraalbuizen, dat Poldervaart tot zijn spijt moest afbreken, omdat het zo zoetjes aan al vrij laat werd op de avond. Fluks liet hij nog enkele zendamateurs op de 40-meter-band horen, meest Engelsen en Fransen, en eindigde zijn demonstratie met een uitzending, die op suggestieve wijze het tijdsverschil op aarde aantoonde. ‘Voor! hoog! zij! neer!!’ golfde onder hevige fading-verschijnselen een stem uit de luidspreker. Met vragende blik keken de aanwezigen Poldervaart aan.

- Wij gaan zowat naar bed, hè? zei deze. Welnu, wat je daar hoort, is een uitzending van.... ochtendgymnastiek van de Nirom te Batavia, uitgezonden door zender PMA in Bandoeng....

Poldervaart vertelde nog het een en ander over de wereld van de korte golf, liet daarbij een simpel éénlampstoestelletje

zien, waarmee hij op koptelefoon meermalen Amerika, Indië en zelfs de zwakke zender van Nairobi in Afrika had ontvangen en maakte daarna plaats voor Veerman, die over de bouw van eenvoudige omroepontvangers sprak.

Leo zou de grote slotredevoering houden en daarin alle plannen van de Hobby Club volledig bekend maken. Hij had zijn speech zorgvuldig voorbereid om na alle boeiende voordrachten en technische sensaties aan het slot van de avond toch nog voor een climax te kunnen zorgen. Tevens had hij voor dit doel als een goed strateeg, een aantal reserves achtergehouden, te beginnen met de balansversterker. Deze had hij tot nog toe op halve kracht laten spelen; nu was het ogenblik daar om de sluizen van het geluid geheel te openen en de volle energie van 15 watts over het lokaal uit te storten, nu kon hij laten horen, waartoe de moderne balansversterker in staat was.

Overdonderend!! was de eerste indruk van het publiek, toen een machtig trompet- en bazuingeschal, begeleid door dofdreunende paukenslagen en zwaar-gonzende contrabassen door de zaal bulderde. Ondanks zijn kracht als van een woedende orkaan was de kwaliteit van het geluid verrassend goed: de bassen klonken gaaf en donzig, de hogere registers zuiver en helder. Dit laatste bleek vooral, toen Leo de finale van het virtuoze vioolconcert van Brahms draaide, waarbij alle instrumenten van het negentig man tellende symfonie-orkest volledig tot hun recht kwamen en de solo-violist door zijn brillante spel en geraffineerd-kunstige techniek zelfs den meest verstokten jazz-enthousiast deed verstommen. De volgende opname was van een geheel ander genre: swing music, een opname van Benny Goodmann and his orchestra, waarin op hun beurt de bewonderaars van klassiek moesten erkennen, dat mannen als Goodman en Gene Krupa meesterlijke instrumentalisten waren. De laatste plaat vertegenwoordigde het lichtere repertoire der klassieke componisten: de Bloemenwals uit de Suite Casse-Noisettes van Tsjaikowski, één alles voortstuwende golving van meeslepende strijkersklanken, waar doorheen de speelse tonen der houtblazers en de ruisende accoorden der harpen klaterden.

- Jongens van de Hobby Club! als ik jullie bij wijze van voorschot ten minste al zo noemen mag, sprak Leo. Wanneer ik als kind in de vacanties fietstochtjes op de Veluwe maakte, werd mijn blik altijd getrokken naar dat deel van de horizon, waar een menigte dunne spitsen omhoog stak. Daar

lag, zoals mijn vader me vertelde, rijkszendstation Kootwijk: voor mij de geheimzinnigste plek op aarde. Wat ik voor onmogelijk gehouden had, gebeurde: ik mocht het bezoeken, als negenjarige mocht ik doordringen in het heiligdom der radiogolven. In Kootwijk, temidden van de reusachtige zenders, werd mijn radiohobby geboren. Kort daarop begon ik op de gebruikelijke wijze mijn loopbaan als radioamateur: ik prutste een kristalontvangertje in elkaar. Kristalletje, dierbaar klein kristalletje! Jou zal ik nooit vergeten, jou zal ik mijn eerste gedicht wijden, mocht ik het ooit in mijn hoofd krijgen de dichtkunst te gaan beoefenen, want jij was het, die me inwijdde in het wonder der draadloze, jij was het, die zowel ontroering als belangstelling in me wekte door uit het niets klanken te toveren, die me de volle, diepe bekoring van het radioamateurisme hielpen ontdekken. Want jij, klein kristalletje, wees me op het onschatbare voorrecht van den radioamateur: van de muziek, van de ontvangst te kunnen genieten als beloning voor zijn arbeid. Alleen den radioamateur, die met moeite zijn toestellen in elkaar knutselt, kan daardoor de ware voldoening van het wonder der radio ten deel vallen. Toen al begreep ik dat.

- Sindsdien ben ik mijn radiohobby trouw gebleven. Jij, kristalletje, spoorde me daartoe aan. Jouw stem was een fluisterstemmetje, je gaf maar twee, op zijn hoogst drie stations, soms door elkaar nog wel, maar juist in die onvolmaaktheid school wellicht je grootste verdienste, je grootste kracht. Dat immers zette me er toe aan een beter, krachtiger en gevoeliger toestel te bouwen. Eén-, twee- en drie-lampstoestellen volgden elkaar op, de gramofoon en korte golf deden hun intrede in mijn zolderkamertje. Heel de wereld lag binnen mijn bereik: mijn toestelletje nam me over bergen en dalen, over oceanen en woestijnen mee naar verre landen, aetherreizen, waarop ik een flinke dosis talenkennis opdeed. En dat niet alleen: dank zij de radio leerde ik de klassieke muziek waarderen en genieten.

- Wat ik in de radio zo bewonder zijn al haar onbegrensde mogelijkheden. De radio is even veelzijdig als veelbelovend met haar talrijke actuele, artistieke, culturele en technische uitingen; het karakter van de radio is zoals wij zo graag ons eigen leven zien: rijk, gaaf en verrassend. Nieuws, lezingen, hoorspelen, reportages, muziek en amusement brengt ons de radio als omroep, interessante en leerzame experimenten als hobby.

Na deze landing op het vliegveld ‘Hobby’ verklaarde Leo, dat de Hobby Club haar ontstaan dankte aan één der aanwezigen: mijnheer Verburg. Deze was hoogstverbaasd en moest enige tijd zijn voorhoofd fronsen eer hem een licht opging en hij het verband begreep. Om de rest van de aanwezigen de samenhang tussen mijnheer Verburg en de Hobby Club duidelijk te maken, vertelde Leo van de natuurkundeles en van de bezielende woorden van mijnheer Verburg en gaf daaraan in korte trekken weer, hoe via de boekhoudles de oprichtingsvergadering en de bereidwilligheid van den vader van Hans van Zuilen uit het woordje ‘samenwerking’ de Hobby Club was gegroeid. Ten slotte bood hij namens het bestuur van de Club mijnheer Verburg het erelidmaatschap aan, waarop de leraar opstond en sprak:

- Ik had niet verwacht, dat mijn woorden zo'n onmiddellijke uitwerking zouden hebben. Het is voor een leraar altijd prettig om te merken, dat hij niet geheel en àl voor de banken praat. En wat het erelidmaatschap betreft: het zal me een groot, een zeer groot genoegen zijn deel uit te maken van jullie veelbelovende club. Want dit kan ik jullie zeggen: de opzet van deze avond is mijns inziens zo geslaagd en getuigt van zoveel ernst, dat ik jullie zonder aarzelen een grote toekomst durf voorspellen. Jullie ‘idee’ is in één woord schitterend en naar jullie optreden te oordelen geloof ik dat jullie 't klaar zult spelen. Ik zal jullie zoveel helpen als in mijn vermogen ligt. Om te beginnen zal ik Maandagmiddag van vier tot half zes een ‘natuurkunde-practicum’ instellen, een les die wel op het gymnasium bêta, maar niet op de H.B.S. bestaat, maar die, vooral voor jullie, nuttig en interessant zal zijn. Leden van de Hobby Club kunnen daaraan deelnemen. Indien de directeur er geen bezwaar tegen heeft, vindt de cursus plaats in het scheikundepracticum-lokaal; de amanuensis zal assistentie verlenen. Ik zal een uitgebreide serie proeven op het gebied van warmte, geluid, licht en electriciteit opstellen, die jullie bij je hobbies van veel nut kan zijn. Mochten er te veel deelnemers zijn, dan stel ik een tweede middag beschikbaar. Liefhebbers, die - en dat als voorwaarde - lid van de Hobby Club zijn, verwacht ik Maandag over een week in het scheikundepracticum-lokaal....

Met een hartelijk applaus dankte zowel bestuur als publiek mijnheer Verburg voor zijn prachtig aanbod, dat de attractie van het lidmaatschap niet weinig verhoogde. Leo zette daarop zijn redevoering voort en sprak over de organisatie van de

club, de contributie, de indeling in verschillende technische groepen en de onderverdeling daarvan. Hij las het reglement voor, gaf een korte toelichting daarop en behandelde vervolgens het programma der werkzaamheden.

- Om de samenwerking tussen de diverse groepen zo groot mogelijk te maken, om een bepaald doel en om een bepaald tijdstip voor ogen te hebben, kozen we als vast aanknopingspunt de as.s Kerstfuif van onze school, temeer omdat daar vertegenwoordigers van andere scholen komen, hetgeen van groot propagandistisch belang kan zijn. Op dit jaarlijks terugkerend hoogtepunt van ons schoolleven moet de Hobby Club tonen wat zij waard is.

- Het hoofdobject van de radio-afdeling in de komende maanden zal dan ook zijn: een uitgebreide versterkerinstallatie, bestaande uit: twee gramofoons met motor en pick-up, twee microfoons, een 25 watt balansversterker en één of twee krachtluidsprekers. De microfoons zullen wij zelf maken; experimenten zullen uitwijzen welk type het beste voldoet: een band-, een electro-dynamische, een kristal- of een marmerblok-Reisz-microfoon. De versterker wordt een krachtpatser: 25 watt output, kwikdampgelijkrichter, 500 volt gelijkstroomhoogspanning, vier voorversterkerlampen w.o. twee duotriodes voor een electronenmixer, twee pushpull-geschakelde straalbundel-eindlampen; uitgerust met effectieve en regelbare contrast-expansie en -compressie, tegenkoppeling extra-basversterking, het laatste met een resonantiefilter; voorzien van een meng- en fade-inrichting voor twee ‘mikes’ en pick-ups, van een timbre-regeling, een wisselstroom-milli-ampère-meter voor amplitudo-contrôle en een uitgangstransformator met verschillende aanpassingen om de versterker zowel voor ‘public address’ (zoals op de schoolfuif) als voor gramofoonopname te kunnen gebruiken. Door de zo goedkope Amerikaanse lampen toe te passen en zelf de plaatstroomtransformator en afvlaksmoorspoel te wikkelen, zullen we de kosten er van betrekkelijk laag kunnen houden. Als resultaat van uitgebreide en hoogst belangwekkende proefnemingen en tal van middagen van knutselen en monteren zal onze installatie op de Kerstfuif een ‘klinkend’ bewijs vormen van de technische prestaties van de Hobby Club.

- Ook de electriciteitsafdeling onder leiding van Hans van Zuilen zal dan een ‘stralende’ en ‘schitterende’ proeve van haar bekwaamheid afleggen: een installatie voor toneelverlichting, bestaande uit drie booglampen met ‘hoge-intensiteit’-

koolspitsen, gemonteerd op kogelgewrichten en voorzien van draaibare kleurenschijven, verstelbare reflectors met zilverspiegel en regelbare weerstanden. Voor onze filmafdeling, die een propagandafilm voor en van de club gaat opnemen, construeert de afdeling Electriciteit een studio-verlichtingsinstallatie met in alle richtingen draaibare overspanningslampen met reflectors, verwisselbare diffusiefilters en statieven, met schakelborden en serie-parallelschakelaars. De geluidstechnici van onze radioafdeling zorgen voor een gramofoonopname-apparaat en voor microfoons, die in combinatie met de versterkerinstallatie onze propagandafilm 'sprekend' zullen maken.

- En niet alleen de radio- en electriciteitsafdeling, maar ook de filmafdeling, onder leiding van Fred Vermeer, zal 'een licht werpen' op de activiteit van de Hobby Club, want op de schoolfuif gaat de première van de propagandafilm. Alle clubleden en alle hobbies spelen daarin een rol, het opnemen er van zal niet alleen interessant, maar tevens leuk en gezellig zijn. Aan de hand van een pakkend verhaaltje zal de film een beeld geven van hoe wij in de Hobby Club alles zelf doen, alles zelf maken, hoe, op technisch gebied, ons niets te dol is, hoe wij, door samenwerking, het schijnbaar onmogelijke kunnen verwezenlijken. 'Alles maken we zelf!', 'Ons is niets te dol!' en 'Samenwerking, vóór alles samenwerking!': dat zijn de leuzen van onze club!!

Stelselmatig ontvouwde Leo de vele plannen: de technische cursussen, de bibliotheek, de wenselijkheid van het beschikbaar stellen van onderdelen, het schrijven, drukken en uitgeven van een krant, de avonden en middagen waarop de club haar bijeenkomsten zou houden, de vergaderingen en bestuursverkiezingen, de rechten en verplichtingen der leden, de propaganda, de stok-achter-de-deur van drie maanden schorsing bij achteruitgang op school (hierbij zat mijnheer Verburg als teken van instemming verwoed met zijn hoofd te knikken), de verschillende mogelijkheden om geld te verdienen en de contributie; alles liet hij de revue passeren.

- De contributie, één gulden per maand, is nogal hoog, maar je begrijpt dat voor de verwezenlijking van onze plannen veel geld nodig is. Mocht iemand lid willen worden zonder dat hij zoveel kan betalen omdat het inkomen van zijn vader geen extra uitgaven toelaat, dan kan dat, geheel kosteloos. Je hoeft je er niet voor te schamen om je in dat geval tot het bestuur te wenden en kunt er van op aan, dat dit onder-ons, dat wil zeggen onder het bestuur, blijft. Onder ons

jongens mag het immers niets uitmaken of de een z'n vader toevallig wat minder verdient dan de ander.

- We beschikken over voldoende technische middelen om voor het nodige amusement te zorgen. Eens per maand houden we een gezellige avond, waarop we leuke gehuurde films vertonen, vrolijke voordrachten houden, muziek maken en eventueel dansen. Elk lid neemt een natje of een droogje, en eventueel een vriend.... of een vriendinnetje mee.

- Nu ik aan het slot van mijn redevoering en daarmee aan het slot van deze avond ben gekomen, zou ik kunnen vragen: wie wil lid worden? Het lijkt me echter beter, dat je de zaak eens rustig overdenkt en met je ouders bespreekt en daarom nodig ik hen, die lid willen worden, uit op de volgende clubbijeenkomst, Woensdagmiddag 21 October a.s. om drie uur. Neem dan voor één maand contributie en alle technische spullen, die je ter beschikking van de club wilt stellen, mee.

- Houd jullie niet allen van experimenteren? Welnu, een experiment vol van leven en avontuur, het spannendste, interessantste experiment van jullie jongensleven wacht jullie: het experiment, dat Hobby Club heet. En daarom: treedt toe als lid! Zo gauw als 't kan!! Want dan behoor je tot de pioniers....'

Hoofdstuk IV

- Oh, moeder, het was geweldig! begroette Tom Meulenhof, leerling van 3A, die de propaganda-avond bezocht had, zijn moeder, die haar zoon met een pot hete koffie en een paar krentenbroodjes zat op te wachten. - Je kunt je gewoonweg niet voorstellen, hoe veel-belovend die club is. Hè, als ik mag, word ik meteen lid. Ze hebben een prachtig groot clublokaal op de Herengracht en hun programma is gewoonweg om van te watertanden.

- Het programma van vanavond? vroeg mevrouw Meulenhof, die benieuwd was hoe haar enige zoon, die op school zo knap was en zo opging in technische dingen, verlegen als hij was, zich door deze avond had heengeslagen.

- Dat ook, maar ik bedoel eigenlijk wat die club allemaal gaat doen. Ze gaan er films opnemen, sprekende films nog wel, ze gaan radio's, versterkers en zelfs zenders bouwen, ze gaan aan electriciteit, aan scheikunde en fotografie doen. Wat ze ons niet allemaal hebben laten zien! Er werd een stel prachtige films vertoond, die, stel je toch eens voor, één van de bestuursleden, Fred Vermeer uit 4B, zelf had opgenomen. De voorzitter, Leo van der Sluis, heeft zijn balansversterker gedemonstreerd, tjonge, daar zat nog eens geluid in! En weet je, ze draaiden o.a. de Bloemenwals van Tsjaikowski, waar jij zo veel van houdt. Later op de avond hebben we Amerika en Japan gehoord. En dan hun plannen! De een sprak nog enthousiaster en overtuigender dan de ander en ik geloof vast, dat ze het klaarspelen. Toe, moeder, mag ik lid worden?

- Maar jongen, dan zul je me eerst moeten vertellen hoe duur dat is, want een club met zoveel plannen zal wel veel geld kosten.

- Een kwartje per week, al mijn zakgeld, maar dat heb ik er best voor over. Een kwartje, dat is toch niet zo erg, hè?

- Neen, dat kan er nog wel mee door, antwoordde mevrouw

Meulenhof, maar je weet, dat we zuinig moeten wezen.

Tom wist het maar al te goed dat zijn moeder, na de dood van zijn vader, elk dubbeltje moest omkeren om van haar pas opgerichte pension te kunnen bestaan. Maar wat hij ook wist: dat het in de Hobby Club niet om geld ging, maar om jongens met ideeën, liefhebberijen en werklust en dat in de verwezenlijking van haar idealen ook voor hem een taak lag.

En zoals het Tom verging, verging het den meesten anderen. Sommigen waren pessimistisch en vonden de opzet te groots en riskant, maar de meesten waren zo enthousiast, dat het hun alleen maar speet, dat de volgende bijeenkomst van de Hobby Club pas Woensdag en niet de volgende dag, Zondag, zou worden gehouden.

* * *

Die Woensdagmiddag leek het in het clublokaal wel een hoekje van het Amsterdamse Waterlooplein, waar zich altijd veel kijkers en weinig kopers verdringen om de stalletjes met radio-onderdelen. Er hadden zich niet minder dan 34 leden aangemeld, o.w. 23 radio-enthousiasten, die voor het gemeenschappelijk doel hun radio-onderdelen kwamen inleveren. Uit hun vrijgevigheid bleek, hoeveel vertrouwen ze in de Hobby Club stelden.

Terwijl Fred het ingeleverde en de naam van den gever noteerde, sorteerde Poldervaart de onderdelen en weldra verhieven zich op de werkbanken indrukwekkende stapels van transformatoren, spoelen, smoorspoelen, condensatoren, weerstanden, lampvoetjes, stekkerbusjes en montagemateriaal. Het werd een flinke oogst, hoewel veel onderdelen eerder in een museum dan in een technische club thuishoorden. Radiolampen waren er ook in groten getale, maar helaas weinig moderne typen. De verouderde onderdelen zouden echter den beginners op radiogebied nog goede diensten kunnen bewijzen.

De Hobby Club was voorlopig in vijf afdelingen verdeeld: de afdeling Radio met 26 leden, w.o. drie leden van het bestuur, onder toezicht van Poldervaart; de afdeling Electriciteit met acht leden onder leiding van Hans van Zuilen; de afdeling Fotografie met vier leden, met Taco aan 't hoofd; de afdeling Chemie met twee leden, waarvan Tjark één was en de afdeling Film, die zegge en schrijve uit één man bestond: Fred. Elke afdeling had haar eigen administratie en haar eigen kas. Het voor de werkzaamheden der leden beschikbaar gestelde geld werd zo verdeeld, dat de uitgekeerde bedragen in overeenstemming

waren met het aantal leden van elke afdeling. Hierop konden uitzonderingen worden gemaakt, bv. voor de afdeling Film, die een propagandafilm ging maken, welke de gehele club ten goede zou komen. De leiders van de afdelingen zorgden voor de administratie en voor het financiële beleid. Op de ledenvergadering, die eens per maand zou worden gehouden, moesten de leiders der afdelingen verslag uitbrengen en veranteen bijeenkomst moesten ten minste vier leden aanwezig zijn. gadering konden de leden met voorstellen en plannen komen aanzetten, waarop door alle leden gestemd zou worden. Bij ten minste driekwart vóór-stemmers ging een voorstel door. Tevens werd op deze bijeenkomst het werkprogramma voor de komende maand opgesteld.

Alle leden hadden een getypte copie van het huishoudelijk reglement ontvangen. Dit vermeldde o.m., dat eens per week algemene schoonmaak en inventarisatie zouden worden gehouden, waaraan tien jongens, elke week tien andere, zouden deelnemen. Na iedere bijeenkomst hadden vier leden, elke week vier andere, tot taak er voor te zorgen, dat het clublokaal weer op orde kwam. Alle leden moesten zo weinig mogelijk rommel maken, moesten zelf hun werkbank opruimen en gebruikt gereedschap weer op zijn plaats hangen. Voor het houden van een bijeenkomst moesten ten minste vier leden aanwezig zijn.

Toen alle onderdelen waren ingeleverd en genoteerd, keerde Fred een kist om, klom er op en vroeg of hij het woord mocht nemen.

- Zelfs een goede club als de onze.... zal worden, zo begon hij, heeft propaganda nodig. De meest effectieve vorm van propaganda is voor de Hobby Club een film en wel een film dóór onze club vàn onze club. Voelen jullie d'r wat voor? Ieder van ons helpt mee en speelt mee. Omdat deze film door samenwerking tot stand zal komen, moet en zal hij symbool zijn van de ‘samenwerking’ in de Hobby Club.

- Aan welke eisen zal onze film moeten voldoen? In de eerste plaats moet de film begrijpelijk en aantrekkelijk zijn voor luitjes van onze leeftijd. Met het begrijpelijk zijn, zal het wel loslopen, maar het aantrekkelijk maken, dat is minder eenvoudig, zo zijn we allemaal verwend door de films, die we in de bioscoop zien. Wat echter in ons voordeel is: dat onze film op een heel ander terrein ligt dan de bioscoopfilms en direct aansluiting geeft op de verlangens van de Hollandse schooljongens. De filmster-jongens zijn altijd zo heel anders dan wij.

- De film moet binnen het bereik van onze club vallen, zowel in artistiek als in technisch opzicht. Ik heb maar een heel eenvoudige camera, waarmee op geen stukken na bereikt kan worden hetgeen men in Hollywood met de geperfectionneerde camera's presteert. Bovendien staat daar nog een staf van de beste cameramannen ter wereld achter de apparaten. Ook onze verlichtingsinstallatie is daarbij vergeleken maar kinderspel. Waarin we Hollywood echter kunnen overtreffen: in ons enthousiasme voor de goede zaak.

- Op mijn verjaardag heb ik vier rollen Kodak Super-X-film cadeau gekregen, prima materiaal en bijzonder geschikt voor binnenopnamen met kunstlicht. We kunnen daarmee een film van ruim een kwartier maken. Verder beschik ik over drie schijnwerpers van Philips Photolita-lampen, overspanningslampen, die slechts twee uur branden, maar een zee van licht geven. Wat ik nodig heb, is een spotlight, een schijnwerper, die een sterke, nauwe lichtbundel geeft. Heeft iemand van jullie misschien een projector voor diapositieven, voor lantaarnplaatjes, een moderne toverlantaarn?

- Ik, riep Taco Speekhout van de afdeling Fotografie uit. Je weet wel, de projector, waarmee ik op de propaganda-avond mijn kleurendia's heb vertoond. Met een 250 Watt lamp Is dat genoeg?

- Prima! antwoordde Fred verheugd. Dom dat ik daaraan niet gedacht heb. Die verlichting komt dan wel in orde. Misschien moeten er nog een paar lampen bij, maar dat lukt wel op de een of andere manier. Verder hebben we bij de opnamen een bende snoer nodig en daarom: neem als je kunt bij de film-opnamen een snoer van thuis mee.

- Onze voorzitter, Leo van der Sluis, heeft een gramofoon-opname-apparaat gebouwd en is bezig daarmee proeven te nemen. Tot nog toe zijn die nog niet erg bevredigend geweest, doordat de motor zo hinderlijk trilde, maar na enig experimenteren en met jullie medewerking zal dat wel verholpen kunnen worden. Leo zal de afdeling Radio inlichten over haar aandeel in onze film. Dat zal een heel belangrijk aandeel zijn, want onze film wordt een geluidsfilm met het bijbehorend geluid op gramofoonplaten, een enigszins primitieve methode, maar voor ons de enige mogelijkheid. Spreken, muziek en bijgeluiden zullen de film van de Hobby Club tot werkelijk leven brengen.

- Om jullie niet langer in spanning te laten over de in-

houd van onze film, zal ik jullie van mijn spiekpapiertje het exposé van de Hobby-Club-film voorlezen. Het exposé is de korte inhoud van een film, waarin alle bijzonderheden over de opnamen zijn weggelaten. We hebben iemand met schrijverstalenten in onze club, Dick de Vries, en die heeft een gegeven van mij uitgewerkt tot een smakelijk verhaal. Hiervan hebben Dick en ik een scenario geschreven, waarin niet alleen de hele handeling uitvoerig staat beschreven, maar bovendien alle mogelijke aanwijzingen betreffende de spelers, camerastanden, belichting, sfeer, dialogen, muziek en décor. In Hollywood maakt men van het scenario nog een draaiboek, waarin alle opnamen in de meest practische volgorde beschreven worden. Dat zullen wij ook doen.

- De held van deze film heet Jan; zijn avonturen zijn als volgt:

- Jan is op Woensdagmiddag klaar met zijn huiswerk en met een zucht van verlichting klapt hij zijn boeken en schriften dicht. Hij gaat knutselen aan een uiterlijk nogal bouwvallige gramofoonversterker en na enige veranderingen te hebben aangebracht, zet hij het apparaat aan en draait een plaat. Het geluid bevalt hem niet en verscheidene malen probeert hij dit door het veranderen van de schakeling te verbeteren. Ook probeert hij andere onderdelen, maar het geluid is en blijft slecht.

- Dan wordt er gebeld en 't dienstmeisje komt zeggen, dat er een zekere Karel, een schoolvriend, voor hem is. Karel komt binnen, ziet Jans teleurgestelde gezicht en vraagt wat er aan de hand is. ‘Het wil maar niet lukken’, is het antwoord van Jan. Karel zet de versterker op zijn kant, bekijkt hem, vraagt Jan een tangetje en een soldeerbout en verandert twee verbindingen. Hij zet de versterker aan en het geluid is opeens veel en veel beter. ‘Jô, hoe lap je 'm dat? Vroeger wist je niks van radio en nu....’

- Karel vertelt van de Hobby Club, vertelt hoe je daar spelenderwijs de radiotechniek onder de knie krijgt, hoe je daar door jongens, die toevallig wat beter op de hoogte zijn dan jijzelf, geholpen wordt. Hij vertelt van de Hobby Club zoals wij haar nu zullen leren kennen en door zijn enthousiast betoog zie je flitsen van jongens en hun hobbies, bijeen in een sfeer van kameraadschap en samenwerking.

- Jan is op en top enthousiast en vraagt of hij ook lid kan worden van die Hobby Club. Natuurlijk kan dat en een paar dagen later neemt Karel hem mee naar het, neen, naar òns

clublokaal. Jan wordt lid en dan zien we hem zijn versterker slopen met het doel hem goed over te bouwen. Hij heeft nu goed gereedschap en leerboeken tot zijn beschikking en als hij niet verder kan, dan zijn er altijd vrinden om hem te helpen.

- Enkele avonden later komt Jan met zijn versterker klaar en kan hij hem met trots en voldoening aan zijn vrinden laten zien. Het oude beestje is bijna niet meer te herkennen, zo stevig en technisch-àf ziet de versterker er nu uit. Alle draadverbindingen zijn keurig gelegd en als Jan hem inschakelt en een gramofoonplaat opzet, klinkt een prachtig, vol geluid uit de luidspreker. Jan is zo blij met dit succes, dat hij zijn vrinden met een spontaan gebaar de hand drukt, dankbaar voor wat de Hobby Club voor hem gedaan heeft.

- Een tijd later draait Jan bij hem thuis platen op zijn nu perfecte versterker. Weer kondigt het dienstmeisje bezoek aan, nu van twee andere schoolkameraden: Wim en Bob. Met 'n sigaret in hun mond komen twee lusteloze knapen binnen, die gapen, zich lui en gemakzuchtig op Jans divanbed laten zakken en klagen over het feit, dat ze met hun vrije tijd geen raad weten en zich zo vervelen. Jan verklaart, dat hij tijd te kort komt en zet een nieuwe plaat op. Het geluid vraagt door zijn prachtige kwaliteit zo de aandacht, dat Wim vraagt waar Jan die versterker heeft gekocht.

- ‘Gekocht??? Denk je dat ik millionnair ben?’ zegt Jan. ‘Ik heb 'm zelf gemaakt, dank zij de Hobby Club’ en hij wijst op de lidmaatschapskaart, die boven zijn bed hangt. ‘Kun je daar bridgen of dansen?’ vraagt Bob. ‘Neen, dat niet,’ antwoordt Jan, ‘gelukkig niet, maar wat je er wel kunt doen: je vrije tijd op een fijne manier doorbrengen en allerlei moois maken’ en dan vertelt hij van de wonderen van de Hobby Club. Jan kan Wim en Bob niet erg overtuigen, maar wel weet hij ze er toe over te halen een avond mee te gaan naar de Hobby Club.

- Nog diezelfde avond introduceert Jan zijn blasé-vrinden in de Hobby Club en werkelijk: de heren staan versteld. Ze gaan in alle afdelingen een kijkje nemen en dan blijkt, dat Wim zich wel tot de scheikunde aangetrokken voelt en Bob naast bridgen en dansen toch ook wel belangstelling heeft voor radio. Dat ze van radio en scheikunde weinig verstand hebben, hindert niet. De andere leden zullen hen wel wegwijs daarin maken en uit de bibliotheek kunnen ze boeken over die onderwerpen lenen. Ze geven zich op als lid....

- Weer enige tijd later: thuis bij Wim. De familie is juist klaar met eten en zit nog wat na te tafelen. Wim wil opstaan om met zijn huiswerk verder te gaan en zijn moeder zegt: ‘Neen maar, wat ben je toch ijverig tegenwoordig. Er is bepaald een wonder gebeurd; vroeger hing je altijd op straat.’ Wim vertelt dan van de Hobby Club en hij doet dat met zo'n vuur, dat zijn zuster Annie vraagt of meisjes ook lid kunnen worden. Wim antwoordt gewichtig, dat alleen technische krachten gebruikt kunnen worden, waarop Annie in heftig protest zegt: ‘Je zegt, dat het een Hobby Club is. Nu, ik heb ook een hobby: leerbewerking en het beschilderen van lampekapjes. Waarom zouden meisjes met een hobby geen lid mogen worden?’ Enfin, Wim zal eens vragen.

- Na enkele dagen staan de leden van de Hobby Club met ernstige, critische gezichten om een tafel, waarop allerhande resultaten van handenarbeid zijn uitgestald. Ze worden toegesproken door Annie, die met vuur haar rechten verdedigt en een hartstochtelijk pleidooi voor het toelaten van meisjesleden houdt. Tijdens haar betoog zien we allerlei beelden van meisjes, die met handenarbeid bezig zijn, zien we flitsen van nijvere en bezielde meisjeshanden. Bij de hierop volgende stemming blijkt dat Annie het pleit heeft gewonnen: bijna alle leden stemmen vóór de toelating van meisjes als leden.

- Het slot van onze film is dan, dat er op school onder grote belangstelling van de leerlingen een affiche wordt opgehangen. Snel opeenvolgende beelden van blije, geestdriftige jongensgezichten geven een korte, maar krachtige indruk van de opgewekte geest, die het clubleven den leden heeft ingeblazen. Daardoorheen mengen zich de gezichten van de jongens en meisjes, die naar de affiche kijken en de film eindigt met de steeds groter wordende affiche, waarop met koeien van letters geschreven staat:

WORDT LID VAN DE HOBBY CLUB!!!

Vol spanning hadden de clubleden naar Fred geluisterd en toen deze klaar was, barstte een orkaan van bijvalsbetuigingen los. Niet alleen Annie, maar ook Fred had het pleit gewonnen en bij het opnemen zou 't Fred zeker niet aan medewerking ontbreken.

- Wanneer beginnen we? vroeg één van de clubleden ongeduldig.

- Over twee weken, antwoordde Fred. Er moeten nog heel wat voorbereidingen getroffen worden en daaraan moeten jullie allen meehelpen. Mijn vader heeft een stencilmachine

op kantoor en daarmee zal ik voor ieder lid een copie van het scenario afdrukken. Jullie moet 't manuscript dan goed doorlezen en daarna zullen we samen de rollen gaan verdelen. Verder moeten we een stel geschikte, aardige, knappe, of hoe je 't noemen wil, meisjes hebben. 'n Ieder kijke daar naar uit, mijne heren! Brieven met goed-lijkende pasfoto, welke op erewoord geretourneerd wordt, zijn overbodig: neem ze maar mee. Verder moeten we voor de film iemand hebben, die den spelers een make-up geeft, die ze schminkt. Informeer eens in je kennissenkring of daar niet een meisje is, dat in een schoonheidssalon werkt.

- De opnamen zullen in hoofdzaak in ons clublokaal worden gemaakt: een aansporing om 't zo aantrekkelijk mogelijk te maken. Enkele opnamen, zoals jullie uit het scenario is gebleken, moeten bij iemand thuis gedraaid worden. Als iemand een geschikte kamer heeft en van zijn ouders toestemming kan krijgen, dan houden we ons aanbevolen. En laten we nu flink aan de slag gaan, want dan alleen kunnen de opnamen over twee weken beginnen!

- Ja, zei Leo, we moeten nog heel wat doen. Wie van de afdeling Radio gaat er mee paardje rijden op een schoorsteen?

Dit was geen flauwe grap, want het wèrd paardje rijden op een schoorsteen, 20 meter boven het troebel-groene grachtwater: jongens, wat een sensatie! Het was geen cursus in alpinisme, het waren ook geen demonstraties van gevelacrobatiek. De Hobby Club ging een antenne aanleggen, dat was alles.

Maar de situatie bracht met zich mee, dat dit ‘alles’ allesbehalve eenvoudig was. Het was nl. de bedoeling om de antennedraad hoog over de tuinen tussen de huizen aan de Heren- en de Keizersgracht te spannen. Leo stond met enkele jongens op het dak boven het clublokaal; een tweede groepje bevond zich op een huis aan de Keizersgracht. De Hobby Club was van plan om een massieve rubber bal met een dun touw er aan van het ene dak naar het andere te gooien. Door stenen in de gracht te gooien hadden de jongens kunnen nagaan wie de beste gooier was. De kampioen pakte de rubber bal, gooide zo hard hij kon, de bal ging hoog over de tuinen, het touw volgde.. Zou hij het halen, ja of nee..? klèts, daar ging een klein ruitje aan scherven en even later kwam in de plaats van het ruitje een boos, rood mannengezicht.

Leo haastte zich naar de Keizersgracht om de schade te vergoeden, een maand contributie van anderhalf clublid, en toen het mannengezicht niet meer rood en niet meer boos was,

vroeg Leo beleefd of hij even in de tuin mocht, ‘dat was ook veiliger voor mijnheer z'n ruiten’. Het mocht en nadat de jongens op het huis aan de Keizersgracht de antennedraad hadden laten zakken, knoopte Leo aan het uiteinde er van het touw van de bal. De Herengracht begon aan het touw te trekken en even later waren Heren- en Keizersgracht ‘galvanisch’ verbonden, zoals dat in oude boeken over electriciteit genoemd wordt.

Nu moesten ze nog proberen om boven op de vijf meter hoge schoorstenen te komen. Er zaten ijzeren haken als treedjes aan, maar die begonnen meer dan twee meter hoog. De jongens van de Hobby Club wisten echter wat ‘elkaar een gatje geven’ betekende en weldra klommen enkele jongens langs een menselijke trapleer naar boven. Toen zowel Heren- als Keizersgracht de top bereikt had, werd de koperdraad via de glazen Pyrex-isolatoren zo strak mogelijk gespannen en aan de schoorstenen bevestigd. De antennedraad werd vervolgens via een staaf-isolator naar beneden geleid. Door het raamkozijn van het clublokaal boorden de jongens een gat, waardoor ze een glazen buis staken. Deze vormde een goede en goedkope isolatie om de antennedraad in het clublokaal te brengen.

Het was een pracht-antenne: lang, geheel vrij en hoog boven de tuinen hangend en zonder een enkele las. Toen Leo dan ook de ontvanger, die hij van thuis had meegebracht, inschakelde, kwamen tientallen zenders met grote sterkte door. Zodra de Hobby Club over een eigen kortegolf-ontvanger beschikte, moest nog een tweede antenne worden aangelegd; voorlopig was één voldoende. Er zat nu tenminste muziek in de Hobby Club.

* * *

Toen de natuurkundeleraar, mijnheer Verburg, anderhalve week later onverwachts bij de Hobby Club op bezoek kwam, was al, wat hij na zijn binnenkomen zei: ‘Nee maar....’, slechts twee korte, op zichzelf onbelangrijke woordjes, die echter via de mond van mijnheer Verburg een oneindige voldoening en verrassing uitdrukten.

- Ik maakte mijn gebruikelijke Zondagmiddag-wandelingetje door de oude stad en kon de verleiding niet weerstaan, zei mijnheer Verburg, toen hij van zijn eerste verbazing bekomen was. Ik zal er geen spijt van hebben, want hier zie ik eigenlijk voor 't eerst van mijn leven tastbare resultaten van

mijn natuurkundelessen. Jullie weet van doorzetten, hoor; 't is enorm wat in die korte tijd tot stand is gekomen.

- Mag ik U rondleiden, mijnheer? vroeg Leo.

- Graag en laten we dan voor vandaag maar de rollen omkeren: jij leraar, ik leerling, maar.... zonder in de hoek staan of strafwerk, es-vé-pé.

Terwijl Leo met mijnheer Verburg rondwandelde, gingen de andere jongens weer aan 't werk. Er werd ‘en gros’ gezaagd, geboord, geschroefd, gevijld, getimmerd en gepraat. Voor het geld, dat als contributie geïnd was, had de club een flinke hoeveelheid onderdelen en materiaal gekocht. Eén groep van de radio-afdeling was begonnen met de bouw van een grote versterker door een groot aluminium chassis op stapel te zetten.

Boven de werkbank hing een door Leo ontworpen constructietekening, waarop de maten en boorgaten van het chassis waren aangegeven. De jongens hadden zojuist de kleine gaten voor de schroefjes en boutjes en de grote gaten voor de lampvoeten geboord en klemden de nog vlakke aluminiumplaat in de bankschroef, de jongste aanwinst van de club. Voorzichtig werd nu de plaat omgebogen en werd één reep haaks omgezet tot een opstaande zijkant. Dit werd driemaal herhaald tot de plaat vier opstaande zijkanten had en een aluminium doos zonder deksel, een chassis, vormde. Nu konden de jongens met het bevestigen en vastschroeven van de onderdelen beginnen.

- Hier! zei mijnheer Verburg, terwijl hij Leo een bankbiljet van 25 gulden overhandigde. - Mijn contributie voor twee jaar en één maand, om er lampen voor de versterker voor te kopen.

- O-ô-ôh! Dank U wel, mijnheer! zei Leo, terwijl hij triomfantelijk met het kostbare lapje zwaaide: Kijk's!!!!

Het had weinig gescheeld of de club had den natuurkundeleraar op haar schouders genomen, zo blij en dankbaar waren de jongens. Wat een hoop geld en dan: bewees dit niet hoeveel vertrouwen mijnheer Verburg in de Hobby Club stelde? De sympathieke leraar onttrok zich echter aan elke hulde en vroeg aan Leo of de cursussen al begonnen waren.

- Gaat U maar mee naar Poldervaart, zei Leo, die probeert met U te concurreren.

En waarachtig, Poldervaart gaf in een hoekje van het clublokaal les aan beginners op radiogebied. Hij had zijn leerlingen het principeschema van een éénlamps-ontvanger voorge-

legd en hun de betekenis van de symbolische tekens der onderdelen verklaard. Volgens welke principes de éénlamps-ontvanger werkte, wisten de jongens al van een vorige les en nu pakte Poldervaart een soldeerbout om hun solderen te leren.

- Let nu goed op hoe ik een las maak. Ik heb de punt van de bout goed schoon gevijld en er wat soldeervet opgedaan. Het vet smelt en nu druk ik het staafje tegen de blanke punt van de bout om die te vertinnen. Zie je hoe mooi en gelijkmatig het tin over de punt vloeit? Nu een vleugje vet op de uiteinden van deze twee draden, aan de punt van de bout hangt een druppel tin, met mijn montagetangetje druk ik de twee draad-uiteinden langs en tegen elkaar, even de bout er tegen drukken, het tin vloeit over de twee uiteinden en dan.. de draden onbeweeglijk tegen elkaar houden tot het glimmende tin dof wordt en de las is afgekoeld. Trek er nu maar eens aan.... merk je hoe stevig zo'n soldeerlas is? Tom, probeer jij 't eens.

- Als ik eerlijk wil zijn, zei mijnheer Verburg, moet ik bekennen, dat ik steeds meer fouten in ons onderwijssysteem ga zien. We pompen alleen hoofden vol en vergeten, moeten vergeten, dat de leerlingen ook nog handen hebben. Menig H.B.S.-er met eindexamen kan wel de logarithmetafel, maar geen hamer of schroevendraaier hanteren. Ons onderwijs is veel te veel op het theoretische gericht; het wil van jullie wandelende encyclopaedieën en rekenmachines maken, wezens zonder ziel, zonder gevoel voor het mooie of voor het practische. Sommige leerlingen, zoals jullie, komen uit henzelf tot het mooie en tot het practische, maar toch: de school kon meer voor hen doen. Er komt verandering in, maar wanneer? Zeg Leo, waar is jullie alchimist?

- Tjark, bedoelt U? Oh, gaat U maar mee, die zit in zijn lab en U raadt nooit wat hij doet.

- Misschien zit hij wel zijn laatste adem uit te blazen....

- Mijnheer, hoe is 't mogelijk, U raadt 't goed, tenminste bijna: hij is bezig met glas-blazen!

Als de leden van de Hobby Club ergens bewondering voor hadden, dan was het voor het werk van Tjark. Vaak wipten ze even het lab binnen, altijd weer aangetrokken door de geheimzinnige geurtjes en de aparte sfeer er van. Ze stonden nu niet meer zo vreemd tegenover Tjark's chemische tovenarij en begrepen, dat alle handelingen volgens bepaalde principes gedaan moesten worden. Het uitschenken en over-

gieten van vloeistoffen bv., zouden zij heel anders gedaan hebben dan Tjark, die daarbij een glazen roerstaaf gebruikte, maar ze hadden leren inzien, dat zijn manier de enig juiste was.

Naast zijn eigen onderzoekingen deed Tjark al wat hij kon voor de Hobby Club. Voor de afdeling Electriciteit, die holle spiegels voor haar in aanbouw zijnde schijnwerpers wilde hebben, nam hij proeven met het verzilveren van glazen kommen. Hij gebruikte daarbij een ammoniakale zilveroplossing, waaruit het reductiemiddel glucose het zuivere zilver afscheidde. Tjark liet dat op het glas neerslaan en experimenteerde nog met het vernissen van de zilverspiegel.

Op verzoek van de afdeling Radio probeerde hij piëzo-electrische kristallen te maken, kristallen, die drukveranderingen in electrischen ladingen omzetten. Bij voldoende grootte en zuiverheid konden deze kristallen voor microfoons, pick-ups en nog voor enkele andere doeleinden gebruikt worden. Met dit doel stond boven een heel klein gasvlammetje een glazen kristalliseerschaal met een verzadigde oplossing van kaliumnatrium-tartraat.

Ook toen Leo en mijnheer Verburg binnenkwamen, was Tjark voor de club bezig. Tjarks scheikundehobby bracht met zich mee, dat hij moest kunnen glasblazen. Met veel geduld en doorzettingsvermogen had Tjark daarin een grote handigheid verkregen en als hij bezig was van glazen buisjes T-stukjes te maken of kapotte kolfjes te repareren, kwamen zijn vrinden maar al te graag kijken. Zijn blaasbrander had veel weg van een klein kanon en werd van samengeperste lucht voorzien door middel van een blaasbalg, die Tjark van een kleine trekharmonica had gemaakt en die hij met zijn voet bediende. Glasblazen leek zo eenvoudig, maar was in werkelijkheid heel moeilijk. Alleen al het aan elkaar lassen van twée glazen buisjes was iets, dat kinderspel leek, maar den meesten leden van de Hobby Club toch niet lukte.

Tjark smolt eerst één buisje aan één uiteinde dicht, nam dan in elke hand een buisje en wel zo, dat het tussen duim, wijsvinger en middelvinger kon draaien, naderde al draaiende de vlam met de twee uiteinden, die aan elkaar gelast moesten worden en bracht daarmee het glas geleidelijk op een hogere temperatuur. Ten slotte hield hij de uiteinden al draaiende in de puntige, blauw-groene kern van de vlam, totdat ze week en rood-gloeiend werden, dan haalde hij ze snel uit de vlam, drukte de weke uiteinden recht op elkaar, en nog steeds door-

draaiende bracht hij het nog open uiteinde aan zijn mond en blies voorzichtig, terwijl hij de buisjes iets van elkaar trok. Hij bleef doordraaien en hield de las ten slotte weer bij de vlam om hem geleidelijk te laten afkoelen. Je kon niet meer zien waar de buisjes aan elkaar gelast waren, zo zuiver had Tjark ze tegen elkaar gedrukt, gedraaid, geblazen en getrokken.

Zodra hij wat meer tijd had, zou Tjark liefhebbers ook de kunst van het glasblazen leren. Je kon er de mooiste dingen mee maken en menigmaal had Tjark een van de jongens verrast met een sierlijk glazen vaasje, dat hij uit een gekleurd glazen buisje had geblazen. Nu was hij bezig met de fabricage van een serie waardige club-insignes.

- Mag ik U als erelid van de Hobby Club ons nieuwe club-insigne aanbieden? vroeg Tjark en hij overhandigde mijnheer Verburg een sierlijk gestyleerd glazen H-tje van purperrood glas.

- Maar Tjark, wat is dat prachtig! zei mijnheer Verburg verrast. Wat sierlijk, wat fijn van vorm.... wat origineel! En dan dat fonkelend rood....

- De kleur van de afdeling Radio, mijnheer! legde Tjark uit. Elke afdeling heeft haar eigen kleur en die komt U op al onze spullen tegen. Maar dat legt Leo U direct wel uit. De radio-afdeling heeft rood, de afdeling Electriciteit groen, de afdeling Fotografie geel....

- En de afdeling Scheikunde? vroeg mijnheer Verburg.

- Dat weet ik nog niet, daar ben ik nog niet aan toe. Ik heb alleen nog maar rode H-tjes gemaakt.... 't is nogal lastig, ziet U. Om er die speld in te smelten.... reuze gepruts. Maar gelukkig lukt het nu. Vindt U ze echt mooi, mijnheer?

- Tjark, die insignes zijn zoals jullie club: ze trekken de aandacht, zijn oorspronkelijk, gedurfd.... weet je, wat ik er mee zal doen? Ik zal het dragen.

Dit gezegde maakte Tjark en Leo gelukkiger dan al het andere, dat mijnheer Verburg al voor de club gedaan had. Ze hadden niet verwacht dat hij als volwassene, als H.B.S.-leraar, als doctor in de natuur- en scheikunde, met een dergelijk opzichtig insigne zou gaan rondlopen. Voor jongens was dat wat anders, die hoefden niet zo nauw te kijken.

- Ja, zei mijnheer Verburg, ik zal het dragen, al zullen mijn collega's en kennissen me er misschien wat om uitlachen. Ik zie in die club van jullie de verwezenlijking van een verlangen, dat ik dertig jaar geleden, in mijn jongenstijd, al had,

een verlangen, dat verlangen bleef.... tot nu toe. Dank zij jullie club voel ik me ineens dertig jaar jonger; geloof me, dat ik jullie daar dankbaar voor ben. Werkelijk, zoveel als mijn tijd 't toelaat, zal ik jullie helpen; ik zal meedoen, echt meedoen als lid van de Hobby Club, met mijn insigne!

- Mijnheer, zei Tjark, U kunt U niet voorstellen hoeveel pleizier U ons daarmee doet; werkelijk, we vinden het reuze, vooral dat U ons insigne draagt. Maar we willen toch ook niet, dat U er al te erg te koop mee moet lopen en daarom: draagt U liever dit insigne. Ik had er één van gemaakt en vond het wat te klein, te fijn en te dun voor de jongens, maar U zou 't prachtig staan.

En hij gaf mijnheer Verburg een glazen H-tje, dat nog geen centimeter hoog was, een meesterstukje, een juweeltje van glasblazerskunst.

De rondleiding ging verder en Leo vertelde mijnheer Verburg, dat de afdeling Radio in enkele groepen was onderverdeeld.

- We hebben een groep beginners, die van Poldervaart les krijgen in de grondbeginselen van radiotechniek, in de materiaalkennis, het lezen van principeschema's, montage en ontvangerbouw. Dan is er de groep L.F., de afkorting van laagfreguent, die zich met versterkerbouw, gramofoon-opname, microfoons en alles wat met geluid te maken heeft, bezig houdt. Daarvan heb ik de leiding en de komende weken zullen we ons bezighouden met het gramofoon-opname-apparaat, dat nu bijna in orde is, met de constructie van een band-microfoon en, zoals U gezien hebt, met een grote balansversterker. Verder is er nog de groep H.F., hoog-frequent, die de ontvangers bouwt en zich vooral op de korte golven zal toeleggen. En over een half jaar, dan hebben we, hopen we, een groep Zenden, maar daar hoort U nog wel van.

- Wat ik U nog vragen wou: we zijn met een bibliotheek begonnen, kijkt U maar. De boeken met een rode kaft zijn radioboeken, met een groene electriciteit, geel fotografie, oranje film, blauw scheikunde. De volgende weken houden we een boeken-actie en gaan we zoveel boeken bij elkaar bedelen, ja, ‘bedelen’, zoveel als maar mogelijk is. Op 't gebied van natuurkunde hebben we nog niets; hebt U misschien een paar boeken over natuurkunde voor onze bibliotheek? 't Is voor een goed doel, de jongens hebben er 'n hoop aan en dan: ze blijven Uw eigendom, alle boeken hier blijven het eigendom van den gever.

- Mijn vrouw zal je dankbaar zijn voor wat jij ‘bedelen’ noemt! zei mijnheer Verburg lachend. Ik krijg elk jaar zoveel present-exemplaren, vooral doordat ik er af en toe recensies over schrijf, dat ik me d'r geen raad mee weet en mijn vrouw zegt, dat ze al genoeg heeft af te stoffen. Kom morgen na school op de fiets maar even naar me toe, en neem een koffer mee, een grote koffer. Ik woon in de wolkenkrabber, acht hoog. Behalve studieboeken zal ik je nog wat andere meegeven. Wacht's.... ja, die zal ik je ook meegeven; wat, dat blijft nog een geheim. Ken je ‘Gij en de Natuur’ van Karlson? Neen? 'n Pracht boek, dat je zonder een enkele formule of wiskundige afleiding een begrip geeft van moeilijke onderwerpen als relativiteitstheorie, quantentheorie en causaliteit. Van onze knappen Hollandsen schrijver Dr. H. Groot, zal ik je ook een paar werken geven. Als jij maar voor een koffer zorgt, die groot genoeg is.

- Al hadden we er een verhuiswagen voor nodig, mijnheer! zei Leo, die het betreurde, dat niet alle leraren zo waren als mijnheer Verburg.

Juist toen Leo mijnheer Verburg de jongste resultaten van de afdeling Electriciteit wilde laten zien, vloog de deur open en kwam een jongen binnengerend, die met een opgetogen gezicht: ‘'t Is gelukt!’ uitriep. Het was Max Veerman, die zich haastte den nieuwsgierigen clubleden te vertellen wàt er was gelukt.

- Eindelijk heb ik 'm dan toch te pakken kunnen krijgen, mijn oom. Al twee weken lang had ik mijn tante opgebeld, maar oom was en bleef op reis. Tot hij vanmiddag thuis kwam en eens rustig van zijn Zondagmiddag wilde genieten. Kun je denken! Mijn tante belde me op en nog geen kwartier later was ik bij 'm. Ik vroeg 'm hoe het met hem ging en of hij goede zaken gedaan had, maar hij zei: ‘Hou me nu niet voor de gek, want dan ga ik een dutje doen; daar heb ik al twee weken lang naar verlangd. Heb je zo'n onbescheiden vraag, dat je niet met de deur in huis durft vallen?’ Nou, je snapt, dat ik 't toen meteen gevraagd heb. Ik vertelde van de Hobby Club, Oom vroeg of hij soms donateur moest worden, ik zei dom-genoeg ‘nee’ en toen vroeg ik hem of hij voor ons een beetje goedkoop een krant kon drukken. Oom zei ‘hmmm!!’, vroeg hoe groot die krant moest worden, welk formaat, welke oplaag, hoeveel pagina's en andere technische details, pakte een potlood en een stukje papier en ging zitten cijferen. ‘Vijf gulden voor honderd exemplaren en voor elke

honderd meer een gulden extra', zei hij. Nou dat is een koopje als je bedenkt hoeveel zetwerk er aan vast zit. Ik heb oom bedankt en afgesproken morgen tussen de middag even met enkele bestuursleden bij hem langs te komen. Vijf gulden, en dat voor een echte krant! Weet je, hij lijkt nogal een ouwe brombeer, die oom van mij, maar in werkelijkheid is het een reuzen-kerel. Nou Dick, gefeliciteerd: je journalistieke loopbaan kan beginnen!!

Alle leden waren 't er over eens geweest, dat Dick de Vries hoofdredacteur van het clubblad moest worden. Die knaap kon zo smakelijk en interessant schrijven en dan: hij was erfelijk belast. Zijn grootvader was journalist geweest en zijn vader was redacteur-verslaggever bij het Algemeen Handelsblad. Natuurlijk wilde Dick de familietraditie voortzetten en ook journalist worden, maar tot dusverre had hij daartoe niet veel gelegenheid gehad. Zijn radio-hobby had hem in de Hobby Club gebracht en toen Leo op de propaganda-avond over een eigen krant, over een clubblad had gesproken, was Dick na afloop meteen op hem afgestevend. Het bestuur had wat opstellen en schetsjes van hem doorgelezen en besloten hem de redactie van een clubkrant toe te vertrouwen.

- Hoe heet jullie blad? vroeg mijnheer Verburg. Als ik 't een naam moest geven, zou ik 't 'Hobby' noemen.

- Zo denken wij er ook over, mijnheer! zei Dick. Natuurlijk heet ons clubblad HOBBY, dat is de natuurlijkste zaak ter wereld. En nu we het toch over HOBBY hebben en 't zeker is, dat het doorgaat, wou ik meteen jullie medewerking vragen en jullie een ontwerp voorleggen, dat ik tijdens enkele minder interessante lessen op school voor de krant heb gemaakt.

- Oh, was je daarmee zo druk bezig op de laatste natuurkundeles? vroeg mijnheer Verburg.

- Dat meent U niet, mijnheer, zei Dick, en daarom zal ik U namens de Hobby Club iets vragen dat ik wel meen. Wilt U voor het eerste nummer van HOBBY een aanbeveling voor onze club schrijven, die niet alleen voor de jongens, maar vooral ter geruststelling van de ouders bedoeld is? En verder: wilt U de schakel vormen tussen de club en de school? We willen voorkomen, dat de leden door de club hun huiswerk verwaarlozen, waardoor de Hobby Club een slechte naam zou krijgen. Als jongens voelen we niet veel voor 'een stok-achter-de-deur', maar we moeten een goede verstandhouding met de ouders hebben en daarom: voor drie maanden schorsen als dat nodig is; het klinkt hard, maar het is het beste voor

alle partijen. Als U nu contact zou willen houden met den directeur en met de leraren om ons te zeggen of het schoolwerk van een lid achteruitgaat en schorsing nodig is....

- Die taak zal ik graag op me nemen, zei mijnheer Verburg, maar dan onder één voorwaarde: jullie moeten je bij het oordeel en bij het besluit van mijnheer IJpma en mij onvoorwaardelijk neerleggen. De eerste keer, dat dit niet gebeurt, leg ik deze functie neer. Indien jullie hiermee accoord gaan, moeten jullie allemaal je hand omhoog steken.

De jongens keken elkaar aan, keken naar het bestuur en staken hun hand omhoog. Natuurlijk, dit was een strenge maatregel, maar ze voelden dat dit toch de beste oplossing was.

- Om deze maatregel iets te verzachten, zei mijnheer Verburg, stel ik voor, eerst alleen een waarschuwing te geven en als die niet helpt na een maand: schorsing. Op deze voorwaarden zal ik ook graag een aanbevelend artikel voor HOBBY schrijven. Vertel nog eens wat meer van jullie, van onze krant, Dick.

- Het wordt voorlopig een maandblad van acht pagina's met een formaat, dat overeenkomt met het Engelse blad Punch, de tekst over drie kolommen. Ik heb hier een ontwerp voor het eerste blad. Op de eerste pagina een inleidend artikel van Leo, waarin hij het doel en streven van de club uiteenzet. Op de tweede pagina het aanbevelend artikel van mijnheer Verburg en enkele oordelen over de Hobby Club van haar leden. Op de volgende pagina's artikelen over onderwerpen als radio, electriciteit, fotografie, film, scheikunde en knutselen. Misschien willen de leiders van de vijf afdelingen redacteur zijn van de daarmee overeenkomende rubriek. Leden, die er wat voor voelen, een artikel te schrijven, kunnen dit bij den redacteur, dus den leider van hun afdeling inleveren. De redacteur beoordeelt of de inhoud er van juist is en geeft het artikel door aan mij. Op de redactievergadering, die we eens per maand zullen houden, stellen we gezamenlijk de inhoud van het eerstvolgende nummer van HOBBY op.

- De vaste rubrieken in Hobby zijn behalve radio, electriciteit, scheikunde, fotografie en film: clubnieuws, ingezonden stukken, het maandprogramma van het clubleven, een kort verslag van onze bijeenkomsten en van de resultaten van ons werk, een lijst van nieuwe leden, een opgave van

nieuwe onderdelen, een financieel overzicht en een gratis advertentierubriek voor de lezers.

- Het is onze bedoeling, HOBBY voor vijftien cent per nummer aan niet-leden te verkopen. De oplage van het eerste nummer wordt 200 exemplaren; het zetsel blijft staan zodat we er nog meer kunnen drukken. We moeten proberen de krant te verkopen. HOBBY maakt reclame voor ons, verbreidt onze ideeën en brengt geld in 't laadje. Als we er veertig van verkopen, hebben wij onze krant voor niets. Verkopen we er nog meer, dan is dat zuiver winst.

- Als jullie met 't een en ander accoord gaan en ik over een week voldoende artikelen heb, kan het eerste nummer van HOBBY over twee weken verschijnen. Ik zal proberen gratis een paar cliché's van het Handelsblad te krijgen of te lenen en mijn vader heeft me beloofd me te leren opmaken. De opmaak van een krant is het op dusdanige wijze over de pagina's verdelen van artikelen, koppen, advertenties, foto's en tekeningen, dat de krant een aantrekkelijk uiterlijk krijgt. Het lijkt me een leuk werk, vooral als we wat meer geld aan de krant kunnen besteden en zelf cliché's van onze eigen tekeningen en foto's kunnen laten maken.

- Luitjes, doe je best om een goed artikel te schrijven. Uiterlijk zal HOBBY niet maar zo'n kinderachtig school- of clubblad, maar een echt tijdschrift zijn. De inhoud moet daarmee in overeenstemming zijn. Geloof me, als HOBBY goed wordt, dan.... oh neen, dat houd ik nog geheim, anders krijg ik herrie met Leo. We hebben samen een plannetje uitgebroed, waarvan niet alleen jullie, maar ook nog heel wat anderen zullen opkijken. Een fantastisch plan, dat we alleen maar bekend kunnen maken en dat alleen maar kan slagen als we naast schooljongen en lid van de Hobby Club ook nog een beetje journalist kunnen zijn. En geloof me: met schrijven is het zo, dat als je werkelijk iets te zeggen hebt, als je je eigen ideeën beslist onder de aandacht van anderen wilt brengen en je wilt schrijven, heus: dan kun je het! Wie wil, - kan!

Hoofdstuk V

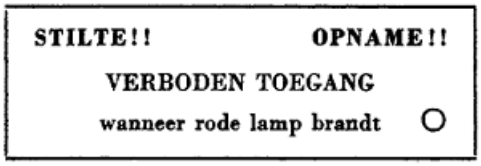

STILTE!! OPNAME!!
VERBODEN TOEGANG
wanneer rode lamp brandt

....stond er op de deur van het clublokaal, maar de rode lamp brandde nog niet en dus kon je er nog binnengaan zonder artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht te overtreden. Het bordje met de rode lamp getuigde van de metamorfose, die het clublokaal had ondergaan: van hobby-sociëteit was het omgetoverd in een filmstudio.

Eindelijk was het dan zover. Het geduld van de jongens van de Hobby Club was op een zware proef gesteld, maar nu konden de filmopnamen beginnen. Die Zondagmorgen waren de meeste clubleden al heel vroeg uit hun bed gekropen en om acht uur werd er al hard gewerkt om tegen tien uur te kunnen draaien

Het draaiboek vermeldde als eerste scène, die opgenomen moest worden, die waarin Jan in het clublokaal bezig is zijn versterker te slopen en over te bouwen. Daartoe was in 't midden van het lokaal een werkbank opgesteld met daaromheen vier schijnwerpers. Een gewone werklamp, die evenwel van een krachtige overspanningslamp was voorzien, hing boven de werkbank en diende als vijfde lichtbron. Bovendien stond op een verrijdbare en verstelbare standaard de lantaarnplaatjesprojector van Taco, die als spotlight dienst zou doen.

Juist toen Fred zijn camera op het zware, houten statief schroefde, betrad voor het eerst een vrouwelijk wezen het tot nog toe zo manlijk gebleven clublokaal. Het was Hanna van Zuilen, een zuster van Hans, die een ‘op wetenschappelijke

basis gegrondveste cursus voor schoonheidsspecialiste' volgde, zoals ze zelf haar verf- en kladderschooltje op levende modellen spottend noemde. Ze had een koffertje vol met potjes, flesjes, tubes en doosjes meegebracht en daarmee zou ze de filmacteurs van een make-up voorzien.

Hans stelde zijn zuster, die een jaar of twintig was, aan zijn vrinden voor, die haar wat verlegen 'juffrouw' noemden. Hanna moest daar niets van hebben en begon meteen te 'mijnheren', waaruit de jongens opmaakten, dat ze haar beter bij haar voornaam konden noemen. Het ijs was daarmee gebroken.

- Wie is mijn eerste slachtoffer? vroeg Hanna.

- Ik! zei Tom, ja, Tom Meulenhof, dezelfde verlegen jongen, die door enkele weken clubleven zo veel van zijn verlegenheid was kwijtgeraakt, dat hij met pleizier de hem aangeboden hoofdrol had durven aannemen. Leo, die al dadelijk in de gaten had gehad, dat de uiterlijke saaiheid van Tom uitsluitend uit diens verlegenheid voortkwam, had er al zijn zinnen op gezet, dit te veranderen. En dank zij de medewerking van zijn vrinden was hem dit gelukt: Tom was, wat je noemt, 'los gekomen' en had zich ontpopt als een allercharmantste en joviale clubgenoot. Hij had zijn levenslust nooit durven uiten, zo was hij altijd geremd door zijn verlegenheid, maar nu het clubleven de remmen had losgezet, bruiste de opgekropte levensvreugde er uit, gelijk champagne schuimt en spat nadat de kurk, die jarenlang de hals van de fles heeft afgesloten, verwijderd is. Door deze verandering maakte Tom zo'n frisse, pittige indruk, dat hij met algemene stemmen voor het vervullen van de hoofdrol was gekozen, ook omdat hij zo'n leuk, monter jongensgezicht had.

Eén van de leden van de Hobby Club bezat een versterker, die precies overeenkwam met die van het filmverhaal: slordig gebouwd, gammel en slecht van geluidskwaliteit. De eigenaar er van kon 't niets schelen of het oude beestje ten behoeve van de film gesloopt werd en had er zeker geen bezwaar tegen dat de versterker met hetzelfde doel verbeterd en overgebouwd werd. Het chassis er van was grijs gelakt en dat vormde een duidelijk afstekende achtergrond voor de verbindingsdraden met rood isolatiekous. Deze versterker stond op de werkbank en er om heen lagen een montagetang, een kniptang, enkele schroevendraaiers, een soldeerbout en nog wat ander gereedschap.

Toen Tom geschminkt was, ging hij op het krukje aan de werkbank zitten. Zijn lippen had Hanna donkerbruin gemaakt,

omdat het normale rood door de Super-X-films te zwak zou worden weergegeven. Deze films waren speciaal bestemd voor opnamen bij kunstlicht, dat naar verhouding veel meer rode stralen bevat dan het zonlicht. Om de film zeer gevoelig voor kunstlicht te maken, had men de gevoeligheid voor rood sterk opgevoerd, waardoor onder normale omstandigheden de kleur rood te licht werd weergegeven. Toms wenkbrauwen waren ook bijgewerkt, terwijl zijn hele gezicht bedekt was met crême. Hij zag er nogal lachwekkend uit, maar had dat voor de film best over.

Volgens het draaiboek zou de gehele scène, van het op zijn kop zetten van het versterkerchassis via het slopen en het weer opbouwen tot de voltooiing met inbegrip van proefdraaien, uit 15 opnamen bestaan, 10 opnamen van 10 seconden, vier van 5 seconden en één van 15 seconden. Bij de eerste opname moest Jan de versterker omkeren, de soldeerbout pakken, bij zijn wang voelen of hij al heet genoeg was en in zijn linkerhand een montagetangetje nemen. Fred en Dick vertelden Tom hoe hij dit moest doen en Dick deed het zelfs gedeeltelijk voor. Nadat de opeenvolging van handelingen enkele malen gerepeteerd en met een stopwatch precies op tien seconden gebracht was, stelde Fred zijn camera op en stelde hij zorgvuldig in. Met een oprolbare stalen sentimeter had hij nauwkeurig de afstand gemeten; deze was 2.10 meter.

Nu moest de belichting nog geregeld worden. De afdeling Electriciteit had van ijzeren buizen een aantal standaards geconstrueerd, die op alle hoogten konden worden ingesteld en verrijdbaar waren op drie kleine rubber-wieltjes. Aan de top was een draaibaar balhoofd gemonteerd, waarop de schijnwerper geschroefd kon worden. Vier van deze standaards met schijnwerper werden nu net zo lang verplaatst en hoger of lager ingesteld tot een mooie, plastische belichting was verkregen. De lampen waren daarbij twee aan twee in serie geschakeld, waardoor ze nog geen sterk licht gaven. Op de grond lag een serie-parallel-schakelaar, die met de voet bediend kon worden. De overspanningslampen hadden maar een korte levensduur, 2 uur, en om hen bij het langdurige instellen van de belichting zoveel mogelijk te sparen, werden zij bij het instellen in serie geschakeld. Zodra de belichting echter goed was en ook het spotlight zijn stralenbundel in de juiste richting wierp, trapte Fred op het pedaal van de voetschakelaar: de lampen begonnen op volle spanning te branden en wierpen een verblindend-felle witte lichtgloed over Tom.

OPNAME! Het grote ogenblik was aangebroken. De eerste meters nog onbelichte film stonden op 't punt de beelden van de Hobby Club in zich op te nemen. De rode lamp aan de buitenkant van de deur gloeide aan en voor alle zekerheid werd de deur nog op slot gedaan. Alles was gereed.

Voor de camera werd een zwart bord gehouden, waarop met krijt stond geschreven:

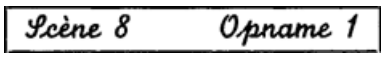

Fred drukte op de knop van zijn camera en liet heel even het veerwerk draaien. Hij registreerde daarmee het nummer van elke opname op de filmband, zodat deze bij het monteren van de film gemakkelijk gevonden zou worden. Het bord werd weggenomen, Fred stond achter zijn camera, zijn rechterhand aan de drukknop, zijn linker aan de handle van de panoramakop, waarmee hij zijn camera in elke gewenste stand kon draaien, zijn linkervoet op het pedaal van de lichtschakelaar, zijn rechteroog loerend door de zoeker van zijn camera, het linker nog geopend om een overzicht over het geheel te kunnen houden.... alles klaar....? Opname!!!

Snorrend deed de camera zijn werk; geluidloos deed Tom het zijne. Het veerwerk van de camera trok de film uit de spoel, de tanden van de grijper grepen in de perforatie en trokken de film via de afwikkeltrommel met een snelheid van 16 beelden per seconde naar het beeldvenster, de vlinder draaide rond en liet elke zestiende seconde het beeld via de lens op de film vallen, de film schokte voorbij het beeldvenster, werd naar de tweede, nog lege spoel geleid....

- Stop!! weerklonk het, de tien seconden waren voorbij, de opname was klaar. Taco, die op de stopwatch de tijdsduur had gecontroleerd, had de spanning verbroken. Ieder kon weer rustig ademhalen, het licht was uit, het eerste kleine schakeltje van de lange ketting, die film heette, was gereed.

Tom kreeg een pluimpje, want hij had het er goed afgebracht. Hij had op natuurlijke wijze de in 't draaiboek voorgeschreven handelingen uitgevoerd en had daarbij de juiste gelaatsuitdrukking gehad. Fred was heel tevreden en iedereen had schik in dit ‘filmstudio'tje spelen’.

Bij de tweede opname moest hij snel achtereen de punt van de soldeerbout tegen een las drukken, - het tin smolt dan -, en met het montagetangetje de draad lostrekken; in tien seconden kon hij op deze wijze twee draadverbindingen, een

condensator en een weerstand los maken. Na tien minuten repeteren, waarbij de verbroken verbindingen steeds weer vastgesoldeerd moesten worden, kon Fred draaien.

De derde opname toonde hoe Tom de versterker bijna geheel gesloopt had, hoe hij de laatste onderdelen losschroefde en al het losgemaakte materiaal in een onderdelendoosje legde. Bij deze opname stelde Fred zijn camera vlak bij Tom op, zodat hij een close-up van de handen en de versterker kreeg. Fred had op één van de clubavonden verteld, van hoeveel belang het was achtereenvolgende opnamen van een verschillende afstand te maken. Hij had zijn vrinden vertrouwd gemaakt met de termen: close-up, medium-shot en long-shot.

- Zie je op een film een optocht, zo had hij gezegd, dan hebben we met een long-shot te doen. Je ziet dan, dat mensen een optocht houden, maar wat voor mensen, dat is nog niet te zien. Dat zie je pas bij de nu volgende opname: de medium-shot. Je ziet dan nog maar een klein deel van de optocht: nu zie je, dat het arbeiders zijn. De close-up geeft ons alleen de gezichten van de mannen te zien die een grimmig enthousiasme verraden voor het doel van de optocht. Long-shot-, medium-shot en close-up wisselen elkaar op bepaalde, soms rhythmische wijzen af en de manier, waarop zij elkaar afwisselen, kan beslissend zijn voor de kwaliteit van een film. Tussen long-shot, medium-shot en close-up zijn nog diverse overgangen, maar hoofdzaak is, dat je deze drie kent.

De vierde opname werd weer een medium-shot, waarbij de camera wat verder weg stond dan bij de eerste. Tom was klaar met het slopen van zijn versterker, Leo kwam bij hem en legde hem een principeschema voor, dat terwille van de duidelijkheid met Oost-Indische inkt op een groot vel papier was getekend en samen bestudeerden ze het schema, terwijl Leo met een potlood het verloop van het schema aanwees en tekst en uitleg gaf. Deze opname kostte veel meer tijd, omdat hier twee spelers waren, hetgeen nogal wat regie vereiste.

Bij de volgende opname, die maar vijf seconden in beslag nam, was Tom druk aan het monteren. Het was een close-up, waarmee Fred in enkele minuten klaar was. Leo zette het monteren even snel voort, omdat bij de volgende opname de versterker al half af moest zijn. Toen Tom weer zijn plaats had ingenomen, kwam opname nummero zes.

Tom hield plotseling op met monteren, raadpleegde het schema, weifelde, trok rimpels in zijn voorhoofd, dacht diep na, wist geen uitkomst en riep Leo, die hem terstond te hulp

kwam en hem uit de moeilijkheid hielp. Dit was een opname van 15 seconden, waarvan het repeteren meer dan 100 maal zo lang, bijna een half uur duurde. Bij deze opname, evenals bij opname no. vier, werd echt gesproken, ook al zou het geluid pas naderhand worden opgenomen.

- Jullie moeten precies de woorden zeggen, die in het draaiboek staan aangegeven, zei Fred. Je zou ook wel iets anders kunnen zeggen, zo nauw passen ons beeld en geluid door het gebruik van gramofoonplaten niet, maar iets, dat eens in Engeland gebeurd is, weerhoudt me hiervan.

- In Engeland werd eens voor doofstommen een voorstelling gegeven van een film, die nagesynchroniseerd was, waarvan dus het geluid naderhand was opgenomen. Het was een door en door dramatische film, maar wat gebeurde er tot grote verwondering van andere bezoekers? De doofstommen begonnen om de haverklap daverend te lachen en in plaats dat ze in een verdrietige stemming meeleefden, schenen ze zich kostelijk te amuseren. Wat bleek na de voorstelling het geval te zijn? De doofstommen konden lip-lezen en hadden uit de lipbewegingen van de spelers precies kunnen opmaken, wat deze bij de beeld-opname tegen elkaar hadden gezegd. En die gesprekken pasten allerminst bij het dramatische karakter van de film, want ze bestonden uit moppen en allerlei-schandaaltjes uit de filmwereld.

Om half twee waren er elf van de vijftien opnamen van deze scène klaar. Tom was dood-moe en smolt zowat door de hete gloed van de lampen. Ook sommige anderen wilden wat uitrusten en dus werd er een uurtje gepauzeerd. Tjark zette in zijn laboratorium thee en verbruikte een hele stopfles met $C_{12}H_{22}O_{11}$ oftewel suiker om zijn vrienden een zoet kopje troost te kunnen aanbieden. Nadat ze hun brood hadden opgegeten en de ramen van het clublokaal wijd opengezet, om er de benauwde hitte wat te laten uittrekken, gingen de jongens en Hanna een half uurtje de straat op.

Het was zonnig winterweer en de Hobby Club genoot van de wandeling langs de rustige Singel. Aangelokt door het speelse wijsje van het carillon op het koninklijk paleis kwamen de jongens op de Dam en vandaar keerden ze natuurlijk terug door de gezellig-drukke Kalverstraat met haar vele winkels. Bij Kodak stond 's werelds beste 16-mm-filmcamera, de Cine Kodak Special, geëtaleerd en Fred zou Fred niet geweest zijn als hij zijn clubgenoten niet tot in alle details de wonderlijke mogelijkheden van zijn camera-ideaal had opgesomd.

Ook voor de etalages van Aurora stonden ze nog even te genieten, ditmaal van een kleurrijk assortiment van radio-lekkernijen, die op aanlokkelijke wijze waren uitgestald.

Terug in het clublokaal zette de Hobby Club met frisse moed de film-opnamen voort. In de twee nu volgende opnamen kwam de versterker klaar en kon Jan oftewel Tom met trots aan zijn vrinden laten zien, hoe keurig de herboren versterker er uitzag. Voor Hanna kreeg het clublokaal nu veel weg van een poppenfabriek. Aan de lopende band schminkte ze bijna alle leden van de Hobby Club en vliegensvlug gleed haar lippenstift langs de vele monden.

De opnamen, waarbij Tom omringd zou worden door een en dertig jongens van de Hobby Club, zouden een staaltje van massa-regie worden. Fred had bij deze opnamen graag de assistentie gehad van experts op het gebied van massa-regie, regisseurs zoals Fritz Lang of Cecil B. de Mille, maar om die te kunnen engageren had het bedrijfskapitaal van de Hobby Club een millioen maal zo groot moeten zijn. Fred stond vrijwel alleen voor deze taak, maar geholpen door Dick wist hij toch deze opnamen op bevredigende wijze te maken.

Eerst maakte hij een long-shot van het hele clublokaal, waarbij hij met zijn statief boven op een werkbank klom om een suggestief en overzichtelijk beeld te krijgen. Meer dan de helft van het clublokaal kwam er nu op en dus werd alle rommel naar de onzichtbare helft overgebracht, terwijl de rest zo aantrekkelijk mogelijk werd ingericht. De jongens bemanden de werkbanken, die bezaaid waren met toestellen en gereedschap, al het beschikbare licht werd ingeschakeld en er werd gewerkt zoals er nog nooit gewerkt was.

Taco Speekhout behoorde niet tot de filmacteurs; hij had zijn eigen taak in het filmbedrijf en was stand-fotograaf. Als een opname voltooid was, bleef het licht vaak nog even aan, bleef de acteur in een karakteristieke houding staan en dan maakte Taco met zijn Leica een zgn. stand-foto. Fred had de leden van de Hobby Club verteld, dat de foto's die de bioscopen etaleerden, geen vergrotingen uit de film waren, maar aparte foto's, die in Hollywood altijd met een grote platencamera met platen van 18 bij 24 centimeter werden opgenomen. Natuurlijk moest de Hobby Club ook standfoto's van haar film hebben en daarvoor zorgde Taco. Bovendien hanteerde hij de Weston-electrische belichtingsmeter en gaf hij Fred voor elke opname op, welk diafragma deze gebruiken moest. Ook ‘timede’ hij de opnamen met de stopwatch.

Van de verhoogde camera-opstelling had Fred een attractief beeld van de Hobby Club: in het midden Tom in zijn eentje aan zijn werkbank en daaromheen de andere werkbanken met de andere jongens. Toen de schijnwerpers weer aanvlamden en de camera begon te snorren, keek Jan op en riep zijn vrinden; de jongens lieten de een na den ander hun werk in de steek en liepen naar Tom toe, om zijn klaargekomen versterker te bewonderen. Tjonge, daar zat nog eens actie in, zoals de clubleden van alle kanten toestroomden en met enthousiaste bewegingen hun bewondering tot uitdrukking brachten! 'Stop!' riep Taco en meteen daarop brulde Fred: 'Allemaal staan blijven! Niet van plaats veranderen, anders kunnen we de volgende opname niet maken!' De volgende opname zou een medium-shot van de groep jongens worden en als de jongens daarin plotseling op een heel andere plaats en in een andere combinatie stonden, dan zou dat een lelijke fout in de film geven. Wat kwam ook weer hierna? Even een blik in het draaiboek. Oh, ja, een close-up van Tom, die de versterker met de gramofoon en luidspreker verbindt, een plaat opzet en de versterker inschakelt. En daarna weer een medium-shot van het groepje jongens, die met Tom aandachtig en met spanning luisteren en zo door het eerste geluid geïmponeerd worden, dat ze Tom geestdriftig gelukwensen. Als hij deze opname eens door een sfeer van werkelijkheid omgaf....

Toen Fred aan deze opname toe was, schakelde Leo zijn balansversterker in en op het moment, dat Jans versterker volgens het verhaal 'warm' was en geluid moest geven, draaide hij de volumeregelaar open en stortte zich een vloed van muzikale klanken door het lokaal. De sfeer van werkelijkheid was er en de jongens reageerden en speelden dan ook veel natuurlijker dan zonder dit geluidsdécor het geval geweest zou zijn.

Aan het einde van de middag, nadat Fred nietmlleen de vijftien opnamen van scène 8 maar ook nog tal van andere opnamen had gemaakt, voelden de jongens, dat ze er echt 'in' kwamen, dat ze routine kregen in het spelen. Ze hadden niet meer die neiging van het begin om naar de camera te kijken om daarmee als het ware de aandacht op zich te vestigen. Ze konden nu rustig doen wat Fred van hen verlangde, vooral omdat hun rol vaak weinig verschilde van wat ze gewoonlijk in de club deden. Wat echter het belangrijkste was, voor hun spel en

dus ook voor het welslagen van de film: dat ze er steeds meer schik in kregen....

Waar ze erg benieuwd naar waren, natuurlijk ook naar de krant en naar de uiteindelijke film, maar vooral naar iets, waarvoor ze als jongens allemaal belangstelling hadden, hetgeen ze echter niet zo gemakkelijk zouden bekennen. Op Woensdagmiddag....

* * *

On Woensdagmiddag kwamen ze, de meisjes, die in de film zouden meespelen. De zichtzending, zusjes en kennisjes van de clubleden, had beloofd tussen vier uur en half vijf te komen, maar arriveerde 'natuurlijk' pas tegen een uur of vijf. Dit verhoogde vanzelfsprekend in niet geringe mate de spanning, waarmee de Hobby Club haar komst verbeidde en gaf Tjark aanleiding tot de wijsgerige opmerking 'dan wen je vast aan het geduld, dat je later bij afspraakjes zult moeten hebben.'

Het clublokaal was op Woensdagmiddag van 3.30 tot 6.30 geopend, zodat er voldoende tijd voor het huiswerk overbleef. Van half vier tot vijf uur was maar anderhalf uur; den jongens leek het een eeuwigheid. Er viel echter genoeg te doen, al vlotte het werk niet zoals anders. De Lef-lui, zoals de leden van de afdeling Radio, de L.F. oftewel laag-frequent-groep, spottend door de rest van de club genoemd werden, waren op aanwijzingen van Leo met de bouw van een band-microfoon begonnen.

Deze zou bestaan uit een dun geribbeld bandje aluminiumfolie, dat uit een gesloopte blokcondensator was gehaald, bevestigd tussen de polen van een sterke hoefmagneet, welke polen van zgn. poolschoenen, samengesteld uit dunne plaatjes blik, waren voorzien. Het 'plisseren' van het reepje aluminium tot een geribbeld bandje geschiedde met een.... kammetje, een doodgewone haarkam. Het bandje werd daartoe stijf tegen de tanden van de kam gedrukt. De bandmicrofoon, die in een geperfectioneerde uitvoering in de meeste omroepstudio's werd gebruikt, zou via een speciale transformator op de nieuwe club-versterker worden aangesloten. De afdeling Electriciteit had van Meccano-materiaal met een tel-mechanisme uit een electriciteitsmeter en een kleine electro-motor een wikkel-machine geconstrueerd, waarmee de Hobby Club in het vervolg zelf haar transformatoren zou kunnen wikkelen.

De gramofoon-opname-installatie gaf de meeste zorg en

Leo zat met de beste radiodeskundigen eindeloos te experimenteren. De jongens hadden de motoren op verschillende manieren in rubber geklemd en in rubber opgehangen om te zien, wanneer het plateau het minste trilde. Ze hadden nagegaan, hoe de snij-pick-up het beste aan de uitgangstransformator van de versterker was aangepast en waren nu bezig met het gunstigste gewicht van de pick-up te bepalen. Met afneembare loden schijfjes konden ze het gewicht van de snijkop en daarmee de druk van de naald op de plaat veranderen. Ook verstelden ze soms de hoek, waaronder de snijnaald de groef in de plaat sneed.

Om te kunnen beoordelen, welk gewicht en snijhoek de beste resultaten gaven, copieerden de jongens een passage uit de ouverture Scala di Seta van Rossini, waarin alle toonhoogten vertegenwoordigd waren. Deze proefopnamen duurden ongeveer een halve minuut, zodat er twaalf op één plaat gemaakt konden worden. De jongens genoten van deze interessante en leerzame experimenten.

Tegen vier uur werden de clubleden onrustig en naar mate de kleine wijzer van de klok verder over de IV draaide, nam die onrust toe. Ze verwonderden zich over henzelf en over elkaar en begrepen niet, hoe zij zich ondanks hun hartstochtelijke voorliefde voor techniek, door de komst van een stel meisjes van de wijs konden laten brengen. Vooral Hanna had daar schuld aan. Had ze de Zondag tevoren niet beloofd, dat ze zou zorgen voor een ‘pracht-exemplaar’? Voor een meisje, waarvan de jongens zouden opkijken, een meisje, dat volgens haar met algemene stemmen voor het vervullen van de hoofdrol in de film gekozen zou worden? Toen waren de jongens nog wat ongelovig geweest, nu waren ze alleen nog maar benieuwd, zeer benieuwd naar 't meisje, dat.... Joosje heette.

Om kwart voor vijf tripten een paar hoge hakjes het clublokaal binnen. Het was 'n Annie, en al heette het zusje van Jan in de film ook Annie, Annie zou in de film geen Annie zijn, omdat ze geen Joosje was, terwijl Joosje daarentegen wel Annie zou zijn, tenminste: als de voorspelling van Hanna uitkwam. Enkele minuten later kwam No. 2, die Els heette en een leuke wipneus had. Er zouden in totaal negen meisjes komen en hun komst was even spannend als een kegelspel, waarin het getal negen ook zo'n bijzondere rol speelt. No. 3 kwam, No. 4, No. 5 en No. 6, maar nog altijd geen Joosje.

No. 7 was hoorbaar in aantocht.... de spanning steeg.... No. 7 kwam binnen en meer dan 30 jongensgezichten namen

haar op met een aandacht, die haar verlegen maakte. Neen, dat kon Joosje niet zijn, daarvoor.... neen, dat kon niet en als ze het wel was, dan hadden de jongens zich lekker door Hanna laten beetnemen. Het onbekende meisje, dat nog steeds verlegen was door al die jongens, die haar zo ‘akelig’ aanstaarden, noemde hakkelend haar naam: Ro-sa-lie....

De jongens spitsten hun oren bij ieder geluid, dat ze hoorden. Sssssst, daar kwam er weer een. Oh, dat was nog eens een knap meisje, of.... ja, ze was toch wel aardig, al.... ‘Mag ik me even voorstellen?’ zei ze aarzelend. ‘Ik heet Jo.. Jo Keizer’. De jongens keken elkaar met vragende ogen aan, wisten niet of dat ‘Jo’ nu wel of niet een afkorting van Joosje was. Wat had Hanna eigenlijk van Joosjes uiterlijk gezegd? Hanna, wat jammer dat Hanna er niet was, wat jammer toch, dat ze nu net deze middag moest werken. Hanna, die uitkomst had kunnen verschaffen.... En de jongens keken elkaar maar aan, niet wetend wat ze er van denken moesten.

- 't Spijt me, klonk plotseling een stem achter hen, - ik ben laat, maar.... 'k ben Joosje.

Met een ruk draaiden de jongens zich om. Dit was een stem, die klonk als de mooiste, als de lieflijkste muziek. ‘'t Spijt me, ik ben laat’, dat was een excuus, ‘maar....’? Een verdere verontschuldiging of een opgaaf van redenen was immers niet nodig; dit ene was toch voldoende, was toch eigenlijk alles, dit: ‘'k Ben Joosje....’

Dat was Joosje! Dat was dus Joosje!! De jongens van de Hobby Club keken verrast naar haar en voelden zich gelukkig; gelukkig omdat Joosje inderdaad aan een zeker ideaal beantwoordde. Sterker nog: toen ze haar zagen, kregen ze het prettige, vertrouwelijke gevoel of ze Joosje al altijd gekend hadden.

En Fred vertolkte dan ook aller gevoelens, toen hij zei:

- Waarom zou het je spijten.... dat je Joosje bent....? Ons spijt 't helemaal niet....! En als jij Joosje bent, ben ik Fred...., dan is dit Leo, dit Taco en dit....

Zo stelde Fred alle jongens van de Hobby Club aan Joosje voor en een hartelijke handdruk stempelde deze kennismaking tot vriendschap. ‘Joosje kwam, zag en overwon’ en werkelijk, haar jolige lach, haar sympathieke, haar vrolijke, levenslustige manier van doen en haar knap, geestig gezichtje wonnen ieders hart. Nooit zouden de jongens deze eerste kennismaking vergeten, hoe ze daar te midden van een

algemene verwarring onverwachts als een engel uit de hemel kwam vallen en ‘'t spijt me, maar.... ik ben Joosje’ zei. Ze had de belangstelling van een jongen en het charmante van een meisje; soms was ze uitgelaten en branie-achtig als een schooljongen, dan weer had ze het dromerige, het romantische van een bakvisje. Ze had golvend kastanjebruin haar, - goed voor een kleurenfilm, zei Taco tegen Fred - en onder haar donkere, lang-uitlopende wenkbrauwen straalden in warme glans een paar eerlijke, zacht-bruine ogen. Wat had de Natuur Joosje goed bedacht, toen ze haar sierlijke, kleine neus vormde en haar een paar speelse kuiltjes in haar wangen gaf. De jongens voelden zich lichtelijk beduusd en hadden nooit kunnen dromen, dat een meisje zo mooi kon zijn.

Maar het was niet alleen haar uiterlijke schoonheid, die de jongens zo blij maakte. Joosje had zoiets ongedwongens, zo iets kameraadschappelijks over zich en bovendien: er ging iets zonnigs van haar uit. Voelden de jongens toen soms al, hoe ze haar later zouden noemen? Joosje.... het zonnetje van de Hobby Club?

Hoe dan ook, de jongens beschouwden het als een geluk, dat ze met Joosje hadden kennis gemaakt en dit was wederzijds, want Joosje voelde zich dadelijk ‘thuis’ in de Hobby Club. Ze begreep deze jongens en hun hobbies en kon met hen meevoelen, ook al was ze dan een meisje.... Met gretige belangstelling keek ze naar de vele technische apparaten en juist wilde ze van allerlei dingen tekst en uitleg gaan vragen, toen Fred het woord vroeg.

- Mag ik even jullie aandacht in verband met onze film? In de propagandafilm van de Hobby Club, waarvan ik jullie zo dadelijk de inhoud zal voorlezen, is een aantal vrouwelijke rollen. We moeten nl. wat opnamen hebben van meisjes, die bezig zijn met handenarbeid, slöjd, houtsnijden, schilderen en andere hobbies. Als jullie me nu even jullie naam en hobby wilt opgeven, dan heb ik een overzicht.

Het resultaat was, dat twee meisjes aan houtsnijden deden, één aan fotografie, één aan boetseren, twee aan schilderen en tekenen, één aan batikken, één aan leerbewerking en één aan riet-vlechten en lampekapjes beschilderen. Joosje tekende en schilderde en was leerlinge van de Tekenschool naast het Rijksmuseum. Ze wilde later sprookjes- en kinderboeken illustreren en schilderde graag aquarellen van kindergezichtjes. Een volgende keer zou ze wat werk van zich meebrengen. Na alles opgeschreven te hebben, vertelde Fred in 't kort de in-

houd van de film en deelde mee, dat hij hoopte, dat alle meisjes zouden willen meespelen.

- En jij, Joosje, zei Fred, wil jij de rol van het zusje van Wim op je nemen?

- Met alle pleizier, mijnheer de regisseur, antwoordde Joosje, maar wil je me dan ook verklappen wie mijn broertje is?

- Daar staat je nieuwbakken broertje, zei Fred en hij wees naar Poldervaart, die eerst een kleur kreeg, maar daarna een vriendelijk knikje aan zo'n lief zusje richtte.

- Gefeliciteerd Pollie! riepen enkele jongens, hetgeen kennelijk bedoeld was als het eerste openbare compliment van de Hobby Club aan Joosje. En Poldervaart, die baas boven baas wilde zijn, werd overmoedig en zei met een quasi-verdrietig gezicht:

- Ach, wat heb je eigenlijk aan een zusje....'

- Héhé, heren, terzake alsjeblieft! berispte Fred om de orde te herstellen en het fatsoen van de Hobby Club op te houden. We hebben nog tijd en gelegenheid genoeg voor complimenten, nu gaat het in de eerste plaats om onze film. Trek je er maar niks van aan, Joosje, ze zijn niet zo slecht als ze zich voordoen. Heus, ze vallen nog wel mee.... de jongens van de Hobby Club.

- Dat klinkt als de titel van een roman, zei Joosje. Wie weet, maken jullie nog wel eens geschiedenis. Maar vergeet dan niet, wat tegenwoordig voor een goede roman nodig schijnt te zijn: meisjes!

Even kreeg Joosje een kleur, toen herstelde ze zich en zei:

- Ik bedoelde daarmee niet anders dan.... dat ik zo graag lid zou willen worden van de Hobby Club!

Hoofdstuk VI

De Zaterdag daarop was een gedenkwaardige dag. Max Veerman kwam 's morgens met een groot pak achter op zijn fiets aanrijden en schreeuwde al uit de verte tegen Leo en Dick, die met enkele andere leden van de Hobby Club hun Franse woordjes stonden na te kijken:

- De krant!! Hij is klaar! Ik heb 'm bij me!!

Nooit waren zijn vrienden zo gedienstig geweest als toen, want ze hielpen hem zijn stalen karretje in de stalling brengen, namen zijn tas er af en maakten de riemen los, waarmee het pak was opgebonden.

Midden op het schoolplein ging het pakpapier er af, van alle kanten schoten Hobby-Club-leden op het groepje toe en Hans kwam handen te kort om de vele begerigen van een exemplaar te voorzien. De jongens van de Hobby Club kregen een kleur van opwinding toen ze hun, krant, hun eigen club-krant voor 't eerst te zien kregen.

- Hier, pak aan! zei Max tegen Leo, daar komen de baas en Verburg. Gauw, geef ze een nummer. Neen, wacht nog maar even met de andere leraren.

- Aha, zei mijnheer Verburg, ònze krant. Dank je wel, hoor.

- Neen maar, zei de baas, mijnheer IJpma, dat is nog eens een verrassing op de vroege morgen. Waarachtig, ik ben trots op jullie, dat jullie zo'n echt-uitziend blad hebt gemaakt. Ik heb vanmorgen twee uur geen les en als ik niet te veel stoute klantjes krijg, zal ik hem doorlezen. Kom na half één maar even bij me, dan zal ik jullie mijn oordeel zeggen en proberen opbouwende critiek te leveren.

- Graag, mijnheer! zei Leo, blij dat het club-orgaan zo'n gretig onthaal vond bij een autoriteit als den baas. En ook de baas, die altijd meeleefde met de interesses en liefhebberijen van de aan zijn zorg toevertrouwde jongens en meisjes, had er schik in. Zo lang het werk er niet onder leed, vond hij zo'n club een pracht-instelling.

H O B B Y , OFFICIEEL ORGAAN VAN DE HOBBY CLUB, eerste jaargang, No. 1. was klaar en tientallen jongensogen verslonden de inhoud. Nu, die mocht er wezen! De jongens wisten gewoonweg niet wat ze het eerste zouden lezen, zo aantrekkelijk en interessant zagen de artikelen er uit. Sommige jongens dachten aan de vele uurtjes, die ze, kauwend op hun vulpen, hadden zitten piekeren over wat ze zouden schrijven. In den beginne viel het niet mee om als schooljongen voor journalist te spelen. Het had hun heel wat moeite gekost om een aantrekkelijk artikel samen te stellen, maar nu werd die moeite ruimschoots beloond: wat ze met zoveel inspanning als hanepoten op blaadjes uit een schrift gekrabbeld hadden, dat stond nu als fijne zwarte druklettertjes keurig in 't gelid op papier. Wat ze eens een slecht en onsamenhangend opstel hadden gevonden, dat leek nu ineens veel beter van stijl, veel duidelijker en overzichtelijker: dat was nu een echt krantenartikel!

De jongens ondergingen ten volle de sensatie, die elke schrijver in 't begin van zijn loopbaan ondervindt als hij zijn eerste pennevrucht gedrukt ziet. Ook zij werden even ontroerd door de druklettertjes, die hùn gedachten vertegenwoordigden. Werkelijk, zo gedrukt ‘liep’ het veel beter en was 't veel interessanter geworden. Al lezend kregen de jongens een prettig, voldaan gevoel.

Dick de Vries, de hoofdredacteur, dacht aan de vele avonden, die het schrijven van het hoofdartikel, het bijwerken van de andere artikelen, het meten en passen voor de opmaak en het corrigeren van de drukproeven hem hadden gekost. Maar hij had niet alleen gestaan bij het vervullen van die moeilijke, ongewone taak. Zijn vader had hem fijn geholpen; samen waren ze naar de drukkerij gegaan, waar ze de kolommen van losse regels tot mooie pagina's hadden samengesteld.

Zo had ieder zijn eigen herinneringen aan het tot stand komen van dit eerste nummer, maar het oordeel was van allen gelijkluidend: Dat is de club-krant, zoals we die ons hadden voorgesteld.

Dat ook tal van niet-leden belangstelling hadden, bleek in de pauze, waarin Leo en Dick als geboren krantenjongens met hun blad gingen venten. Zoiets was nog nooit op de H.B.S. vertoond en met pleizier offerden de meeste leerlingen een dubbeltje om hun nieuwsgierigheid te bevredigen. Binnen tien minuten waren 86 exemplaren verkocht en betaald.

HOBBY opende met een inleidend artikel van Leo, die kort

maar krachtig over ontstaan, groei en toekomst van de Hobby Club schreef. Zijn schrijftrant was zoals hij sprak: enthousiast, meeslepend en overtuigend. Het artikel was in vette letters gezet en had ongetwijfeld grote propagandistische waarde.

Onder Leo's artikel stond de bijdrage van mijnheer Verburg, die zich niet alleen tot de jongens, maar vooral ook tot de ouders richtte. Op paedagogische gronden bewees hij, dat een vereniging als de Hobby Club voor opgroeiende jongens van veel nut en practische waarde kon zijn. ‘Iedere jongen een hobby!’ was een parool, waarmee hij ten volle kon instemmen. Als leraar beloofde mijnheer Verburg den ouders dat hij er voor zou waken, dat het schoolwerk niet onder het clubleven leed. Hij vertelde van de stok-achter-de-deur, de tijdelijke schorsing bij achteruitgang op school en drukte zijn bewondering uit voor het feit, dat het de Hobby Club zelf was, die het initiatief tot deze maatregel genomen had. De aanbeveling van mijnheer Verburg eindigde met de woorden: ‘Ouders, ge kunt uw jongens met een gerust hart aan de Hobby Club toevertrouwen; ze gaat met uw jongens een grote toekomst tegemoet!’

Na deze inleidende artikelen kwam op de tweede pagina het hoofdartikel, dat de taak van de club en haar blad beschreef. Het begon met de oorzaken van het ontstaan van de Hobby Club op te noemen, het beschreef de oprichting, groei, doelstellingen, statuten en huishoudelijk reglement van de club en gaf een inzicht in het karakter er van. Het behandelde de organisatie, de verdeling en onderverdeling in afdelingen en groepen en gaf weer in welke verhouding de krant tot de club stond. De schrijver van dit artikel was de hoofdredacteur, Dick de Vries, die kans had gezien deze uitgebreide stof in klare, scherp-geformuleerde zinnen samen te vatten tot een artikel, dat in hoge mate instructief was en een rijke bron van inlichtingen vormde.

Op de volgende twee pagina's bespraken de leiders van de diverse afdelingen de werkzaamheden van de aan hen toevertrouwde jongens. Ze beschreven de inrichting van het clublokaal, gaven een opsomming van de onderdelen, materialen en gereedschappen, die tot hun beschikking stonden, vertelden in het kort over alle experimenten en behaalde resultaten en verzuimden niet te wijzen op de prachtige geest van saamhorigheid, die het clubleven kenmerkte. Tussen hun artikelen stond cursief gedrukt en omgeven door een kader een aantal oordelen over de club van de hand der leden.

Het maand-programma en werkprogramma der diverse afde-

lingen en groepen stonden op de vijfde pagina. Eens per maand zou er op Zaterdag een feestavond zijn, waarop de leden een vriend of en vriendinnetje mochten introduceren. Van 7.30 zou dan een gevarieerd programma worden afgewerkt, dat zou bestaan uit films, muziek, een lezing, microfoontest, een voordrachts-wedstrijd, een demonstratie van de nieuwste apparaten en dansen. In overleg met de heren IJpma en Verburg waren de clubbijeenkomsten teruggebracht op Woensdagmiddag, Zaterdagmiddag en -avond en Zondagochtend en -middag, plus één avond in de week van 9.15 tot 10.30 voor het geven van cursussen in electrotechniek, radiotechniek, seinen en opnemen. Voorts bevatte de vijfde pagina nog een lijst van de namen der leden met hun adres, hobby, leeftijd en klassenummer en een verslag van den penningmeester over zijn financieel beleid, waaruit de leden konden opmaken of hij zijn taak naar behoren had verricht. Schulden waren er niet, al bedroeg de inhoud van de clubkas maar *f* 4.65.

Op de zesde pagina stond een geestige schets van een anoniem gebleven clublid, dat op uitermate humoristische wijze het doen en laten van aan techniek verslaafde jongelingen beschreef. De schrijver deed daarbij voorkomen of hij een saaie boekenwurm was, die toevallig in het clublokaal verzeild raakte en maar niet kon begrijpen wat al die enthousiastelingen bezielde. Tot hij ondanks zijn tegenstribbelen in hun geestdrift werd meegesleurd en zelf ‘Hobbyaan’ werd. De schets eindigde met een vurig pleidooi voor het er op nahouden van een hobby en een verwoede aanval op diegenen, die op straat rondhingen of op andere wijze hun tijd verbeuzelden.

Er was slechts één advertentie in de krant, van Aurora in de Vijzelstraat, het dorado der radio-amateurs. Leo had de directie bezocht en haar weten over te halen een advertentie te plaatsen. Hij was in onderhandeling met enkele andere firma's, die echter eerst wilden afwachten hoeveel HOBBY's verkocht zouden worden. De leden hadden van hun gratis advertentierubriek nog geen gebruik gemaakt; misschien zou de animo voor het volgende nummer groter zijn.

Poldervaart had een artikel geschreven over televisie, dat geïllustreerd was met enkele foto's, waarvan Dick de clichés op het Handelsblad had gekregen. Ook de twee volgende artikelen waren geïllustreerd: ‘Het wonder der Kleurenfilm’ door Taco Speekhout en ‘'n Dag in Hollywood’ door Fred Vermeer. Taco was er in geslaagd het ingewikkelde scheikundige procédé der drie-lagen-film, waarvan elke laag voor een andere

kleur gevoelig was, op heldere wijze uiteen te zetten. Fred nam zijn lezers, per vliegtuig nog wel, mee naar filmland en dwaalde met hen rond in de enorme studiohallen met haar overstelpende drukte, de wirwar van draden, de batterijen van schijnwerpers, de vele camera's en andere technische apparaten, de typische décors en de zwaar-geschminkte acteurs en actrices.

Ook Tjark had een bijdrage voor het clubblad geleverd: in dichtvorm beschreef hij de ontboezemingen van een student in de chemie, die zijn liefde voor een vrouwelijke collega uitdrukte in scheikundige termen. De student vergelijkt de lippen van zijn uitverkorene met mercurochroom (rood), haar haren met zilversulfide (zwart), haar tandjes met basisch loodcarbonaat (wit) en haar wangen met ‘vers’ mangaansulfaat, dat vleeskleurig is. De dichterlijke student eindigde met de dreiging, dat als zij hem afwees, ‘dan grijp ik naar de fles, gevuld met K_4 Fe (CN_6)’. De lezer denkt dan natuurlijk meteen aan zelfmoord, omdat ferro-cyaankali door de cyaankali aan een zwaar vergif doet denken. Neemt hij zich echter even de moeite dit in een scheikundeboek na te slaan. dan komt hij tot de vreugdevolle ontdekking, dat ferro-cyaankali het onschuldige geel bloedloogzout is. Tjark had voor een geestig en origineel verzinsel gezorgd.

Ook de niet-leden waren vol lof over HOBBY en de directeur wenste na schooltijd de club hartelijk geluk met het zo geslaagde journalistieke debuut.

's Avonds maakten de meisjes voor 't eerst het werkelijke clubleven mee. Ze waren gekomen om met Dick en Fred aan de hand van het draaiboek hun rol door te nemen en te repeteren. De volgende dag wilde Fred al met de opnamen van de meisjes beginnen.

Een grote lawaaimaker had zijn intrede in de club gedaan. Het was een schenking van een oom van één der clubleden, die altijd veel getimmerd en geknutseld had, maar nu door zware rheumathiek zijn liefhebberij had moeten laten rusten. Neef-lief was vol deelneming gaan informeren, hoe het met ooms gezondheidstoestand was en had meteen ooms electrische boor en nog wat ander gereedschap in de wacht gesleept. De electrische boor bezorgde sommigen clubleden kippenvel, wanneer hij snerpend en gierend door een metalen plaat heen drong. Hij bespaarde echter enorm veel moeite en maakte de bouwtijd van sommige apparaten wel de helft korter.

t.o. 96

Tjark dronk het glas onverschrokken leeg.... pag. 100

De bandmicrofoon naderde zijn voltooiing: na ettelijke mislukkingen hadden de jongens het tere, geribbelde aluminium bandje zonder beschadiging tussen de polen van de magneet kunnen klemmen. Dick wikkelde op de electrische wikkelmachine in een waar race-tempo een microfoontransformator met zeer hoge transformatie-verhouding. Twee andere leden waren bezig met een microfoonstandaard: een zware, ronde ijzeren plaat als voetstuk, twee buizen, die in elkaar geschoven konden worden en een U-vormige metalen beugel, waarin de microfoon draaibaar kon worden bevestigd. De verbinding tussen beugel en buis zou van rubber gemaakt worden om de microfoon tegen schokken en trillingen van de grond te vrijwaren. Microfoon en transformator werden samen ingebouwd in een ruit-vormig kapsel van geperforeerd koperblik.

De hoog-frequent-groep van de afdeling Radio was sinds drie weken bezig geweest met de constructie van een super-heterodyne-ontvanger voor korte golf-ontvangst, een uiterst gevoelig toestel, dat met een zgn. beat-oscillator voor het hoorbaar maken van bepaalde telegrafiesignalen en bandspreiding voor nauwkeurige afstemming was uitgerust. Het apparaat kwam die Zaterdagavond om tien uur klaar en natuurlijk gingen de jongens het meteen proberen. Aanvankelijk gilde het als een mager varken, maar na enig geduldig instellen van de trimmer-condensatoren werden het geloei en gefluit minder en kwamen enkele telegrafiezenders door. Leo stelde voor op de 80-meter-band af te stemmen. Daar zaten op Zaterdagavond altijd de Hollandse en Vlaamse zend-amateurs zo gezellig te babbelen. Wacht, daar hadden ze er een, maar oooh, wat werd hij gestoord.

- Tjiiiioep tjiioep tjoep tjoep prrrrrrwewewеprrwewe tatetetetetaaa kioe kioe kioe Hallo PA nul AL Amerika Luilekkerland, hier roept ONvierKS. Ja, hoor's old man, om eerlijk te zijn: Uw spraak vertoont nog wat piekjes, er is QRMartha, maar U komt toch nog R 7 tot R 8 acht door. Ja, die muziek op de achtergrond is de omroepdoos, maar die zal de owé wel even zijn nekske omdraaien. Kijk toch, hoe heerlijk, een vers taske koffie! Een ham kan niet alleen van electronen leven, ha ie! Old man, kunt ge misschien nog een contrôle-plaatje draaien, dan zal ik u rapport over uw kwaliteit geven. 'n Beetje dieper moduleren dan de vorige keer! ON4KS gaat over op PAnul Amerika Luilekkerland. Overrrr, dadidaah!

- Wat bezielt die man? vroeg Joosje, die evenals de andere meisjes was komen luisteren. Die slaat er een wartaal uit,

dat geen fatsoenlijk mens er een touw aan vast kan knopen.

- Koest maar, Joosje, zei Poldervaart, want wij behoren tot die volgens jou onfatsoenlijke mensen, die dit heel gewoon vinden. Heus, die man heeft ze alle vijf bij elkaar, al lijkt zijn taaltje wat vreemd. Het is doorspekt met ‘radiëse’, een taaltje, dat ontleend is aan de Engelse afkortingen, die voor tijdsbesparing bij de telegrafie worden gebruikt. Dat ‘ham’ bijvoorbeeld betekent radio-amateur, QRMartha is QRM, het codewoord voor storing door andere zenders, owé is een afkorting van old wife, vrouw, echtgenote, h.i. is ‘grappig, vind je niet’ en 88 betekent ‘love and kisses’ dat ook nog gebruikt moet worden omdat, zoals ON4KS opmerkte, een ham niet alleen van electronen kan leven. Ik zal eens een zin met afkortingen opschrijven; hier, lees maar: bdli jmd x's sum spkstns tis om’. Geen idee wat het betekent, hè? Hier is de vertaling met de vertaling: ‘badly jammed by statics and some sparkstations; till I send, old man’ oftewel: hevig gestoord door luchtstoringen en enige vonkzenders; tot een volgende keer, beste kerel. Er is de zgn. Q-code, een soort stenografie voor telegrafisten, waarmee je met een combinatie van drie letters honderden vragen kunt stellen en antwoorden kunt geven. Als een telegrafist bv. wil vragen of hij zijn golflengte moet veranderen, dan seint hij QSV; wil de ander graag dat hij de golflengte verandert, dan seint hij QSV terug. Handig, hè?

- We schijnen haast te hebben in deze wereld, filosofeerde Leo. Als men in de goeie oude tijd moest telefoneren, was men zenuwachtig en breedsprakig. Men prevelde: ‘Ik ben klaar om te spreken, bent u ook klaar om te spreken?’ en de telefoonjuffrouw probeerde je moed in te spreken met: ‘Voorwaarts, mijnheer!’ waarop men stotterde: ‘Bent u daar?’ en meer van dergelijk gezeur. Edison, de man van ‘time is money’ verveelde dit en weet je wat hij op een goeie dag zei....? Hallo!

- Leve Edison, riep Joosje. Hoe zouden we elkaar zonder dit uitvindersgenie op waardige wijze hebben kunnen begroeten! Als ze me ooit vragen wat Edisons grootste uitvinding was, dan zeg ik ‘Hallo!’ Heb ik gelijk of niet?

- Bij voorbaat al, zei Fred diplomatiek.

- Verdraaid, hoor 's, zei Poldervaart, die de afstemcondensator door de 20-meter-band draaide, ik geloof waarachtig dat ik 'n meisje aan de haak heb geslagen!

- Wel gefeliciteerd! spotte Joosje. Wie valt dit twijfelachtige geluk ten deel?

- Sssst, siste Poldervaart. 'n YL, waarachtig: 'n YL!!!!

Temidden van een koor van mannestemmen klonk zacht en onduidelijk een vrouwenstem. Poldervaart draaide voorzichtig aan de bandspreiding en heel duidelijk klonk toen:

- Calling CQ, calling CQ, G5YL is calling for twenty meter phone, Hello, short wave amateurs all over the world, this is England, this is Birmingham calling, G5YL, G five Young Lady, calling CQ dx and now standing by. Tetaatetaa....

- Die zit te vissen, zeg, die hengelt in de grote haringvijvers! verklaarde Poldervaart. CQ dx, dat is een algemene oproep voor lange-afstands-verkeer. Een YL, een Young Lady, een meisje, grappig dat haar roepletters ook YL zijn. Zou ze een man aan de haak slaan? En wat voor een, misschien wel een Braziliaan of een Turk. 's Luisteren, of iemand haar antwoordt.

Maar hoe de jongens ook luisterden en afstemden, ze hoorden geen antwoord. Maar even later kwam het radiomeisje weer in de lucht:

- Hello OA3SS, Hello OA3SS, this is G5YL, this is G5YL. Glad to meet you, old man. I just found out were you live. Other end of the world, èh? QSA 3 to 4....

- Gauw, zoek 's op Leo, welk land OA is? vroeg Poldervaart.

Leo pakte uit de bibliotheek een boekje met codes en landenletters, bladerde even en riep uit:

- OAA tot OBZ, weet je wat dat is? Peru! Kijk, dat is nou eens wat je noemt moderne jeugd! Die geven elkaar rendezvous op duizenden kilometers afstand!

* * *

Zondags werd er gewerkt of er geen rustdagen bestonden. De jongens hadden hun jasje uitgetrokken en zwoegden de hele dag door om alle opnamen, die in het clublokaal gemaakt moesten worden, af te krijgen. Ook de meisjes hielpen daarbij met ‘man’ en macht mee.

Begonnen werd met een aantal flitsen van het verenigingsleven: een kaleidoscoop van knutselende en experimenterende jongens. Tjark was het eerste slachtoffer. Zijn moeder had een pullover voor hem gebreid, waarin een grote H was verwerkt. Tjark had het aanvankelijk een beetje gek gevonden, maar voor deze gelegenheid had hij hem toch maar aangetrokken. Hij had in zijn laboratorium voor een attractief en fantastisch décor gezorgd en had daarin vrijwel al zijn glazen spullen

verwerkt. Als Fred hem filmde, kreeg hij op de achtergrond o.m. een hoogst ingewikkelde apparatuur voor gefractionneerde destillatie, een wonderlijke aaneenschakeling van spijkeropzetten, koelers, kookkolven, thermometers, rubber slangen, statieven, glazen buisjes en spiralen, gummi-stoppen, Erlenmeyers en wasflesjes. Wat echter misschien nog het mooiste was: dit fantastische glazen bouwsel kon echt functionneren. Er onder vlamde een bunsenbrander en zodra de vloeistof kookte en de waterkraan voor de koeling was opengedraaid, begon het destillatieproces. Uit de damp drupte op verschillende plaatsen vloeistof in kleine kolfjes, terwijl een gedeelte van de gecondenseerde vloeistof in de kookkolf terugliep. Op sommige plaatsen borrelden door de vloeistof kleine of grote dampbellen, hetgeen een levendig effect opleverde.

Ook de schijnwerpers brachten leven in het glas, zij het dan in de vorm van fijne lichtreflexen. ‘Er moet leven, er moet actie in zitten, daarvoor wordt het een film’, had Fred tegen Tjark gezegd. En ook Tjark zorgde voor leven: glasblazen, wegen, vloeistoffen overgieten, titreren, gloeien, roeren en schudden; in een mortier stampte hij poeder fijn, met de spuitfles spoot hij poeder van de wand van een bekerglas en met een pipet zoog hij vloeistof omhoog. Had Fred graag enkele sensaties voor zijn film, Tjark leverde ze op bestelling. In een volmaakt schoon bekerglas verhitte hij gedestilleerd water, waardoor kookvertraging ontstond en het water boven honderd graden nog niet kookte. Zodra hij er echter wat poeder in wierp, floepte een groot deel van het water onder sterke dampontwikkeling uit het bekerglas, zo hevig kookte het nu. Verder goot hij twee vloeistoffen in een kristalliseerschaal, die samen een snel omhoogrijzende borrelende brij vormden.

Tjark kreeg dorst temidden van al die circulerende vloeistoffen. Hij schonk zich een glas limonade in. In plaats van water en limonade nam hij twee vloeistoffen, die zeer heftig met elkaar reageerden en een kokende en bruisende vloeistof opleverden. Uit het glas limonade stegen dikke rookwolken. Tjark liet zich daardoor echter niet afschrikken, bracht het glas aan zijn mond en dronk het onverschrokken leeg....

Op de film althans, want in werkelijkheid legde hij het wat anders, wat voorzichtiger aan. Zodra hij het glas aan zijn mond had gebracht, stopte Fred zijn camera. Leo nam het glas weg, Tjark bleef onbeweeglijk zitten, Dick duwde een pijp in zijn mond, die met brandende krultabak was gevuld, Tjark zoog zijn longen vol met rook en Leo zette aan Tjarks mond

een ander glas, dat werkelijk met limonade was gevuld. Nadat in het glas een poeder was gedaan, waardoor onder hevig gebruis koolzuur werd ontwikkeld, kon Fred weer verder filmen: Tjark dronk de mousserende limonade op en liet daarbij de geïnhaleerde rook uit zijn mond ontsnappen. Vooral door het felle tegenlicht werd dit een suggestieve opname.

De zgn. stop-truc, waardoor deze opname mogelijk werd, paste Fred ook nog in twee andere opnamen toe. Zo maakte hij een opname van het nog lege clublokaal, stopte, liet iedereen achter de werkbanken plaats nemen en filmde verder. Daarna filmde hij één van de jongste clubleden, die een nogal ongeduldig jongske was. 't Ventje vond dat 't bouwen van een radio zo ‘verschrikkelijk’ lang duurde. Toen deed Leo hem voor, hoe je in vijftien seconden een complete ontvanger kon bouwen. Leo monteerde even, Fred filmde, Leo bleef onbeweeglijk zitten, Dick monteerde snel verder, Leo nam het even over, Fred filmde, stopte, Leo bleef weer roerloos zitten, Dick kwam weer in actie enz. Het jongetje toonde zich, - voor de film ten minste -, een en al verbazing.

Een blik in het draaiboek: o ja, nu waren de cursussen aan de beurt. Eerst seinen en opnemen. Twaalf jongens aan een lange tafel; aan het hoofd daarvan een ‘leraar’ van 17 jaar, Dick de Vries, met zijn hand op de knop van de seinsleutel. Verdere attributen: een dozijn blocnotes, een dozijn potloden, een lampzoemer en een luidspreker. De les begon: des leraars hand begon snel en rhythmisch op en neer te bewegen, de contacten van de seinsleutel klepperden op elkaar en de jongens schreven met schokjes woorden en regels op hun papier. Later moesten de jongens om de beurt de seinsleutel hanteren.

Bij de cursus radiotechniek, die twee weken tevoren was ingesteld, fungeerde Poldervaart als leraar. Hij maakte daarbij gebruik van een echt schoolbord, waarop hij met krijt schema's tekende en formules schreef. Natuurlijk mochten bij deze les geen ‘proeven’ ontbreken en daartoe was een brug van Wheatstone met een milli-ampère-meter opgesteld.

De electriciteitsafdeling werd gefilmd, terwijl de jongens met een koolspitsen-booglamp experimenteerden. Na enige opnamen van de constructie van een booglamp werd de ‘set’, zoals in Hollywood de plaats van opname wordt genoemd, tamelijk zwak belicht en schaarden de jongens zich in een kring om de tafel, waarop het resultaat van hun knutselen stond opgesteld. Eén van de jonge electriciens draaide aan de instelknoppen, de koolspitsen bewogen zich naar elkaar toe en

op het ogenblik, dat ze elkaar raakten, vlamde een verblindend licht op. De camera, die nu laag achter de jongens werd opgesteld, zag hun gestalten als silhouetten, die zich over de felle lichtbron bogen. Daarboven rezen in het filmbeeld grillige en monsterachtige schaduwen, die zich in scherpe lijnen op de wit-gekalkte muur aftekenden.

Bij de opnamen van de afdeling Radio maakte Fred een ruim gebruik van ongewone camerastanden. Filmde hij eerst van een heel hoog standpunt recht omlaag, bij de volgende opname ging het schuin omhoog om daarna weer schuin omhoog maar in tegengestelde zijdelingse richting te filmen. Dan klom Fred weer met zijn statief op de tafel en filmde hij in vogelvlucht, even later lag hij lang-uit op de grond, niet omdat de tafel was ingezakt, maar omdat hij de volgende opname in letterlijke zin een 'laag-bij-de-gronds' karakter wilde geven.

Om twee uur waren er al 34 opnamen van gemiddeld tien seconden gemaakt en stelde Fred een uurtje pauze voor. De jongens ruimden de tafels en werkbanken op, schoven ze tegen elkaar, wasten netjes hun handen en gingen zitten. De afdeling 'Huishouding' van de Hobby Club, zou voor de rest zorgen. Er kwamen tafellakens en borden, messen en vorken aan te pas, heel anders dan de jongens in hun clublokaal gewend waren. Aten ze anders hun brood op in een walm van verbrand soldeervet, met zwarte vingers en te midden van onderdelen en apparaten, nu hadden ze.... meisjes op bezoek, die vrijwillig de afdeling Huishouding hadden gevormd. Op voorstel van Joosje hadden de meisjes botje bij botje gelegd, in figuurlijke zin althans, want wat de jongens voorgezet kregen, waren allesbehalve botjes. Drie meisjes waren op de huishoudschool en die bewezen Tjark, dat je nog wel iets anders kon brouwen dan aethyl-acetaat en methyl-oranje. Het resultaat van hùn chemie was heerlijke erwtensoep. Had Hans van Zuilen een week tevoren zowat zijn tanden gebroken, doordat tussen zijn dubbele boterham een paar soldeerlipjes verzeild waren geraakt, toen Joosje hem een kadetje met leverworst aanbood, hoefde hij geen angst te koesteren voor dergelijke onverteerbare belegsels.

Het werd een waar feestmaal, dat zijn bekroning vond in een reusachtige mocca-taart, waarop in sierlijke krullen van slagroom was geschreven: 'Lang leve de Hobby Club!' De jongens vonden de huishoudschool een veel nuttiger instelling dan een vijfjarige H.B.S. en vroegen of je daar op je

eindexamen zo'n taart moest bakken i.p.v. de een of andere trigoniometrische puzzle te moeten oplossen. Hevig genietend van de geurige mocca-vulling verklaarde Tjark, dat hij er serieus over dacht zijn glas door emaille te vervangen en van hobby te veranderen.

Nog nooit was het zo gezellig geweest in het clublokaal; tot half vier bleven de jongens en meisjes onder vlot gebabbel aan tafel zitten en daarbij waren grappen en gelach niet van de lucht. Toen de zitting eindelijk opgeheven werd, was het de beurt van de meisjes om voor de filmcamera op te treden. ‘Allerlei beelden van meisjes, die met handenarbeid bezig zijn, flitsen van nijvere en bezielde meisjeshanden’ zoals in het exposé vermeld stond.

Batikken, houtsnijden, schilderen en tekenen, leerbewerken, mandjes vlechten, boetseren en zelfs beeldhouwen, overtuigden de jongens van het feit, dat ook meisjes er wel degelijk mooie hobbies op na kunnen houden. Joosje had een complete schildersezel met doek, palet, dozijnen tubes en penselen meegebracht. Voor het eerst zagen de jongens nu hoeveel talent Joosje had. Ze had wat werk meegenomen: fijn gepenseelde kinderkopjes in zachte, tere kleuren; geschilderde droomvoorstellingen en fantasieën, gedurfd en origineel; eenvoudige, maar rake schetstekeningen van onderwerpen uit het dagelijks leven, waarvan één de jongens wel bijzonder boeide. Het onderschrift luidde ‘Hobby Club....’: onder in het beeld een jongensfiguur, aandachtig gebogen over een of ander werkstuk, vol toewijding schroevendraaier en montagetang hanterend, een jongen, die opging in zijn hobby. En daar bovenuit stijgend in een machtig visioen een reuzen-vuist, die in één greep een geheel machine-complex omvatte.

- Joosje, zei Dick, jij begrijpt ons. Mogen we deze tekening afdrukken in HOBBY?

Natuurlijk mocht dat, te meer daar de Hobby Club door haar waardering voor de tekening bewees, hoezeer zij op haar beurt Joosje begreep. Joosje bood aan om voor toekomstige films décors te schilderen en HOBBY te illustreren. Ze was nu officieel lid van de Hobby Club en zat vol plannen om haar talent in dienst van de club te stellen.

Dank zij de repetities van de vorige avonden slaagde Fred er in met de meisjesopnamen klaar te komen. Alleen moest hij nog de scène filmen, waarin Joosje in de rol van Annie voor het clubbestuur haar rechten verdedigde om aan te tonen, dat meisjes-hobbies ook wel degelijk meetelden. Over

twee weken kon de film klaar zijn; nog slechts enkele opnamen speelden in het clublokaal, de rest zou bij de jongens thuis gemaakt worden. Zodra de films ontwikkeld en ‘omgekeerd waren’ kon Fred de filmstroken in de juiste volgorde monteren. En dan kwam wellicht het moeilijkste van de hele filmproductie: de na-synchronisatie op gramofoonplaten. Daarbij mocht het de Hobby Club niet al te erg tegenlopen, want de film moest vertoond kunnen worden op de grote Kerstfuif van de H.B.S. De Hobby Club had de technische verzorging daarvan op zich genomen en broeide plannen uit om het publiek nu eens op werkelijk sensationele wijze te verrassen.

* * *

Binnen! klonk het en Leo, die op het matje voor de kamer van den directeur had gestaan, trad het gezellig ingerichte directeursvertrek binnen.

- Hoe is 't, Van der Sluis, er uitgetrapt nog vóór de school begonnen is? Dat is me waarachtig nog nooit overkomen, ik zal je er ernstig voor moeten straffen.... en nu zonder gekheid: vertel me maar, wat je op je hart hebt.

- Fred Vermeer, zei Leo, maakt een film van de Hobby Club, een propagandafilm. Daarin komt een scène voor, die hier op school speelt. Op het aankondigingenbord in de hall wordt een affiche opgehangen met een oproep aan de leerlingen om lid te worden van de Hobby Club. De leerlingen komen in dichte drommen naar de affiche toe, lezen hem, tonen hun belangstelling, praten er over, krijgen van clubleden inlichtingen en verraden een zeker enthousiasme. That's all. Als U er geen bezwaar tegen hebt, zouden we deze scène graag even in de pauze opnemen. Wat denkt U ervan?

- O, dat is best, zei de baas. Ik zal den concierge opdracht geven bij het ophalen van de absenten aan de leerlingen te vragen of ze zich in de pauze voor een filmopname in de hall willen verzamelen. Maar denk er aan, Van der Sluis, als na de pauze de bel gaat, moet iedereen weer onmiddellijk terug naar zijn klaslokaal. Jullie mogen de lessen geen minuut ophouden. Afgesproken?

- Ben jij zo'n beeldend kunstenaar? spotte de tekenleraar een half uur later, toen de absenten werden opgehaald.

- Beeldend kunstenaar, zei Fred, is een beetje overdreven. Waarin ik echter elken beeldenden kunstenaar overtref is de snelheid, waarmee ik werk. Zestien beelden per seconde; welke schilder of tekenaar doet me dat na?

In de pauze baadde de hall in een zee van licht en daar kwamen de H.B.S.-ers als nachtvlinders op af. Er stonden vijf schijnwerpers opgesteld en op het aankondigingenbord hing een affiche, waarop met vette, zwarte letters

WORDT LID VAN DE HOBBY CLUB

geschreven stond. Fred klom op een stoel, vertelde den leerlingen wat er van hen verwacht werd, verzocht hun zo gewoon en natuurlijk mogelijk te doen en niet naar de camera te kijken. Na twee maal repeteren, waarbij Leo buiten het beeldveld van de camera als verkeersagent optrad, kon Fred draaien.

* * *

De camerastaf van de Hobby Club werd nu uithuizig. Eén van de clubleden, Max Veerman, had een bijzonder gezellige en jongensachtig-ingerichte kamer en met toestemming van zijn ouders had hij die beschikbaar gesteld voor de opnamen, die ten huize van Jan speelden. Leo, Fred en Dick waren ‘kamers gaan kijken’ als vrijgezellen, die een advertentie in de geest van ‘Heer b.b.h.h. vr. gem. kamer m. pension’ hebben geplaatst. De kamer van Max Veerman was geknipt voor de filmopnamen. Aan het plafond hing een reusachtig model van de nieuwste tweemotorige Dakota met een spanwijdte van anderhalve meter. Boven zijn divanbed waren vier planken beladen met boeken en aan de muren hingen een vliegtuigpropeller, een hele collectie technische platen van vliegtuigen, radio- en televisietoestellen, een ‘Tarakan-vlag’ van de Stoomvaart-maatschappij Nederland en de Philips-wereldkaart. De foto's waren trapsgewijs opgehangen en vormden een decoratieve achtergrond.

Op Zaterdagmiddag om kwart voor drie konden de opnamen beginnen. Het schrijfbureau van Max was bezaaid met paperassen, schriften en stapels boeken. Nu de film al voor meer dan de helft af was, werden de begin-scènes opgenomen: Jan die zijn huiswerk klaar heeft, met een zucht van verlichting de boeken dichtklapt en gaat knutselen aan een nogal bouwvallige versterker. Bij de eerste opname zat Jan-Tom, zoals Tom wel eens genoemd werd, ijverig te werken. Hij bladerde in zijn woordenboek, kauwde nadenkend op zijn vulpen, schreef een paar zinnen neer, keek in zijn school-agenda om te zien of hij nog meer moest doen, schudde van neen, schroefde het dopje op zijn vulpen en klapte zichtbaar zuchtend van verlichting zijn boeken dicht. Hèhè, eindelijk klaar

Weg boeken, weg schriften, nu komt de radio weer aan de beurt.

- Tom, je moet nog meer tot uitdrukking brengen, hoe blij je bent van dat akelige huiswerk af te zijn, zei Fred en hij nam even de plaats van Tom in om voor te doen hoe hij het bedoelde. Na nog enkele malen repeteren verliep deze scène naar ieders tevredenheid en kon Fred zijn camera laten draaien. De volgende opnamen, waarin Jan met zijn versterker experimenteerde en hij, teleurgesteld door het slechte geluid, vergeefse pogingen deed om de geluidskwaliteit te verbeteren, - deze opnamen waren in veertig seconden klaar. Het filmen ging steeds vlotter en beter.

Max ging het dienstmeisje halen. Hij had Sjaantje al ingelicht, zodat ze in korte tijd weer naar haar potjes en pannetjes zou kunnen terugkeren. Het mooie plat-Amsterdamse accent, waarmee Sjaantje de komst van Karel aankondigde, kwam helaas niet op de film, maar bij de nasynchronisatie zou één van de meisjes dat wel kunnen imiteren.

Toen de opnamen van de keukenprinses klaar waren, was het al over vieren. Er moesten nu nog twee grote en belangrijke scènes worden opgenomen: die waarin Karel als redder in de nood Jans versterker in orde maakt en hem er toe weet over te halen eens mee te gaan naar de Hobby Club en de scène, waarin de blasé-vrinden Wim en Bob in een lusteloze stemming komen aanwaaien.

Hoewel de jongens voortmaakten, toch slaagden ze er niet in voor etenstijd klaar te komen. In het vuur van hun arbeid wilden ze eerst het eten nog maar een uurtje uitstellen, maar ja, dat gaf misschien moeilijkheden thuis en dus besloten ze de opnamen de volgende morgen voort te zetten.

Een week later kwam de film klaar. De laatste opnamen speelden in de huiskamer van de familie Veerman en wel tijdens het avondeten. Ten behoeve van de film hadden de ouders van Max, mijnheer en mevrouw Veerman, Joosje als pleegkind aangenomen. Joosje immers had de rol van Annie, het zusje van Wim, in werkelijkheid Max.

Of de familie rustig kon eten, was de vraag, want rondom de tafel stonden de schijnwerpers en de camera opgesteld. De meeste opnamen kon je repeteren zo vaak als je wilt, maar steeds weer eten, dat ging niet. Toen de maaltijd voorbij was, wilde Wim meteen aan zijn huiswerk gaan, tot grote verwondering van de familieleden, die nooit hadden geweten dat hij zo ijverig kon zijn. Zijn moeder vroeg hoe dat zat, Wim ver-

telde van de Hobby Club, Annie kreeg daarvoor interesse, mengde zich in het gesprek, vroeg of ze ook lid van de Hobby Club kon worden.... deze hele gang van zaken gaf aanleiding tot een geanimeerd en levendig spel en soms, als de camera niet snorde, tot daverende pret. Voor de laatste maal werd het zwarte bordje met het nummer van de scène en het nummer van de opname voor de lens gehouden en de laatste meters film schokten langs het beeldvenster.

Ook financieel liep het de Hobby Club altijd mee. Leo wilde de kosten van het grote electriciteitsverbruik vergoeden, maar kun je denken, daar was geen sprake van. - Hier, pak aan, een tientje omdat jullie ons zo'n gezellige, ja onvergetelijke avond hebben bezorgd. Als we voor hetzelfde geld naar een revue waren gegaan, hadden we niet zo gelachen als nu. Neen, je hoeft me niet te bedanken, aldus mijnheer Veerman, dat gedoe van jullie club, werkelijk, dat maakt ons ouderen.... jong!

's Maandags na school bracht Fred de belichte films naar de post. Als een aangetekend pakje reisden ze naar Kodak in Den Haag, waar ze meter na meter werden opgeslorpt door tanks met allerlei geheimzinnige vloeistoffen. In deze reinigingsbaden kwamen uit de geel-bruine, lichtgevoelige emulsie de reine zilverkorrels vrij en milliarden daarvan vormden tezamen een natuurgetrouwe afspiegeling van de avonturen van Jan, van knutselende jongens en meisjes, van liefhebberijen, kameraadschappelijkheid en levenslust, van een moderne jeugd, - van:

De jongens van de Hobby Club.

Hoofdstuk VII

- Stel je eens voor. Het licht in de zaal dooft langzaam uit, het doek is nog donker. Dan weerklinken triomfantelijke trompet- en bazuinfanfares en op het doek verschijnt, keurig in de maat van de muziek marcherend, een aantal in overall geklede jongens, waarvan ieder een stuk gereedschap in zijn hand en een groot wit gevaarte op zijn rug draagt. Nog steeds in de pas met de muziek houden ze halt, draaien een kwart slag om, stoppen hun gereedschap tussen de riem om hun overall en steken recht omhoog wat ze op hun rug droegen. Het zijn grote, witte letters, die fel tegen de zwarte achtergrond afsteken. Samen vormen ze de woorden:

D E H O B B Y C L U B

- Op dat moment bereiken de fanfares haar hoogtepunt en gaan ze over in een bruisende meeslepende muziek. De doodse zwarte achtergrond vult zich ineens met door elkaar warrelende close-ups van knutselende jongens, wier gezichten nog groter zijn dan de in overall geklede jongens onder in het beeld. De bedrijvigheid bij het knutselen en het enthousiasme van de jongens nemen toe en bereiken tegelijk met de muziek hun hoogtepunt. Muziek en beeld faden uit en de film van de Hobby Club begint met Jan, die zijn huiswerk maakt. Zo had ik het begin van onze film willen maken. Wat denken jullie er van?

De clubleden waren opgetogen over Freds idee, alleen: kon je dat verwezenlijken?

- Ja, dat kan, zei Fred. Maar we kunnen het niet hier doen; we zullen op een vrije middag naar school moeten gaan. In het gym-lokaal is een groot, donker-bruin gordijn, dat voor het toneel dienst doet. De baas vindt het wel goed, dat we nog 's komen filmen. De letters....

- Ik heb lettertekenen geleerd! zei Joosje vol ijver. Toe, Fred, laat ze mij maken; heus, ik kan het wel.

- Bedankt voor je aanbod, zei Fred, maar weet je hoe groot die letters moeten zijn....? Twee en een halve meter hoog!

- Tjonge! riep Joosje. Die krijg ik liever van chocola met Sinterklaas dan dat ik ze teken. Twee en een halve meter.... Weet je, hoe je het moet doen? Je spijkert wat latjes aan elkaar als geraamte en daarop bevestig je met witte punaises stroken wit karton. Ik zal een mooi, pakkend lettertype ontwerpen en op schaal op millimeter papier tekenen. Schaal 1 op 50; je kunt de stroken karton dan op maat afsnijden.

- Da's nog eens een goed idee, zei Fred, die Joosje niet liet merken, dat hij precies hetzelfde van plan was geweest. Wie wil even bij Winters op de Vijzelgracht wat wit karton en een vel millimeter papier gaan halen, dan kunnen we meteen beginnen? Latjes hebben we nog en dan gaan we vanmiddag nog die letters maken. Ga ja even, Pollie. Neem 't geld maar uit de kleine kas.

* * *

- Wat een rompslomp voor één opname van ten hoogste 20 seconden, zei één van de clubleden tegen Fred, toen ze in het gymnastieklokaal op Zaterdagmiddag met ladders het grote, zware toneelgordijn ophingen.

- Tja, het was heel wat gemakkelijker geweest om met een titel-apparaat in een minuut de begintekst van een visitekaartje op te nemen, maar het is een peuleschil als je het vergelijkt met wat ze soms in Hollywood voor enkele korte opnamen doen. Heb je ‘Hurricane’ gezien? Daar komt in voor hoe een orkaan een eiland in de stille Zuidzee met bijna de hele bevolking verzwelgt. Voor meer dan een millioen dollar hadden de Amerikanen een kunstmatig eiland met een kerk gebouwd. Met behulp van vliegtuigmotoren en propellers hebben ze een kunstmatige orkaan gefokt, die in enkele minuten het eiland wegblies. De cameramannen zaten in een soort bunkers, van waaruit ze de ramp filmden. De film was zo suggestief, dat je onwillekeurig je kraag opzette....

Toen alles in gereedheid was gebracht, trokken de elf acteurs hun overall aan en begon het acteren. Poldervaart had een koffergramofoon meegebracht en draaide daarop de mars ‘Music from the Movies’, gespeeld door Louis Levy and his Gaumont British Symphony Orchestra. Deze plaat paste precies bij het begin van de film zoals Fred zich dat had voorgesteld. Op de maat van de mars marcheerden de jongens met

de letters op hun rug naar het gordijn. Op de vloer lag ook een groot, blauw gordijn, dat bij de toneelvoorstellingen als ‘nachtelijke’ achtergrond werd gebruikt. Dank zij de goede opstelling van de schijnwerpers, staken de jongens en hun letters sterk af tegen de donkere voor- en achtergrond.

Fred zat boven in een uitgeschoven ladder, meer dan drie meter boven de grond. Hij had zijn statief met touwen zo stevig aan de ladder vastgebonden, dat de camera bij de opname in 't geheel niet zou bewegen of trillen. Iedereen had er schik in hoe Fred daar hoog in de lucht zat.

Na meer dan een uur repeteren liepen de jongens als volleerde balletgirls, zodat Fred tot de opname kon overgaan. De acteurs kregen van Hanna een ‘witte’ make-up, d.w.z. zij werden van top tot teen door middel van een Flitspuit met talkpoeder bestoven. Het doel daarvan was een groter contrast met de achtergrond te verkrijgen.

Toen alles klaar was, had de opname van 20 seconden met inbegrip van alles opruimen 3 uur geduurd.

* * *

Toen Fred die avond klaar was met zijn avondeten, zei zijn moeder:

- Jongen, er is een aangetekend pakje voor je gekomen. Het kwam van Kodak en omdat ik je ken, heb ik het maar achtergehouden tot je klaar was met eten. Nu heb je ten minste gegeten....

- Hoera! riep Fred. De Hobby-Club-film! Die gaan we vanavond vertonen. Fijn, dat 't net clubavond is. Wat had je gedacht, moeder, dat ik je zou laten zitten met die lekkere pannekoeken? Voor nog geen honderd films, nog voor geen duizend, met zo dik stroop er op!

De jongens van de Hobby Club en ook de meisjes hadden die week al met een tikje nerveuze spanning op de terugkeer van de films zitten wachten. ‘Hoe zou ik er op staan, zou ik goed spelen en zou ik niet gek doen?’ vroeg iedereen zich af. Toen Fred dan ook die Zaterdagavond zijn projector startte, bereikte die spanning zijn hoogtepunt. Eigenlijk vond hij het niet prettig om een nog niet gemonteerde film, waarin elk logisch verband zoek was, te vertonen, maar deze film was het werk van de Hobby Club en dus had zij het recht haar in onafgewerkte staat te zien.

‘Ben ik dat? Ja, waarachtig, ik ben het. Neen maar, wat gek toch eigenlijk. Gek? Waarom gek? Helemaal niet gek,

maar leuk, reuze leuk!' Ze zagen zichzelf voor het eerst op de film, de jongens van de Hobby Club en werden beurtelings verlegen en overmoedig-enthousiast. Het was een ongekende sensatie jezelf door het linnen venster in actie te zien. Ze critiseerden elkaar, soms lachten ze elkaar hartelijk uit, dan weer vormden ze een orkest van loftrompetten; naar zichzelf loerden ze meer dan ze keken; er over praten, dat lieten ze aan de anderen over. Sommigen dachten 'Ik ben anders dan ik dacht, typisch toch'.

Fred, Dick, Taco en Leo zaten met hun vieren bij de projector en waren vooral benieuwd naar de technische kwaliteiten van de film. De opnamen waren prima en dank zij de electrische belichtingsmeter van Taco was geen enkel beeld over- of onderbelicht. Een kleine afwijking in de belichting was trouwens niet erg geweest, omdat de ontwikkeling bij Kodak beïnvloed werd door een foto-electrische cel, die daarmee over- of onderbelichtingen corrigeerde. Tot zijn grote genoegen constateerde Fred, dat alle opnamen scherp en volmaakt rustig waren. Er ging toch niets boven het werken met een statief. Wat was dat gek, zo tussen elke twee volgende opnamen die hand met het zwarte bordje, waarop de nummers van scène en opname waren geschreven. Toch handig, want de volgende morgen....

De volgende morgen begon Fred, geassisteerd door Taco, met de montage. Een van de werkbanken was als montagetafel ingericht. Fred had zijn plakpers meegenomen, die samen met zijn 'viewer' en twee houders voor spoelen op een plank was gemonteerd. De viewer was een kleine projector, die een vergroot beeld van de film op een matglazen ruitje wierp. De spoelhouders aan de uiteinden van de plank hadden een zwengel en een versnellingsmechanisme met tandraderen om snel en soepel de film te kunnen opwikkelen.

Fred leidde de film door de viewer en kon op het matglas de nummers van scène en opname, die bij de opnamen op het zwarte bordje waren geschreven, aflezen. Aan weerszijden van de montagetafel waren enkele 'waslijnen' gespannen. Fred keek in de viewer, welke opname hij er onder had, knipte het daarbij behorende strookje film af, gaf Taco de nummers van scène en opname op en dan hing Taco het strookje met een wasknijper aan de lijn. Eerst had Taco kartonnen kaartjes met nummers aan de lijn gehangen en nu hing hij daarbij de strookjes van de bijbehorende scène in volgorde van het opnamenummer. De film bestond uit 116 opnamen en nadat Fred

en Taco anderhalf uur ijverig gewerkt hadden, hingen 116 strookjes in de juiste volgorde aan de waslijnen te bengelen.

Fred kon nu zonder meer gaan monteren. Twee filmstroken werden aan weerszijden van de plakpers gelegd, waarbij de tandjes van de plakpers door de perforatie van de film staken. Met het scherpe mesje van de plakpers schaafde Fred langs een smal strookje de emulsie van de uiteinden van de filmstroken, waarna hij met een kwastje op één van die uiteinden wat filmkit smeerde. Achter de plakpers stond een houdertje met twee flesjes: één met een reinigingsvloeistof, het andere met filmkit, filmlijm met een scherpe geur van azijnzuur. Fred drukte de uiteinden nu stevig op elkaar door middel van een aandrukplaatje, liet de filmkit even drogen en de las was klaar.

Taco had scherp zitten opletten, hoe Fred het deed en na enkele malen proberen lukte het hem ook de filmstroken aaneen te lassen, zodat hij Fred af en toe een half uurtje kon aflossen. Fred wilde proberen in één dag met de montage klaar te komen en daarom werkten hij en Taco zo hard ze konden.

De andere clubleden waren ook een en al activiteit. Vooral de afdeling Electriciteit had het druk, doordat zij opdrachten van de andere afdelingen uitvoerde. De afdeling Film oftewel Fred had een lichtfader besteld, een zware schuifweerstand om bij filmvoorstellingen de zaalverlichting geleidelijk te kunnen uitdoven en inschakelen. Twee jongens wikkelden om een staaf kunstmarmer dik weerstandsdraad, terwijl drie anderen bezig waren met een schuifcontact te construeren. De afdeling Fotografie, die nu zes leden telde, had een electrisch schommelapparaat voor de ontwikkelbak en een verwarmingselement om de ontwikkel- en fixeerbaden op een temperatuur van 18-20° Celsius te houden, besteld. Het schommel-apparaat was bijna klaar; het bestond uit een klein electrisch motortje, dat via een vertraging een krukas in beweging bracht. De krukas bewoog een aluminium plaat op en meer en daarop kon een bakje met ontwikkelvloeistof geplaatst worden.

De leider van de afdeling Electriciteit, Hans van Zuilen, werkte met enkele jongens aan de hobby van zijn electriciteitshobby: booglampen met koolspitsen, ditmaal in een extra-super-de-luxe-uitvoering voor de grote Kerstfuif van de H.B.S., voorzien van zgn. hoge-intensiteits-koolstaven met een rood-koperenmantel, met verstelbare holle spiegels en draaibare

t.o. 112

Plotseling realiseerde Joosje zich dat ze naar zichzelf keek.... pag. 117

kleurenschijven. Eigenlijk viel de constructie daarvan ver buiten het bereik van de Hobby Club, maar Hans wilde alles op alles zetten om het publiek van H.B.S.-ers eens te overdonderen met een ongewoon krachtig lichtkanon.

Uit het geheel bleek, hoe prachtig de verschillende afdelingen samenwerkten. De afdeling Chemie had de holle spiegels geleverd aan de afdeling Electriciteit, die voor de afdeling Film een lichtfader fabriceerde. De afdeling Film had de afdeling Electriciteit gefilmd. In ruil voor schommelapparaat en verwarmingselement maakte de afdeling Fotografie foto's van de afdeling Electriciteit.

Joosje ging rond met haar schetsboek en af en toe maakte ze een schets van een of meer knutselende jongens. Ze had Dick een getekende reportage van de Hobby Club beloofd en zocht naar rake, pakkende onderwerpen.

- Hé, Joosje! Kom je 's kijken hoe we je zonder meiregen vergroten, hoe we je in alle mogelijke baden stoppen en ten slotte aan een waslijn hangen? riep een jongenshoofd om een deur.

- Dat zou je wel willen, hè? riep Joosje terug, maar ik heb allang door, dat je m'n foto's bedoelt. Ik kom graag, want ik heb het nog nooit gezien, vergroten.

Boven het clublokaal was een zoldertje en daar had de afdeling Fotografie een donkere kamer oftewel een doka ingericht. Het had den jongens veel geduld en moeite, het had ze weken gekost om het donkere, tochtige en stoffige hok bewoonbaar te maken. Er was geen water daarboven en omdat dit voor een donkere kamer onontbeerlijk was, hadden de jongens zelf van dik rubberslang een waterleiding gefabriceerd. Van planken hadden ze tafels en rekken getimmerd en verder hadden ze electrische leidingen, stopcontacten en een verlichtingsinstallatie aangelegd. Het kleine raampje hadden de jongens er uitgehaald en vervangen door een kap van dof-zwart geverfd hout, die wel lucht, maar geen licht doorliet.

Dick had zijn complete donkere-kamer-uitrusting ter beschikking van de Hobby Club gesteld: een Leitz vergrotingsapparaat, een afdrukkast, een ontwikkeltank, een glanspers, een electrische doka-klok, geëmailleerde schalen van verschillende grootten voor de diverse baden, wat stopflessen met chemicaliën, een weegschaal, drie thermometers, drie maatcylinders, enkele kolven en bekerglazen en nog wat ander glaswerk, lampen en enkele hulp-instrumenten.

Langs een laddertje klom Joosje met haar gids, Jan van den

Broek, omhoog, waar ze zich dadelijk verwonderde over de donkerte en de zwakke, eigenaardige verlichting.

- Ja Joosje, zei Jan, wij doen hier dingen, die het daglicht niet mogen zien. Maar daar steekt niets anders achter dan dat we vergrotingspapier bij oranje licht moeten gebruiken. Door wit licht 'bederft' het, zoals je zo dadelijk zult zien. Bij het ontwikkelen van films is dat oranje licht zelfs nog onbruikbaar en dan gebruiken we deze groene lamp. Ik zal de oranje lamp uit- en de groene lamp aandoen. Kijk, je ziet bijna niks meer. Toch moeten wij daarbij soms werken. Wen je al een beetje aan het licht?

- Oh, dat gaat best, antwoordde Joosje. Dat is zeker het vergrotingsapparaat, dat je nu inschakelt. Leuk die lichtkegel; 't is net een toverlantaarn, die van boven naar beneden schijnt. Zeg Jan, ben ik dat soms?

Joosje wees naar een meisjesfiguurtje met een zwart-grijs hoofd, witte lippen en haren, en helder-witte ronde vlekjes met een gitzwart puntje op de plaats van de ogen, dat door het vergrotingsapparaat op het wit van de grondplank werd geprojecteerd.

- Ja, dat ben jij, zei Jan. Het is een opname van Taco, een opname uit de film. We zullen er een mooie vergroting van 18 bij 24 centimeter van maken. Weet je, het is veel leuker zelf een vergroting te maken of te zien maken dan dit door een fotohandelaar te laten doen. Nu moet je eens goed opletten. Ik ga eerst scherp-stellen; dat fijne zwarte puntje in je ogen, in werkelijkheid een lichtpuntje, een verkleinde afbeelding van de schijnwerper, omdat je oogbol een bolle spiegel is, - dat puntje leent zich het beste daartoe. Kijk nu is 't, wat je noemt, 'gestoken' scherp. Nu draai ik een rood glaasje voor de lens van het vergrotingsapparaat: het beeld wordt rood en is nu onschadelijk voor vergrotingspapier. Ik pak uit dit doosje een strookje vergrotingspapier, een klein stukje, zoals je ziet. Dat is een proefstrookje, waarmee ik de juiste belichtingstijd voor de vergroting ga bepalen. Nu een geschikt plaatsje in het beeld om het neer te leggen. Hier over de ogen, neus en wenkbrauwen, daar komen alle tinten in voor. Ik zal van 20 tot 30 seconden belichten. Even de donkere-kamer-klok op 30 seconden zetten.... zo, dat is al weer gebeurd. Ik schakel het vergrotingsapparaat over op de klok, die de lamp van het vergrotingsapparaat automatisch in- en uitschakelt. Het rode glaasje voor de lens wegdraaien.... de lamp is uit.... ja, daar gaat-ie. Het licht floept aan, ik

kijk naar de secondewijzer.... 5.... 10 seconden.... let op wat ik bij twintig doe.... 15.... 20.... 22.... 24.... 26.... 28.... 30.... uit is het licht. Heb je begrepen wat ik tussen 20 en 30 om de 2 seconden deed? Steeds met een kartonnetje een groter deel van het proefstrookje afdekken, zodat er geen licht bij komt. Zodoende heb ik een stukje vergroting gekregen, waarvan een deel 20, een deel 22, een deel 24, 26, 28 en 30 seconden belicht is.

- Nu pak ik het strookje op met een pincet en dompel het onder in deze schaal, waarin de ontwikkelaar zit. Kijken hoe de klok staat; het proefstrookje moet nl. twee minuten ontwikkeld worden. Een beetje schommelen om de ontwikkelaar goed te laten inwerken. Hoe is de temperatuur?.... 19 graden, prima; hij moet tussen 18 en 20° Celsius liggen om goede, diepe tinten te krijgen. Kijk het beeld komt op, zie maar....

Joosje boog zich over de emaillebak en zag in de heldere vloeistof twee ogen liggen, die haar heel bekend voorkwamen. Die had ze vaker, ja, heel vaak gezien.. in de spiegel..

- Ziezo, zei Jan, de twee minuten zijn om. 't Strookje er uit vissen met het pincet.... onderdompelen in de tweede bak, gevuld met doodgewoon water en nu in het fixeerbad. Merk je, hoe angstvallig ik oppas om niet met het pincet in 't fixeer te komen? In een donkere kamer is het namelijk een doodzonde om de ontwikkelaar met fixeer te verontreinigen en te bederven.... zo, nu kunnen we even het gewone licht opdoen. Is al het vergrotingspapier goed opgeborgen? Ja, vooruit dan maar! Fel, hè, dat witte licht. 's Kijken welk stukje van het proefstrookje juist belicht is. Dit is te licht, dit ook, dit.... hmmmm.... ook iets te licht, dit.... ja, dit is de beste, want de volgende is weer iets te donker. We zullen deze nemen: 26 seconden. Nu gaan we de echte vergroting maken.

- Wat voor papier zullen we nemen? Glanzend, dof, gekorreld, velvet, velours of zijderaster? Pastell, royal, barock, velvet, filigran....? Laten we dat prachtige papier van Kodak nemen: Old Master. Het negatief is een tikje aan de harde kant en daarom zal ik tamelijk zacht papier gebruiken. Och, ik kan eigenlijk wel normaal-papier nemen; Kodak is altijd wat zachter dan de andere merken. Weet je, er zijn enorm veel soorten papier. Verschillende merken, verschillende grootten, verschillende kleuren, zoals wit en chamois, verschillende oppervlakken zoals glanzend, geschubd en gekor-

reld, verschillende dikten en dan nog de verschillende gradaties: hard, normaal en zacht en diverse overgangen.

- Onze timmer-staf heeft kastjes gemaakt met absoluut licht-dichte laadjes, afgesloten door een reep zwart fluweel. Uit elk laadje steken één of meer spijkerkoppen. Daaraan kunnen we voelen, welke gradatie papier er in zit. Normaal papier is drie koppen. Zo kunnen we ons nooit vergissen. Kijk eens, wat een mooi vel 18 bij 24 papier? Ik leg het onder een klapraam, waardoor de randen afgedekt worden en na belichting en ontwikkeling een keurig wit kader om de foto ontstaat. De randen zijn onbelicht gebleven, snap je? En nu gaat de moderne tovenarij beginnen. Uit het witte niets gaan we een Joosje toveren.... Even eventueel stof van 't papier wegblazen.... de schakelklok op 26 seconden.... Niet lopen, hoor Joosje, anders trilt 't vergrotingsapparaat en wordt jijzelf onscherp.... daar gaat-ie dan!

De toverlantaarn wierp zijn stralenbundel op het papier, waarop een negatief beeld verscheen. Ogenschijnlijk voltrok zich geen enkele verandering in het onbeweeglijke vel papier, maar in de micro-structuur er van maakten de lichtstralen electronen vrij uit de broom-ionen van de broomzilver-gelatine-emulsie, die zich met de zilver-ionen tot zilveratomen verenigden.

Toen het vel Old Master 26 seconden belicht was, dompelde Jan het in één slag onder in de ontwikkelvloeistof en schommelde....

Met gespannen aandacht keek Joosje naar de schaal, waarin de heldere vloeistof zich zachtjes over het nog witte, ongerepte vel papier rimpelde. Hierin sluimerde haar beeltenis.... hoe wonderlijk toch. Door de vloer drongen geluiden van het clublokaal naar boven, vage, onsamenhangende klanken van de Hobby Club. Joosje lette er niet op, hoorde ze niet eens, had alleen maar oog voor het geheimzinnig gebeuren in de schaal, voor het witte papier, waarover tere, grillige schaduwen dansten. In mysterieuze glans straalde het groenigoranje licht over het glaswerk en emaille en in deze fantastische sfeer was het Joosje alsof zij droomde. Want zie.... als door tovenarij vulde het witte oppervlak van het papier zich met uit het niets opdoemende grijze en zwarte tinten, die eerst een nauwelijks zichtbare schim, en daarna de omtrekken van een meisjeskopje en een paar schouders vormden. Geluidloos voltrok zich daar in de vloeistof een wonder: al duidelijker werden de donkere haren, in het nog witte ovaal

verschenen twee grijze vlekjes, een mond en neus, en wenkbrauwen begonnen zich af te tekenen, langzaam maar zeker kwam het beeld op, krachtiger, steeds krachtiger werden de tinten, duidelijker, steeds duidelijker de details en plotseling realiseerde Joosje zich, dat ze naar zichzelf keek, dat uit het niets een Joosje was verrezen, geen Joosje van vlees en bloed, maar één van.... zilver. Een spel van chemische verbindingen met als resultaat een meisjesportretje.... Het ontroerde Joosje en ze voelde opeens een diepe verering voor de uitvinders van de fotografie. En dan niet te vergeten: de jongens van de Hobby Club, hoe knap waren die toch dat ze met al die voortbrengselen van techniek en wetenschap zo goed wisten om te springen. Hier lag haar foto, groot en scherp, een stukje leven in 'n schaal, ongewoon brillant door de vloeistoflaag er boven.

- Nu stop ik je een paar minuten in het spoelbad en dan ga je tien minuten in het fixeer. Je weet, als je nu de foto aan gewoon licht bloot stelt, dan wordt hij zwart. Het fixeer, een oplossing van natriumthiosulfaat en kaliummetabisulfiet in water, lost het onbelichte broomzilver op. Na het fixeren gooien we je in de teil daar in de hoek, we zetten de kraan flink open en dan blijf je heerlijk enkele uurtjes in het frisse, heldere water spoelen tot er geen spoortje fixeer in je achtergebleven is.

- En dan? vroeg Joosje, die hoopte, dat ze de foto nog diezelfde dag mee naar huis mocht nemen.

- Dan sturen we hem naar de redactie van ‘Cinema en Theater’ met als onderschrift, ‘Zo niet Neêrlands jongste film-ster, dan toch wel Neêrlands.... Vul zelf maar in Joosje, of wil je de foto liever zelf hebben? Natuurlijk, je krijgt hem, vandaag nog; we zullen er nog een paar meer maken. Taco heeft er wel vijftien van jou gemaakt.

Joosje was zo geboeid door het donkere-kamer-werk, dat ze wel een uur boven bleef. Jan vertelde haar, dat de afdeling Fotografie voor de documentatie van de werkzaamheden van de Hobby Club zou zorgen, zowel voor het foto-archief van de club als voor HOBBY. Als een of ander nieuw apparaat was klaargekomen, dan werd er een fotograaf bijgehaald en werd het gefotografeerd. Natuurlijk werden er ook actiefoto's van de werkzaamheden gemaakt en die konden de jongens tegen een heel lage prijs bestellen. De volgende week wilden ze een hoekje van het lokaal als foto-studio voor portretopnamen inrichten. Taco had bij zijn Leica-uitrusting een 7½ cm.

lens en die was geknipt voor portretten. Familieleden en kennissen van de clubleden konden zich daar ook laten fotograferen. Die moesten natuurlijk een veel hogere prijs betalen, maar deze prijs bleef nog altijd ver onder het gebruikelijke tarief voor portretten. Op deze manier kregen de fotografen ervaring, konden ze gratis fotograferen en bovendien: ze spekten hierdoor de kas van de afdeling Fotografie. Taco had grootse plannen met deze afdeling en om deze te verwezenlijken, was veel geld nodig. De fotografen wilden dat zelf verdienen.

Joosje, wier belangstelling immers het meest naar de beeldende kunst uitging, kreeg steeds meer interesse voor het werk van de foto-afdeling. Ze was nu officieel lid van de Hobby Club, maar ze behoorde nog niet tot een bepaalde afdeling. Zou ze naast penseel, naast pen en tekenpotlood ook nog de camera gaan hanteren? Ze voelde er veel voor en vroeg Jan of die haar wilde opleiden. Toen vertelde Jan, dat Taco over een maand met een fotocursus voor alle leden van de Hobby Club wilde beginnen. Iedere moderne jongen moest toch kunnen fotograferen? Het sprak vanzelf, dat Joosje ook aan die cursus kon deelnemen. Jan zou vast een begin maken door haar de vergrotings-techniek met inbegrip van ontwikkelen, fixeren en afwerken, bij te brengen. Waar de afdeling Fotografie grote behoefte aan had: aan iemand, die kon retoucheren. Dat was vast wat voor Joosje. Ach, eigenlijk was alles in de Hobby Club wat voor Joosje. Evenals de Hobby Club zelf zat ze boordevol met plannen en wist ze niet, waarmee ze zou beginnen.

- Hola, luitjes! riep een stem naar boven. De versterker is klaar; we gaan proefstomen. Komen jullie ook?

Als er een nieuw apparaat werd ingewijd, was ieder Hobby Club-lid er als de kippen bij. Nu stonden alle, jongens om een werkbank van de radio-afdeling, vol bewondering voor de grote nieuwe versterker.

Deze jongste schepping van de Hobby Club was een krachtpatser: een balansversterker met twee Amerikaanse straalbundel-eindlampen van het type 6L6 in de eindtrap, die eventueel een nuttig vermogen van 25 watt kon afgeven, voldoende voor een zaal van 600 tot 1000 mensen, uitgerust met 6 lampen en enkele kanjers van transformatoren. Bepaald indrukwekkend was het bedieningspaneel, dat onder een hoek van 45° stond. Hierop waren vijf signaallampjes, vijf schakelaars en niet minder dan acht draaiknoppen voor de sterkte-

regeling en menging van twee microfoons en twee pick-ups, voor de regeling van de hoge tonen, voor de versterking van het lage register, voor de contrast-expander en -compressor en voor de sterkteregeling bij opname van gramofoonplaten. Bovendien was in het bedieningspaneel een milli-ampèremeter ingebouwd.

Reeds als kind was Leo verzot geweest op de Posthoorngalop en had hij altijd naar 'Men vraagt.... en wij draaien' geluisterd in de hoop zijn lievelingsplaat te horen. Op zijn dertiende jaar had hij op een reis naar Noorwegen met het kampeerschip 'Tarakan' Fred ontmoet. Fred was een rijk man, want.... hij bezat de Posthoorngalop, maar toen hij hoorde hoe 'fel' Leo daarop was, gaf hij zijn gramofoonplaat aan Leo. Dit was voor Leo, die nog geen gramofoon bezat, een stimulans om te gaan sparen voor een goedkope pick-up en een tweedehands motor. Leo was de Posthoorngalop altijd trouw gebleven en die trouw uitte hij niet alleen in zijn fluitje, - nu het algemeen gebruikelijke Hobby-Club-fluitje - maar ook door elke nieuwe versterker in te wijden met de inmiddels danig versleten plaat van Fred.

- Zullen we maar? zei Leo. En dan hoop ik dat jullie geen bezwaar hebt tegen die goeie oude, Posthoorngalop. Misschien vind je me bijgelovig, maar heus, met de Posthoorngalop als eerste plaat gaat 't vast goed. Neen, probeer me maar niet te bekeren.... Let op, mijne heren, de Posthoorngalop of.... vuurwerk.

Het grote ogenblik was aangebroken. In wijd-uiteen-gelegen plaatsen in Europa en Amerika waren de onderdelen gefabriceerd, in weken van ingespannen arbeid had de Hobby Club ze aan elkaar gelast en nu moest blijken of ze de vuurdoop zouden doorstaan, of uit de vele beekjes van electronen één machtige vloed van muzikale klanken zou ontstaan. Leo schakelde de gloeispanning in, wachtte 15 seconden om het vloeibare kwik gelegenheid te geven warm te worden en te verdampen.... de Posthoorngalop draaide al.... uit de pick-up sisten afgebroken pieptoontjes.... Leo schakelde de hoogspanning in, een fel blauwe gloed vulde de anodes van de kwikdamplamp....

Het was een openbaring zoals de schettertonen van de trompet uit de luidspreker daverden, snijdend hard, maar glashelder van kwaliteit. Sommige jongens staken hun vingers in hun oren, maar de constructeurs van de nieuwe versterker genoten en vonden het alleen maar jammer, dat Leo's luidspre-

ker niet nog wat zwaarder belast kon worden. Dat was nog eens geluid! De hoge tonen stonden geheel los van de bassen, er zat ruimte, er zat diepte in die klankmassa! Werkelijk: dit geluid was niet alleen overdonderend van sterkte, het was niet alleen gaaf en helder, dit geluid lééfde.

Leo luisterde niet alleen, hij deed nog iets anders....: hij snoof. Je moest niet alleen scherp luisteren naar een nieuw apparaat, je moest er ook aan ruiken.... Plotseling trilden zijn neusvleugels, met een ruk schakelde hij de versterker uit.... uit de boorgaten van het chassis persten zich dunne straaltjes rook, hij zette de versterker op zijn kant en kreeg meteen een hoestbui: een stinkende walm verspreidde zich. De clubleden keken Leo met een teleurgesteld gezicht aan: was dit nu het einde van de nieuwe versterker? Was alle moeite voor niets geweest? Was het geld, dat er aan besteed was, weggegooid geld?

- Welnee, stelde Leo hen gerust, toen hij weer op adem was gekomen, - de negatieve-roosterspanningsweerstand is doorgepiept, da's al. We zullen een nieuwe kopen, één, die veel zwaarder is. Jammer, dat 't Zondag is, dat we niet nu even een kunnen gaan kopen, maar wacht 's, we kunnen zolang wat weerstanden parallel schakelen, dan hebben we ten minste muziek.

- En nu gaan we de band-microfoon testen! zei Dick, toen een kwartier later de versterker weer functionneerde.

- En het opname-apparaat!! zeiden Leo en Poldervaart vrijwel gelijktijdig.

- En Joosje!!! klonk het uit de achterhoede, uit Freds mond.

- Hè, wàt????? vroeg men zich verbaasd af.

- Of dacht je, dat Joosje soms niet zingt als een nachtegaal? vroeg Fred, 'n tikje beledigd.

Al die techniek was boeiend, was interessant, was spannend, boeiend opwindend, fascinerend en soms dacht je dat techniek mooi was. Maar dit, daarover hoefde je niet na te denken. Dit wàs mooi, dit ontroerde je, zoals Joosje met haar kinderlijk-zuivere stem een eenvoudig liedje zong. Die techniek maakte je misschien knapper en handiger; dit maakte je beter:

‘In 't groene dal, in 't stille dal’
‘Waar kleine bloempjes groeien’
‘Daar ruist een blanke waterval....’

Hoofdstuk VIII

Een schetterende fanfare daverde door het clublokaal, plechtig langzaam doofde het licht uit, een felle stralenbundel sneed door het duister en daar verschenen de in overall geklede jongens op het doek, keurig op de maat van de muziek marcherend: DE HOBBY CLUB, in levenden lijve. Door de donkere achtergrond met de witte letters mengden zich de close-ups van knutselende jongens en daarna begon de eigenlijke film: Jan-Tom, klaar met zijn huiswerk. Nu de film gemonteerd was, konden de jongens van de Hobby Club er pas recht van genieten. Nu pas zat er rhythme, zaten er vaart en spanning in!

Wat kwam alles hun bekend en vertrouwd voor en hoe natuurlijk speelde iedereen zijn rol. Geen wonder eigenlijk: ze waren in hun eigen omgeving en deden, wat ze wel meer deden. De blasé-vrinden: een klaterend gelach barstte los over hun bijna fatserige luiheid. En in tegenstelling daarmee het nijvere, opgewekte gedoe in het clublokaal. Zelden hadden de clubleden zich bij een filmvertoning zo geamuseerd en elke keer, dat de film wat je noemt ‘raak’ was, steeg er een goedkeurend gejuich op.

Hoe fantastisch en griezelig waren de opnamen van de electriciens om hun booglamp en van Tjark met zijn geheimzinnig borrelende en kokende limonade! Een goede montage was toch maar alles, vond Fred, toen hij de diagonale, van steeds verschillend standpunt genomen opnamen van knutselende jongens zag en verrast werd door het meeslepend tempo daarvan. De knutselende meisjes deden gelukkig niet onder voor de jongens, maar hoe typisch was het verschil: hun werk was veel artistieker, hun bewegingen waren zo op-ende-top sierlijk. Joosje was toch maar een vondst; de scène, waarin zij als Annie voor de opneming van meisjesleden pleitte, was meesterlijk van spel en vormde bijna de climax van de film. ‘Bijna’, want de grootste climax vormde de finale met haar

massa-regie en haar suggestief opkomende zweltitel: Wordt lid van de Hobby Club!

- De na-synchronisatie, zei Fred, toen de geestdrift van de club wat geluwd was, - heeft me al slapeloze nachten bezorgd. Jullie vindt de film goed-geslaagd; daar ben ik blij om. Maar vergeet niet, dat het geluid op zijn minst even belangrijk is als het beeld. Het moeilijkste van de filmproductie ligt nog voor ons.

- Het opnemen van het bijbehorend geluid op gramofoonplaten is ons grootste probleem niet meer. Het opnameapparaat van Leo is nu prima in orde. De moeilijkheid zit'm in het gelijk-lopend maken, in het synchroniseren van beeld en geluid. We kunnen dat probleem voorlopig alleen maar op primitieve wijze oplossen. Bij de gewone sprekende film zitten beeld en geluid naast elkaar op één filmstrook, en is een ongelijk lopen van beeld en geluid uitgesloten. Wij daarentegen werken met aparte dragers van beeld en geluid, die op geheel verschillende wijze, de een optisch, de andere mechanisch, worden weergegeven, die op verschillende apparaten en verschillende motoren worden afgedraaid. Gramofoonmotor en camera- of projectormotor lopen nooit geheel constant. Bij een gramofoonplaat bv. wordt de motor door de buitenste groeven van de plaat en vooral door de zware passages meer afgeremd dan door de binnenste groeven. Bovendien is het lastig de gramofoon en projector precies tegelijk te starten, temeer daar de film op één spoel en het geluid op vier plaatkanten zit. Toch willen we proberen tot een bevredigende nasynchronisatie te komen en wel op de volgende manier:

- We beginnen met onze motoren, de gramofoonmotor en de projectormotor op een bepaalde snelheid in te stellen, een snelheid, die we later altijd kunnen terugvinden. Dit is mogelijk dank zij de stroboscoop, een eenvoudig rond kartonnen schijfje met daarop in regelmatige afwisseling witte en zwarte stralen. Als de stroboscoop met een bepaalde snelheid ronddraait en belicht wordt door een electrische lamp, lijkt het of hij stilstaat. Door de 50 perioden van het lichtnet gaat de lamp 50 maal per seconde aan en uit, maar door de traagheid van ons oog merken we daar niets van. Als de stroboscoop met een bepaalde snelheid ronddraait, verspringt zo'n zwarte straal net naar de plaats van de volgende in de tijd, waarin het donker is. Daardoor lijkt het of die stralen stil blijven staan. Is de snelheid wat te groot, dan draaien de stralen langzaam mee; is de snelheid te klein, dan draaien ze

terug. We zullen op beide motoren een stroboscoop aanbrengen en als beide schijven bij 't draaien stilstaan, dan kunnen we met het na-synchroniseren beginnen. Dit houdt natuurlijk niet in, dat de twee motoren een even groot toerental hebben. Waar het om gaat, is dat we zo allebei op een bepaalde, altijd terug te vinden snelheid kunnen instellen.

- Het begin van de film is de fanfare. De projector staat klaar en de film is zover doorgedraaid, dat het zwarte aanloopstuk van de film net voor de lens eindigt. Op de laatste noot van de fanfare schakel ik de projector in; het marcheren van de jongens valt dan samen met de mars op de plaat. Bijna aan het einde van de eerste plaat, die vijf minuten duurt, zien we op het projectiedoek een wit kruisje en even later een wit balletje. Zodra we het kruisje zien, zetten we de tweede pick-up op de zuiver-cirkelvormige buitenste groef van de tweede plaat. Op 't moment van 't balletje duwen we de pick-up uit die cirkelvormige groef naar binnen, dus in de gewone groef, waarin het geluid van de tweede plaat is vastgelegd. Aan het einde van deze plaat worden we weer gewaarschuwd door een kruisje en een balletje en komt de derde plaat, de achterzijde van de eerste, aan de beurt. Onze film duurt ruim 18 minuten, zodat we met twee 30-centimeter platen met dus vier kanten van 5 minuten makkelijk uitkomen.

- Op deze platen wordt alles opgenomen: de muziek, de dialogen en de bijgeluiden. Terwijl we bij de opname de film projecteren, moeten we gramofoonplaten copiëren, dialogen uitspreken en bijgeluiden produceren. Begrijp je hoe moeilijk dat is en hoeveel we moeten repeteren om dit tot een goed einde te brengen? Laten we daarom Zaterdag en Zondag repeteren, misschien kunnen we dan Zondagmiddag de opnamen maken.

- Nu moeten we ons eerst bezighouden met de begeleidende muziek. De muziekliefhebbers moeten onder het afdraaien van de films opschrijven, wat volgens hen 't beste bij een bepaalde scène past. De resultaten daarvan moeten we dan met elkaar vergelijken. Dick weet een methode om aan klassieke gramofoonplaten te komen. Zijn vader heeft een collega, die muziekrecensent is en geregeld over nieuwe opnamen schrijft. Die heeft een bende platen en leent ze altijd uit als het voor een goed doel is. Boffen we even?

De na-synchronisatie eiste een grondige voorbereiding en daaraan werd de rest van die Woensdagavond gewijd. Velen hadden een hard hoofd in het welslagen van zo'n ingewikkelde

en moeilijke onderneming, maar de leden van de opname-staf lieten zich daardoor niet ontmoedigen; ze klemden de tanden op elkaar en dachten: we moeten en zullen dat karweitje opknappen!

* * *

Zondagmiddag 4.12 uur: de generale repetitie was voorbij, het grote ogenblik was aangebroken. Binnen enkele minuten zou heel het ingewikkelde raderwerk van de na-synchronisatie in beweging komen. Een laatste inspectie!

- Alles klaar? Niets vergeten? Staat ieder op zijn post? Kent ieder zijn taak? Heeft elke spreker zijn tekst? Liggen alle platen op volgorde? Kloppen alle microfoon- en pick-up-verbindingen? Is alles geaard? Draaien de motoren op het juiste toerental? Liggen de geluids-imitatie-instruménten klaar? Moet nog iemand zijn neus snuiten? Dan moet hij het nu doen, direct kan het niet meer! Alles en iedereen klaar? Ja? Dan maar beginnen! Een.... twee.... drie!!!

De rode lamp vlamde aan, de opname-pick-up en één van de gewone kristal-pick-ups werden opgezet en in de koptelefoons van de opname-staf weerklonken de beginfanfares van ‘Music from the Movies’ gespeeld door Louis Levy. Op het moment dat de fanfares eindigden en overgingen in de mars stak Leo zijn hand omhoog en startte Fred zijn filmprojector.

De opname-staf bestond uit vijf jongens: Leo, die de centrale leiding had, Poldervaart en Wijngaart aan het opname-apparaat en twee anderen voor het afdraaien van gramofoonplaten. De omvangrijke installatie stond opgesteld op twee werkbanken. Links waren twee gramofoons met kristal-pick-ups en twee stapels gramofoonplaten. De platen lagen op volgorde; de groeven, die er van gedraaid moesten worden, waren aangegeven door een krijtstreep. Beide motoren draaiden en één van de jongens hield de pick-up al boven de plaat om ‘Music from the Movies’ op het juiste moment in de volgende plaat te doen overgaan.

Leo kwam bijna handen te kort om de vele draaiknoppen van de versterker te bedienen. Hij regelde alle binnenkomende en uitgaande geluiden: de twee gramofoons, de twee microfoons en de opname-pick-up. Bovendien moest hij de contrast- en de toon-regeling bedienen en de milli-ampèremeter in de gaten houden om te voorkomen, dat de naald van de snij-pick-up te grote uitslagen zou maken, waardoor twee opeenvolgende groeven in elkaar zouden lopen. Dank zij z'n technische ‘feeling’ voor dergelijke manoevres en de vele repetities,

speelde Leo het klaar met de acht draaiknoppen de geluiden der microfoons en pick-ups zo door elkaar te mengen en te regelen, dat ze in de juiste sterkteverhouding de snij-pick-up bereikten.

Rechts van Leo bedienden Poldervaart en Wijngaart het opname-apparaat met de zware Saja-synchroon-motor. Op de as van de motor en over de opnameplaat was een klauw, een soort wormwiel geklemd en daarin grepen de tanden van een tandrad, dat aan het einde van een schroefstang, een as met schroefdraad, vastzat. Op deze schroefstang rustte via een ingegroefde klem de opname-pick-up, de snijkop. Draaide nu de motor, dan draaide het wormwiel, dan draaide heel langzaam de schroefstang en bewoog de snij-kop heel geleidelijk naar de as van de plaat, waardoor de snij-naald een zuivere, spiraalvormige groef sneed. Als opname-materiaal werden Pyral-platen gebruikt, een zinken schijf, die aan twee kanten met een nitro-cellulose-emulsie bedekt was. Terwijl Poldervaart tijdens het opnemen met een sterke loupe het verloop van de groef controleerde, veegde Wijngaart de spaan, die uit de plaat gesneden werd, met een kwastje weg.

Fred had van mijnheer van Zuilen toestemming gekregen een aantal stenen uit de muur tussen het laboratorium en het clublokaal weg te breken. Het lab gebruikte hij nu als projectiecabine en dat was een enorme vooruitgang, vooral omdat het geratel van zijn projector nu niet meer in het clublokaal hoorbaar was. Zonder de geluiddichte glazen ruitjes in de openingen van de muur zou de na-synchronisatie in 't geheel niet mogelijk zijn geweest. Het clublokaal was zwak verlicht, zodat de verschillende sprekers tegelijkertijd het filmbeeld konden zien en hun op papier geschreven tekst konden lezen. De sprekers zaten in een halve kring om de ene microfoon, terwijl de andere microfoon was opgesteld bij een tweetal werkbanken, waaromheen zich veertien jongens met alle mogelijke gereedschappen hadden geschaard. Hun taak was het produceren van de bijgeluiden.

Na de fanfares had Fred zijn projector ingeschakeld; meteen op volle gang. Na de begintekst en de mars werden tegelijkertijd de eerste scène en een volgende gramofoonplaat ingefaded. Toen Jan op het projectiedoek zijn boeken dichtklapte, sloeg één van de jongens op de werkbank met de microfoon een stapel boeken dicht en zei Tom in de andere microfoon, terwijl hij nauwkeurig zijn eigen lipbewegingen op het witte doek volgde:

- Hèhè.... (zuchtend).... eindelijk klaar! Nu de radio, nu 's kijken of we die versterker een beetje kunnen opknappen....

De ‘pancake-turners’, de pannekoek-omdraaiers, zoals de jongens, die de gramofoonplaten opzetten, in navolging van de Amerikaanse omroepstudio's genoemd werden, de pancake-turners zetten nu een stok-oude versleten gramofoonplaat op, die bovendien met een naald zonder punt zou worden afgedraaid. Op het doek was Jan bezig enkele veranderingen in zijn versterker aan te brengen: de geluids-achtergrond werd gevormd door muziek, mompelen en af en toe 't geluid van een kniptang. Daar werd op de werkbank een motor gestart.. Jan ging een plaat draaien, ja, nu de oude, versleten plaat met de naald zonder punt! Bijna moest Leo lachen, toen hij de schorre, brokkelige muziek in de koptelefoon hoorde, maar de ernst van de zaak weerhield hem daarvan: dit was immers een prima geluidseffect! Dit demonstreerde over-duidelijk hoe slecht Jans versterker was.

De scène, waarin Jan steeds weer zijn versterker omkeerde om er het een en ander aan te veranderen, werd muzikaal geïllustreerd door de Bolero van Ravel, die uitstekend paste bij Jans telkens herhaalde maar steeds vruchteloze pogingen. Af en toe zuchtte Tom eens diep in de microfoon of sprak hij enkele woorden, waaruit Jans teleurstelling bleek. Leo zat voortdurend aan de knoppen te draaien, want steeds werd de Bolero afgewisseld met de versleten gramofoonplaat. Harder, feller en bijtender werd de muziek van Ravel, hier uiting gevend aan de toenemende wanhoop en woede van Jan over de weerbarstigheid van zijn versterker. De muziek naderde een climax en brak toen onverwachts bij een serie harde, rhythmische trommelslagen af: er werd op de deur geklopt, en op de film kwam het dienstmeisje binnen. ‘Er is iemand van je school.... een zekere Karel’ zei één van de meisjes met een Amsterdams accent. ‘Wat scheelt er aan?’ vroeg de stem van Karel, waarop de stem van Jan zuchtend antwoordde: ‘Ach, dat kreng.... 't wil maar niet!’

Leo glunderde ondanks zijn druk gemanoeuvreer aan de regelknoppen. Die ploeterende Jan met het eentonig gestamp van de Bolero, en daardoorheen af en toe de schorre jazzplaat, Jans toenemende woede met de in een muzikale woede uitbarstende instrumenten, dan het kloppen, de doodse stilte, het platte accent van het dienstmeisje, de nuchtere stem van Karel.... een staaltje van regie en een juweeltje van een

geluidsdécor! Wacht.... daar kwam weer een plaat, de gloednieuwe versie van de versleten jazzmop.... zo, precies op tijd en nu.... Even keek Leo in het draaiboek en wel in de kolom ‘Na-synchronisatie’. O ja, Jan, die verwonderd ‘Jôh, hoe lap je 'm dat’ uitroept. Nu goed opletten, muziek infaden.... uitfaden.... microfoon I opdraaien.... Karel, die met geestdrift van de Hobby Club vertelt en daardoorheen flitsen van het verenigingsleven. ‘l'Apprentie Sorcier’ van Paul Dukas, prima muzikale achtergrond was dat toch.... paste eigenlijk nog beter bij stampende en wentelende machines. Typisch idee, dat de opname-staf de eerste was, die de Hobby Club-film als geluidsfilm hoorde.... floep, daar kwam het kruisje in 't beeld.... 't balletje: de eerste opname was afgelopen!

De spanning was gebroken en ieder haalde verlicht adem. Nu kon Leo de clubleden verrassen. Hij zette de zo juist opgenomen plaat op en draaide deze met een geknikte naald, een zg. sleepnaald af. Het klonk als een echo, die een heel lange reis had gemaakt; alle geluiden keerden terug als goede, oude bekenden, vooral voor de verschillende sprekers.

Toen deze sensatie voorbij was, spoelde Fred de film een meter terug, een nieuwe Pyral-plaat werd op het plateau van het opname-apparaat gelegd, voor de tweede maal weerklonk ‘Alles en iedereen klaar? Ja? Dan maar beginnen! Een.... twee.... drie!!!

Fred startte de projector; op 't moment, dat het balletje in het beeld verscheen, duwde Poldervaart de snij-pick-up, die eerst in een zuiver cirkelvormige groef had gedraaid, naar binnen. Jan in het clublokaal: daarbij kwamen de geluidenmakers in actie. Ze sloegen, het filmbeeld geen ogenblik uit het oog verliezend, met hamers, lieten vlak voor de microfoon de electrische boor gieren, zaagden, dat het een lust was.... om te horen; kortom, zij produceerden alle geluiden, die bij het technisch knutselen te pas konden komen.

Het aantal sprekers nam toe en toen de clubleden Jan met de goede geluidskwaliteit van zijn overgebouwde versterker gelukwensten, leek het wel een verjaardagsfuifje. Kostelijk waren de ietwat geaffecteerde stemmen van de blasé-vrinden Wim en Bob. Je kon gewoonweg horen, hoe ze zich verveelden. Maar Jan bracht leven in de brouwerij: hij zette een Hawaï-plaat op, die een onstuimige, parelende melodie liet horen. ‘Waar 'k die versterker gekocht heb? Denk je dat ik millionnair ben? Ik heb hem zelf gemaakt, dank zij de Hobby

Club'. Welk een jeugdig enthousiasme ging er toch uit van die frisse, pittige stem van Tom! De derde opname begon met het bezoek van Bob en Wim aan de Hobby Club en daarna kwam de familie-scène ten huize van Wim. De jongens hadden borden, lepels en vorken meegebracht en daarmee bootsten ze tafel-geluiden na. Nu kwam Joosje voor de microfoon. Haar stem was geen verrassing meer voor Leo, zo dikwijls had hij al opgemerkt hoe helder en sympathiek die klonk. Met hoeveel vuur protesteerde zij tegen Wims bewering, dat in de Hobby Club alleen technische krachten, en dus geen meisjes gebruikt konden worden, eindigend met de vraag: 'Waarom zouden meisjes met een hobby geen lid mogen worden?'

Joosjes pleidooi in de Hobby Club, waar zij de rechten van haar en andere meisjes met hobbies verdedigde, was zo fel en hartstochtelijk, dat Leo handen vol werk had om de geluidspieken binnen de toelaatbare grenzen te houden. Joosje sprak zo overtuigend, dat het hem moeite kostte zijn aandacht bij de zuiver technische kant van de zaak te houden. Haar moeder was in haar jonge jaren niet voor niets toneelspeelster geweest.

De vierde opname verliep even vlot als de voorgaande. Steeds werden nieuwe platen opgezet, draaide Leo aan de regelknoppen, schokten de filmbeelden door de projector en sneedt de opname-pick-up meters spaan uit de nitro-cellulose-emulsie. Luchttrillingen, stroompjes, klanken en oscillaties, steeds weer van verschillend karakter, volgden elkaar op. Zweetdruppels parelden op de voorhoofden van de opname-staf, vlugge vingers volgden nog snellere gedachten en regelden de contrôleknoppen, ogen blikten beurtelings naar de filmbeelden en naar het draaiboek, electronen reisden met razende vaart door honderden leidingen, weerstanden, spoelen en condensatoren en brachten de wijzer van de milli-ampèremeter in trillende beweging. Motoren zoemden, plateaux tolden rond, stembanden trilden, zagen snerpten, boren gierden: een wirwar van klanken en beelden, van luchtdeeltjes en electronen, frequenties en lichtflikkeringen, muzieknoten en woorden en geluiden, een technisch avontuur zonder weerga, eindigend in de overweldigend majestueuze bazuin- en trompetfanfares van Beethovens vijfde symphonie, één machtige jubel van strijdende klanken!

De laatste schakel was gereed, het reuzen-werk was voltooid. Klaar was de propagandafilm van de Hobby Club, geheel bedacht, geschreven, ontworpen, gespeeld, opgenomen en

vervaardigd door jongens, doodgewone jongens, die de wijze woorden van hun natuurkundeleraar ter harte hadden genomen en hun hobbies hadden verenigd tot dit waarlijk grootse resultaat!!

Hoofdstuk IX

Urenlang blokken, dagenlang vossen, scheikunde- en wiskundeformules, Engelse woordjes, Franse grammatica, Schwere Wörter, jaartallen en plantenfamilies, slapeloze nachten, zenuwstillende middeltjes, eten dat niet meer smaakt en het ene proefwerk na het andere; weg radio, weg film, jullie tijd komt ook wel weer, nu is het repetitieweek.

Dan komt zwarte Piet en stopt al die narigheid in de grote zak, waaruit hij eerst allerlei heerlijkheden voor de komende dagen heeft gehaald: suikergoed en marsepein, speculaasvrijers en taaitaai om te eten, Kerstvacantie, Kerstmis, Oud- en Nieuwjaar om je vast op te verheugen. Vergeten zijn dan die dagen van zwoegen en ploeteren, een heerlijke tijd breekt aan, een tijd van lang uitslapen, van brandende kaarsjes en kerstgans, van plumpudding en hulst met rode besjes, van overvloed van tijd om te knutselen en te experimenteren en wie weet, van sneeuw, ijs en schaatsenrijden. En de Hobby Club?

- Het bestuur van de Hobby Club prijst zich gelukkig, kondigde Leo ietwat plechtig op de December-vergadering aan, - voor de Kerstvacantie enkele bijzondere attracties te kunnen aankondigen. De grootste daarvan is een plan van Dick de Vries. Het ligt nl. in ons voornemen in de eerste week van het nieuwe jaar een excursie te organiseren, een excursie van drie dagen per touringcar. Indien ons plan doorgaat, zullen we de eerste dag een bezoek brengen aan de wereldberoemde Philipsfabrieken te Eindhoven, de volgende dag gaan we naar het Rijkszendstation Kootwijk en de derde dag zullen we doorbrengen in de omroepstudio's te Hilversum.

- Begrijp jullie wat dit betekent? Bij Philips zullen we niet alleen zien hoe radiotoestellen worden gemaakt, maar tevens zullen we de enorme fabrieken bezichtigen, waar allerlei onderdelen, lampen, Röntgenbuizen, zenders en electrotechnische

apparaten worden gefabriceerd, terwijl we hopen bovendien nog een kijkje te mogen nemen in de Philips laboratoria, waarover zo'n geheimzinnig waas van wetenschap hangt. In onze touringcar rijden we op comfortabele wijze van het ene wonder naar het andere, want de tweede dag gaan we naar het hartje van de Veluwe, waar tussen uitgestrekte zandvlakten en bossen het grootste radiocentrum van Nederland ligt en verscheidene telefonie- en telegrafiezenders het draadloos verkeer met alle werelddelen onderhouden. Vandaar gaat onze reis naar Hilversum, waar wij allereerst een avond- en nachtuitzending van de wereldomroep PCJ zullen meemaken. De volgende morgen bezoeken we een omroepstudio, één der best ingerichte studio's ter wereld. Tot slot bezichtigen we dan misschien nog 's middags de kortegolfzender PCJ in Huizen. Dit alles zal ons naar alle waarschijnlijkheid mogelijk worden gemaakt door den vader van Dick, den heer de Vries van het Algemeen Handelsblad, die zowel bij Philips als bij de omroep over goede relaties beschikt.

- Eén hoeraatje voor mijnheer de Vries! riep één van de clubleden in spontane dankbaarheid uit en een veelstemmig ‘Hoeraaaa!!!’ daverde door het clublokaal. Dick vertelde hiervan 's avonds zijn vader, die het luidruchtig bedankje zeer op prijs stelde; hieruit bleek hem nl., dat de jongens van de Hobby Club niet alleen iets wisten te waarderen, maar hun waardering ook uitten. De heer de Vries vond het prettig dat zijn zoon, die op journalistiek gebied zo naar hem aardde en waarschijnlijk geheel in zijn voetsporen zou treden, in zo'n aantrekkelijk technisch en artistiek milieu was beland, waar hij de algemeen-technische kennis kon opdoen, die voor den modernen all-round reporter onmisbaar was.

- De kosten van deze excursie worden zo laag mogelijk gehouden. Indien jullie daar geen bezwaar tegen maken, zullen we collectief lid worden van de Nederlandse Jeugdherbergcentrale, nu natuurlijk om goedkoop te kunnen overnachten en zelf ons etentje te kunnen klaarmaken, maar ook omdat we in de toekomst dit prachtige werk zoveel mogelijk moeten steunen. Een gulden of vijf zal de tocht zeker kosten en als iemand het niet betalen kan, je weet het recept. En schaam je je er in hemelsnaam niet voor even bij ons te komen praten, want dat is onzin. Niemand hoeft zich er voor te schamen, wanneer ze het thuis niet kunnen missen; we zijn hier als vrienden onder elkaar en zoals ik al meer gezegd heb: het maakt voor ons geen verschil of de een zijn vader onge-

lukkigerwijze wat minder verdient dan de ander. Zo mager is de clubkas nu ook niet, dat we niet een paar gulden zouden kunnen bijpassen.

- Een tweede belangrijk programmapunt voor de Kerstvacantie is de grote Kerstfuif, die op Zaterdagavond 28 December door onze schoolvereniging wordt gegeven. Neen, nu geen medelijdende lachjes; ik weet net zo goed als jullie, dat onze schoolvereniging O.N.A. (Ontspanning Na Arbeid) een tikje taai en zielig is, te ouderwets van opzet en te zoetsappig, maar dat neemt niet weg dat we, nu het bestuur er van onze medewerking heeft ingeroepen, ons uiterste best moeten doen van die Kerstfuif een daverend succes te maken. Ze voeren gelukkig een goed toneelstuk op: 'De familie Kegge' van vriend Hildebrand, in een toneelbewerking van Ir. Valkema Blauw, je weet wel, die schrijver van enkele werkelijk spannende technische jongensromans, één van de weinigen in ons land. Wij zorgen voor de verlichting en voor een ouderwets klinkende achtergrond van muziek. De costumes van de familie Kegge zijn zo duur, dat ONA geen band kan betalen; des te beter, met onze nieuwe versterker zullen we zelfs den Geit met zijn rheumatiek laten swingen! Onze schijnwerper- en geluidsinstallatie moeten overdonderend zijn! In de jongenskleedkamer van het gymnastieklokaal zullen we een complete omroepstudio inrichten. Ook moeten we zelf voor enkele attractieve nummers zorgen en daarvoor hebben we een prijsvraag uitgeschreven. Verzin iets aardigs en vergeet niet onze technische mogelijkheden! Inzendingen of voorstellen binnen een week. De hele club is de jury; de bekroonde onderwerpen worden op de Kerstfuif uitgevoerd en de inzenders er van krijgen als prijs een gratis portretfoto met een reuzen-vergroting van 30 bij 40 centimeter! Laat die kans niet voorbijgaan en doe je best! Veel inspiratie en succes!

- In de Kerstvacantie kunnen we zoveel middag- en avondbijeenkomsten houden als we maar willen, zodat we dan een hoop werk kunnen verzetten. Onder leiding van mijnheer Verburg gaat de afdeling Electriciteit met behulp van de inmiddels nog verbeterde wikkelmachine een Ruhmkorff-hoogspanningstransformator voor 100.000 volt bouwen, terwijl tevens een Tesla-spoel op het programma staat, waarmee je nog hogere spanningen kunt bereiken. We gaan een begin maken met een klein hoogspannings-laboratorium, waar we de meest interessante proeven zullen kunnen doen.

- Zoals jullie zo dadelijk kunt zien, heeft de foto-afdeling

prachtig werk gedaan, o.m. 52 standfoto's van onze film, die alle tot 18 bij 24 cm. vergroot zijn. Op 27 December begint Taco zijn cursus Fotografie. Alle leden met of zonder toestel zijn welkom. Je leert ook het donkere-kamer-werk. Neem van thuis negatieven mee, die kun je dan tegen uiterst lage prijzen bij ons afdrukken en vergroten. Een 6 bij 9 afdruk kost je dan de somma van drie cent!

- Wat onze krant betreft, van het eerste nummer hebben we 286 exemplaren aan den man weten te brengen, een mooi succes, vooral ook voor de clubkas. Voor het volgend nummer kunnen we nu enkele cliché's laten maken, opnamen uit de film, en op de schoolfuif, waar hopen ouders en kennissen komen, gaan we een grootscheepse reclamecampagne beginnen. Bij wijze van proef krijgt de krant een iets algemener karakter; dit met het doel om HOBBY voor niet-leden aantrekkelijker te maken. Op de redactievergadering is gebleken, dat jullie voor goede en interessante kopij hebt gezorgd, zodat het tweede nummer ongetwijfeld bij ieder in de smaak zal vallen. Laat iedere medewerker zichzelf overtreffen bij het schrijven van een artikel voor het derde nummer. In onze geheime portefeuille zitten plannen, waarvan jullie zult opkijken!

- Er is mij van verschillende kanten gevraagd of leerlingen van andere scholen ook lid kunnen worden. Na rijp beraad heeft het bestuur gemeend nieuwe leden voorlopig te moeten afwijzen. Dit wekt misschien jullie verwondering, te meer daar we pas een propagandafilm hebben gemaakt, maar we hebben er een gegronde reden voor. Dit besluit wordt echter pas van kracht als jullie er je goedkeuring aan gehecht hebt en vóór we gaan stemmen, zal ik trachten jullie uit te leggen wat ons tot dit eigenaardige besluit heeft gebracht.

- We hebben nu 58 leden en zouden ons geen raad met de ruimte weten als dit aantal verdubbelde. Door andere scholen toe te laten zou ons dit overigens makkelijk lukken. In zeker opzicht is het natuurlijk jammer, dat we door gebrek aan plaatsruimte de club niet kunnen uitbreiden; onze inkomsten door de contributie zouden immers evenredig groter worden. Maar zelfs met meer plaatsruimte, zelfs dan zouden we de club niet al te veel moeten uitbreiden. Misschien vind je me geheimzinnig en onbegrijpelijk, maar ik zal 't je duidelijk maken.

- Waar het om gaat is dit: de Hobby Club mag ons niet over 't hoofd groeien. Vóór alles moeten we voorkomen, dat we 't niet meer aankunnen, dat we 't organisatorisch niet meer

kunnen bijhouden. Zoals ik in October op de propaganda-avond zei: de Hobby Club is een experiment, een experiment vol van leven en avontuur, wellicht het spannendste en interessantste experiment van ons jongensleven, maar: 'n experiment. Nu, na amper twee maanden, kunnen we nog niet zeggen of het experiment ten volle geslaagd is. Al lijkt het misschien van wel, zekerheid krijgen we pas het volgend jaar. De Hobby Club is nog maar klein vergeleken met wat we willen bereiken, maar dat is juist goed, want: een experiment heeft alleen maar kans in 't groot te slagen, als 't in het klein in alle opzichten gelukt is. Daarom is het, dat we de club voorlopig klein moeten houden!

- In haar tegenwoordige omvang moeten we de club perfectionneren, moeten we trachten te komen tot een volmaakte samenwerking en organisatie. Met de ons beschikbare tijd en geldmiddelen moeten we het grootst mogelijke nuttige effect zien te bereiken, we moeten streven naar de hoogst bereikbare ‘efficiency’. We moeten van elke hobby zorgvuldig nagaan, welke mogelijkheden er in schuilen, we moeten onze werkmethoden tot het uiterste verbeteren en we moeten uitvinden welke methoden het beste zijn om beginners op te leiden.

- De leden van vandaag zullen de leiders, zullen het kader moeten vormen van de Hobby Club van morgen. En als we hard aanpakken, dan kunnen we na de grote vacantie gaan uitbreiden, dan kan de Hobby Club onder onze leiding uitgroeien tot, - en wat ik nu ga zeggen klinkt als een voorspelling, waarvan ik geloof, waarvan ik heilig geloof dat ze zal uitkomen -, dan kan de Hobby Club uitgroeien tot één van de grootste en belangrijkste jeugdorganisaties in Nederland.

- Later zullen duizenden, ja wellicht tienduizenden jongens van onze pioniersarbeid kunnen profiteren en daarom is het zaak voorlopig in klein verband tot een zo goed mogelijke organisatie te komen en nauwkeurig na te gaan, welke mogelijkheden een vereniging volgens onze ideeën later op grote schaal kan bieden. Er zijn tienduizenden technische knutselaars in ons land, die niets liever zouden willen dan lid te zijn van een vereniging als de onze. Het is in hun belang, dat wij ons ten volle rekenschap geven van alle problemen en moeilijkheden, waarmee een club, die nog in haar kinderschoenen staat, te kampen heeft. En wanneer we deze naar behoren hebben ongelost, dan is de grondslag gelegd van de organisatie waarvan ik jullie zojuist sprak.

- We moeten ons derhalve voor ogen stellen ons verenigingsleven op een zo hoog mogelijk peil te brengen om daarmee onze club geschikt te maken voor uitbreiding. Aan de hand van de door de secretaris en afdelingenleiders te boek gestelde resultaten kunnen we dan in de zomervacantie van het volgend jaar definitieve plannen voor de grootscheepse uitbreiding opstellen en tot uitvoer brengen. In mijn fantasie zie ik een groot gebouw als centrum van een bloeiende technische jeugd-organisatie, waar honderden jongens hun vrije tijd op dezelfde prettige en leerzame wijze kunnen doorbrengen als wij en waar een staf van leiders hun vrinden de weg wijzen, die zij zelf met zoveel succes zijn ingegaan. Daarbuiten zie ik, verspreid over heel Nederland, plaatselijke afdelingen van de Hobby Club, die een even intensief clubleven genieten als wij. Nog is dit fantasie, maar met jullie medewerking kan en zal deze fantasie werkelijkheid, grootse werkelijkheid worden. En daarom vraag ik jullie net als op de oprichtingsvergadering: zùllen we....?

Weer trilden de ruiten en dreunde de vloer, toen Leo antwoord kreeg op zijn vraag, maar nu veel harder dan op die historische Woensdagmiddag 7 October. Nu waren het meer dan vijftig voeten en kelen, die het bevestigend antwoord gaven en acoustisch de groei en krachtstoeneming van de Hobby Club demonstreerden.

- En wat is jullie antwoord in zake voorlopig klein-houden of uitbreiden?

- Klein houden! riepen alle jongens eenstemmig!

- Welnu, laten we dan onze krant en film beschouwen als een middel niet om leden te winnen, maar om harten te winnen. Film en krant moeten onze ideeën uitdragen naar de jongens van Nederland om hen nu al rijp te maken voor hun toekomstig lidmaatschap van de Hobby Club. Hierbij laat ik 't voorlopig. Binnen een maand.... neen, laat ik jullie niet nieuwsgierig maken.

* * *

- Meneer, mag ik even naar achteren, ik voel me zo raar, zo naar.... zo misselijk! vroeg Leo, terwijl hij Fred een knipoogje gaf.

- Of course, but hurry up!! haastte de Engelse leraar zich te zeggen, vrezend dat hij er anders zelf met een dweil aan te pas moest komen.

Leo snelde kokhalzend en de gekste grimassen trekkend de klas uit. Hij had het juiste ogenblik gekozen.

Peukie, de Engelse leraar, zo genoemd omdat hij de peukies van zijn sigaar altijd zorgvuldig bewaarde en later weer opstak, omdat het nu eenmaal zonde was ijlings een hele sigaar het raam uit of de kachel in te gooien als de directeur onverwachts binnenkwam, - Peukie ging de repetities van de repetitieweek teruggeven. De traditie eiste dat het nu ‘donderen’ werd. Of het nu aan meneers maag of aan zijn darmen lag, dat wisten de jongens niet, maar het was een feit, dat Peukie zijn woede vaak inhield en opspaarde tot een geschikt moment. Dat moment was daar. Het onheil zat in de lucht, je kon het voelen. Peukies anders zo waterige oogjes begonnen vuur te schieten, in het pukkelig voorhoofd zwollen twee aderen tot een dreigende V, hij schraapte zijn keel bij wijze van aanloop, trok met een ruk zijn afhangende schouders omhoog en tikte twee maal met zijn voet op het podium. Dit was het aanvangssignaal; de klas wist het en voelde zich het schaap, dat ter slachtbank werd geleid....

- Dááár!!!!! Daar hebben we weer zo'n ten hemel schreiend geval! Mertens, die ik het laagst denkbare cijfer, 'n één hebben moeten toekennen. You stupid, you fool, luieren en pesten, dat kun je wel, hè? Moet je me daar van dat stuk ongeluk een vertaling lezen! The bad man made his breakfast moest hij vertalen en wat schrijft me die lummel.....: De badman maakte zijn broek vast. Hááá!!!! Daar lachen jullie om? Huilen moesten jullie om dien sufferd. Die jongen is zielig.... die kan niet leren.... die moet van school af.... die is dom.... die is achterlijk! Dat zijn jullie allemaal, allemáál, zeg ik jullie!!!

Peukie veegde met zijn zakdoek zijn van woede zwetend voorhoofd af, mepte met zijn vuist op de tafel en ging voort:

- Bakker, als jij nog eenmaal het hart in je lijf hebt een dergelijk vies-vet-vunzig-vlekkerig vod papier in te leveren, dan sla.... let goed op zeg ik je: dan sla ik je hersens in elkaar!! Brood met leverworst eten in de pauze, hè? Ik lust jouw leverworst niet! Hier, pak aan, een twee, welverdiend! Ik.... hè, wie zit daar zo te zoemen? Adriaanse, ben jij dat weer? Ga d'r maar uit, daar is het gat van de direct.... directeur, - ùh, van de deur, ga naar de directeur!

Had Peukie even een flater geslagen door per ongeluk de twee geijkte zinnen samen te trekken! ‘Wáár????’ brulde Fred, die den directeur nog nooit van de door Peukie genoemde kant had gezien, waardoor hij zichzelf tot martelaar voor de goede zaak maakte, want ook hij moest de klas verlaten, het-

geen hij onder deze omstandigheden maar al te graag deed. Adriaanse daarentegen vertikte het om d'r uit te gaan, beweerde dat het geluid van achter de muur kwam en had daarin gelijk: achter de muur klonk een zacht gebrom.

Het uitdelen van proefwerken en verwensingen ging voort, de banken en ruiten trilden, Peukies stem werd zwakker en schor; de klas daarentegen werd steeds weerbarstiger, aangemoedigd door het ‘schandelijke’ gedrag van Fred. ‘Hitler was d'r een kind bij!’ riep een jongen triomfantelijk. Nu begon de herrie pas recht en een nieuwe stortvloed van scheldwoorden barstte over de onschuldige kinderhoofdjes los. Werkelijk, zoveel herrie had Leo niet verwacht.

Leo?..?..?..? Ja-zeker, Leo! Leo wàs niet bezig achter de deur met het opschrift ‘Jongens’ zijn maag binnenste buiten te keren! Fred was niet naar den directeur gegaan! Adriaanse had niet zitten zoemen! Leo zat met een koptelefoon om te luisteren en.... gnuifde. Dat werd nog eens een unicum van een opname! Regelmatig ‘zoemde’ naast hem de motor van het opname-apparaat, zorgvuldig regelde hij het geluidsvolume en veegde hij de spaan van de Pyral-plaat. Zet 'm op, Peukie!

Leo was bezig met een hoogst exclusieve opname voor de Kerstfuif. Met toestemming van den Directeur had hij 's morgens in het kaartenkamertje tussen het aardrijkskunde- en Engelse lokaal zijn opname-apparatuur opgesteld en in het laatstgenoemde lokaal achter een radiator van de centrale verwarming een microfoon opgehangen. Het geheel functionneerde voortreffelijk, evenals Peukie, die zelden zo op dreef was geweest als die dag. Dit moest het grootste lach-salvo van de Kerstfuif worden. Leo hoopte vooral, dat de oneerbiedige uitlating over den directeur goed verstaanbaar op de plaat was vastgelegd: een paedagogisch document van onschatbare waarde.

- Freddie, lik jij met 't kwastje de spaan even op, dan kan ik die geluidspieken van Peukie beter in de gaten houden, zei Leo tegen Fred die doodgemoedereerd was komen binnenwandelen.

Dwars door de muur klonk het gebulder van Peukie. Leo zat met ingehouden adem te luisteren, vol spanning of hij op de plaat, die bijna vol was, tot slot nog iets kon opnemen dat de moeite waard was. In de klas moest de atmosfeer nu met electriciteit geladen zijn, zo wond Peukie zich op. Hoor, hij hijgde van verontwaardiging.

- Het is buigen of barsten! kreet de leraar, een beroerte nabij, - en ik buig niet!!

- Nou, barst dan maar, mijnheer!! riep een jongen, die gevoel voor logica bezat. Volgens het meetinstrument van de versterker steeg toen de woede van den leraar en het applaus van de klas voor het eerst tot 130 milli-Ampères....

* * *

Er gebeurden die dagen rare en geheimzinnige dingen op school en toevallig, hoogst toevallig, steeds tijdens de lessen van 4B. Leo had veel last van onpasselijkheid en moest zich dan enkele minuten ver-excuseren. Even later werd dan weer het zachte gezoem hoorbaar....

Ditmaal was het gezoem voor Fred het sein om zijn tas, die op de grond lag, open te doen. Even het slot omhoog drukken, twee drukkertjes los.... en hij had zijn plicht al weer gedaan. Onder de stoel op het podium lagen enkele snippertjes roomkaas en dat roken de muizen, die het in die donkere tas maar bar ongezellig hadden gevonden. Ze likten met hun muizentongetjes hun muizenbekje en renden er heen. Het was geenszins toevallig dat voor die stoel een paar hooggehakte damesschoenen stonden en dat uit deze schoenen hoog en statig de gestalte van Arabella, de rood-harige Franse lerares, steeg.

En weer kon Leo achter zijn opname-installatie zitten glunderen, want Arabella hield niet van muizen; integendeel, ze was er als de dood voor. Schel tetterde haar nerveuze stem: ‘Oooh....! Ooooooohh!! 'n Muis! A-jàsses.... ooh help! Hellep!! Een muis!!’ Ze leek een vogelverschrikster, die voor operazangeres studeerde. Angstige meisjesgilletjes begeleidden haar, terwijl er ook een koor van jongensstemmen was: Past u op, juffrouw, straks bijt-ie nog! Poldervaart slaakte plotseling een doordringende gil en krijste als een oude-jonge-juffrouw ‘Oh, grote griezel! Ik ga kapòt van angst!!!’, waarop de andere jongens, wier jagersinstinct was ontwaakt, op jacht gingen met ‘Pak 'm’, ‘daar-is-ie!’ en ‘Hè, bijna had ik 'm gehad!’ Even week de paniekstemming van Arabella en koelbloedig drukte ze op het belletje, dat den concierge zou waarschuwen.

De Sik, de concierge, kwam met zijn sik en haalde er even later zijn kater nog bij. Nu werd de klas een miniatuur circus met door elkaar rennende jongens, een gillende juffrouw, een krijsende kater, die bijna overal doorheen wist te glippen, twee piepende muizen die helemaal overal doorheen wisten te glip-

pen en de stem van den Sik, die met een air van gewichtigheid tot kalmte maande.

‘Kalmte’, dacht Leo. ‘Hoe krijgt die puntbaard 't in zijn hoofd! Hoe meer herrie, hoe liever 't me is. Maar gelukkig, de jongens weten hun taak, kennen hun plicht, ik heb ze vanmorgen immers nog gevraagd zo duidelijk mogelijk en gearticuleerd te schreeuwen’ en met lustige zwieren veegde hij de spaan weg.

De derde plaat, die op school werd opgenomen, was er één, die ‘acoustische studie van het niespoeder op het reuk-orgaan des leraars en zijne gevolgen’ genoemd kon worden. Ditmaal werd de geschiedenisleraar, die toch al zo veel zakdoeken versleet en tot Leo's genoegen over een zeer gevoelig reukorgaan beschikte, het slachtoffer. Leo slaagde er in een prachtige opname van deze aanval met niespoeder te maken, een opname, die begon met de slag bij Waterloo en snuiven; en eindigde met een kanonnade van niessalvo's. Brokken geschiedenis, snuiven, vervloekingen, razen, tieren, niezen en snuiten en jaartallen wisselden elkaar af. Met instemming van de hele klas bleef de dader onvindbaar en dat kostte 4B drie ochtendjes, die ze er met pleizier voor over had.

‘Niespoeder 25 cent. Twee muizen 40 cent’, schreef de penningmeester van de Hobby Club enkele dagen later in zijn kasboek onder ‘buitengewone uitgaven’. Hij schudde lachend zijn hoofd en dacht: ‘Nooit weer krijg ik zo'n rare post!’

Hoofdstuk X

De kerstklokken beierden over de aarde en brachten vrede en blijdschap in de harten der mensen. Rustig dwarrelend daalden de sneeuwvlokjes van het grauwe uitspansel omlaag en bedekten alles met een smetteloos wit kleed. Alom werden de kaarsjes der kerstbomen aangestoken en hun warme lichtglans bracht een sfeer van gezelligheid en welbehagen. Heerlijk geurden de kerstganzen en blauw vlamde de rhum op de plumpuddingen. De kinderen zongen de al-oude kerstliederen en in de kerken en kathedralen ruisten de gewijde klanken der orgelpijpen. Twee dagen lang waren er geen politieke onrust en sensationele persberichten, het was Kerstmis en daar was rust en vrede op aarde. De radio verspreidde over de ganse wereld de boodschap, die alle mensenharten nauwer verbond. Het was Kerstmis: voor sommigen tijd van inkeer en overpeinzing, voor anderen dagen van zalig luieren, van laat opstaan en heerlijk eten, van behaaglijkheid rondom de huiselijke haard.

Maar de dag er na was het afgelopen met aller rust. De winkels gingen weer open, op kantoren en in fabrieken werd de arbeid hervat en ook de Hobby Club ging weer aan de slag en ontplooide een activiteit als alleen van jongens met hobbies en idealen verwacht kon worden. De Kerstfuif stond immers voor de deur.

* * *

Zaterdagavond 28 December des avonds om acht uur:

De bezoekers stroomden het gymnastieklokaal binnen en dat gaf een drukte van belang: overal geroezemoes en heen en weer geloop. De jongens, velen keurig in een blauw pak gestoken, de meisjes, fris en vrolijk in hun kleurige kleedjes, de ouders en leraren, meer stemmig, maar toch nog wel een tikje feestelijk: allen zochten ze een goed plaatsje in de met sparregroen en hulst versierde zaal.

In de jongenskleedkamer, waarvan één hoek was ingericht voor de technische staf van de Hobby Club, liepen de jonge spelers en speelsters, die dadelijk voor het voetlicht moesten komen, hun rol door te nemen, sommigen nerveus en angstig, nu al bevangen door plankenkoorts, anderen kalm en zelfverzekerd. Er was hoogspanning, niet alleen in de versterkers, maar in de hele atmosfeer van deze kleedkamer-omroepstudio.

Leo, Poldervaart, Dick de Vries en Wijngaart zaten achter de omvangrijke geluidsinstallatie: de grote clubversterker, twee gramofoons, een microfoon en stapels gramofoonplaten. Poldervaart en Wijngaart controleerden aan de hand van een lijst of de platen wel in de juiste volgorde lagen. Leo en Dick namen samen nog even de diverse teksten, die zij moesten uitspreken, door.

Toen alle rijen stoelen en banken en zelfs de bovenste sporten van de wandrekken gevuld waren, kwamen de directeur en zijn vrouw binnen en verstomde het geroezemoes in de zaal: het festijn kon beginnen.

Allen zaten op hun post, wachtend op het aanvangssignaal. Daar klonk het belletje, de schakelaars werden omgedraaid, de gramofoonmotoren gestart, de pick-up werd opgezet, de handle van de grote lichtfader werd overgehaald en knetterend en sissend flitsten de booglampen aan. Langzaam doofde het zaallicht en tegelijkertijd weerklonk een steeds krachtiger tromgeroffel, waarna luide fanfares de op komst zijnde gebeurtenissen aankondigden. Een felle lichtbundel priemde door het duister en daarin verscheen de voorzitter van de schoolvereniging, die op het toneel de gebruikelijke openingsspeech hield. Zoals altijd waren zijn woorden saai en onsamenhangend, stotterde hij en vergiste hij zich.

Toen deze vervelende formaliteit tot ieders vreugde, ook van den spreker zelf, was afgelopen, weerklonken opnieuw het tromgeroffel en bazuingeschal en sprak een heldere sympathieke jongensstem uit de luidsprekers:

- O.N.A. brengt u als begin van haar Kerstfuif een opvoering van ‘De familie Kegge’, een toneelspel in vijf bedrijven naar de Camera Obscura van Hildebrand, in een toneelbewerking van Ir. J.P. Valkema Blauw. De rolverdeling is als volgt....

Nadat Leo, want die was de spreker, de rolverdeling had aangegeven, weerklonk melodieuze achttiende eeuwse muziek, ‘Eine kleine Nachtmusik’ van Mozart, om het publiek vast in een ouderwetse sfeer te brengen. Langzaam schoof het

gordijn open, het voetlicht gloeide aan en de drie schijnwerpers, geconstrueerd en bediend door de electriciteitsstaf van de Hobby Club, wierpen een fel-wit licht op het toneel: de woonkamer van de familie Kegge, ‘een schouwspel van de weelderigste pracht, met de grootste achteloosheid gepaard’, waar de student Hildebrand zijn opwachting maakte bij den rijken West-Indiër Kegge, zijn vrouw en zijn dochter Henriëtte. De inrichting van de kamer overtrof aller verwachtingen en menig pronkstuk uit de huiskamers bij de jongens thuis was, nadat de aanvankelijk door de ouders geuite protesten waren overwonnen, naar het schooltoneel verhuisd. Ook de ouderwetse klederdracht was uitstekend getroffen en de toneelkapper had met de hoge kapsels van de dames alle eer van zijn werk.

Hans van Zuilen en zijn lichttechnici, hadden het hogerop gezocht. Bij gebrek aan een balkon in het gymlokaal, hadden ze boven in de stellage van de rekstokken een geïmproviseerde standplaats voor de schijnwerper met een primitieve, maar doeltreffende zitbank voor den lichtmachinist gemaakt. Zo zat Hans rechts boven in de feestzaal, vijf meter boven de begane grond, te puffen achter de electrische kachel, die de booglamp vormde. Wat waren de jongens trots op hun booglampprojector: hoge-intensiteits-koolstaven, die tijdens het opbranden met een wormwielmechanisme, naar elkaar toe gedraaid konden worden, een verschuifbare holle spiegel, waarmee de lichtbundel versmald of verbreed kon worden en vóór de eigenlijke schijnwerper achter elkaar twee draaibare schijven, elk met drie sectoren van verschillend gekleurd glas, en een open sector, waarmee je alle kleuren van de regenboog kon verkrijgen. Bij het toneelstuk was alleen wit licht nodig, zodat Hans al zijn aandacht kon besteden aan een rustig doorbranden van de lichtboog tussen de twee koolspitsen.

Hij had daar een aardige plaats, zo vlak bij het plafond. Onder hem de honderden hoofden der toeschouwers, schuin voor hem het toneel, dat in vogelvlucht een alleraardigste aanblik bood. Op gelijke hoogte, maar aan de linker kant van de zaal zat zijn collega met de tweede Hobby-Club-projector, terwijl de derde op zij van het toneel was opgesteld. Deze zorgde voor een felle zijdelingse belichting, waardoor een sterk perspectief ontstond en de acteurs en requisieten goed los kwamen van het décor.

Het toneelstuk was werkelijk alleraardigst en de jonge acteurs en actrices, allen leerlingen van de H.B.S., kweten

zich uitmuntend van hun taak. De muzikale begeleiding, een idee van Leo, kwam uitstekend tot haar recht zonder afbreuk te doen aan het toneelspel zelve. Behalve van ‘Eine kleine Nachtmusik’ werd gebruik gemaakt van de Holberg-suite ‘in oude stijl’ van Grieg.

De rol van Suze Noiret werd gespeeld door één van de knapste en aardigste meisjes van de school, Lous de Haan, die, van nature met een zacht, innemend en beschaafd karakter begiftigd, zonder moeite en op hoogst ongedwongen wijze de sympathieke juffrouw Noiret uitbeeldde. Het fijne proza en de gezonde humor van Hildebrands meesterwerk, waren in deze toneelbewerking goed behouden gebleven. Het publiek volgde met de grootste belangstelling de verwikkelingen, waarin de student Hildebrand beland was en lachte van harte om de grappige verhalen van Barend, den knecht van den bloemist. Het verguld-avondje vormde wel het hoogtepunt van het eerste deel van het stuk en de bezoekers smulden van het op 't vergulden volgende pandverbeuren, waarbij het bekende spelletje ‘alle vogels vliegen’ werd gespeeld. Was het niet om er jaloers op te worden, die jongen, die om zijn pand terug te krijgen, Suze Noiret een kus moest geven?

Na het derde bedrijf werd een pauze van tien minuten gehouden, waarin snel alle voorbereidingen werden getroffen voor het ballet, dat aan de opvoering van het vierde en vijfde bedrijf van de familie Kegge vooraf zou gaan. Uit de meisjeskleedkamer kwamen steeds opgewondener en opgetogener kreetjes, hetgeen Leo toeschreef aan de mooie toiletjes, die de meisjes natuurlijk van elkaar aan 't bewonderen waren. Hij moest zo dadelijk weer omroepen en dronk wat water om geen droge keel te krijgen. Op het toneel werd het décor in gereedheid gebracht en rrrrrring, daar ging het belletje.

Poldervaart zette ‘Stille nacht, heilige nacht’ op, om er de Kerststemming in te krijgen, daardoorheen mengde hij een wals van Tsjaikowski en even later sprak de stem van Leo door de luidsprekers:

- Het was Kerstavond bij een deftige familie in St. Petersburg. De twee kinderen, Frits en Clara, zaten met hun ouders en familieleden om de rijk-getooide Kerstboom, waarin tientallen kaarsjes brandden. De kinderen werden overladen met geschenken en daarbij was een grote, prachtig-uitgevoerde notenkraker, die vooral bij Clara in de smaak viel. 's Nachts lag het kleine meisje nog uren lang wakker en dacht ze aan die prachtige notenkraker, die soms net een mens geleek.

Plotseling hoorde ze een zacht gepiep en even later stond voor haar bed een grote muis. Ze hoefde daarvoor helemaal niet te schrikken, want de muis was heel vriendelijk en nodigde haar uit om mee te gaan naar het land van koning Notenkraker. Zo gezegd, zo gedaan en Clara ging mee naar het land van Koning Notenkraker, hand in hand met de muis, die een dienaar was van den doorluchtigen vorst....

Hierbij zwelde Tsjaikowski's prachtige ‘Casse Noisette’ oftewel Notenkrakerssuite aan tot volle sterkte, het zaallicht, dat tot nog toe zwak gebrand had, doofde geheel uit, een schijnwerper priemde een dunne lichtbundel door de zaal en langs de rand van het toneel liepen hand in hand Clara, die een elegante ouderwetse pyama met veel kant droeg, en de afgezant van koning Notenkraker, de in officiers-uniform geklede muis. Het gordijn schoof open en daar troonde midden op het toneel zijne majesteit Koning Notenkraker, gekleed in een reusachtige, kartonnen notenkraker, getooid met een krullende snorrebaard en een schitterende kroon op het doorluchtige hoofd.

De Ouverture was afgelopen en toen de kleine mars begon, stapten zes muizen, meisjes met bordpapieren muizenkoppen op, het toneel op en hielden een keurige en kleurige parade voor hun vorst. Hierbij kwamen de lichtmachinisten pas goed in actie en draaiden in overeenstemming met de muziek met de kleurenschijven, waardoor de kleuren op het toneel steeds veranderden. Dan was het rood, dat eerst overging in oranje en dan in geel, even later, als de muziek weer een wending had genomen, groen en diepblauw. Het wisselen der kleuren en de samenwerking tussen de schijnwerpers waren zorgvuldig ingestudeerd. De derde schijnwerper, opzij van het toneel, gaf steeds een complementaire kleur, zodat, wanneer een scène van voren blauw belicht werd, van opzij geel licht viel, hetgeen de blauwe figuren een goud-gele rand gaf.

Het werd een sprookjesachtige vertoning, vooral toen met de ‘danse de la fée dragée’, de dans van de suikerfee, het eigenlijke dans-gedeelte van het ballet begon. Clara, haar begeleider en de geuniformde muizen hadden zich aan weerskanten van de koning opgesteld en daar danste met bevallige passen de suikerfee het toneel op, begeleid door de fondante, als van zilveren klokjes afkomstige klanken van de celesta. De suikerfee was gekleed in rose tulle en droeg op haar hoofd een wit gazen mutsje in de vorm van een suikerbrood. Zij danste, dat het een lust voor de ogen was, soms als

een vallend blad ronddwarrelend over het toneel, dan weer sierlijk zwevend als een libel.

De muziek, gespeeld door het Philadelphia Symphony Orchestra onder leiding van Leopold Stokowski, kwam door de goede kwaliteit van de versterker en door een juiste opstelling van beide luidsprekers, volmaakt tot haar recht. Opvallend groot was de invloed van de contrast-expansie-schakeling, die de 'vlakke' gramofoonmuziek haar natuurlijke diepte teruggaf. De jongens van de omroepstaf misten door hun werkzaamheden natuurlijk het mooie schouwspel, maar dit werd hun ruimschoots vergoed door het voldoening-gevende besef, dat op hun muziek gedanst werd en dat daarvan het publiek zo genoot.

De korte dansen wisselden elkaar af: de Chinese dans was allergrappigst met de drie kleine Chineesjes, in kimono gekleed en voorzien van spleetoogjes en pruiken met staarten, die op koddige wijze rondhuppelden, diepe buiginkjes maakten en de danskunst uitstekend bleken te beheersen; de zoete, melancholieke Arabische dans was vol van exotische Oosterse schoonheid; de Russische dans, de Trepak, was als een wervelwind en vliegensvlug draaiden de voeten van het als Russische boerinnetje verklede danseresje over de houten vloer. Daarna kwam de mooiste melodie van de suite, de 'danse des mirlitons', die zelfs den meest verstokten jazz-enthousiast tot betere muzikale gevoelens bracht.

Het derde en laatste deel van het ballet was de beroemde Bloemenwals, welke op de klassieke wijze gedanst werd door meisjes, die geheel in tulle gekleed waren. De harpgeluiden klaterden door de zaal en de danseresjes bewogen zich met grote, zwevende passen op de drie-kwarts maat van de wals in het rond. Veertjes leken ze, voortbewogen door beurtelings stijgende en dalende luchtstromen. Het was alsof de zwaartekracht was opgeheven, zo gracieus waren ze. Luchtig dwarrelde het tulle om hun ranke figuurtjes, die draaiden en neigden op de maat van de meeslepende walsmelodie. De feeërieke, slechts uiterst langzaam veranderende kleuren, de bevallige danspassen van de door de muziek voortbewogen nymfjes en de volmaakte harmonie der klanken leverden zulk een betoverend geheel op, dat de toeschouwers na afloop minutenlang onafgebroken applaudisseerden.

Tijdens het toneelstuk en het ballet had Taco de zaal verscheidene malen aan het schrikken gemaakt, doordat hij met bliksemlicht foto's had genomen. Bij het erfstuk van zijn neef

den persfotograaf hoorde een met de sluiter van de Leicacamera gesynchroniseerde ‘flashlight’-lamp en bij belangrijke gelegenheden placht Taco zijn zakken vol te proppen met de kleine en handige Philips bliksemlicht-lampjes. Daarmee kon hij dan onder alle licht-omstandigheden actiefoto's en momentopnamen maken en dat had hij ook nu gedaan. De snelle Kodak super-XX-film, waarmee zijn camera was geladen, had hem in staat gesteld zelfs de snelle danspassen op het celluloid vast te leggen.

Na een korte pauze volgde het tweede deel van ‘de familie Kegge’, dat met uitzondering van één klein incident even vlot verliep als het eerste deel. In het vierde bedrijf trok een acteur tijdens een vrij heftige woordenwisseling aan zijn baard, waardoor het elastiekje, dat de baard vasthield, sprong. De acteur riep ‘Au!!!’ en het baardje beschreef een parabool door de zaal. Bijna had het publiek ‘bis!’ geroepen, zo verrukt was het over dit komisch voorval. Een ware lach-orkaan ontstond, toen een toeschouwer, die het baardje handig had opgevangen, het terugwierp en de acteur in zijn verbouwereerdheid vergat het op te vangen, zodat een actrice het voor hem moest oprapen. Toen eindelijk de baard weer ‘hing’, kon de woordenwisseling worden voortgezet.

Na het stuk, na de bloemen en het applaus volgde twintig minuten pauze om de bezoekers wat op adem te laten komen. Ten behoeve van den inwendigen mens was een buffet ingericht en ook hier was het weer Leo, die reclame voor de zaak moest maken: voor de microfoon prees hij de met vlees en kaas belegde broodjes, de gevulde koeken, de limonade en de thee aan, alsof hij nooit anders had gedaan. Toen het publiek voldoende overtuigd was van het feit dat het nergens in 't heelal lekkerder en goedkoper kon eten dan in de O.N.A.-cafetaria, ging hij voor zichzelf en voor de andere leden van de omroepstaf de gratis-consumptie-bonnen-voor-medewerkers inwisselen.

De Hobby Club maakte van de pauze gebruik om eens extra hard aan de slag te gaan. Het nu volgende gedeelte van het programma zou geheel door haar verzorgd worden en dat vereiste nogal wat technische voorbereidingen. Tot nog toe was alles perfect gegaan, maar de vuurproef kwam nog: het synchroon draaien van de propagandafilm, dat, zoals bij het proefdraaien was gebleken, verre van eenvoudig was. Fred had van zijn tandarts - die meer belangstelling voor de tanden van zijn filmcamera- en projector had dan voor het gebit van

zijn patiënten, - een zeer krachtige projector geleend, de Paillard Bolex met een 750 watt lamp, die zowel voor 8 en 9½ mm als voor 16 mm-film gebruikt kon worden.

Toen op het podium het 2 bij 3 meter metende parelscherm en achter in de zaal de projector waren opgesteld en het publiek door de schoolbel naar de zaal was teruggeroepen, doofde het licht weer uit en zette Leo de pick-up op de eerste, bij de film behorende plaat. Daar daverden de fanfares van ‘Music from the movies’ en op het moment dat de mars begon, startte Fred de projector.

Hoe zou het publiek op hun film reageren? vroegen de jongens van de Hobby Club zich af. Tijdens de voorstelling viel daarvan nog niets te zeggen. De mensen bogen af en toe hun hoofden naar elkaar toe om iets te zeggen, een enkele keer lachte men, maar verder zat het publiek doodstil. Doodstil te genieten, doodstil van spanning? Het publiek zelf wist het wel, alleen de Hobby Club wist 't niet.

De geluidsinstallatie was nu voor de geopende deur tussen de kleedkamer en het gymnastieklokaal geplaatst, omdat Leo op de achterzijde van het projectiedoek moest kunnen zien, wanneer links in het spiegelbeeld het kruisje en het balletje verschenen. Met gespannen aandacht zat hij te wachten.... daar was 't! Werktuigelijk zette zijn rechterhand de tweede pick-up op de buitenste groef van de tweede plaat, nog vijf, nog vier, nog drie seconden.... daar was het balletje en op dat moment duwde Leo de pick-up naar rechts. De synchronisatie van de eerste plaat was niet volmaakt geweest, waarschijnlijk doordat de Paillard iets minder snel startte dan Freds Kodak-projector, maar de vertraging was zo gering geweest, dat het publiek het waarschijnlijk niet eens had opgemerkt. Nu echter pasten beeld en geluid volkomen bij elkaar en daar was Leo heel blij om. Hij wist, hoe Fred in zijn blijdschap zou delen. Typisch idee toch, dat hij en Fred wel 20 meter van elkaar af zaten, elkaar niet eens konden zien en niet met elkaar konden spreken en dat er toch contact tussen hun tweeën was. Hij, Leo, draaide het geluid, Fred draaide de film, samen draaiden ze een sprekende film. De band van vriendschap had vandaag de vorm van een as aangenomen, een as, die gramofoon en projector synchroon deed draaien.

Een donderend applaus verbrak na het einde van de film de spanning van de Hobby Club. Het publiek had de inhoud van de film en de strekking er van begrepen en toonde dit door luide bijvalsbetuigingen. Of ze wilden of niet, ze moesten het

toneel op, de jongens en de meisjes, die de film gemaakt en gespeeld hadden. Met verheugde gezichten en wat verlegen buigend nam de Hobby Club de ovaties in ontvangst, gelukkig en tevreden, omdat dit haar eerste openbare succes was. ‘Waar is Annie?’ riepen enkele stemmen uit het publiek, dat, zoals de bedoeling van de club was geweest, anonieme spelers had gezien en dus niet de namen van de acteurs kende. ‘Ja, waar is Joosje??’ riepen enkele jongens van de Hobby Club, die door de drukte van de Kerstfuif helemaal niet meer aan Joosje hadden gedacht. ‘Ja, waar is Joosje???’ riep nu in spreekkoor de zaal, die dat lieve, leuke actricetje wel eens in werkelijkheid wilde zien. ‘Waar zit ze toch, ons Joosje’ vroeg de Hobby Club zich af. ‘We hebben haar vanavond nog niet gezien!’ ‘Joosje, waar is Joosje?’ vroeg iedereen zich nu af.

Juist wilden Fred en Leo uitleggen, waarom Joosje er niet was, wilden ze vertellen dat Joosjes peettante op 28 December jarig was, dat Joosje onder geen enkele omstandigheid op het verjaardagsdinertje mocht ontbreken en dat ze pas tegen een uur of elf kon komen, toen achter hen, van de deur van het gymnastieklokaal, een stem zei:

- 't Spijt me.... ik ben laat, maar....

‘Waar is Joosje?’ galmden nog enkele stemmen uit de zaal.

- ....ik ben Joosje.

En Fred vertolkte ditmaal niet alleen de gevoelens van de Hobby Club, maar van een hele zaal vol mensen, toen hij zei:

- Waarom zou het je spijten.... dat je Joosje bent....? Ons spijt 't helemaal niet.... en het publiek ook niet, kijk maar!

Terwijl het publiek met donderende toejuichingen de charmante speelster van de vrouwelijke hoofdrol in de film begroette, werd het de Hobby Club even vreemd te moede. Joosjes eigenaardige intrede in de Hobby Club had zich herhaald, weer had ze op zo dubbelzinnige wijze haar verontschuldiging gemaakt door te zeggen: ‘'t Spijt me.... ik ben laat, maar.... ik ben Joosje’, alleen had ze nu meer de nadruk op het tweede ‘ik’ gelegd, omdat het publiek ‘Waar is Joosje? had geroepen. Was het wonderlijk toeval, deze herhaling, of was het opzet geweest van de dochter van een toneelspeelster? Hoe dan ook, dit was weer echt iets voor Joosje!

- Wat heb je daar bij je? vroeg Hans van Zuilen, terwijl hij op een groot pak wees, dat Joosje onder haar arm droeg.

- Meneer, zei Joosje. Herinnert gij u de prijsvraag van de

Hobby Club voor de aardigste attractie voor de Kerstfuif? Zo ja, dan weet gij genoeg!

En inderdaad wisten de jongens van de Hobby Club nu genoeg. Joosje gaf het pak aan Poldervaart, die er mee de jongenskleedkamer binnenging, en verdween zelf in de kleedkamer van de meisjes.

Nu de rust in de zaal was teruggekeerd, beklom de directeur het podium en in een korte, maar pakkende speech bedankte hij de Hobby Club voor de vertoning van wat hij ‘een door en door interessante, goed gespeelde en technisch uitstekend afgewerkte film’ noemde. Hij verklaarde, dat hij een voorstander was van jeugdverenigingen als de Hobby Club en vroeg Leo, of deze als voorzitter het publiek in 't kort misschien nog wat van deze ‘veel-belovende instelling’ wilde vertellen.

Leo maakte van deze gelegenheid maar al te graag gebruik om met een overtuigend stuk propaganda voor de dag te komen. Het was niet zijn doel om leden te winnen, maar om het publiek de grote Idee bij te brengen en daardoor morele en eventueel financiële steun te verkrijgen. Hij vertelde uitvoerig over de grootse toekomstplannen en verzocht den aanwezigen het streven van de Hobby Club te steunen door donateur te worden of de clubkrant te kopen. Het slot van zijn betoog was een warm pleidooi voor het georganiseerd beoefenen van hobbies en een dringend verzoek aan de ouders om een leerzame liefhebberij, die spontaan uit het verlangen van hun kinderen was ontstaan en gegroeid, om die niet te remmen of te onderdrukken, maar, zolang het schoolwerk er niet onder leed, te steunen en aan te moedigen.

Leo's openhartige en uit eerlijk idealisme voortgekomen uiteenzetting werd door de aanwezigen zeer gewaardeerd en toen na afloop de jongens van de Hobby Club met stapels HOBBY rondgingen, was er bijna niemand, die niet kocht. Met opzet had Dick de verschijning van het tweede nummer uitgesteld tot de Kerstfuif en ook had hij nog 200 exemplaren van het eerste nummer laten afdrukken, omdat daarin uitvoerig het ontstaan, wezen en doel van de Hobby Club werden beschreven.

Het tweede nummer van HOBBY was zeer geslaagd. Het opende met een artikel van Leo, dat ontleend was aan de grote rede, die hij op de vergadering in het begin van December had gehouden. Daarop volgde een boeiende reportage van het opnemen van de film, die geïllustreerd was met foto-opnamen uit de film. Een halve pagina was gewijd aan de a.s. excursie,

waarin een korte beschrijving werd gegeven van het Philips-bedrijf, van Radio Kootwijk en van de omroep in Hilversum. De foto's bij dit artikel waren afdrukken van cliché's, die Dick van het het Algemeen Handelsblad had mogen lenen. De directeur van de H.B.S., Dr. IJpma, had een korte aanbeveling geschreven, die omringd door een fijn kader, midden op pagina drie prijkte.

De leiders van de diverse afdelingen hadden natuurlijk weer voor een kort en bondig verslag van hun werkzaamheden over de afgelopen maand gezorgd. Bijzonder belangwekkend en in zekere mate ook indrukwekkend was een volledig schema van de na-synchronisatie-installatie, waarin geen enkel detail was weggelaten. Het werkprogramma van de komende maand en een technische puzzle met prijsvraag stonden op de vijfde pagina.

Joosje en Hanna hadden samen een artikel in elkaar gedraaid, een gesprek tussen twee meisjes, die samen een bezoek aan de Hobby Club hadden gebracht en in kleuren en geuren napraatten over wat ze daar allemaal beleefd hadden. Er stonden tal van dingen in, die de jongens van hun eigen club nog niet eens wisten, maar die de meisjes met hun fijn-ontwikkelde vrouwelijke intuïtie hadden opgemerkt en onder woorden hadden weten te brengen. Het oordeel van de meisjes was vaak zeer ‘raak’ en bovendien buitengewoon geestig geformuleerd. Heel mooi waren de illustraties bij dit artikel: tekeningen, die Joosje in de Hobby Club van de knutselende jongens had gemaakt.

Mijnheer Verburg had gezorgd voor een bloemlezing van blunders uit natuurkunde-proefwerken, die een humoristisch inzicht gaf in de wonderlijke manier van denken in het vaak zo verwarde brein der H.B.S.-leerlingen. De clubleden hadden ditmaal een druk gebruik gemaakt van de advertentierubriek. Hockey-schaatsen, mondharmonica's, stoommachines, postzegelalbums, koffergramofoons, modelvliegtuigen en boeken, van alles werd er gevraagd en aangeboden.

HOBBY bevatte vijf hoogst interessante technische artikelen: één van de hand van Poldervaart over moderne fijnraster-televisie, een beschouwing van Taco over stereofotografie met een aanvulling van Fred over stereofilm, een uiteenzetting van Max Veerman over radio-peiling en blind-vliegen van vliegtuigen, een artikel van Hans van Zuilen over hoogspanningsgeneratoren, dat hij ontleend had aan Philips Technisch Tijdschrift en een bijdrage van Tjark, die in 't kort de

gefractionneerde destillatie van aardolie en het bereiden van benzine, smeerolie, paraffine, asfalt en stookolie behandelde.

Niet alleen de inhoud van HOBBY, maar ook de verkoop er van was bijzonder geslaagd. Na een kwartier hadden de jongens van het eerste en tweede nummer samen 382 exemplaren verkocht. Menigeen had voor een neefje of vrindje ook een exemplaar gekocht, terwijl de meeste mensen in plaats van 15 cent per nummer een kwartje of zelfs twee kwartjes hadden betaald. De penningmeester straalde dan ook van genoegen, toen de jongens het geld bij hem kwamen afdragen. Het bleek, dat de verkoop van HOBBY in een kwartier *f* 95.85 had opgeleverd. Zo rijk was de Hobby Club nog nooit geweest. Hoeveel plannen zouden door dit bedrag niet verwezenlijkt kunnen worden! De jongens van de Hobby Club waren wild van blijdschap; de penningmeester van de schoolvereniging trok een zuur gezicht en was kennelijk jaloers.

Als laatste nummer voor het bal stond op het feestprogramma vermeld: ‘Wereldpremière van het Wonder van de.... Pop’. Toen het zaallicht weer gedoofd was, de booglampprojectors weer waren aangeflitst en het gordijn openschoof, zagen de toeschouwers tot hun grote verrassing Joosje op het toneel, gekleed als een snoeperig klein meisje met vlechtjes en een grote strik in 't haar. Op haar arm droeg ze een pop en naast haar stond een met rose zij bekleed wiegje. De pop was een klein boerinnetje, in Brabantse klederdracht met een grote witte muts op. Joosje had samen met Hanna een pop uit haar kinderjaren van door henzelf uit oude lappen genaaide kleertjes voorzien en daarna hadden ze de pop aan de technische handen van de Hobby Club toevertrouwd. Deze had de pop een kleine schedeloperatie laten ondergaan en het resultaat daarvan was, zoals dadelijk zou blijken, verrassend geweest.

Nadat ze het popje enige tijd in haar armen gewiegd had, zei Joosje:

- M'n lief popje! Dat jij niet kunt spreken, dat jij niet kunt babbelen, zoals de meisjes op school. Dan zou je me kunnen vertellen, waarom je mooie, heldere oogjes soms zo treurig kijken. Hoe jammer toch, dat jij niet kunt praten.

Het publiek was onuitputtelijk verbaasd, toen het uit de mond van het popje een fijn stemmetje hoorde zeggen:

- Moâr lief moederke, da' alted zo goe' veur mèn is, ik kan ummers goe' prôate!

- Droom ik nou, of is het heus waar? vroeg Joosje zich

af, terwijl ze zich ter contrôle in haar arm kneep. - Neen, ik ben klaar wakker, dus.... is 't waar, dat jij spreekt, mijn lieveling!

- Bèja, 't is acht wôar, da'k kan proâte en singe as imes anders. Alleen kan 'k nie zo goe' hollans proâte umda'k ut 't land van Broâbant kom.

- Maar hoe ben je dan hier in Amsterdam gekomen, mijn poppekind? vroeg Joosje in tedere ontroering.

- Da zak oe vertelle, lief moederke. Doâr wier'k geborre op een klaan boerderijke in de Peel. Umda'k dik so stout waer, hè Sintrekloâs me meegenomme noâr Spaanje, toen 'k vèf joâre waar.

- En hoe ben je toen weer teruggekomen? vroeg Joosje met spanning.

- Da za'k oe zegge. Dôar in Spaanje wier 'k noâ een welleke een zuud durske en 't aandre joâr moo'k wir mee noâr ons boerderijke. Moâr toen we doâr kwame, wier 'k gewôar, da' onze voâder en ons moeder dood gegoân ware.

- Ach, mijn arme kleine! zei Joosje, terwijl ze het popje troostend streelde.

- Toen hè' Sinterkloâs men meegenomme op z'n perd, over de doâke en bè' ennen hogen schorsteen zin-ie: ‘Hier wont en lief moederke veur oe en da' woârde gij, m'n lief moederke. Ik ben zo blij mè' oe. Za'k 'n skon lieke veur oe zinge?

- Nou en wat graag! zei Joosje, blij dat het popje zo veel van haar hield. Terwijl ze het zachtjes op en neer wiegde, zong het poppenkind met een fijn stemmetje een Brabants kerstliedje. Toen het uitgezongen was, knuffelde Joosje haar kleine nog eens en zei:

- En nu moet je naar je bedje en zoet gaan slapen, hoor! Het is eigenlijk al veel te laat voor je geworden.

Joosje zong met haar lieve-jongemeisjesstem ‘Slaap, kindje, slaap’, gaf het nog een nachtzoentje en toen schoof het gordijn weer dicht, doofden de projectors en ging het zaallicht weer aan.

Het publiek was opgetogen, niet alleen om het leuke, gevoelige spel en aardige voordracht van Joosje en ook niet alleen om het grappige boerinneke met 't sappige Brabantse dialect, maar in hoofdzaak om het nog nooit vertoonde wonder van een pop, die spreken kon zonder dat daaraan een buikspreker te pas kwam.

- Zeg, hoe zit dat eigenlijk met die pop? vroeg de voor-

zitter van de schoolvereniging, die er 't zijne van wilde weten, aan Leo.

- Oh, vraag dat maar aan Joosje, die weet er alles van, die heeft het bedacht! antwoordde Leo, die geen tijd had doordat hij voorbereidingen voor het bal moest treffen. Er waren ook nog verscheidene anderen, die tekst en uitleg van de wonderpop wilden hebben en samen gingen ze naar Joosje. Deze haalde van het poppenhoofd de Brabantse muts af en toen zagen de belangstellenden dat een kapje van het hoofd was afgesneden en in het gat een kleine luidspreker, een zgn. babyluidspreker met een conusdiameter van drie inch, ongeveer 7½ centimeter gemonteerd was. Aan de pop zat een heel dun snoertje en dat leidde via Joosjes mouw naar een microfoon in de kleedkamer-omroepstudio, waar Hanna, die van geboorte Brabantse was, namens het popje had gesproken en gezongen. Joosje wilde zich er niet over uitlaten, hoe precies de verbinding tussen haar en de microfoon tot stand was gekomen, maar men vermoedde, dat dit een lang, dun en nauwelijks zichtbaar snoer was geweest.

In de zaal werden inmiddels de stoelen en banken aan de kant geschoven, zodat het midden van het lokaal vrij kwam voor het dansen. Op het vrijgekomen gedeelte van de vloer werd talkpoeder gestrooid om het gladder te maken. De jongens, die de schijnwerpers moesten bedienen, klommen weer naar boven en richtten de stralenbundels van de booglampen op de dansvloer. Ook Leo, Dick, Poldervaart en Wijngaart bezetten weer hun post en begonnen met het draaien van een pittige mars, de melodie, waarop altijd het schoollied werd gezongen. Leo kondigde de polonaise aan en verzocht den directeur en zijn vrouw de stoet te openen. De andere aanwezigen sloten zich daar achter aan en weldra marcheerde een lange stoet van mensen door de zaal, voorafgegaan door een in rok geklede H.B.S.-er, die als dansmeester fungeerde.

Toen de wandeltocht door het hele schoolgebouw begon, kon de geluidsstaf de versterker eens flink opendraaien. Ook in de gangen was nu de muziek duidelijk hoorbaar; in het gymnastiek-lokaal was het een lawaai dat horen en zien je verging, maar de jongens genoten er van, al vreesden ze af en toe dat met een doffe knal de conus uit één van de luidsprekers zou springen.

Na de polonaise vertelde Dick, die voor de microfoon op het podium als conférencier optrad, den aanwezigen, dat zij nu

geen reis door de school, maar een reis om de wereld gingen maken.

- Kent U het boek van Arthur van Schendel, ‘De wereld een dansfeest’? vroeg Dick. Welnu, we zullen het U niet voorlezen, maar we zullen het U toch laten horen, we zullen het U laten dansen, door de ganse wereld! Daar gaan we!!

Met zware, eerst langzame en daarna steeds snellere sis- en stampgeluiden, suizend en gonzend, met stampende cylinders en ratelende wielen trok de Oriënt-express met Sidney Torch als machinist de met feestgangers volgeladen trein de wereld in. ‘Sous les toîts de Paris’ en men kon beginnen met dansen. ‘Lady of Spain’ voor Spanje, ‘Chiribiribin’ voor Italië, ‘Wiener Blut’ voor Oostenrijk, ‘Tokajer’ voor Hongarije, ‘The Wolga-boatsman’ voor Rusland, ‘The sheik of Araby’ voor Arabië.... de ene plaat na de andere met steeds de Oriënt Express als overgang voerde de reizigers langs een wat ongewone route naar het oosten. Nu ging de trip met ‘Caravan’ dwars door de woestijnen en oerwouden van Afrika naar het land van ‘Sarie Marijs’ en vandaar via Brits Indië met ‘Indian love call’ naar ‘Chinatown’, hoewel met die naam eigenlijk de Chinezenwijk in New York bedoeld werd. Dick, die telkens met een kort, pakkend zinnetje het land van aankomst karakteriseerde, bootste nu het zware, melancholieke fluiten van een schip na en weldra weerklonken de Krontjong-klanken van ‘Nina Bobo’: Indië.

Het werd een echte reis om de wereld, niet in 80 dagen, maar binnen een half uur. Met ‘Honolulu Blues’ en ‘Sweet Hawaï’ werd even aangelegd in de Stille Oceaan, die vanwege de feeststemming allesbehalve stil was en via een Argentijnse tango en een Cubaanse rumba dansten de mensen naar Noord-Amerika: ‘Arkansas Blues’ en ‘Midnight in Harlem’. Met de mars ‘London Bridge’ en ‘By the side of the Zuiderzee’ werd de tienduizenden kilometers lange aaneenschakeling van foxtrots, walsen, marsen, slowfoxes, tango's en rumba's besloten. Het publiek, dat heerlijk gedanst had, bedankte met een luid applaus.

Voor het middernachtelijk uur, de tijd waarop spoken en geesten zich bij voorkeur vertonen, kondigde het feestprogramma het optreden van den ‘groten en mysterieuzen Arabischen fakir en helderziende Ben Hobbiman’ aan. Tevens vermeldde het programma, dat diegene, die het mysterie vermocht te onthullen als prijs een gratis gramofoon-opname

van zichzelf kreeg. Nu het bijna 12 uur was, zat het publiek met spanning op het grote gebeuren te wachten.

Enkele minuten voor twaalf begon door de luidsprekers een klok te tikken, tergend langzaam, maar dat verhoogde juist de spanning. Toen dreunden twaalf zware slagen en nog vóór de laatste slag was uitgegalmd, doofde plotseling het zaallicht en werd het pikdonker. Een angst-aanjagende muziek zette in, passages uit de vermaarde 'Danse macabre' van Camile Saint Saëns: een lugubere dodenmuziek met een krassende viool en rammelende knekels. Af en toe loeide en gierde een woedende stormwind door de zaal en nog steeds bleef het duister, kon men geen hand voor ogen zien. Toen opeens flitste met een knallende donderslag een verblindende bliksemschicht door de zaal naar het toneel, waar een geel-groene vlam omhoogsloeg. En bij het naargeestig flakkerend licht daarvan werd een tot op 't gebeente uitgemergeld lijk, het skelet van een mens zichtbaar....

Een koude rilling voer door de toeschouwers: het skelet bewoog alsof er leven in kwam, het kromde de rechter arm.... Knarsend hief het de armen omhoog, boog het de weerzinwekkende doodskop achterover, opende het de benige mond, stond het met wijd-uitgestrekte armen en open-gesperde kaken.... slaakte het een akelige, rauwe gil, die de aanwezigen door het hart sneed.... en op hetzelfde moment warrelden dof-rommelend uit de vlam dikke rookwolken omhoog, die het skelet aan de ogen van de toeschouwers onttrokken. Het gerommel nam steeds in kracht toe, zwol aan tot een luid gedonder, een dichte rookkolom steeg op.... een daverende donderslag, de rook sloeg plotseling weg en daar stond met wijd-uitgestrekte armen en met grote, glinsterende ogen een mens: door de loutering van het vuur was uit het dorre geraamte een mens van vlees en bloed verrezen.

Het was een indrukwekkende gestalte, een man gekleed in een statig Oosters gewaad met op de fascinerende kop een grote, witte tulband, waarop één enkele diamant flonkerde. De fakir, want dat was 't, bracht de armen omlaag, kruiste ze over zijn borst en sprak met een zware trillende stem, een stem die uit het graf scheen te komen: 'Salem aleikum....!' (Vrede zij over U).

Een zucht van verlichting ging door de zaal, toen nu de schijnwerpers aanvlamden en de conférencier op het toneel trad:

- Geachte dames en heren! Het is ons een grote eer U te

presenteren 's werelds grootsten fakir en telepaat, het beroemde, helderziende spiritistisch medium: BEN HOBBIMAN!!!

Nadat schetterende fanfares deze plechtige aankondiging nog eens extra onderstreept hadden, vertelde Dick, die de conférencier was, dat Ben Hobbiman (Ik ben ook een hobbyman, dacht hij bij zichzelf) dat deze zijn helderziende gaven op de volgende wijze zou tonen. Tien willekeurige personen uit de zaal, die de aanwezigen zelf moesten uitzoeken, zouden Ben Hobbiman uit de zaal leiden en met hem ver genoeg de school doorlopen om er zeker van te zijn, dat hij geen enkel geluid uit het gymnastieklokaal zou kunnen opvangen. Onderdehand moest het in de zaal achtergebleven publiek enige opdrachten opnoemen, die Ben Hobbiman na terugkomst in de zaal moest uitvoeren. Zijn tien geleiders moesten er voortdurend voor waken, dat hij met niemand contact had, dat hem geen enkel briefje werd overhandigd, dat niemand hem iets meedeelde, kortom: dat niets van wat in de zaal besproken was aan hem verraden zou kunnen worden. En of het geachte publiek nu maar tien personen als geleiders wilde aanwijzen.

Dat was gauw genoeg gebeurd: drie vaders, twee moeders, een leraar, drie jongens en een meisje zouden meegaan. Het publiek begreep, dat hier niets achter kon zitten, dat zij die meegingen ook elkaar zouden controleren, dat ze op generlei wijze ingelicht waren of in het complot zaten. Toen het elftal, Ben Hobbiman en zijn 10 bewakers, ver genoeg verwijderd was, verzonnen de mensen in de zaal een serie ingewikkelde opdrachten, die door Dick nog even overzichtelijk gecombineerd werden:

- Ja, dames en heren, nu is 't genoeg, anders duurt 't te lang. Ben Hobbiman moet dus eerst naar die mevrouw met de rode jurk toe gaan, haar tasje openmaken, daaruit een potloodje halen, dan naar dien mijnheer met dat strikdasje gaan, uit diens linker binnenzak een zakagenda halen, op de voorlaatste pagina daarvan vijf potlood-kruisjes zetten, dan de agenda teruggeven en het potlood terugbrengen, vervolgens twee maal in zijn handen klappen en ‘haha!’ roepen. Dan gaat hij naar dat meisje met vlechtjes, legt een strik in de vlechtjes, den jongen, die naast haar zit, geeft hij een klap op zijn wang ten slotte gaat hij naar den directeur, haalt een bankbiljet van tien gulden uit diens portefeuille en overhandigt dit aan den penningmeester van de Hobby Club. Bravo!
- Wie is die penningmeester? riep het publiek.
- Ben Hobbiman is immers helderziende! antwoordde Dick

ad rem, dat weet hij wel!! En als de gymnastiekleraar voor de deur nu even op zijn fluitje wil blazen, opdat het elftal weet dat het terug kan komen.... Nu goed opletten, dames en heren, dat niemand geheime tekens of wat ook aan Ben Hobbiman geeft.

Onder doodse stilte kwam Ben Hobbiman met zijn bewakers de zaal binnen en betrad het podium, waar hij ten tweeden male een diepe buiging maakte. Zijn lijfwacht bleef bij hem staan en verloor hem geen ogenblik uit 't oog. Ook de toeschouwers letten scherp op, niet alleen op hem, maar ook op elkaar. Alle mensen wantrouwden elkaar en waren op hun quivive.

Ben Hobbiman bleef bijna drie minuten lang roerloos staan, de armen gekruist over zijn borst. Hij was in diepe concentratie: zijn scherpe, doordringende ogen staarden in het oneindige....

Plotseling slaakte hij een diepe zucht, knipperde met zijn ogen alsof hij uit een diepe droom ontwaakte, daalde het podium af en liep met lange, langzame passen naar de dame met de rode jurk, pakte zonder aarzelen haar tasje, haalde er een potlood uit, ging naar den heer met 't strikdasje, ontfutselde dien zijn zakagenda, tekende op de voorlaatste pagina vijf kruisjes, klapte twee maal plechtig in zijn handen, riep met een stalen gezicht ‘Haha!’, waarbij de zaal in een lach schoot, knoopte de varkensstaartjes van het meisje aan elkaar, gaf den jongen naast haar een wang-vijg, ging naar den directeur, ontdeed dezen als een geroutineerd zakkenroller van zijn portefeuille, viste er een lapje van tien uit en bracht dat aan Hans van Zuilen, den penningmeester en boog bijna tot de grond, toen het publiek losbarstte in wilde toejuichingen. Daarna beklom hij weer het podium.

- Thans verzoek ik het geacht publiek, zei de conférencier, Ben Hobbiman enkele namen van families in Amsterdam met telefoon op te geven, de familienaam en de straatnaam alstublieft. Ben Hobbiman zal U dan na een korte gedachtenconcentratie het bijhorende telefoonnummer opgeven.

- Voskuil, Singel 78! riep een stem uit het publiek.

Ben Hobbiman kruiste weer zijn armen, keek den eigenaar van de stem nog geen halve minuut doordringend aan en zei langzaam:

- Drie.... vijf.... zeuven.... zes.... drie....

- Hoe bestáát 't? riep de stem. 't Is krek juist.

Ook deze proeve van helderziendheid werd door Ben Hobbiman met succes afgelegd: vlugger dan dat je het in een

telefoongids opzocht, noemde hij zonder fouten nog wat andere nummers.

- Maar een nummer in Den Haag mag het niet zijn, hè? spotte iemand in de zaal, die Ben Hobbiman in het nauw wilde drijven.

Met spanning wachtte de zaal op antwoord. De helderziende knikte ‘Jawel’ en Dick zei: ‘Och, waarom niet, noemt U maar op!’

- Van Bemmel in de Javastraat!

- Twee.... vier.... zes.... acht.... drie.... één! zei Ben Hobbiman na een korte gedachtenconcentratie.

‘En in Rotterdam?’ - ‘En in Leeuwarden?’ - - ‘En in West Kapelle?’ riepen nu enkele toeschouwers.

Het publiek stond perplex, want ook ditmaal gaf Ben Hobbiman feilloos het juiste antwoord. De toejuichingen werden steeds luider.

- Ben Hobbiman, zei de conférencier, is niet alleen een groot helderziende, hij is tevens een groot rekenwonder. Ik verzoek U hem enkele vermenigvuldigingen van twee getallen met vier cijfers op te geven. Uit zijn hoofd zal Ben Hobbiman U de juiste uitkomst geven. Misschien willen enkele goede rekenaars in de zaal op papier meerekenen, opdat we kunnen nagaan of de uitkomsten van Ben Hobbiman juist zijn. Mag ik U verzoeken....?

- Negen duizend zevenhonderd acht-en-dertig maal vijf duizend zeshonderd vier-en-twintig! riep één van de aanwezigen.

De wiskundeleraar zette zijn beste beentje voor, toen hij op papier de vermenigvuldiging uitvoerde, maar Ben Hobbiman was hem met de uitkomst voor en zei:

- Vijf.... vier.... zeuven.... zes.... zes.... vijf.... één.... twee! Vier en vijftig millioen zevenhonderd zes-en-zestig duizend vijfhonderd twaalf!!

Even moest men wachten tot de wiskundeleraar uitgerekend was en toen riep deze: ‘Bravo! Het klopt precies!!’ Weer volgde een donderend applaus.

Na nog enkele vermenigvuldigsommen, die Ben Hobbiman zonder fouten uitrekende, verzocht de conférencier het publiek nogmaals tien bewakers uit te zoeken, die Ben Hobbiman de zaal uit moesten leiden. Zodra hij ver genoeg verwijderd was, moesten de mensen van de voorste rijen achter elkaar vijftig namen, woorden, getallen of spreuken opnoemen. Na terugkomst zou Ben Hobbiman deze herhalen. Toen Ben Hobbiman

de zaal verlaten had, sloofden de aanwezigen zich uit om de gekste dingen te verzinnen.

Vijf minuten later stond Ben Hobbiman weer op het toneel en terwijl de conférencier de mensen aanwees, zei Ben Hobbiman met zijn vreemde, trillende stem wat ze gezegd hadden:

- Tom-bo-la.... zeven en veertig elf.... ik laat me geen knollen voor citroenen verkopen (ach, meent U dat? dacht Dick) ....hokus-pokus-pilatus-pas.... een half ons onderonsjes.... vijf ben hobbi-lieden.... foei toch.... dag oom.. tempora mutantur et nos mutamur in illis (wat een opschepper, dacht Dick, om zo met zijn Latijn te pronken).... le-verworst.... koopt en leest Hobby (Bravo! dacht Dick).... zachtjes aan, dan breekt het lijntje niet (hè, wat een ouwe zeur! d.d.)....

Toen nummero vijftig was opgenoemd, keek de conférencier op zijn horloge en zei hij tegen Ben Hobbiman:

- Hoogheid! Het is de hoogste tijd voor U om uit Uw stoffelijk omhulsel te treden en Uw ziel te doen opstijgen naar het eeuwige rijk der doden!!

Ben Hobbiman keek diep bedroefd, schreed enkele passen achterwaarts, zodat hij weer tussen de gordijnen kwam te staan, spreidde zijn armen omhoog, sprak in vervoering: Sa.. lem.... a.... lei....

Op dat moment doofde het zaallicht, klonk een smartelijke gil, een blauw-violette vlam laaide op voor de voeten van den stervenden fakir, onder een rommelende donder stegen weer rookwolken omhoog, Ben Hobbiman werd onzichtbaar en toen de rookontwikkeling verminderde, stond daar koud en naakt zijn dor gebeente. Het schrikwekkende skelet stiet nog een laatste, rochelend gekreun uit en stortte toen kletterend ter aarde. Sombere treurmuziek weerklonk....

Opeens werd het weer licht en gezellig in de zaal, daverde een vrolijke jazz-mop uit de luidsprekers en nadat het publiek stormachtig gejuicht en zijn handen zowat stuk geklapt had, sprong Dick weer het toneel op, vroeg hij kwajongensachtig aan het publiek: ‘Nou, hebben jullie 't al door?’, floot hij het clubfluitje, de Posthoorngalop en riep hij: ‘Hé, Hobbimanneke, kom 's effetjes hier!’

Wat moesten de mensen lachen, toen Poldervaart, want die was 't, half-afgeschminkt op het toneel kwam, weer gekleed als een gewone schooljongen, met een halve snor, met klodders vaseline op zijn gezicht en.... zijn tulband op.

- Hallo dames en heren! zei hij lachend, ik heb een ver-

jongingskuur ondergaan en ben van hobbiman weer een hobby-jongen, een jongen van de Hobby Club geworden. Tussen twee haakjes, hebt U al enig idee hoe we 'm dit gelapt hebben? Want U begrijpt wel, die helderziendheid van mij, dat is maar lariekoek en boerenbedrog, - en wat mijn rekentalent betreft: vraagt U 't den wiskundeleraar maar, ik heb 't voor algebra nog nooit hoger dan een minne 6^- gebracht. U weet, U krijgt een echo in pannekoekvorm, een gramofoonplaat van Uw eigen stem, als U ons geheim verklaart. En daarom: welke truc schuilt er achter het mysterie van den schooljongen, die helderziend is en van den fakir, die een 6^- voor algabra heeft?

'Geef mij maar een kruiswoord-puzzle', dacht het publiek, dat voor een onoplosbaar raadsel stond. Iedereen had overal op gelet en had niets verdachts gezien. Maar hoe ter wereld was het dan mogelijk dat die aap van een jongen wist, wat hij niet kòn weten? Hoe? Hoe? Hoe toch?

- Een heel kleine radio-ontvanger en een zender! riep met een piep-stem een mijnheer, die, naar later bleek, radiohandelaar was.

- 't Spijt me, mijnheer, zei Poldervaart beleefd, maar die zijn daaraan niet te pas gekomen! Als we 't gekund hadden, hadden we 't zeker zo gedaan, want dat zou een prima methode zijn.

Er kwamen nog enkele antwoorden, maar het ene was nog onjuister dan het andere. Eindelijk gaf het publiek het op en wachtte men in spanning op de ontsluiering van het mysterie door den ex-helderziende zelf.

- Ik zal van voren af aan beginnen, zei Poldervaart, dan begrijpt U dat ik eigenlijk niets en dat de Hobby Club alles gedaan heeft. De 'séance' begon met allerlei geluidseffecten; de klok, griezelmuziek, stormgeloei en donderslag zijn alle voor rekening van de geluids-technici van de Hobby Club. De bliksemstraal was een stuk brandend magnesiumband, dat door den lichtjongen in de schijnwerper links boven U werd aangestoken. Niet alleen de bliksemstraal, maar ook het 'louterend' vuur werd geleverd door onze afdeling Scheikunde. 'Margere Hein' oftewel ons dierbaar skelet was welwillend in bruikleen afgestaan door Mammi.... uh, ik bedoel onzen geachte nattehis.... uh, ik bedoel onze lerares in natuurlijke historie. U moet ons maar vergeven, dat we een tikje oneerbiedig met 'm zijn omgesprongen - hij is per slot van rekening toch ook een mens geweest, - en dat we aan zijn armen

en hoofd enkele touwtjes hebben gebonden, zodat hij als een marionet kon bewegen. Misschien hebt U opgemerkt, dat hij tussen de bijna dicht-geschoven gordijnen stond. Op het ogenblik dat hij zijn kaken opensperde en gilde, kwam er zoveel rook uit 't vuur dat U 'm niet meer kon zien. Voor de rook zorgde de afdeling Scheikunde. Magere Hein werd gauw achter het gordijn gezet en ik ging op zijn plaats staan. Toen de rook was weggetrokken, zag U mij.

- Ik werd de zaal uitgeleid en scherp bewaakt, U gaf een serie opdrachten, ik kwam terug, klom met mijn bewakers op het podium, ging midden op het toneel staan en hoorde 'Klik'. Ik zal, ook vanwege de beleefdheid, mijn tulband eens afdoen. Neen, doe geen moeite Dick, de diamant is uit de Hema, kostte maar een kwartje. Ziet U wat ik op heb? Geen borrel, maar een koptelefoon. Nu moet U de onderkant van mijn schoenen eens bekijken. Op de zolen zit een ijzeren plaatje, een 'tap', zoals tap-dancers die gebruiken. Door mijn kleren en kousen lopen twee draden van de koptelefoon naar de 'taps'. Natuurlijk kon U ze straks niet zien en dat was maar goed ook.

- U begrijpt dat in de planken van het podium heel wat spijkers zitten. Dat de koppen van twee daarvan een millimetertje uitstaken en de bijbehorende spijkers via draden met een versterker en microfoon in de kleedkamer verbonden waren, dat wist U niet, hè? Welnu: zodra ik met de 'taps' onder mijn schoenen op de spijkers kwam, hoorde ik 'klik', kwam de verbinding tot stand en verklapte de omroeper, die via een microfoon in de zaal alles gehoord had van wat U had gezegd, mij langs de geheime telefoonlijn welke opdrachten U uitgedacht had. Hij herhaalde zijn boodschap enkele malen en toen deed ik, wat U mij bevolen had, zoals 't trouwens een gehoorzamen jongen betaamt....

- 't Is een feit, ik ken alle telefoonnummers van Amsterdam, U trouwens ook, alleen weten wij geen van beiden welke namen er bij behoren. Omdat ik 't wat te omslachtig vond de telefoongids uit mijn hoofd te leren, hebben we de assistentie van een telefoniste gevraagd. We kenden er eentje ziet U? En die heeft een stel gidsen meegenomen, voor alle zekerheid ook een inter-locale en met haar routine heeft ze twintig minuten geleden de nummers vlugger opgezocht dan U of ik 't gedaan zou hebben. We hadden nog een andere kennis, die op een bank werkte. Zij, ja, 't was een zij, zij heeft een rekenmachine meegenomen en keurig de vermenigvuldigsommen gemaakt, die U mij, of liever gezegd, haar opgaf.

Behalve deze jongedame, den omroeper en de telefoniste behoorde nog een steno-typiste tot de redactie van mijn helderziend hoofd en die heeft de 50 spreuken, woorden en getallen stenografisch opgetekend. En als U nu klapt, klapt U dan niet voor mij, maar voor ‘de jongens van de Hobby Club’ en hun vrouwelijke assistenten.

Voor men 't wist, was Poldervaart verdwenen, achter de gordijnen. Even was het publiek beduusd, voelde het hoe knap en origineel die jongens van de Hobby Club waren geweest, dat ze zo iets in elkaar hadden kunnen zetten. Ditmaal volgde geen applaus, maar een complete huldiging. Zeventien personen meldden zich aan als donateur....

Het was inmiddels kwart voor één geworden en daar het festijn tot twee uur mocht duren, kon men nog een uur dansen. Voor het laatste kwartier was ‘iets leuks’ aangekondigd, meer niet. Eerst hadden de jongens ‘DE super-sensatie van deze fuif’ op het programma willen zetten, maar ze vreesden, dat daardoor de leraren, die meestal tegen een uur of één weggingen, zouden blijven en die konden ze die 15 minuten missen als kiespijn. Toen het swingen begon, spraken de leraren van ‘kinderbedtijd’ en gaven zelf het goede voorbeeld door weg te gaan. 't Kon niet beter!

Wat was er opwindender dan wedstrijd-dansen na het middernachtelijk uur? De swingende paren moesten elkaar een stokje doorgeven of een bal naar elkaar trappen en wie, bij het plotseling ophouden van de muziek, het stokje in zijn bezit had of het laatst door de bal geraakt was, viel uit. En hoe minder paren er overbleven, des te spannender werd 't. Het werd een ge-ren, een geschreeuw en gelach om je onder normale omstandigheden voor te schamen, maar nu was het feest en mocht je wild, gek en uitgelaten doen. Heerlijk toch! En als je moe was van al dat gespring, dan kon je uitrusten op de slepende passen van een dromerige Engelse wals, gelukkig, omdat je jong en onbezorgd was. Die Hobby Club, die verstond haar vak: prima was deze muziek, prima was dit programma. In één woord: àf!

Om 18 minuten voor tweeën werden de deuren van de omroepstudio van binnen op slot gedraaid en gebarricadeerd. De draden naar de luidsprekers hingen hoog en betrekkelijk veilig, daar zou waarschijnlijk niemand aankomen. En de stoppen losdraaien, dan ging het licht in de zaal ook uit en dat zou niemand durven riskeren. Vooruit, dan moesten ze 't er maar op wagen, al waren er nog wat ouderen, al was er nog

de directeur. Wat er nu ging gebeuren, zou de Hobby Club in één slag bekend maken op alle middelbare scholen in Amsterdam. Voor geen dreigement zouden ze zwichten, onder geen enkele omstandigheid zouden ze de uitzending afbreken voor ze helemaal klaar waren. Ze gaven elkaar plechtig de hand en zeiden in spreekkoor voor de microfoon: Morituri te salutant....

De bijna 200 jongens en meisjes in de zaal zaten op ‘iets leuks’ te wachten en hoorden griezelig-plechtig ‘morituri te salutant’. Wat was dat ook weer? Oh, ja dat zeiden de Romeinse gladiatoren tegen den keizer: zij, die sterven gaan, groeten U. Wat konden ze daar in hemelsnaam mee bedoelen? Het klonk zo ernstig.... Daar begon een klok te tikken, eerst gewoon, langzaam, toen vlugger, steeds vlugger en tenslotte klonk alleen nog maar een hoge zoemtoon. ‘Ben jij al lang dood, Dick?’ vroeg een stem uit de luidsprekers. ‘Ja, ik ben al een hele tijd geleden gestorven, in 1998; 't bevalt me hier best!’ luidde het antwoord. ‘Mij ook, het is veel leuker dan ik dacht, dood te zijn.... Neen maar, daar heb je Fred.... met zijn filmcamera.... heeft zeker zijn eigen begrafenis gefilmd.... Hallo Freddie, blij dat je dood bent.... nu kunnen we hier boven weer een Hobby Club gaan oprichten....’ Weer tikte de klok, steeds sneller: symbool van eeuwen, die voorbijgingen.

- Wereldgenoten, sprak een stem, vandaag, de zevende van de vierde van het jaar 2547 is het 500 jaar geleden dat een meteorenregen wereldblok 28/AQ verwoestte. In dit gebied, dat vroeger Nederland werd genoemd, heeft professor P31/K66 onlangs opgravingen verricht en daarbij heeft hij enkele zwarte schijven met geluids-hiërogliefen gevonden, die als door een wonder bij de vernietiging gespaard zijn gebleven. Ondanks het primitieve karakter der geluidsregistratie is professor P31/K66 er in geslaagd de geconserveerde geluiden weer tot leven te brengen. Het zijn menselijke stemmen van ongeveer zes eeuwen geleden en na langdurige studie is de professor tot de ontdekking gekomen dat zij zijn geregistreerd tijdens lessen op een middelbare school, een zgn. H.B.S. van die tijd. En als zodanig vormen zij een uiterst belangrijk historisch document. Dachten wij dat het onderwijs in die dagen saai en eentonig was, uit deze geluidsschijven blijkt dat het op zeer levendige en boeiende wijze gegeven werd en dat de leerlingen er zeer actief aan deelnamen. Luistert U eens hoe attractief deze

lerares in de Franse taal haar les heeft weten te maken. Blijkbaar had zij een van de jongens gevraagd een muis mee te nemen, waarschijnlijk om haar onderwijs niet alleen boeiend en beeldend, maar volgens de paedagogische opvattingen van het midden van de twintigste eeuw, ook spannend te maken. Misschien had dit zoals professor P31/K66 ons meedeelde, bovendien nog ten doel een duidelijker uitspraak van sommige Franse klanken te bevorderen. Luistert U maar....

Met uitzondering van de ingewijden was er niemand in de zaal, die er iets van begreep, maar toen de wel-bekende stem van de rood-harige Franse lerares uit de luidsprekers klonk, begrepen de jongens en meisjes, dat dit de grootste sensatie van deze fuif zou worden, dat dit de grootste technische stunt was, die ooit op een school in Nederland was uitgehaald: stiekem tijdens de les opgenomen gramofoonplaten. Wat een durf, wat een lef om die nu af te draaien! Wat was dat nu? Verdraaid.... 't was toch niet waar? Ja toch, waarachtig een muis! En Arabella als de dood natuurlijk! Wat gilde dat mens.... heerlijk gewoonweg! Wat maakte ze een kapsones en die meisjes.... neen maar, die gilden mee. Wat was dat schelle gepiep? Ah.... dat was de muis natuurlijk! Nu kwamen de jongens in actie.... tjonge, nu begon de herrie pas goed! Wat een ge-ren, wat een geschreeuw, wat een kabaal!! Oh.... daar had je de Sik met zijn gewichtig-doenerij! Ha-ha, wat een bende, wat een heerlijke bende! Ha! Ha!! Ha!! De toehoorders waren gewoonweg niet meer te houden, zo lachten ze.

- De tweede geluidsregistratie laat U een geluid horen, dat onze samenleving van de 26ste eeuw eigenlijk niet meer kent, het zgn. ‘niezen’, het optreden van explosies in de neusholte. De twintigste eeuw kende blijkbaar het antinasocatarrhine niet. Het is werkelijk een alleraardigst gehoor, dames en heren, deze leraar, die zoals professor P31/K66 vermoedt, zijn leerlingen voordoet hoe zij behoren te ‘niezen’. Eigenaardig toch, hoe het onderwijs sindsdien veranderd is. Zo is bv. nog geen één van onze professoren er achter kunnen komen wat de paedagogische strekking is van de luide uitroepen, die de demonstraties van het niezen geregeld onderbreken. Hier, helaas, tast de wetenschap nog in het duister....

Tranen, ja, tranen lachte men zich, toen de nies-salvo's, het razen, tieren, vloeken, schelden en de brokken geschiedenisonderwijs elkaar afwisselden. Zelfs de directeur schuddebuikte van de pret, al zat hij een tikje in de rats over wat er

misschien nog volgen zou. Hij gunde den jongens een pleizier, maar dit ging toch eigenlijk te ver!

- En tot slot van deze merkwaardige klankdocumenten, dames en heren, een geluidsregistratie, die voor de wetenschap van het allergrootste belang, ja, van onschatbare waarde is. Vooral treffend is hier de ontzaglijke dynamiek, die de leraar in zijn onderwijs weet te leggen. Welk een voordracht, welk een zinsbouw, welk een talent, ik zou bijna willen zeggen, welk een genie is hier aan 't woord. Let U vooral op de geladen, dramatische sfeer, die deze les kenmerkt en op de spontane belangstelling en waardering, die de jongens en meisjes voor de woorden van hun leraar tonen. Luisteraars: het fraaiste en belangrijkste geluidsdocument van de twintigste eeuw!!!!!!

De zaal was door het dolle heen, toen Peukie losbarstte en lag weldra in een lach-stuip, d.w.z. een combinatie van huilen, hikken, hijgen, amechtig naar adem happen en voorzover nog mogelijk: schokkend lachen. Men gierde en gilde, toen Peukie: ‘Daar is 't gat van de direct....’ riep. ‘Treffend’, zei de omroeper in geestdrift uit, ‘hoe deze paedagoog den leerling door een geestige, geslaagde woordspeling op zijn morele plichten wijst’ en vanwege het weergaloos succes werd deze passage herhaald. ‘Bis! Bis!! Bis!!! vroeg, neen, smeekte de zaal. En voor de derde maal kon men gillen van het lachen.

- Dames en heren, riep de omroeper in vervoering uit, mag-ik-U-snel-even attent maken op het zo waardige slot van deze paedagogische voordracht, waarin de leraar zich als een vader wil opofferen voor het belang van zijn geliefde pupillen en hij in één korte, maar krachtige zin de strekking van zijn betoog weet samen te vatten. Ontroerend is de wijze, waarop een leerling zich met deze strekking accoord verklaart. Deze climax, dames en heren, werkelijk, zij is een monument van rechtvaardigheid en naastenliefde!!

Wat nu volgde, zou geen der aanwezigen ooit vergeten. Hijgend van opwinding ging Peukie voort met razen en tieren, tot hij in extase uitriep: ‘Het is buigen of barsten en ik buig niet!’ en de leerling met gevoel voor logica er aan toevoegde: ‘Nou, barst dan maar, mijnheer!!’ Maar het was niet Peukie, die barstte, het was.... de zaal!

Uit de luidsprekers klonk tragisch en somber in koor:

- Morituri te salutant: Zij, die sterven gaan, groeten U. Want: wij geven ons over, maar hopen op Uw genade....

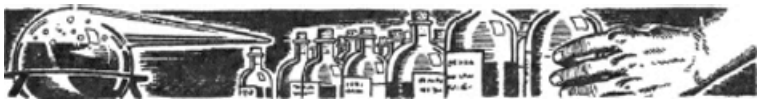

Hoofdstuk XI

Philips sportpark.... Philips kleuterschool.... Philips bedrijfsschool.... Philips ontspanningsgebouw.... Philips gloeilampenfabriek.... Philips Natuurkundig Laboratorium.. Philips radiofabriek.... het rustieke Brabantse landschap, waardoor de touringcar met de jongens van de Hobby Club had gereden, had plaats gemaakt voor een uitgebreid industriecentrum.

In tegenstelling met de heidevelden en poldervlakten verrezen nu voor het oog van de jongens enorme fabriekscomplexen, die met hun torenhoge betonnen bouwwerken de gehele omgeving beheersten. Rondom lagen, als door een kwistige hand uitgestrooid, vriendelijke huisjes met rood-getinte daken, afgewisseld door bomen en plantsoenen.

Sinds half acht 's morgens zaten de jongens op die Donderdag, de tweede Januari, de dag, waarnaar ze zo vurig verlangd hadden, in hun touringcar. Op het tijdstip, waarop ze zich anders haastig wasten om daarna te ontbijten en naar school te gaan, waren ze, gewapend met kleine koffertjes, actetassen of rugzakken, ingestapt in de grote ‘Greyhound’-touringcar, die met zijn veertig, met rood leer beklede fauteuils alle comfort bood. Aan de achterkant van de touringcar had Fred een stuk wit doek gespannen, waarop Joosje met grote letters ‘HOBBY CLUB’ geschilderd had.

Wat een avontuur om er met de hele club op uit te trekken! In de touringcar was het warm en gezellig en buiten gaf de zon met haar gouden stralen het besneeuwde landschap een sprookjesachtig aanzien. De chauffeur, een joviale kerel, had er schik in zo'n uitgelaten jonge troep te vervoeren. Hij reed hard en toch veilig en zat genoeglijk te kauwen op de toffiereep, waarvan de jongens een hele doos hadden meegenomen. Hij vroeg of de heren een moppie muziek wilden en na enig gedraai aan de autoradio klonk uit de luidspreker een frisse en

vrolijke mars, die het monotone geronk van de motor overstemde. En als er een bekende mop werd gespeeld, dan zongen of floten de jongens uit volle borst mee.

Eindelijk: Eindhoven! Hier begon het technische avontuur, waarop de jongens al zo lang gevlast hadden. Met kloppend hart gingen ze het Philips ontspanningsgebouw binnen, waar ze verwelkomd werden door een nog jongen man, die hen uitnodigde een kopje koffie te gaan drinken. Een kleine hartversterking na zo'n lange reis zou hun weer frisse moed geven voor de nogal vermoeiende rondgang door het bedrijf, zo dacht hun geleider, die net als Dick, De Vries heette. Tot grote verrassing van de Hobby Club bleek, dat mijnheer de Vries televisie-cameraman was. Vroeger had hij bij de film gezeten, maar zijn tweede hobby, radiotechniek, had hem de eerste gelegenheid doen aangrijpen om zijn hobbies voor film en radio te combineren tot televisie. Een dergelijke gang van zaken lag volkomen in de lijn van de opvattingen van de Hobby Club en daar mijnheer de Vries bovendien nog jong en enthousiast was, beschouwden de jongens het als een buitenkansje door hem te worden rondgeleid.

Het programma was een tikje overladen, maar met zulke flinke jonge kerels, zoals mijnheer de Vries het uitdrukte, zou 't best meevallen. 's Morgens een rondgang door enkele interessante gedeelten van het bedrijf en na de lunch een serie lezingen en demonstraties in de collegezaal van het natuurkundig laboratorium, waar die dag toevallig een aantal technische journalisten te gast was, zodat de Hobby Club daarvan kon mee-profiteren. Boften ze even?

- Het lijkt me van belang, zei mijnheer de Vries, om jullie een kort overzicht van de historische ontwikkeling van Philips te geven, want dan kunnen jullie de samenhang tussen de verschillende takken van het bedrijf beter begrijpen. Het begon in een washok achter een huis in Zaltbommel, waar Gerard Philips trachtte een cellulose-brij te maken, die hij uit kleine openingen tot een draad kon spuiten. Door deze in alcohol te harden en vervolgens te gloeien, maakte hij kooldraden voor gloeilampen. In 1891 leidde dit tot de oprichting van een fabriekje in Eindhoven, dat een jaar later zijn eerste 50 bruikbare gloeilampen afleverde. De eerste jaren waren heel, heel moeilijk voor het jonge bedrijf en pas in 1896, toen er met 60 arbeiders 280.000 lampen vervaardigd waren, kon voor het eerst winst worden geboekt. In de nu volgende jaren werd de gloeilamp steeds verbeterd, de metaaldraadlamp en

de gasgevulde lamp deden haar intrede en dit alles leidde tot een steeds sterkere uitbreiding van het bedrijf.

- In de jaren 1910-1914 had de General Electric Company in Amerika de techniek verrijkt met een hele serie nieuwe vindingen. De getrokken wolfraamdraad voor gloeilampen, de half-watt-lamp, de Coolidge Röntgenbuis, de hoogvacuum zend-, ontvang- en gelijkrichtlampen, alle waren zij resultaten van systematisch laboratorium-onderzoek. Deze successen gaven Philips aanleiding tot het besluit ook een onderzoekingslaboratorium in te richten. Dit besluit had vèrstrekkende en onverwachte gevolgen.

- Het laboratorium bestond aanvankelijk uit één man, professor Holst, en maakte een studie van gloeilampen en alles wat daarmee samenhing, zoals glas, vacuum, gas, metaal en gloeidraden. Al spoedig kreeg het voldoende kennis van de aangrenzende gebieden, om de fabriek in staat te stellen met succes radiolampen, Röntgenbuizen, neonbuizen en gelijkrichters te fabriceren. Om het gedrag van deze verschillende buizen en lampen in diverse schakelingen te kunnen bestuderen, waren proef- en meet-instrumenten nodig, die leidden tot de fabricage van radio-ontvangers, zenders en meet-instrumenten. In deze, zich steeds vertakkende lijn ging het voort: steeds was het noodzakelijk om de omliggende gebieden te bestuderen, steeds deden zich daarbij nieuwe gezichtspunten voor en keer op keer gaf dit aanleiding tot nieuwe fabricagemogelijkheden.

- Studie van isolatiematerialen gaf de stoot tot fabricage van alle mogelijke voorwerpen van de kunsthars Philite en opende grootse perspectieven op het gebied der plastics. Uit een onderzoek, dat begonnen werd om na te gaan, welke golflengte van het licht 't meest geschikt was om Engelse ziekte te bestrijden, kwam een nieuwe methode om vitamine D te bereiden voort. Een onderzoek naar een electriciteitsbron voor de voeding van een radiotoestel op plaatsen, waar geen electrisch net voorhanden is, gaf aanleiding tot een hete-luchtmotor, die er veel-belovend uitziet. De bioscoopprojector, het scheerapparaat, de fietsdynamo, de hoogtezon, de fluorescentiebuis, welk Philips-product je ook neemt, in vier of vijf stappen kom je terug bij de gloeilamp.

- Vroeger meende men dat een fabriekslaboratorium zich uit zakelijke overwegingen geen diepgaand, algemeen wetenschappelijk onderzoek kon permitteren, maar uitsluitend een op 'n bepaald doel gericht onderzoek. Afgezien van koop-

manstalent en een Hollands-degelijke afwerking van de producten is het succes van Philips vooral daaraan te danken, dat men de onjuistheid van deze stelling van begin af aan heeft ingezien. Toen al besefte men, dat hoeveel universiteiten en wetenschappelijke instituten ook tot onze kennis mogen bijdragen, deze instellingen de practische mogelijkheden eerder over 't hoofd zien dan een laboratorium, dat voor een fabriek werkt. In een tijd, waarin de meeste ondernemingen alleen maar succes verwachtten van een steeds sterker doorgevoerde specialisatie, begreep Philips dat een breed opgezet en algemeen natuurwetenschappelijk onderzoek ook in commercieel opzicht vroeg of laat rijke vruchten zou afwerpen. Deze opvatting is juist gebleken.

- Dit alles is ook van toepassing op de fabricage. Had Philips zich gespecialiseerd in de gloeilamp, dan was het nuttige effect daarvan misschien een enkel procent opgevoerd. Men besloot echter alles te fabriceren, waarvan men voldoende kennis had verkregen en dit heeft tezamen met het wetenschappelijk onderzoek de enorme uitbreiding van het bedrijf tot gevolg gehad. Men volgde deze politiek zelfs ook bij de zgn. half-fabrikaten en zo kreeg Philips b.v. de grootste cartonnagefabriek van Europa en het grootste diamant-trekstenen-bedrijf ter wereld.

- Omdat dit alles is voortgekomen uit de gloeilamp, uit het licht, zullen we met dit onderwerp onze rondgang beginnen en eerst gaan we dan naar het fabrieksgebouw aan de Emmasingel.

Met de touringcar was dat een kwestie van enkele minuten en met een ongewoon grote lift stegen de jongens omhoog in het gebouw, dat iedere reiziger die met de trein voorbij kwam, kende. Daar brandden nl. voor de ramen vele natrium- en kwikdamplampen op proef, hetgeen vooral 's avonds een sprookjesachtig schouwspel opleverde. De jongens gingen met mijnheer de Vries een zaaltje binnen, waar enkele verschillend gekleurde buisvormige lampen brandden.

- Over de gloeilamp, die jullie allen zo goed kent, zal ik weinig zeggen, zei mijnheer de Vries. Er worden hier in Eindhoven ongeveer 40.000 verschillende types gemaakt, voor huis- en straatverlichting, voor zoeklichten, vuurtorens, auto's, schepen, treinen, filmprojectors, filmstudio's, fabrieken, werkplaatsen, kantoren, vliegvelden, wetenschappelijke instrumenten, kerstbomen, illuminatie en zo kan ik nog wel een tijdje doorgaan. De kleinste typen, voor medische doeleinden, zijn

niet groter dan een rijstkorrel, de vuurtorenlampen daarentegen zijn reusachtig groot.

De gloeilamp heeft zijn beste tijd gehad; zuiniger lampen, de zgn. gas-ontladings-buizen, zullen hem geleidelijk aan verdringen. De hoeveelheid licht, die een lamp uitstraalt, drukken we uit in 'lumen'. Welnu, een moderne 'Bi-Arlita'-lamp met dubbel-gespiraliseerde gloeidraad geeft ongeveer 15 lumen per watt electriciteitsgebruik, vijftien maal zo veel als de eerste gloeilamp van Edison, maar tegelijkertijd vier maal zo weinig als de jullie wel-bekende natriumlamp, die geel licht geeft, en de super-hoge-druk-kwikdamp-lamp, - een mond vol hè, - die eveneens 60 lumen per watt geeft. Kijk hier heb je dat lampje met die onuitspreekbare naam: een buisje van kwarts, kleiner dan een aspirinebuisje, waarin zich onder zeer hoge druk kwikdamp bevindt. Daaromheen een tweede buis om het kwartsbuisje met water te kunnen afkoelen. Zullen we die dwerg eens inschakelen, dan kunnen jullie zijn prestaties als van een reus zien. Eerst het koelwater....

De jongens konden hun ogen niet geloven, toen het lilliput-lampje werd ingeschakeld. Mijnheer de Vries had hen gewaarschuwd niet in het licht te kijken en dus keken ze de andere kant op. Het was alsof de volle zon naar binnen scheen, zo fel was alles verlicht. Een stroomverbruik van 2000 watt en een lichtsterkte van 120.000 lumen, fantastisch!

- Niet bepaald geschikt voor de huiskamer, hè? Daarvoor kun je beter de TL-buizen, de fluorescentiebuizen nemen, die daar op dat rek branden. Daarin bevindt zich tussen twee electroden kwikdamp onder lage druk, die bij een electrische ontlading het onzichtbare ultra-violette licht uitstraalt. Tegen de binnenkant van het glas bevindt zich een poeder, dat deze onzichtbare straling omzet in een zichtbare. Dit verschijnsel, het omzetten van licht van een kortere golflengte in licht met een langere golflengte noemen we fluorescentie, vandaar dat deze lampen fluorescentiebuizen worden genoemd. Ze zijn duurder dan gloeilampen en hebben een voorschakel-apparaatje nodig, maar daartegenover staat dat ze driemaal zo zuinig zijn als een gloeilamp, en door het grote lichtgevende oppervlak een bijzonder zacht en vrijwel schaduwloos licht geven. Die één meter lange buis verbruikt maar 25 watt, weinig, vind je niet? Ze worden meest geleverd in de drie standaardkleuren: blauwig-wit, wit met een tikje rose en gelig-wit.

- Zodra ik 's dik in mijn geld zit, zei Leo, koop ik zo'n TL-buis: fijn licht om bij te werken!

- Ze worden steeds meer toegepast, zei mijnheer de Vries, en voor huisverlichting en voor gebouwen en kantoren zijn het de lampen van de toekomst. Ter afwisseling zal ik jullie nu eens zwart licht laten zien.

Zwart licht? De jongens van de Hobby Club dachten, dat ze voor de gek gehouden werden. Zwart licht! Dat was toch immers onzin!! Het lampje, dat mijnheer de Vries voor hen neerzette, had een zwarte ballon en toen hij het inschakelde, kwam er geen licht uit. Was dat nu het zwarte licht? Een flauwe mop! Waarom doofde mijnheer de Vries alle lampen en schoof hij zorgvuldig de gordijnen dicht? Zeker om het zwarte licht nog zwarter te maken!

In het donker straalde de lamp een geheimzinnig, werkelijk zeer mysterieus zwak-violet lichtschijnsel uit. Het leek wel of het licht trilde en dat niet alleen, je voelde dat er iets heel vreemds mee was....

- Grote grutjes, riep Tjark plotseling als een oudejongejuffrouw, wat zien jullie d'r allemaal uit!!! Afzichtelijk gewoonweg!!! Wat een monsters zijn jullie!!!

Verschrikt keken de jongens elkaar aan. Tjark had gelijk, ze zagen er afzichtelijk uit en ze griezelden van elkaars gezichten. De ogen waren lichtende vlekken geworden, de huidkleur was akelig groen met allerlei vieze gele vlekken, haren met brillantine gaven een fel geel-oranje licht en de tanden waren zo wit, dat elke tandpasta-advertentie het er tegen moest afleggen. Bruine pakken waren groen geworden, rode dassen geel, alles had een andere kleur gekregen en dat niet alleen: alles straalde zelf licht uit!

- Wat is dat? vroeg mijnheer de Vries, terwijl hij de jongens een vuurrood voorwerp, dat de vorm van een sigaar had, voorhield. Het wàs een sigaar, een doodgewone sigaar. Mijnheer de Vries vroeg aan Leo hoe laat het was.

- Verdraaid, ik kan niet meer door mijn onbreekbare horlogeglas heenkijken! riep Leo verbaasd uit. 't Spijt me, maar U zult het een ander moeten vragen.

- Jij hebt een valse rechter hoektand! zei mijnheer de Vries tegen Poldervaart.

- Dat klopt! Maar hoe weet U dat? Nog nooit heeft iemand het kunnen zien? Kunnen jullie het zien, luitjes?

En of de jongens het konden zien! In de twee rijen hagelwitte tanden was er één zwart: de valse!!

- Zo zien jullie dan, hoe we dank zij deze moderne wonderlamp van Alladin een geraffineerde vervalsing aan het licht hebben gebracht. En daarvoor wordt deze lamp ook meestal gebruikt: voor het opsporen van vervalsingen. Het is een kwikdamplamp met een ballon van glas, dat door toevoeging van nikkel-oxyde zwart is, waardoor het zichtbare licht wordt tegengehouden, terwijl het onzichtbare, ultra-violette licht wordt doorgelaten. De meeste stoffen vertonen het fluorescentie-verschijnsel en zenden, wanneer ze door het onzichtbare ultra-violette licht bestraald worden, zichtbaar licht uit. Welke kleur, dat hangt af van de aard van de stof. Zijde, wol en katoen fluoresceren in een verschillende kleur, ook al zijn ze bij gewoon licht volkomen hetzelfde van kleur. Je kunt dus op eenvoudige wijze vaststellen of zich in een zgn. wollen stof katoen bevindt. De HPW-lamp, zoals we deze lamp noemen, is dan ook een waardevol hulpmiddel bij de warenkeuring.

- Meel wordt vaak vervalst door er krijt of andere stoffen doorheen te mengen. De kleur, waarmee het fluoresceert, toont dat onmiddellijk aan. Edelstenen fluoresceren in het algemeen zeer sterk en kunnen dan ook dadelijk van namaak worden onderscheiden. Alle mogelijke stoffen, die normaal niet van elkaar te onderscheiden zijn, kun je met het zwarte licht in enkele seconden identificeren. Hier heb ik drie lapjes, uiterlijk volkomen gelijk, hè, nu ik het gewone licht even inschakel. En nu bij de HPW-lamp: alle drie verschillend van kleur; voor den deskundige echte wol, melkwol en katoen. Ook valse bankbiljetten, handtekeningen en tal van andere vervalsingen kunnen met de HPW-lamp in de meest letterlijke zin aan het licht worden gebracht. Ondanks zijn bescheiden uiterlijk heeft dit lampje textielbedrijven, warenkeuring en politie al onschatbare diensten bewezen. Om nog een voorbeeld te noemen: verse eieren fluoresceren rood, oude eieren blauwachtig. In één oogopslag zie je het verschil.

- Enkele bioscopen, w.o. de bekende spoorbio in Utrecht, hebben een zoldering, die bestreken is met sterk-fluorescerende verf. Bij verlichting met uitsluitend HPW-lampen geeft dat een feeërieк effect. In één van de Bouwmeester-revues heeft men de kleding der balletgirls met fluorescerende verf beschilderd en terwijl alles donker was, zag je over het toneel een stel kleurige, lichtende lijnen dansen, terwijl de meisjes zelf onzichtbaar bleven.

- Dat was iets voor onze Kerstfuif op school geweest! zei

Leo. Wacht maar, op de volgende Kerstfuif komt de Hobby Club met een sensatie, waarbij Ben Hobbiman of de sprekende Pop nog niets was.

In de nu volgende rondgang door een gedeelte van de fabriek zagen de jongens van de Hobby Club de fabricage van TL-buizen. Ze zagen hoe de glazen buizen op maat werden afgesneden, hoe een vloeistof aan de binnenkant van het glas een dun laagje fluorescerende chemicaliën achterliet, hoe door ingewikkelde machines aansluithulzen met electroden aan het glas werden bevestigd, hoe het glas dichtgesmolten werd, hoe de buizen luchtledig gepompt werden, hoe in allerlei fantastische kleuren gasontladingen in de buizen werden opgewekt, kortom hoe de TL-buizen in een lange reeks van bewerkingen gereed voor gebruik werden gemaakt.

Een korte rit met de touringcar bracht hen daarna naar de glasfabriek, waar ze met grote bewondering de werkzaamheden van de duivelskunstenaars, die glasblazers heten, gadesloegen. Wat een suggestief gezicht: de vele tientallen glasblazers, die op de rand van een rond platform stonden en als bazuinblazers hun lange blaaspijpen met aan het uiteinde daarvan het taai-vloeibare glas schuin omhoog richtten.

- In onze mengkamer, zei mijnheer de Vries, worden zand, soda, potas, loodmenie en eventueel nog andere chemicaliën gezeefd, afgewogen en gemengd. Aan het mengsel worden dan nog afvalglas en scherven toegevoegd en die worden in mengbakken naar de gas-ovens gebracht. 's Avonds, na afloop van de werktijd, wordt het mengsel in potten van vuurvaste klei gedaan en 's nachts gesmolten. De tijd van het smelten en het zgn. louteren, het blank worden van het glas, duurt ongeveer 12 uur en dat komt net goed uit.

- 's Morgens wacht dan den glasblazers een verse voorraad gesmolten glas. Als je nu aandachtig kijkt, begrijp je wat ze doen. In het centrum van het bordes staan de glaspotten in de gas-oven en daaromheen staan ongeveer 90 glasblazers. Zo'n glasblazer, je ziet het, trekt met zijn 1½ meter lange blaaspijp een portie taai-vloeibaar glas uit de pot: ‘keien’ noemen we dat. De aan de blaaspijp gekeide hoeveelheid glas wordt door den blazer over een ijzeren plaat gerold, - ‘walsen’ heet dat, - de blazer blaast met korte stoten wat lucht in de pijp, het zg. ‘puffen’, en zwaait dan de pijp enige malen heen en weer waardoor de glasmassa een voor het blazen geschikte vorm aanneemt. Kun je 't volgen?

De hele gang van zaken was den jongens zo helder als glas.

Wat vooral een indrukwekkend effect gaf, was de typische zwaai, waarmee de blazers plotseling hun blaaspijp schuin omhoog richtten: net alsof ze een fanfare gingen blazen. Maar het werd een kathodestraalbuis, die haar gedeeltelijk ronde en gedeeltelijk trechterachtige vorm kreeg in een houten of ijzeren vorm, welke de glasblazer door middel van een hefboom met de voet opende. Daarin bracht de glasblazer het glas en na de vorm gesloten te hebben, blies en draaide hij zijn draaipijp net zolang tot het glas precies het model van de vorm had aangenomen. Nadat de glasblazer gecontroleerd had of het model wel geheel zuiver was, gaf hij de blaaspijp met aan het uiteinde daarvan de kathodestraalbuis aan een jongen, den zg. ‘tikker’. Deze vijlde met een natte vijl op de plaats, waar het glas van de blaaspijp moest loslaten en tikte daarna met een klophout tegen de pijp, waardoor de nog gloeiend-hete kathodestraalbuis in een rek viel. De jongens hadden grote bewondering voor het talent der glasblazers en begrepen dat dit een heel moeilijk werk was. En wat zat er een actie in dit bedrijf, waarbij elke beweging een speciale betekenis had.

Niet alleen interessant, maar ook grappig was de machine, die geheel automatisch de glazen ballonnen voor de gloeilampen blies. Deze had ongeveer de vorm van een cylinder en aan de buitenkant daarvan draaide de glasballon van de ene trap van bewerking in de andere. Boven de machine zat een glaspot en daaruit viel om de zoveel seconden een mop vloeibaar glas, die door een vormpje in de machine werd opgevangen. Het glas werd gedraaid, er werd lucht in geblazen, met kleine spitse gasvlammetjes werd het op bepaalde plaatsen verhit en in een lange reeks van bewerkingen ontstond een dun-wandige en zuiver-gevormde glazen ballon. Per dag produceerde zo'n machine, die geheel in eigen bedrijf ontworpen en gebouwd was, vele duizenden glazen ballonnen. Er zat iets van ‘leven’ in dit ingewikkelde apparaat en de manier, waarop het met de gewillige popjes glas omsprong, had iets komisch, vooral als, wat wel eens voorkwam, een ballonnetje onderweg zieltogend in elkaar zakte.

Tot grote blijdschap van de Hobby Club volgde op de glasfabriek een kijkje in de fabriek van radio-apparaten. Hier zagen ze hoe uit honderden verschillende onderdelen en door honderden nijvere handen aan de lopende band de zo ingewikkelde radio-ontvangers werden gefabriceerd. Hier zagen ze voor het eerst van hun leven de lopende band met al zijn

voor- en al zijn nadelen, voordelen voor de fabricage, nadelen voor de mensen, die steeds aan een bepaald tempo gebonden zijn en steeds dezelfde handeling moeten verrichten. De jongens begrepen echter, dat de lopende band de enige oplossing was om op grote schaal radio's te fabriceren, immers: de apparaten waren zo ingewikkeld dat het vrijwel uitgesloten was om honderden mensen in hun eentje een compleet toestel te laten bouwen.

Het was maar goed, dat de jongens van de Hobby Club geen neiging tot kleptomanie vertoonden, want als ze de honderden radiolampen en de duizenden onderdelen zagen, dan dachten ze: Als er nu eens een goede fee kwam, die zei: ‘Jongens, pak maar zoveel mee als je kunt dragen’, wat zouden ze dan niet een kostelijk materiaal voor hun club kunnen meenemen! Het was om te watertanden, de heerlijkheden van dit radioluilekkerland!!

In een andere afdeling werden radio-ontvangers voor speciale doeleinden en zenders gebouwd. De jongens vonden deze afdeling, die een soort Hobby Club in 't groot was, het interessantst. Ze stelden veel vragen en kregen vaak allerlei tips, die hun bij het monteren van apparaten voor de club goed te pas konden komen.

Het testen van de voltooide apparaten was ook heel interessant. Natuurlijk kwamen daar tal van milli-ampèremeters aan te pas, waarmee allerlei stroomsterkten en spanningen gemeten werden. De luidsprekers, die ook op de lopende band werden vervaardigd, ondergingen eveneens een test. In een kamer met geluiddempende banden en met behulp van een electrische gramofoon met versterker, werd de weergave van elke luidspreker vergeleken met het geluid van een standaard-luidspreker.

De rondgang door de fabrieken was een non-stop-programma. Hadden de jongens een fabriek ‘afgewerkt’, dan stapten ze in hun touringcar en ging het in snelle vaart naar een volgende. En wat ze daarbij niet allemaal zagen....

Hoe een plompe staaf van het metaal wolfraam een vermageringskuur onderging met als eindresultaat een ragfijne gloeidraad. Fijn wolfraampoeder werd in een hydraulische pers tot een vierkante staaf geperst. In een sinteroven werden de tegen elkaar geperste metaaldeeltjes tegen elkaar aan ‘gebakken’. In een door water gekoelde en met waterstofgas gevulde klok, liet men door de brosse staaf een stroom van 5000 ampères gaan, waardoor de deeltjes tot vlak onder het

smeltpunt verhit werden en samensinterden tot een staaf, die stevig genoeg was voor het nu volgende hamer- en trekproces.

De staaf werd dan door pneumatische hamers gebeukt en gehamerd, tot hij vele malen zo lang was geworden. Vervolgens werd hij in een electrische oven wit-gloeiend gemaakt en waren het roterende hamermachines, die hem steeds langer en dunner maakten. Na wel 100 maal gloeien en hameren was de staaf vermagerd tot een ronde draad van één millimeter dikte.

Om hem nog dunner te maken, werd de draad door de kegelvormige opening van een diamant getrokken en dat proces werd vele tientallen malen herhaald. Ten slotte ontstond een draad van enkele honderdsten van een millimeter dikte en had de oorspronkelijke staaf een lengte van vele honderden kilometers gekregen.

Ze zagen.... de edelgassenfabriek, waar een wirwar van machines een oorverdovend lawaai, vloeibare zuurstof en waterstof en de edelgassen neon, argon en helium produceerden. Het materiaal, de grondstof, waarvan de fabricage uitging, was lucht, doodgewone lucht, waarvan per uur duizenden kubieke meters verwerkt werden. Dat daarvoor enorme krachten, zware pompen, compressors en allerlei andere apparaten om de lucht onder hoge druk en op uiterst lage temperaturen te brengen nodig waren, wisten de jongens wel van de natuurkundelessen van mijnheer Verburg. Maar dat die fabricage zo gesmeerd kon gaan, dat hadden ze niet verwacht.

De lucht werd hier grondig van vocht en koolzuur bevrijd en dan samengeperst tot een druk van 150 atmosfeer, waarna de lucht in een apparaat geleid werd, waar hij vloeibaar werd gemaakt. Dit geschiedde door de samengeperste lucht sterk af te koelen, o.m. met kokende vloeibare zuurstof bij een temperatuur van meer dan 100° onder nul, en door vervolgens de afgekoelde en samengeperste lucht plotseling tot normale druk te laten uitzetten. Deze vloeibare lucht onderging dan een zgn. gefractionneerde destillatie, waarbij de verschillende bestanddelen door een zorgvuldig geregelde verdamping van elkaar gescheiden werden. De eindproducten werden dan als gas in stalen cylinders geperst of in vloeibare vorm in speciale vaten gedaan. Behalve voor de vulling van lampen en nog enkele andere doeleinden, werden de vloeibare gassen ook gebruikt om in het natuurkundig laboratorium heel lage temperaturen, tot onder 200° onder nul, te krijgen.

Hier zagen de jongens voor 't eerst van hun leven vloeibare

t.o. 176

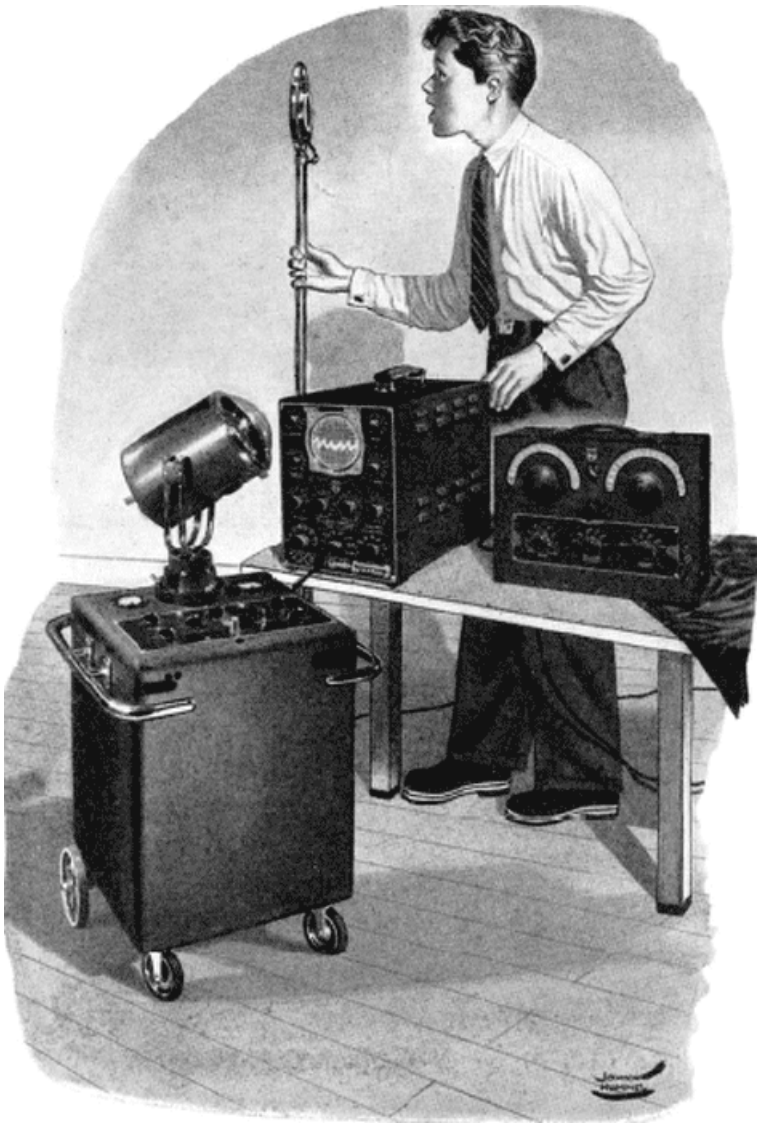

Het lage gebrom, waarmee Poldervaart begon, werd zichtbaar als een lange, brede golflijn.... pag. 180

lucht, een vloeistof, die veel weg had van licht-blauw gekleurd water. De lucht werd hun ‘opgediend’ in een soort thermosfles, een zgn. Dewar-vat. Het was een wonderlijke gewaarwording lucht als een rokende, borrelende vloeistof te zien. Het zag er zo onschuldig uit, maar als je er één slok van zou drinken, dan zou je een vreselijke dood sterven, waarbij je keel en slokdarm zouden bevriezen. Buiten het Dewar-vat ging de vloeibare lucht onder hevig gebruis in dampvorm over, waarbij plaatselijk een sterke afkoeling ontstond. Doodgewone zemelen, gedrenkt in vloeibare lucht, vormden een gevaarlijke explosiestof.

De jongens zagen.... in de Philitefabriek, hoe huizenhoge persen in één slag een complete radiokast persten, maar toen ze daar even hadden staan kijken, zag mijnheer de Vries dat het al over éénen was en omdat de lezingen en demonstraties in het Natuurkundig Laboratorium om twee uur begonnen, moesten ze als een haas gaan eten. Voor de zoveelste maal stapten ze in de touringcar en ditmaal reden ze weer naar het ontspanningsgebouw. Toen de jongens uitstapten, wilden ze allemaal hun boterhammen, die ze 's morgens thuis hadden klaargemaakt, meenemen, maar mijnheer de Vries zei:

- Die moeite kun je je sparen. Vandaag ben je bij Philips te gast en dat geldt ook voor de natjes en droogjes.

Dat ze na al die technische wonderen toch nog wel aan eten konden denken, bleek toen ze zich in een gezellig ingerichte zaal van het ontspanningsgebouw aan de lunchtafel zetten. Keurig in het zwart geklede Brabantse meisjes met proper witte schortjes schonken hun thee of koffie in en op tafel stonden allerlei heerlijkheden, waaraan ze zich, zoveel ze wilden, te goed konden doen. Ondanks hun volle monden konden de jongens zich toch niet weerhouden tussen de lekkere hapjes door allemaal vragen aan hun geleider te stellen. En al was mijnheer de Vries veel ouder dan de jongens van de Hobby Club, toch voelden ze dat hij een even vurig hobby-enthousiast was als zij zelf waren. Zo ontstond er een allergenoeglijkste en bovendien interessante conversatie, waarbij mijnheer de Vries vooral van zijn voornaamste hobby, televisie, vertelde. Toen Leo zei dat het jammer was, dat televisie voor de Hobby Club onbereikbaar was, bestreed mijnheer de Vries deze mening. Te oordelen naar wat de Hobby Club over haar plannen en mogelijkheden had verteld, kon deze club over één of twee jaar een televisie-zender en ontvanger bouwen. Heus, dat kon al was het voor den enkeling moeilijk.

Maar in een club met specialisten op verschillend gebied kon het best. Als de Hobby Club ooit plannen in die richting had, moest ze zich maar tot hem wenden.

Wat de Hobby Club in Philips zo aantrekkelijk vond, was de veelzijdigheid van het bedrijf. Wat bij Philips in 't groot gebeurde, geschiedde bij de Hobby Club in 't klein. Ze begonnen met radio-ontvangers, kwamen daardoor vanzelf op het opnemen van gramofoonplaten, op zenders, meetinstrumenten en als ze daar voldoende ervaring mee hadden, dan konden ze uitstapjes maken naar televisie, geluidsfilm en het op afstand besturen van modelvliegtuigen. Mogelijkheden in overvloed, net als Philips, steeds uitgebreider gebieden bestrijken, een heerlijk vooruitzicht!

Dick en nog enkele andere jongens hadden van alles wat ze gezien en gehoord hadden, notities gemaakt, die ze zouden uitwerken tot artikelen voor HOBBY. Taco had tal van foto's gemaakt en al met al verzamelden ze hier stof voor ten minste een halve jaargang als het niet meer was. Dick zou niet de zoon van een verslaggever geweest zijn als hij Neerlands eersten cameraman niet een interview had afgenomen. Het speet mijnheer de Vries, dat hij wegens het verbouwen van de zender het wonderlijkste speelgoed van de twintigste eeuw, de televisie, niet kon demonstreren en daarom vertelde hij er den jongens zoveel mogelijk van. Als televisie-cameraman kon mijnheer de Vries dat als geen ander en de jongens hingen dan ook aan zijn lippen.

Nadat nog wat fruit en een kop koffie in hun maag en een geurige sigaret in de lucht verdwenen waren, begaven de jongens zich met hun geleider naar het Philips Natuurkundig Laboratorium. Wat een reuze gebouw! En dat was helemaal voor laboratorium-onderzoek bestemd? Helemaal! Niet minder dan 700 mensen werkten hier. Terwijl de jongens door de lange gangen liepen, vroegen ze zich af hoe het er achter al die gesloten deuren zou uitzien. Aha, daar stonden een paar deuren open. De jongens gluurden nieuwsgierig naar binnen. Een scheikunde-lab, zoiets als bij Tjark, maar dan tien keer zo groot. Een vertrek vol met electrische toestellen.... geheimzinnig leek dat allemaal.

Na drie lange gangen bereikten de jongens eindelijk de collegezaal, hetzelfde ingericht als de collegezalen op een universiteit. Half cirkelvormig en met amphitheatergewijze oplopende zitbanken en schrijflessenaars. De voorste twee rijen waren ingenomen door de technische journalisten, daar-

achter mochten de jongens van de Hobby Club plaats nemen. Helemaal beneden stond, wat ze op school de ‘toonbank’ noemden, aan de muur waren verschuifbare borden en op de toonbank was een pracht collectie electrische apparaten opgesteld.

De eerste voordracht en demonstratie had tot onderwerp ‘Toepassingen van de kathodestraalbuis’. De meeste jongens wisten wat een kathodestraalbuis was en hoe hij werkte. Een soort lang-gerekte radiolamp, met een breed, plat uiteinde, dat een schermpje vormde. De gloeikathode er van straalde een bundel electronen uit, die door de hoge spanning van de cylindervormige anode werden aangetrokken en met een snelheid van tienduizenden kilometers per seconde tegen het schermpje botsten, waar dan een groen-lichtend puntje ontstond. In de buis waren twee stel afbuigplaatjes aangebracht en door deze onder spanning te zetten, kon je de electronen-bundel ‘afbuigen’, kon je de richting er van veranderen, waardoor het lichtend puntje zich over het schermpje verplaatste. Met een bepaalde schakeling nu was het mogelijk allerlei electrische verschijnselen op het schermpje zichtbaar te maken en wel door hen de electronenbundel te laten besturen. Het lichtend puntje ging dan zo snel allerlei banen beschrijven, dat je door de traagheid van het oog in lichtende groene lijntjes een figuur waarnam. De wisselstroom van het lichtnet zag je dan als een golflijn, als een sinusoïde. De kathodestraal-oscillograaf, zoals het complete apparaat genoemd werd, gaf van het verloop van spanningen en stroomsterkten een grafische voorstelling.

Het eerste wat de jongens bij deze demonstraties zagen, was het zichtbaar maken van muziek. Naast de oscillograaf stonden een versterker, een gramofoon, een microfoon en een radiotoestel. De microfoon werd ingeschakeld en één van de jongens van de Hobby Club werd uitgenodigd om wat geluiden voort te brengen. Het was Poldervaart en eerst moest hij ‘aaaaaa’ zeggen, net als bij den dokter. Hij zei ‘aaaaaa....’ en op het scherm van de kathodestraaloscillograaf verscheen een ingewikkelde golflijn, die steeds ongeveer dezelfde vorm behield. Vervolgens zei hij ‘iiiiiiiiie’ en daarbij werden de golfjes veel kleiner en heel anders van vorm en combinatie. Als er gewoon gepraat werd, warrelden in de maat van het spreken allerlei wonderlijk gevormde golflijntjes over het scherm. Nog interessanter werd het, toen Poldervaart voor sirene mocht spelen. Het lage gebrom, waarmee hij begon,

werd zichtbaar als een lange, brede golflijn en naarmate Poldervaart hoger kwam, werden de golfjes korter en spitser. Poldervaart mocht nog enkele andere geluiden maken, o.m. fluiten en met zijn tong klakken en daarna was de beurt aan de gramofoon.

Eerst een vioolsolo, lustig voorthuppelende golflijntjes, en vervolgens een opname van de coloratuurzangeres Meliza Korjus met orkestbegeleiding. De vele instrumenten van het orkest tekenden zich af als een ingewikkeld samenstel van door elkaar dansende golflijntjes en de hoge trillers van de menselijke nachtegaal schoten daar als fijne, scherpe tongetjes en piekjes bovenuit. Dit leverde een fantastisch en boeiend schouwspel op: de grove brede golflijnen van de lagere registers van het orkest en de als slangentongetjes zo slanke en beweeglijke topjes van de menselijke stem, die soms nerveus trillend en dan weer in opwindende cadens tussen de omringende golfjes van de begeleidende muziek voortdansten. Zichtbare muziek, het was meer dan fantastisch!

Radiomuziek gaf ongeveer hetzelfde beeld, maar hierbij wachtte den jongens van de Hobby Club toch nog een verrassing. Ze ‘zagen’ radiogolven van ongedempte telegrafiesignalen, ze zagen een ongemoduleerde draaggolf, als een brede groene band, ze zagen een draaggolf met de modulatie, met muziek er op en alles wat ze op dit gebied vroeger maar half begrepen hadden, werd hun nu opeens volkomen duidelijk. Zoiets moest je op school hebben om allerlei wiskundige problemen zichtbaar te maken. Ook dat was mogelijk met de kathodestraaloscillograaf.

- Een andere belangrijke toepassing van de kathodestraaloscillograaf, zei de ingenieur, die deze voordracht hield, is het gebruik er van in combinatie met onze electro-dynamische trillingsopnemer. Bij de constructie van machines en bij het opsporen van fouten daarin is het van grote waarde, als men de trillingen, die bij het functionneren van een machine ontstaan, kan meten en het verloop er van als een grafische voorstelling zichtbaar kan maken. Het cylindervormig apparaatje, dat ik in mijn hand heb, is een electro-dynamische trillingsopnemer. De werking er van komt enigszins overeen met die van een pick-up, die, zoals U weet, de mechanische trillingen van de naald in de groef van een gramofoonplaat omzet in electrische spanningen. De naald van de pick-up komt dan overeen met de taststift van de trillingsopnemer. Ik zal nu deze electrische motor inschakelen, ik druk het uiteinde van

de taststift tegen het omhulsel van de motor en op het scherm van de oscillograaf ziet U het verloop van de mechanische trillingen afgebeeld. Als ik de motor even uit- en inschakel, dan ziet U hoe de trillingen veranderen. Door de grote gevoeligheid van de apparatuur is het mogelijk de trillingen 3500 maal vergroot weer te geven. De trillingsopnemer reageert al op een trilling van één duizendste millimeter.

De jongens vonden het allemaal heel interessant en begrijpelijk. Handig toch, dat je de zwakste en ingewikkeldste trillingsverschijnselen als een golflijn zichtbaar kon maken en voor zorgvuldige meting kon fotograferen. Waren het niet vaak trillingen, die een machine-onderdeel konden vernielen, zoals een stevig gebouwde brug in elkaar kon zakken als een rij soldaten er in de pas overheen marcheerde? De ingenieur vertelde hoe machines vaak op onverklaarbare wijze onklaar raakten en hoe het met de trillingsopnemer vaak mogelijk was in korte tijd de oorzaak daarvan op te sporen. De aantrekkelijkste toepassing van de kathodestraalbuis was en bleef natuurlijk de televisie, maar dat nam niet weg dat de demonstratie van de buis in een oscillograaf voor de jongens van de Hobby Club ook een grote attractie vormde.

Wat ze vreemd vonden: dat op de as van de electrische motor een vierbladige propeller als van een ventilator was bevestigd, dat de bladen daarvan elk een andere kleur hadden en dat aan de uiteinden er van touwtjes met daaraan een lucifer zaten. Dit mysterie werd gauw opgelost. Er verscheen een andere ingenieur en die ging een voordracht over de electrische stroboscoop houden. Een assistent duwde een vierwielig wagentje naar voren, dat er hyper-interessant uitzag. Het bevatte een paneel met tal van draaiknoppen en twee milli-ampèremeters en er boven op was een pracht van een schijnwerper gemonteerd. Toen de ingenieur zijn voordracht begon, hadden de jongens al gauw door waar het om ging.

Ze kenden allen de stroboscopische schijf, zoals zij die bij hun gramofoonmotor gebruikten om de omwentelingssnelheid er van te controleren: een papieren schijf met straalsgewijze een aantal zwarte en witte spaken. Electrisch licht ging 50 maal per seconde uit en als de schijf met een bepaalde snelheid ronddraaide, versprong een zwarte of een witte spaak net in die periode van duisternis naar de plaats van een volgende zwarte of witte spaak. Je zag de spaken dan ook niet meer draaien, maar stilstaan. Toch draaiden ze in werkelijkheid.

De electrische stroboscoop, die ze voor zich zagen, kon in snelle opeenvolging uiterst korte lichtflitsen uitzenden en daarmee kon je allerlei bewegingen schijnbaar doen stilstaan. Je kon het aantal lichtflitsen per seconde variëren van 30 tot 15.000 en wat je daarmee kon bereiken, zagen de jongens toen de demonstratie begon.

De electrische motor werd ingeschakeld en van de propellerbladen, die snel ronddraaiden, was haast niets meer te zien. De electrische stroboscoop werd ingeschakeld, een knop werd ingedrukt en de schijnwerper wierp verblindend felle lichtflitsen op de ventilator. De snelheid, waarmee de lichtflitsen elkaar opvolgden, werd geleidelijk opgevoerd en op een gegeven moment aanschouwden de jongens een wonder: terwijl de motor en dus ook de propeller-bladen snel draaiden, zag je de laatste rustig stilstaan! Het was haast niet te geloven, je had het gevoel dat je ze rustig kon beetpakken, maar dat moest je niet proberen: je hand zou verbrijzeld worden! En wat helemaal een krankzinnig gezicht was: de touwtjes met de lucifertjes aan de uiteinden van de propellerbladen. Die spotten, ten minste, zo leek het, met alle wetten van de zwaartekracht: je zag het bovenste touwtje rustig omhoog hangen met aan het bovenste uiteinde er van de lucifer. In werkelijkheid draaide het touwtje even snel rond als de propeller zelf.

Enkele jongens moesten nog eens even goed nadenken voor ze het snapten. Het aantal lichtflitsen per seconde was even groot als het aantal omwentelingen van de motor en propeller, dus.... zag je de propellerbladen steeds in dezelfde stand, zag je ze stilstaan. Dood-eenvoudig eigenlijk.

Toen de ingenieur de snelheid van de lichtflitsen nog verder opvoerde, begonnen de bladen àchteruit te draaien! Ten minste, zo leek het. Steeds sneller draaiden ze achteruit tot ze niet meer afzonderlijk zichtbaar waren en even later zag je ze weer vooruitdraaien, eerst snel, maar geleidelijk langzamer. Nu stonden ze weer stil, draaiden langzaam weer achteruit, gingen sneller en sneller....

Het was om stapelgek te worden, want.... op een gegeven ogenblik stond de propeller weer stil, maar had hij geen vier bladen, maar twáálf!!!! Je zou zweren, dat de propeller twaalf bladen had, al wist je, dat het er in werkelijkheid maar vier waren. Twaalf bladen, twaalf touwtjes en twaalf lucifertjes. Hoe was dat nu mogelijk? Maar natuurlijk, het aantal flitsen per seconde was drie maal zo groot als het aantal omwente-

lingen van de propeller en dus zag je elk blad in drie verschillende standen.

Een draai aan de knop, een vijfvoudige snelheid van de lichtflitsen en i.p.v. twaalf propellerbladen zag je er 25, een hele krans, met een hele krans van touwtjes en lucifertjes er omheen, allemaal even duidelijk! Nog nooit hadden de jongens zo'n dol gezichtsbedrog gezien. Door aan één knop te draaien kon je de propeller voor- of achteruit laten draaien, kon je hem laten stilstaan, kon je hem vier, acht, twaalf, vijf- en twintig, negen en veertig of nog meer bladen geven en dat terwijl de propeller voortdurend met dezelfde snelheid en met vier bladen ronddraaide!

- De lichtflitsen, zei de ingenieur, zijn van zeer korte duur: één honderdduizendste seconde. De flitslamp bestaat uit een kwartsbuisje, gevuld met het edelgas argon, en is gemonteerd in een ballon met een vulling van stikstofgas. Door middel van een gastriode is het mogelijk de snelheid van de lichtflitsen te regelen. De korte, felle stroomstoten om de lichtflits te verkrijgen worden opgewekt door een speciale met kwik gevulde ontladingsbuis, die gedurende korte tijd een stroom van 2000 ampère doorlaat. Deze stroom gaat ook door de flitslamp. De lichtsterkte er van is twee millioen kaars!

Twee millioen kaars! Taco kon gerust zijn. Hij had met zijn Leica enkele opnamen van het wonder van de stroboscoop gemaakt, zo maar op goed geluk, niet wetend of de opnamen zouden slagen. Nu hij echter wist dat de lichtsterkte twee millioen kaars was, kon hij vrijwel zeker zijn van succes.

Met de stroboscoop kon je allerlei bewegende of draaiende machine-onderdelen schijnbaar doen stilstaan en kon je hun gedrag bestuderen, terwijl ze in bedrijf waren. Evenals de trillingsopnemer in combinatie met de kathodestraal-oscillograaf was dit een waardevol hulpmiddel om bewegingsprocessen te bestuderen en afwijkingen, fouten en oorzaken van storingen op te sporen. De ingenieur noemde als voorbeeld een scheepsschroef, die in 't water telkens stuk sloeg. Men liet een natuurgetrouw model van de schroef in een glazen tank met water draaien, bekeek dit bij de flitsen van een stroboscoop, het leek of de schroef stilstond en dadelijk zag men dat de vorm er van verkeerd was. De schroef sloeg luchtledige holten in het water, het water sloeg daarin met kracht naar binnen en het gevolg van dit alles was een defect raken van de schroef.

In de stroboscoop was een inrichting ingebouwd, die de

flitsen automatisch kon synchroniseren met het bewegend machine-onderdeel. M.a.w., het aantal flitsen per seconde werd dan automatisch gelijkgemaakt met het aantal omwentelingen of bewegingen van het machine-onderdeel. Deze synchronisatie kon o.m. met een foto-electrische cel bewerkstelligd worden. Je kon met de stroboscoop ook op eenvoudige wijze het aantal omwentelingen van een machine vaststellen. Je draaide aan de regelknop en zodra de zaak ogenschijnlijk stilstond, kon je op de schaalverdeling het aantal flitsen aflezen, waaruit je de omwentelingssnelheid kon afleiden.

De jongens van de Hobby Club waren diep onder de indruk van het wonder van de strboscoop. Leo bedacht, dat je met de stroboscoop een hard-trappenden fietser bewegingloos op zijn fiets kon laten zitten en ook moest het mogelijk zijn iemand over een toneel te laten fietsen, terwijl zijn spaken en wielen ogenschijnlijk stilstonden. Dat zou nog eens een sensatie voor een toekomstige schoolfuif zijn.

De volgende voordracht had tot onderwerp ‘nieuwe foto-chemische producten’. De sprekers, een doctor in de chemie, deelde mee, dat Philips voor microdocumentatie, voor het maken van fotocopieën en van copieën van films een materiaal had uitgevonden, dat gelijkwaardig was met de beste fotografische film, maar door de toepassing van cellofaan en een nieuw foto-chemisch product veel goedkoper, compacter en makkelijker in het gebruik was. Dit materiaal, zo zei de spreker, had een grote toekomst.

Het kwam voort uit een onderzoek naar een geschikt materiaal om copieën te maken van geluidsopnamen volgens het Philips-Miller-systeem. Zoals de jongens van de Hobby Club wisten, werden bij dit geluidsopnamesysteem de door de microfoon opgevangen geluidstrillingen versterkt en aan een electro-magneet toegevoegd, die, ongeveer zoals bij een pick-up, een beiteltje in trilling bracht. Dit beiteltje schaafde in een met een ondoorzichtig zwarte laag bedekte band van celluloid een doorzichtig geluidsspoor, waaruit men, evenals bij de geluidsfilm, met behulp van foto-electrische-cel, versterker en luidspreker het oorspronkelijke geluid kon toveren.

Met als doel een geschikt materiaal om van deze opnamen copieën te maken, was men tot een diepgaand, algemeen onderzoek van foto-chemische materialen overgegaan. Een staf van natuurkundigen, chemici en laboranten was jarenlang hiermee bezig geweest, hetgeen natuurlijk kapitalen gekost

had. Men was er indertijd niet zeker van het gestelde doel te bereiken, maar men was er van overtuigd, dat een brede opzet van het onderzoek hoe dan ook resultaten zou afwerpen. Deze poging was met volledig succes bekroond. Niet alleen vond men eindelijk het juiste materiaal voor copieën van Philips-Miller-opnamen, maar tegelijkertijd kreeg men de beschikking over een materiaal, dat een revolutie kon betekenen voor de gewone film en geluidsfilm, voor de fotografische reproductie van schilderijen, tekeningen en documenten en voor microdocumentatie, het op verkleinde schaal reproduceren van documenten, boeken, kranten en tijdschriften.

Een normaal fotografisch beeld werd gevormd door zilver, dat in fijnverdeelde toestand zwart was. Dat deze zilverkorrels bij sterke vergroting storend werkten, wist iedereen die wel eens vooraan in de bioscoop had gezeten. In de buitenlandse laboratoria had men er naar gestreefd de zilverkorrels zo klein mogelijk te maken en het record was een fotografische emulsie, die duizend lijnen per millimeter film gescheiden van elkaar kon afbeelden. Dat kon het nieuwe Philips-materiaal ook.

Het nieuwe foto-chemische materiaal bestond uit een diazoniumverbinding, die samen met een metaalzout in een drager van doodgewoon cellofaan, na belichting een kleurstofbeeld en tevens een sluimerend, nog niet zichtbaar, metaalbeeld gaf. Men was er nu in geslaagd dit metaalbeeld te versterken tot een uiterst fijn zilverbeeld. Het had vele voordelen boven de fotografische film. Je kon het zo dun maken, dat 250 velletjes op elkaar één centimeter dik waren, je kon het bij fel natriumlicht verwerken i.p.v. bij het zwakke, gekleurde licht van een donkere kamer, - en door de licht-intensiteit van de belichting en de vochtigheid te veranderen, kon je de contrastwerking er van naar believen regelen. Bovendien was het veel goedkoper dan fotografische film.

Tot grote verwondering van de Hobby Club werd een briefkaart doorgegeven, waarop iemand een kennis van hem meedeelde, dat hij hem ‘hierbij’ het gevraagde tijdschrift toezond. Toen de jongens de briefkaart in handen kregen, snapten ze er niets van. ‘Hierbij’??? In een brief kon je iets insluiten, maar op een briefkaart? Was het een puzzle? Een zoekpuzzle?? Ja, want na enig zoeken zagen ze in de briefkaart een gaatje en daarover was een stukje cellofaan geplakt. En op dat cellofaan.... als je goed keek, zag je er een paar puntjes

op. Die puntjes.... dat waren, zoals de spreker even later verklaarde, de pagina's van het gevraagde tijdschrift! Een sterk verkleinde fotocopie!!

De briefkaart werd onder een microscoop gelegd, alle aanwezigen konden daar om de beurt doorheen kijken en daarbij zagen de jongens het nauwelijks zichtbare puntje als een volledige tijdschriftpagina met scherpe, duidelijke letters. Het was meer dan fantastisch!!!

Op deze manier, zo zei de spreker, kon de complete inhoud van een omvangrijk boekwerk als de Encyclopaedia Brittannica met zijn 24 delen en zijn tienduizenden klein-gedrukte pagina's op één enkele plaat ter grootte van een briefkaart worden ondergebracht. Eén boekpagina kon met behoud van de scherpte tot een puntje van een halve millimeter verkleind worden en als je daarbij het zo dunne cellofaan, waarvan 250 velletjes één centimeter dik waren, gebruikte, dan kon je een bibliotheek van honderden boeken gemakkelijk in je zak steken!

Practischer was een minder sterke verkleining, ongeveer 40 maal, want dan kon je een eenvoudig leesplankje maken en een kleine projector met een matglazen schermpje, waarop het beeld van de microfilm 40 maal vergroot werd afgebeeld. De Encyclopaedia Brittannica kreeg dan de afmetingen van een kleine zakagenda en in je boekentas zou je makkelijk het leesplankje en enige duizenden boeken kunnen meenemen, terwijl de grootste bibliotheek in een kleine kast kon worden ondergebracht. De kosten van het materiaal waren heel laag en het maken van de microcopieën kon geschieden door automatische machines.

Wat een mogelijkheden voor het oprichten van nieuwe bibliotheken, voor het copiëren van boeken en tijdschriften, die niet meer verkrijgbaar waren, voor uiterst goedkope schoolboeken en bibliotheken, voor geleerden en natuuronderzoekers en wie weet, voor de toekomstige bibliotheek van de Hobby Club! De jongens hadden de grootste belangstelling voor deze uitvinding en bekeken aandachtig de geprojecteerde beelden van boekpagina's, kranten en schilderijen, waarin niet de minste korrel viel te bespeuren.

Copieën van Philips-Miller opnamen op het nieuwe materiaal waren veel goedkoper en beter van geluidskwaliteit dan gramofoonplaten en een kleine platte spoel was voldoende voor een uur on-onderbroken muziek. Dat de onhandige gramofoonplaat met haar korte speelduur, haar breekbaarheid en grote

slijtage ten slotte zou verdwijnen, was zeker. De techniek kende veel betere en nu ook goedkopere methoden van geluidsconservering. Hoe goed de kwaliteit van het nieuwe materiaal en van het Philips-Miller-systeem was, hoorden de jongens, toen een gedeelte van Bach's Mattheus Passion werd gespeeld. Ook konden ze constateren, hoe goed het foto-chemisch materiaal zich leende voor copieën van sprekende films, die op celluloid peperduur en nu heel goedkoop waren. Dat laatste was vooral van grote betekenis voor de onderwijsfilm.

De jongens rolden van het ene wonder in het ander, want nu vermeldde het programma een demonstratie van de electronenmicroscoop. Ze verlieten de collegezaal en kwamen daarbij langs een tafel, waarop iets was uitgestald, dat hen nieuwsgierig had gemaakt. Het was een stalen staaf, die vrij in de lucht zwééfde!!! Ze konden hun ogen niet geloven en toch, het was waar, de staafmagneet, - want dat was het, - werd aan één kant vastgehouden door een horizontaal touwtje en zweefde verder vrij in de lucht. Er onder lagen twee staafmagneten, die hem afstootten en daar de afstotende krachten even groot waren als het gewicht van de staaf bleef hij rustig in de lucht hangen.

De electronenmicroscoop.... de jongens van de Hobby Club hadden al vaak van dat technische wonder gehoord, maar nu zouden ze het wonder met eigen ogen kunnen aanschouwen. Het zag er interessant uit: een buis met allerlei knoppen en kranen met van onderen enkele kijkglazen, daarachter en daarboven een metalen overkapping en verder een apparaat van enkele meters hoogte met glanzende bakelieten zuilen, kennelijk bedoeld om de hoogspanning op te wekken. Bovendien zagen de jonges nog een ingewikkelde vacuumpomp en enkele schakelborden met volt- en ampèremeters en schuifweerstanden.

In een gewone microscoop werden nauwe lichtbundels door lenzen uitgespreid tot wijdere, waardoor een sterk vergroot beeld ontstond. Een ingenieur vertelde, dat met de gewone microscoop geen sterkere vergroting dan ongeveer 2000 maal mogelijk was, hetgeen geen gevolg was van de onvolkomenheden van de lenzen, maar van de aard van de lichtstralen. Deze vertoonden nl. een golfbeweging en als men heel sterk wilde vergroten, dus heel kleine voorwerpjes nog zichtbaar wilde maken, dan waren de afmetingen daarvan even groot als de lengte van de lichtgolfjes. Dit had tot gevolg, dat de

lichtgolfjes om die voorwerpjes heen spoelden zonder er door onderschept of beïnvloed te worden, hetgeen een strikte noodzakelijkheid was om die voorwerpjes zichtbaar te maken.

Het electron, het 'manusje van alles' in optima forma, bracht ook hierin uitkomst. Het was ongeveer 100 millioen maal zo klein als de lichtgolfjes en de kleinst waarneembare voorwerpjes. Een bundel van electronen kon dan ook wel door nog kleinere voorwerpjes onderschept worden. Om een bundel electronen te krijgen, trok men de electronen, die door een gloeiende metaaldraad werd uitgezonden, aan met een hoge positieve spanning. Zoals nu nauwe lichtbundels door glazen lenzen werden uitgespreid, zo kon men door middel van magnetische of electrische invloeden ook nauwe bundels electronen uitspreiden. Hierop berustte de electronenmicroscoop.

In een luchtledige buis richtte men op de voorwerpjes, die men wilde vergroten, een bundel electronen. Deze werden gedeeltelijk onderschept en gedeeltelijk doorgelaten. De doorgelaten electronenbundels werden door magnetische 'lenzen', ring-vormige electro-magneten, tweemaal uitgespreid en botsten ten slotte tegen een schermpje, dat meer of minder licht uitstraalde naar mate het door meer of minder electronen getroffen werd en zodoende een vergroot beeld van de bestraalde voorwerpen gaf.

De installatie werd ingeschakeld: een zacht gezoem, even een licht geknetter van vonken, toen de spanning tot bijna 100.000 volt werd opgevoerd en door de kijkglazen zagen de jongens, hoe zich op het groen-fluorescerende scherm allerlei staafjes aftekenden. Iemand, die het getal 2000 als maximale optische vergroting in zijn hoofd had, vroeg hoe sterk nu de vergroting was. 'Ongeveer 50.000 maal, maar als ik mijn beeld wat lichtsterker kan krijgen, zal ik de vergroting nog wat opvoeren', zei de ingenieur op een toon of hij op het postkantoor vijf postzegels van 10 en tien van 5 kocht.

Een vergroting van 50.000 maal!! En dat was niet eens het maximum! Dat lag voorlopig in de buurt van de 100.000. Een vergroting van 100.000 maal: dat betekende dat je voorwerpen kleiner dan een millioenste centimeter nog zichtbaar kon maken! En die staafjes, die bacteriën, zoals de ingenieur zei, die bacteriën, die zij daar zo duidelijk voor zich zagen, waren kleiner dan een duizendste millimeter!

Overal in de grote laboratoria was men bezig met de electronenmicroscoop, maar waar Philips de eerste en nu nog

de enige mee was, dat was de continu regelbare vergroting. Eenvoudig door aan één knop te draaien, kon je de vergroting van 1000 maal geleidelijk tot 80.000 maal opvoeren. De jongens zagen het, hoe nauwelijks zichtbare stipjes geleidelijk opzwollen, verder uit elkaar kwamen te liggen, dunne streepjes werden, uitgroeien tot staafjes en ten slotte zo groot als een sigaret werden.

De jongens waren diep onder de indruk van dit fantastische apparaat. Ze voelden waar het om ging: om die geheimzinnige wereld van het ultra-kleine. Ze begrepen, dat de scheikundigen, natuurkundigen, de bacteriologen en biologen, dat die zich allen over de electronenmicroscoop bogen en met hun blik een 'terra incognita', een terrein, dat voordien wit was op de kaart van het rijk der wetenschap, doorkruisten. Men had reeds afzonderlijke bewegende moleculen waargenomen en gefilmd, men had gevaarlijke ziektenverwekkers, bacteriën en virussen opgespoord, zodat men hun vernietiging kon beramen en wellicht zou de electronenmicroscoop in handen van de mannen der wetenschap er toe bijdragen het leven langer en beter te maken.

De 'finale majestuoso' van het programma was een bezoek aan het heiligdom der heiligheden van dit laboratorium: het hoogspanningslaboratorium. De jongens gingen een grote hall binnen en hier zagen ze een in strakke lijnen oprijzende hoogspanningsinstallatie met glanzende zwart-bakelieten zuilen, met gestroomlijnde metalen afschermkappen en een indrukwekkend hoge toren, waarin het electrisch kanon was gemonteerd, dat de droom der oude alchimisten in vervulling kon doen gaan, dat atoomkernen kon stuk-schieten en daarmee het ene scheikundige element in het andere kon doen overgaan. Wat de jongens nu zouden zien, was een aantal electrische ontladingen van meer dan een millioen volt. Toen de jongens van de Hobby Club dit hoorden, kregen ze een kleur van opwinding: meer dan een millioen volt....

De verlichting werd uitgedraaid en daar het buiten al schemerde, werd het tamelijk donker in de zaal, hetgeen de sfeer van geheimzinnigheid nog verhoogde. Het was doodstil.... met een klikkend geluid werd de eerste schakelaar overgehaald, een licht gezoem weerklonk, dat geleidelijk aanzwol, dat hoger en hoger werd en overging in een snijdende giertoon, die de zenuwen van de jongens tot het uiterste spande. Ze voelden, dat er iets raars met hen gebeurde en eensklaps zagen ze in het flauwe licht van de schemering hoe hun haren

recht overeind stonden, aangetrokken door de lading van de top van de hoogspanningsgenerator, waarvan de spanning gedurig steeg. De lucht was bezwangerd met electriciteit!

Met kloppend hart wachtten de jongens van de Hobby Club het grote gebeuren af. Terwijl de schakelaars klikkend over de contactpunten gleden en de wijzers der voltmeters over de 100.000 volt.... 200.000 volt.... 300.000 volt langs de schaalverdeling kropen, baanden snelle electrische stromen zich door weerstanden, condensatoren en gelijkrichters een weg naar boven, vloeide de springlading van het kanon met onweerstaanbare kracht in de bakelieten toren omhoog.. werd de giertoon ijler en ijler.... sprongen kwaadaardig knetterend enkele ritsen vonken van de isolatoren en toen....

Opeens schalde en knalde een verblindende vuurstraal door de hoge holle ruimte, sloeg vlak voor de ogen van de jongens met oorverdovend geweld een bliksemschicht omlaag. En hier bleef het niet bij: nog voor de jongens van de schrik bekomen waren, volgde een tweede explosie, nog heftiger dan de vorige, kwam er een derde, een vierde en weldra waren de donderende en krakende bliksemstralen niet van de lucht.

Met verbijstering aanschouwden de jongens van de Hobby Club dit hels tafereel: de milliarden electronen, die door herculische krachten uit hun verband werden losgescheurd, met grote snelheid door de lucht werden geslingerd en dan op de koperen vonkbol te pletter sloegen. De vonken oxydeerden de zuurstof van de lucht tot ozon en de prikkelende geur daarvan bracht tezamen met de trommelvlies-verscheurende donderslagen en de verblindend-felle vuurflitsen de Hobby Club in een roes van opwinding. Nog nimmer tevoren had de techniek zich op zo grootse wijze aan de jongens geopenbaard en het speet den jongens dan ook, toen er onverwachts een einde kwam aan dit indrukwekkende schouwspel.

- Mijnheer de Vries, vroeg Dick, toen het hele gezelschap was teruggekeerd naar het ontspanningsgebouw, weet U soms of bij die technische pers ook journalisten van de grote dagbladen waren?

- Neen! antwoordde mijnheer de Vries, terwijl hij een gestencilde lijst uit zijn zak haalde. - Het zijn uitsluitend vertegenwoordigers van technische tijdschriften en van enkele weekbladen. Hier zijn hun namen en functies, kijk maar.

- Zou ik dan misschien Amsterdam mogen opbellen? vroeg Dick. U weet, mijn vader is bij het Handelsblad en ik zou zo ontzettend graag....

- Ik begrijp 't al, viel mijnheer de Vries Dick in de rede, je wilt je vader een mooie primeur bezorgen, hè? Een pracht idee, maar weet je wat je nu moet doen? Ga nu even rustig na wat voor nieuwtjes je vandaag hebt gehoord, schrijf die dan in beknopte vorm op, laat ze mij even lezen en bel dan je vader op.

- Hallo, vader! zei Dick een half uur later door de telefoon, als je even je blocnote pakt, dan heb ik een paar prachtige tips voor je, een paar primeurs....

- Waarvoor we je goed zullen belonen, antwoordde Dick's vader, ten minste, als ze dat waard zijn. Kom maar op met je nieuws....

Dit was niet alleen maar nieuws, dit was groot nieuws! zei mijnheer de Vries van het Handelsblad, toen Dick klaar was met zijn verslag. Dit was een belangrijke primeur, waarvoor hij Dick heel dankbaar was. De jonge hoofdredacteur van HOBBY was hierover natuurlijk in de wolken en voelde zich zekerder dan ooit van het feit, dat hij journalist en nieuwtjesjager zou worden.

Als allerlaatste verrassing van deze dag wachtte de Hobby Club na het eten nog een filmvoorstelling in de grote zaal van het ontspanningsgebouw. Hier zagen ze een boeiende en instructieve film over atoomsplitsing met behulp van de hoogspanningsgenerator, die ze enkele uren tevoren in werkelijkheid hadden gezien. Alleraardigst waren twee poppenfilms in kleuren van Georg Pall, die in Eindhoven waren opgenomen. In één daarvan, ‘De schone slaapster’, werd Doornroosje na haar jarenlange slaap gewekt door de tonen van een moderne Philips-ontvanger! Fred vertelde van de werkwijze van Pall, die voor een stuk film van één minuut tientallen poppen en vele honderden verschillende koppen nodig had. Voorlopig een veel te ingewikkeld procédé voor de film-afdeling van de Hobby Club, al kon je nooit weten....

De jongens waren dood-moe, toen ze om kwart over tienen in de jeugdherberg aankwamen en nog voor elven droomden de meesten van hen van hoogspanningsgeneratoren en kathodestraalbuizen, van radio en televisie, van zenders en superhoge-druk-kwikdamplampen, van heel die wereld van electronische wonderen, waarvan ze al zo veel hadden gehoord, maar die ze nu voor het eerst in al haar grootsheid met eigen ogen hadden mogen aanschouwen!

Hoofdstuk XII

Koud was de natuur, maar warm waren hun harten.... Als wit-besneeuwde bossen, heidevelden en zandvlakten strekte zich aan weerszijden van de betonnen autoweg de Veluwe uit. Ondanks de heldere morgenzon vroor het, dat 't kraakte en een scherpe noordenwind blies langs de milliarden sneeuwkristallen. Over de autoweg raasde de touringcar en daarin zaten de jongens van de Hobby Club, wier harten gloeiden van enthousiasme over het nu weer op handen zijnde technische evenement. Met verrukte gezichten genoten ze van de pracht van het winterlandschap, tot Hans van Zuilen plotseling uitriep:

- Kijk's, daar in de verte! Al die masten en palen: dat zal Kootwijk zijn!!

En inderdaad, daar naar het noorden werd de zacht-golvende horizon verbroken door kleine, dunne streepjes die parmantig de blauwe lucht in staken. Daar lag op het Kootwijkse Zand, eenzaam als een eiland temidden van de verlaten bossen, vlakten en zandverstuivingen het Rijkszendstation Kootwijk met zijn zes 212 meter hoge radiomasten en zijn tientallen andere antennepalen. Daar lag het grootste radiocentrum van Nederland, waar een groot aantal zenders het draadloos verkeer met alle werelddelen onderhield.

Het duurde nog wel twintig minuten, voordat de touringcar bij het monumentale zandstenen hoofdgebouw van Radio Kootwijk stopte. De jongens stapten uit en gaven hun ogen goed de kost. Wat een zendmasten en welk een wirwar van antennes! Hoog boven hun hoofden hing een netwerk van koperdraden gespannen tussen de zes 212 meter hoge zendmasten, tussen Eifeltorens op Nederlandse bodem. De grote glazen en porseleinen isolatoren van de antennes fonkelden en glinsterden in het scherpe zonlicht.

Hier startten dus de radiogolven, die de aardbol omspanden,

t.o. 192

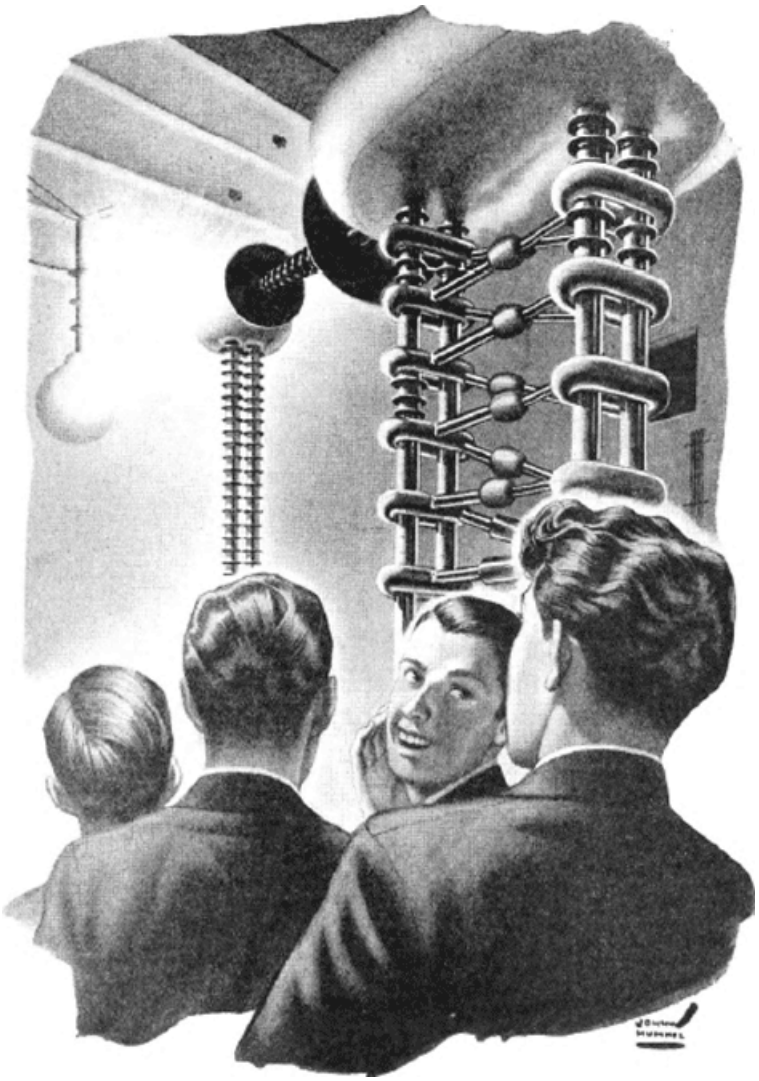

Opeens schalde en knalde een verblindende vuurstraal door de hoge holle ruimte.... pag. 190

die bergen en woestijnen, zeeën en oceanen met de alles overtreffende snelheid van 300.000 kilometer per seconde overbrugden! Hier zouden de jongens de geboorte van het radiowonder, het ontstaan van de hoog-frequente trillingen, bijwonen!

- Aha, de Hobby Club! zei de portier bij wien ze zich vervoegden. De heren zullen worden rondgeleid door ingenieur Roorda van de Technische Dienst. Als ik nu even Uw bijdrage voor het kinder- en personeelfonds van de P.T.T., tien cent per persoon, mag innen, dan zal ik ingenieur Roorda even opbellen.

- Morgen, jongelui! begroette vijf minuten later ingenieur Roorda de Hobby Club. Frisjes buiten, nietwaar? Houd je jas maar aan, want in sommige gedeelten van ons bedrijf is het vinnig koud.

De jongens volgden ingenieur Roorda naar de grote hall van het hoofdgebouw, waar een natuurgetrouwe maquette van Kootwijk stond opgesteld. Deze gaf een duidelijk overzicht van het gecompliceerde bedrijf. Tussen de miniatuur zendmasten, die het model van het hoofdgebouw omringden, hing als een spinneweb het antenne-net, dat in werkelijkheid een oppervlakte van 70 hectare bestreek. De koperdraden daarvan hadden samen met het in de grond gegraven dradennet een lengte van 52.000 meter! Alle zenders met hun antennes, golflengten en land van bestemming waren op de maquette aangegeven.

Toen de jongens de situatie voldoende in zich hadden opgenomen, begaven zij zich naar de grote zenderzaal, een indrukwekkend grote ruimte, waar zich een kolos van een zender bevond.

- Dat is onze vriend ‘Lange Gerrit’, zoals wij dezen reus in ons bedrijf noemen, verklaarde Ir. Roorda. Al onze zenders hebben een naam, die afgeleid is van de laatste letter van de drie roepletters, die elke zender heeft. ‘Lange Gerrit’ heet officieel PCG en als wij het hier over Pieter of Kareltje hebben, weet iedere ingewijde welke zender daarmee bedoeld wordt. Lange Gerrit is als een plesiosaurus uit het prae-historisch dierenrijk, een gigantisch monster uit het stenen tijdperk van de radio, de tijd van de super-lange golven, toen men nog niet op de hoogte was van de mogelijkheden van de korte golven en men machine- of booglampzenders van reuze afmetingen bouwde. Lange Gerrit: alles aan hem is even kolossaal. Golflengte zeventienduizend meter, spoelen van drie meter middellijn, samengesteld uit liefst 18.000 van elkaar geïsoleerde

koperdraadjes een stroomverbruik van honderden kilowatts en een energieverspilling, die eenvoudig treurig is. Wel is Lange Gerrit betrouwbaar en als de korte golven kuren hebben, gebruiken we hem voor het verkeer met Noord-Amerika. Bekijk hem maar eens van dichtbij.

De jongens naderden Lange Gerrit met enig ontzag en stonden even later aan de voet van één van de twee hoge Telefunken-dynamo's, die de hoog-frequent-wisselstromen opwekten. De motoren, die hen aandreven, wat een kanjers! En dan de hoog-frequent-transformatoren, de spoelen en condensatoren, die het trillingsgetal van de opgewekte wisselstromen verdrievoudigden, wat waren ze allemaal groot! De jongens konden zich plotseling levendig voorstellen, hoe een lilliputter uit ‘Gullivers reizen’ zich zou voelen, wanneer hij een bezoek aan de grote versterker van de Hobby Club bracht. Wat vooral tot de verbeelding van de jongens sprak, waren de verbindingsdraden, die bijna zo dik waren als een pols, koperen buizen, waardoor de vele honderden ampères sterke stromen vloeiden. Ook de isolatoren, waarmee de buizen door de muur gingen, hadden ongekende afmetingen en waren met olie gevuld.

- Kijk, dat noemen ze ook al een milli-ampèremeter, riep Leo uit. Hij wees naar een instrument, zo groot als een openbare klok, dat ter hoogte van het balkon aan het einde van de zaal in de leiding was geschakeld. - Meetbereik 0 tot 2000 ampères! Twee duizend, stel je eens voor!!

- Ik zal jullie eens vertellen hoe we hier aan die kampioen zwaar-gewicht zijn gekomen, die als een ware holle bolle Gijs onze kostelijke, onze watjes van een kilo, onze kilowattjes verslindt, zei Ir. Roorda.

- Jullie weet, dat Radio Kootwijk is opgericht om een draadloze communicatie met Indië tot stand te brengen. Tot de wereldoorlog ging de berichtgeving via drie kabels, een directe Engelse verbinding, een Amerikaanse kabel via Sjanghai en de Philippijnen en één via Siberië. Toen in de eerste oorlogsmaand een kabelknooppunt het eiland Yap in handen van de Japanners viel, konden we alleen nog maar van de Engelse kabel gebruik maken. Dat betekende een grote vertraging en voor onze regering was het onaangenaam, dat haar officiële telegrammen door de handen van een censor van een oorlog-voerend land gingen. Een draadloze verbinding tussen Indië en het Moederland, dat was de enige oplossing. De afstand van 12.000 kilometer was echter nog nooit

overbrugd, zodat men voor een allesbehalve gemakkelijke taak stond.

- De draadloze brug met twee pijlers op een afstand van 12.000 kilometer moest en zou er komen en onze regering gaf aan de firma Telefunken, die met succes in Nauen een zender voor communicatie met Amerika had gebouwd, opdracht een dergelijke zender voor Nederland te construeren.

- In Indië ging men ook aan de slag. Dr. Ir. C.J. de Groot bouwde een booglampzender, die zijn gelijke niet had. In de omgeving van Bandoeng had Dr. de Groot op de Malabar een geweldige kloof ontdekt, die bij uitstek geschikt was om er een antenne over te spannen. Nooit heeft een antenne in de wereld hoger gehangen dan deze: 600 meter boven de begane grond. Van de centrale van de electrische tram in Batavia leende Dr. de Groot een dynamo, van de militaire luchtvaartafdeling een vliegtuigmotor. Met moeite sleepte men al die zware spullen langs de smalle bergpaadjes omhoog en tientallen problemen moesten nog worden opgelost vóór het doorzettingsvermogen van Dr. de Groot zegevierde en de booglampzender in gebruik kon worden genomen. De booglamp was een grote ketel, waarin tussen een watergekoelde electrode van koper en een roterende electrode van kool en in een atmosfeer van waterstofgas de lichtboog brandde.

- Wat jullie misschien interesseert: de booglamp was een zelfmoordenaar, die per seconde 30.000 doden stierf. Hij was in serie geschakeld met een sterke electro-magneet, die, zodra de lichtboog ontstond, de boog aantrok, de boogvlam wegzoog en daardoor uitdoofde. Door de verbroken verbinding verdween onmiddellijk het magnetisme, waarna door de lading van een condisator de boog weer ontstoken werd. De magneet werd weer magnetisch, de boog doofde weer en dat spelletje herhaalde zich 30.000 maal per seconde. Deel dat op de afstand, die de radiogolven in één seconde afleggen, 300.000 kilometer, en je krijgt de golflengte van de booglampzender: 10 kilometer. De afmetingen van de antennespoel maakten het dan ook noodzakelijk er een apart huisje voor te bouwen. Op technisch gebied vormde deze boogzender jarenlang een wereldsensatie.

- In Nederland bouwde men onzen vrind Lange Gerrit. In Sambeek, later in Noordwijk en in Rantja Ekek werden luisterstations opgericht, waarvan de NoRa, Noordwijk Radio, jullie wel-bekend is. Nadat de eerste signalen met succes de lange reis volbracht hadden, heeft de regering enige tijd van de

zenders gebruik gemaakt en in 1923 zijn Kootwijk en Bandoeng ook voor het publieke telegraafverkeer in gebruik genomen. Omstreeks die tijd kwamen de zenders met radiolampen in de mode en hier rechts zie je een stel, dat voor het lange-golfverkeer met ver-afgelegen Europese steden dienst doet.

Wat zagen die lampzenders er nog heerlijk ouderwets uit! Zo oer-degelijk en toch, hoe interessant! Terwijl ze alles bekeken, stelden de jongens van de Hobby Club Ir. Roorda allerlei vragen.

- Wat of er hier gebeurt als het onweert? Nu, dan kan het hier aardig spoken! Je begrijpt dat als het onweer hier vlak boven is, dat er dan veel kans is dat de bliksem hier of daar in de antennedraden of in de masten slaat. De spanningen, die daarbij optreden, kunnen millioenen volts bedragen en dat betekent een groot gevaar voor onze kostbare zenders. De stroomsterkten kunnen oplopen tot vele tienduizenden ampères en daarvan kunnen de draden doorsmelten. We hebben daarom enkele voorzorgsmaatregelen genomen, waardoor de ontlading van de bliksem onmiddellijk naar aarde wordt afgeleid. Zie je daarboven die balansvormige schakelaar? Bij bliksem-inslag verbindt die de antenne met aarde. Toch kan 't er hier bij onweer lustig op los knallen, vooral ook door inductie in de antennedraden.

- Jammer toch dat die enorme energieën in de aarde verdwijnen en we ze niet op een of andere manier gebruiken kunnen, zei Leo.

- Er zijn er meer die dat betreuren, maar ten onrechte, zei Ir. Roorda, want je stelt je die energieën veel te groot voor. Onze Nederlandse Professor van Staveren heeft uitgerekend hoeveel energie er bij één bliksemslag vrijkomt: gemiddeld 5 kilowatt-uur, een waarde van enkele dubbeltjes. Dat valt je tegen, hè? Maar vergeet niet dat zo'n blikseminslag ontzettend kort van duur is, ongeveer één duizendste seconde. Het is anders een prachtig gezicht, die vonk-ontladingen!

- We weten er van mee te praten, mijnheer Roorda, zei Poldervaart. Gisteren waren we bij Philips en daar hebben we de ontladingen van de hoogspannings-generator gezien. Machtig schouwspel, hoor!

Ir. Roorda had veel interesse voor de Hobby Club en toen hij hoorde, dat Leo en Poldervaart zouden trachten een zendvergunning te krijgen, begon hij op enthousiaste wijze over de genoegens van het amateur-zenden te vertellen.

- Als jullie meeloopt, zei hij na van het amateurisme te

zijn afgestapt, dan kun je de zender zien waarnaar je vroeger zo vaak geluisterd hebt: de 1875 meter omroepzender. We hebben 'm niet meer nodig en binnenkort wordt hij gedemonteerd.

Hoe interessant de jongens de zender ook vonden, hun grootste belangstelling ging uit naar de reusachtige zendlampen van de eindtrap. Ir. Roorda vertelde den jongens, dat deze zendlampen elk meer dan 100 kilowatt aan energie verbruikten en dat door de gloeikathode, die zo dik als een potlood was, een stroom van 420 ampères vloeide.

- Het glazen gedeelte is maar een klein deel van de zendlamp. De stalen buis onder het glazen gedeelte, dat is de anode, die hol en water-gekoeld is. De spanning op de anode is 15.000 volt; mocht de waterkoeling door de een of andere oorzaak plotseling wegvallen, dan wordt de anodestroom automatisch uitgeschakeld.

- Dat die anode met zijn hoge spanning door het koelwater niet tegen aarde kort-gesloten wordt! merkte Leo met enige verbazing op.

- Dat zou inderdaad gebeuren als ook hier geen voorzorgsmaatregelen waren genomen. De oplossing van dit probleem is een spiraalvormig opgewonden slang van rubber, die door haar lengte zo'n weerstand voor de electriciteit vormt, dat er maar een heel klein stroompje door het water vloeit.

- Kijk, hier werd destijds onze radiogolf geboren, in een broedstoof! Binnen in een glazen doosje zit het pulserend hart van de radiozender, het kwartskristal, zorgvuldig gekoesterd en op constante temperatuur gehouden door een thermostaat, voorzien van een verwarmingselement. Het kristal is als condensator in de roosterkring van een E 409 een kleine triode-ontvanglamp geschakeld. Door de piëzo-electrische eigenschappen van het kristal treden er snelle, rhythmische vormveranderingen in op, vibraties, waardoor een constante hoogfrequent-trilling ontstaat, die, enorm versterkt, de draaggolf van de zender vormt. Daarop wordt de modulatie geënt. De draaggolf ‘draagt’, zoals de naam al aangeeft, de muziek en het spreken door de lucht. De meesten van jullie weten dat waarschijnlijk al. Straks krijgen we iets dat jullie niet zult weten: het uitzenden zònder draaggolf, maar laten we eerst maar eens een kijkje gaan nemen bij de gelijkrichters.

De hoogspanning, die als draaistroom door een bovengrondse hoogspanningsleiding van de grote electrische centrale in Nijmegen kwam, werd in Kootwijk ‘omlaag’-getransformeerd

en in de ruimte, waar de Hobby Club nu binnenging, omgezet in de hoge gelijkspanning voor de zendlampen. Wat den jongens het eerst opviel, waren gelijkrichtlampen, die niet, zoals de zendlampen, lang en slank waren, maar dik-buikige glazen gevaarten met verscheidene tuitvormige uitstulpingen, waarin de electroden waren ondergebracht. Het waren kwikdampgelijkrichters, die een mysterieus blauw-violet licht uitstraalden en doordringend zoemden. Ze hadden veel weg van de ‘octopus’, de monsterachtige inktvis, die met zijn soms 12 meter lange grijp-armen de zeeën onveilig maakt, de inktvis, die Jules Verne op zo suggestieve wijze beschreef in ‘Twintig duizend mijlen onder zee’.

Tegen half één begaven de jongens van de Hobby Club zich naar het nabij gelegen restaurant om daar wat melk of koffie te drinken en de kadetjes, waarvan ze er niet minder dan 200 hadden meegenomen, te beleggen met smeerworst en kaas om ze daarna op te eten. Ir. Roorda, die in de omgeving van Kootwijk een landhuisje had, stapte in zijn Baby-Ford om thuis te gaan lunchen.

Toen er van de 200 broodjes geen kruimel was overgebleven, gingen de jongens van de Hobby Club een stevige wandeling maken. Na een kwartier lopen bereikten ze een bos, dat de sneeuw in een waar sprookjesland had omgetoverd. Pittig kraakten sneeuw en takjes onder hun voeten, in dikke wolken sloeg hun adem uit hun mond en zuiver, oh zo zuiver was de tintelende vrieslucht, die ze in-ademden. En wat was het stil; als er niemand sprak en ze even stilhielden, heerste er een oneindige stilte, net alsof de natuur je niet door overbodige geluiden van al dat moois wilde afleiden.

Al die technische dingen waren interessant. Zeker waren ze interessant, ze waren geweldig, ze waren opwindend. En toch.... waar ze nooit tegen op konden: tegen de natuur. De natuur die was meer, die ontroerde je. Die kneep af en toe je keel dicht, zodat je wel met een klein, bescheiden stemmetje zou willen zeggen: hoe wonderlijk mooi, hoe onbegrijpelijk heerlijk is dit toch! In de natuur, daar voelde je je zo helder, zo fris, zo vol van levenslust, zo volkomen bevrijd van alle zorgen. Nergens aan denken, alleen maar het mooie, het ongerepte in je opnemen, alleen maar genieten, zonder meer.... één met de natuur!

Maar dan, na een poosje, kwam de stadsmens weer in je terug. Dan verlangde je toch plotseling weer naar dat drukke, jachtige gedoe van mensen, machines, fietsen, auto's en tram,

naar al dat gerinkel en geschuifel, naar dat gepraat en getoeter, naar al die schreeuwende lichtreclames en fel-verlichte etalages. Gek toch, dat je altijd weer begon te verlangen naar dat, wat je op 't moment niet had of bezat!

Verfrist naar lichaam en geest door de heerlijke wandeling keerden de jongens van de Hobby Club een uur later naar hun uitgangspunt terug en precies half drie waren ze present in de hall van het hoofdgebouw. Ir. Roorda nam hen eerst mee naar boven, naar de top van een hoge toren, vanwaar ze een prachtig uitzicht over de omgeving hadden. Het Kootwijkse Zand in vogelvlucht was daarom zo belangwekkend, omdat ze hier het gehele complex van zenders en antennes konden overzien. De veertig meter hoge watertoren, de vele zendergebouwtjes, de wegen naar de zenders, de antennesystemen, dat alles zag je even duidelijk als op een landkaart. Wel het aardigste was de hoogspanningsleiding, die zich in een rij van steeds kleiner wordende masten door de zandvlakten, heiden en bossen naar de zuidelijke horizon slingerde.

Teruggekeerd op de begane grond ging het hele gezelschap met de touringcar naar een drietal twee km verder op gelegen gebouwtjes, waarin de kortegolfzenders voor Rome, Indië, Japan en Amerika waren opgesteld. Toen de jongens de kortegolf-telefoniezenders voor Indië zagen, waren ze wat teleurgesteld door de kleine afmetingen daarvan, tenminste vergeleken bij Lange Gerrit en de omroepzender. Maar toen Ir. Roorda één van de metalen kasten opende en hun het inwendige van zo'n zender toonde, waren ze weer vol enthousiasme, zo mooi was de constructie van deze zenders.

- Je ziet, zei Ir. Roorda, dat deze zenders klein en compact zijn. Bij kortegolfzenders hoeft de energie ook niet groot te zijn, temeer doordat we als antennes zgn. ‘beams’ gebruiken, gerichte antennesystemen, waarbij de golven door middel van een antennesysteem, dat als reflector werkt, in één betrekkelijk smalle, maar geconcentreerde bundel in de richting van Indië worden gezonden. Zoiets als de reflector van een autolamp, waarbij een zwak acculampje een felle lichtbundel geeft.

- De zenders, die je hier ziet, werken volgens een heel bijzonder systeem. Radio-experts, schrik niet, maar deze zenders werken volgens het één-zijband-systeem, waarbij de draaggolf niet wordt uitgezonden, maar wordt achtergehouden, evenals één kant van de modulatie, evenals één zijband. Over de zijband, die overblijft, kunnen we tegelijkertijd vier

telefoongesprekken en een aantal telegrammen overzenden. Kootwijk was hiermee de eerste ter wereld....

De meeste leden van de Hobby Club snapten er niets van, maar de enkele radio-experts, die konden aanvoelen wat Ir. Roorda vertelde, - begrijpen konden ze het nog niet helemaal, - die konden hun oren niet geloven. Uitzenden zonder draaggolf, hoe was dat nu mogelijk?

- Straks zal ik je uitleggen hoe het één-zijband-systeem werkt, ging Ir. Roorda voort, nu zal ik je zeggen welke voordelen 't heeft. Het achterhouden van de draaggolf bespaart ons een hoop energie en de pauzes tussen twee woorden kosten ons helemaal geen energie, want dan wordt er niets uitgezonden. We kunnen al onze energie concentreren in die nuttige zijband en dat geeft een 16 maal zo sterke ontvangst. Wat op het eerste gezicht een nadeel lijkt, - de noodzaak van een zeer gecompliceerde ontvanger, die de achtergehouden draaggolf in 't klein weer opwekt en de verschillende gelijktijdig uitgezonden gesprekken van elkaar scheidt, - dat is in werkelijkheid een voordeel. Zonder een dergelijke gecompliceerde ontvanger is het namelijk niet mogelijk de telefoniegesprekken te ontvangen en dat betekent: geheimhouding!

Nadat Ir. Roorda de leden van de afdeling Radio haarfijn de werking van het één-zijband-systeem had uitgelegd, vroeg hij een technicus of deze even wilde laten horen wat er eigenlijk werd uitgezonden. Even later hoorden de jongens uit een luidspreker een volkomen onverstaanbaar gebrabbel, de allerzonderlingste cacofonie, die ze ooit gehoord hadden. Vier telefoongesprekken en wat telegrafie-signalen, die tot een hutspotje door elkaar waren gestampt. Nu één gesprek er uit zeven....

- M'n jongen, mijn eigen lieve jongen.... jammer, dat ze bijna om zijn, die drie minuten.... maar och, wat heb je je ouwe moeder gelukkig gemaakt met dat verjaarspresentje.... dank je wel, jongen enne.... zul je vaak aan me denken?

Even was er stilte: de zoon in Indië antwoordde zijn moeder, maar dat konden de jongens van de Hobby Club niet horen. Daar had je de moeder weer:

- Hans, ik moet je de groeten geven van Lies en van Bep en van opa, - ach, die heeft toch zo'n lelijke hoest tegenwoordig, - en van Dirk en van eh.... nou, je weet wel, van allemaal natuurlijk.... Wat zeg je? O ja, ik zal er om denken.... moeten we ophouden....? Hans, jongen.... het

ga je goed hoor! Enne, tot ziens zullen we maar zeggen, nog 14 maandjes, dan kom je met verlof, hè.... Oooooh jong, ik ben zo blij, zo gelukkig dat ik je stem weer eens heb gehoord.... jouw eigen lieve stem....

Uit de luidspreker klonk iets, dat op een snik leek. Dit was niet de technische, maar de menselijke kant van de radio en met een zekere ontroering voelden de jongens dat radio nog meer kon zijn dan een pracht van een hobby. Een moeder sprak met haar zoon in het verre Insulinde en in haar weemoedig verlangen werd zij getroost door zijn 'eigen lieve stem'....

- Ja, jongelui, zei Ir. Roorda, die zag hoe dit simpele telefoongesprek ook tot de jongensharten had gesproken, dat is nu radio op zijn mooist. Wat mij van de radio behalve de techniek altijd zo heeft aangetrokken is haar veelzijdigheid. Door onze vèrgaande belangstelling voor de technische kant, die allen maar middel is, vergeten we soms het doel van de radio: het dienen der mensheid. Denk eens aan de diepere betekenis van een telefoongesprek als dit, denk aan de troost, die de radio aan zieken brengt, denk aan de radio als verbreider van Gods woord, als kerkdiensten, voor hen die afgelegen wonen of gebrekkig zijn, denk vooral ook aan de radio als redder van honderden mensenlevens, wanneer een schip het S.O.S. heeft moeten uitzenden. Het is de radio, die de luchtvaart van tegenwoordig mogelijk maakt, die tijdseinen en weerberichten verspreidt, het is de radio die ons vermaakt, die ons van muziek doet genieten, die ons leert door lezingen en hoorspelen. En zo kan ik doorgaan, maar dat is niet nodig, want jullie zult het met me eens zijn, dat de radio een machtig wonder is, een wonder dat de volkeren eens dichter bij elkaar kan brengen en daarom is het zo heerlijk aan zoiets moois als radio te mogen meewerken. Je moet me deze ontboezeming maar vergeven, maar af en toe voel ik weer diezelfde sympathie voor de radio, die ik als jongen van twaalf jaar had, toen ik bij een oom seinen uit de lucht hoorde, die mijn oom wel en ik niet kon begrijpen. Kennen jullie morse?

- We zijn er mee bezig, mijnheer Roorda, zei Wijngaart. Een paar van ons kennen 't en die leren het de rest. Kunt U ons eens wat laten horen, dan zullen we 's kijken of we het op kunnen nemen.

- Goed, ik zal jullie wat morseseinen laten horen, die tegelijkertijd met de telefoongesprekken naar Indië worden uitge-

zonden. Wie het kan opnemen, beloof ik een bankje van honderd.

- Van honderd? vroeg Leo. Daar kun je heel wat mee doen! Maar we hebben het nog niet!!

En daar had hij gelijk in, want even later klonk uit de luidspreker een hoog, snel geratel, dat heel weinig van het tuutuutetuu-gedoe van het morse-seinen weg had.

- Het is telegrafie, verklaarde de ingenieur, maar niet met een snelheid van 25 woorden per minuut, zoals een radiotelegrafist eerste klas moet kunnen opnemen, maar met een snelheid van 150 woorden per minuut. Neen, daar hoef je niet van om te vallen, want dat is een snelheid, die geen telegrafist benaderen kan, zelfs niet als hij de bibberatie in zijn pols heeft. Het is al weer de machine, die het werk van den mens, in dit geval den telegrafist, overneemt. Op het telegraafkantoor in Amsterdam ponst men met een soort schrijfmachine combinaties van gaatjes in een papieren band. Door de band met grote snelheid langs een stel contact-stiften te trekken krijgt men snel-opeenvolgende stroomstootjes, die hier uitgezonden worden. In Indië worden de ontvangen seinen in zgn. ondulatorschrift op een papierband opgetekend.

- Mijnheer Roorda, vroeg Leo, de gewone stadstelefoon bestaat uit een in serie geschakelde tele- en microfoon. Veroorzaakt dat geen storingen?

- Heerlijk om eens mensen rond te leiden, die kijk op de zaak hebben. Wat je daar zegt, is een heel pientere opmerking en er zouden inderdaad complicaties ontstaan als er niet de nodige voorzorgen waren genomen. In de centrale te Amsterdam, waar alles geregeld wordt, bewerkstelligt een automatisch werkend toestel het volgende: spreekt Holland, dan zendt Kootwijk uit en is ontvangstation Noordwijk uitgeschakeld, spreekt daarentegen Indië, dan wordt Kootwijk uit- en Noordwijk ingeschakeld. In Indië gebeurt hetzelfde. Dat in- en uitschakelen gaat zo snel, dat de telefonerenden er niets van merken. In Bandoeng staan weer andere zenders opgesteld en die maken het mogelijk van Nederland indirect met de Philippijnen, Celebes, Sumatra, Bali en Madoera te telefoneren.

In twee andere gebouwtjes bewonderden de jongens de in Kootwijk gebouwde telegrafiezenders, die de telegrammen van ‘Hollandradio’ naar Oost- en West-Indië, Amerika, Japan en veraf-gelegen Europese landen uitzonden.

Tussen het hoofdgebouw en het kortegolf-complex bevond

zich een controle-gebouw, waarvan één kamer geheel door platen koper omgeven was. Deze koperen afscherming vormde een kooi van Faraday, waarbinnen geen enkele ongewenste radiogolf of storing kon doordringen. In deze contrôlekamer, waar de kwaliteit en sterkte van de uitzendingen konden worden geregeld en gecontroleerd, bewonderden de jongens een 24 lamps ontvanger, waarin de nieuwste uitvindingen, snufjes en principes waren verwerkt. Het bleek dat Ir. Roorda de bouwer van dit toestel was en toen de jongens dit wonderapparaat hoorden, steeg hun bewondering voor den ingenieur ten top. Fantastisch hoe goed je hiermee de zwakste stations ontvangen en van elkaar scheiden kon. Ir. Roorda, die het toestel door en door kende, liet den jongens allerlei weinig bekende Amerikaanse en Aziatische zenders horen, terwijl hij er bovendien in slaagde de signalen van een K.L.M.-vliegtuig en van de 'Oranje', het vlaggeschip van de Maatschappij Nederland, op te vangen. Eén soort signalen konden de jongens absoluut niet thuisbrengen. Het bleken de door Kootwijk uitgezonden beeldtelegrafie-signalen te zijn en dat vonden de jongens een gek idee: er werd een foto of een tekening uitgezonden en die kon je 'horen'.

- Hier heb ik nog een puzzle voor jullie, zei Ir. Roorda, die uit een kast een gramofoonplaat had gepakt. Weet je wat hier op staat, op deze gramofoonplaat? Geen symfonie, geen foxtrot, maar.... een foto van de Koningin.

Hè.... wat????? De jongens snapten er niets van. Een foto op een gramofoonplaat, dat was toch te gek, dat kon toch niet? Ze keken zo stom-verbaasd, dat Ir. Roorda bulderde van het lachen.

- Waarom niet? Bij beeldtelegrafie wordt het hele beeld puntje voor puntje door een foto-electrische cel afgetast en als we de daardoor opgewekte stroomstootjes aan een opname-pick-up toevoeren, kunnen we het beeld in een gramofoonplaat vastleggen. Ook grofraster-televisie kun je op deze wijze opnemen. Geluid op een filmband of film in een gramofoonplaat, zo'n heksentoer is dat niet. Ga maar even mee, dan zullen we uit de gramofoonplaat de foto van de Koningin te voorschijn roepen. Toevallig hebben we hier een beeldontvanger staan.

Om de rol van een toestel, dat uiterlijk veel van de ouderwetse 'phonographe' weghad, bevestigde Ir. Roorda een vel lichtgevoelig papier. Hij zette een pick-up op de gramofoonplaat, zowel de grammofoonmotor als de motor van de beeld-

ontvanger begon te draaien, na drie minuten nam de ingenieur het vel papier er uit, ontwikkelde en fixeerde het en waarachtig, daar stond op het papier een foto van de Koningin, samengesteld uit fijne lijntjes. Ir. Roorda beloofde de foto aan de Hobby Club te sturen, zodra deze gespoeld en gedroogd was. De jongens vonden het een leuk idee om deze op zo merkwaardige wijze ontstane foto als proeve van beeldtelegrafie in hun clublokaal op te hangen. De ingenieur vertelde nog, dat de beeldtelegrafie vaak gebruikt werd om technische tekeningen naar Indië over te brengen, en nodigde hen toen uit de diverse antennesystemen eens te gaan bekijken.

Weldra staarden de jongens naar de hoog in de lucht gespannen koperdraden en had de ingenieur het over ‘halve golflengten, dipool-antennes, voedingslijnen, veldsterkten, spanningsknopen, stroombuiken en stralingsweerstanden’. De jongens begrepen dat een antenne heel wat meer kon zijn dan zo maar 'n koperdraadje aan isolatoren en stonden versteld over de ingewikkelde berekeningen, die voor het ontwerpen van een zendantenne nodig waren.

Tegen vieren hadden de jongens van de Hobby Club elk hoekje en gaatje van Kootwijk, dat de moeite waard was, gezien. Ze nodigden hun vriendelijken geleider, wiens keel door al die technische uiteenzettingen bepaald erg droog geworden moest zijn, uit om in het hotel wat te gaan drinken en onder gezellig gepraat dronken ze hete chocolade en rookten ze een sigaret.

Het was tien voor vijf, toen uit Kootwijk een touringcar wegreed, volgeladen met wuivende jongens. Op de weg stond iemand de jongens na te kijken en met zijn hoed te zwaaien. Het was ingenieur Roorda, die zijn jongen vrinden een laatste vaarwel toewuifde. Nadat de invallende duisternis de touringcar had opgeslokt, wandelde hij terug naar het hoofdgebouw en dacht:

- Ik benijd die jonge kerels en zij benijden mij misschien. Goed dat ik ze niet verteld heb hoe saai en stil het hier is, vooral in de winter. Waarom zouden ze me benijden? Ik heb meer reden om hen te benijden. Zij zijn nog jong, zij hebben nog een leven vol van schone beloften voor zich, zij kennen nog geen zorgen en geen zwaar drukkende verantwoordelijkheid. En dan, zij hebben niet alleen vrienden en vrolijke uitgangetjes: ze hebben een club, waarin ze hun technische hobby ten volle kunnen uitleven. Stuk voor stuk zijn het frisse, pientere knapen en daarom wacht hun een mooie toekomst, da's zeker!

Hoofdstuk XIII

Winter in Holland: ‘Nou, hoeveel denk je? Zeven graden onder nul!’, ‘Gaan jullie mee sneeuwballen gooien?’, ‘Gooien jullie nog eens wat kolen in die kachel, ik bevries zowat!’, ‘Jongen, doe toch je kraag omhoog, je zou nog kou vatten!’, ‘Fijn moeder, zo'n kop chocolade, lekker warm!’

‘Lekker warm? Man, 't is om te stikken! Van mij kun je die winter cadeau krijgen. Acht-en negentig graden in de schaduw, ik smelt gewoonweg!’ ‘Gaan jullie mee zwemmen, vanmiddag, dan koel je tenminste een beetje af!’, ‘Boy, schakel die ventilatoren eens in en vraag den djongos eens of hij nog's een ijskoude whiskey wil brengen!’ zei Indië en dacht aan Holland, waar het in deze tijd zo heerlijk koud kon zijn.

De Nederlanders in Indonesië en de Nederlanders in Nederland, hoe vol van tegenstellingen waren hun levensomstandigheden en hoe ver waren zij van elkaar verwijderd. En toch er was een brug, die hen geregeld in nauw contact met elkaar bracht, die wereld-omroep PCJ, het volgende avontuur, dat de Hobby Club tegemoet ging.

Na een lange, prachtige autorit over de Veluwe en door het Gooi arriveerden de jongens van de Hobby Club 's avonds om half acht in Hilversum, waar ze bij Heck gingen eten. Dick ontdekte op de leestafel het Algemeen Handelsblad en daarin stond met grote koppen en prachtig opgemaakt het artikel, over Philips. Dick ‘straalde’, toen hij het zag, temeer daar geen enkel blad van de nieuwe vindingen van Philips gewag maakte.

Om vast in een Indische stemming te komen, bestelde de Hobby Club nasi-goreng, dat heerlijke gerecht van de Indische rijsttafel. De jongens genoten van de gebakken rijst en de pikante smaak van de sambals, de kleine gehaktballetjes oftewel ‘prikkedelletjes’, de fijn-gesnipperde eierkoek, de sateh'tjes, stukjes geroosterd vlees op een stokje en de

kroepoek, de dunne, brosse koeken van garnalenmeel, waarvan je wel een hectare op kon. Als toetje aten ze elk een besuikerde pannekoek. Toen ze klaar waren met eten, was het nog te vroeg om naar PCJ te gaan, terwijl het te laat was voor een bioscoop. Wat zouden ze doen?

Terwijl ze zaten te beraadslagen, zagen ze hoe de zaal, waar het eerst stil was, steeds voller werd en merkwaardig genoeg waren bijna alle bezoekers jonge mensen. De Hobby Club snapte er niks van. Om half negen begon ze er meer van te begrijpen, want op het podium verschenen heren met witte jasjes, die druk in de weer waren met muzieklessenaars, met trompetten, saxofoons, trombones, clarinetten en een reusachtige drum-installatie. Het bleek een grote band te zijn, waarvan de leden Engels spraken. De verwachtingen van de Hobby Club waren hoog gespannen.

De muziek begon met het zwoele, stemmingsvolle 'Georgia on my mind', dat ze allemaal kenden. Wat klonk dat prachtig en wacht eens, was dat niet de 'signature tune', de herkenningsmelodie van....? Ja, dat klopte! Hoor maar!!

En waarachtig, van heel ver, waarschijnlijk van de gangen, hoorden de jongens opwindende en virtuoze trompet-improvisaties, die van niemand anders afkomstig konden zijn dan van....?

Nat Gonella!! Daar stond hij, de wereld-beroemde trompetvirtuoos, de leerling van den groten Louis Armstrong, gekleed in een sportief tenniscostuum en met de trompet aan zijn lippen. Wat een verrassing! Werkelijk, de Hobby Club rolde van de ene sensatie in de andere. Dàt was nog eens spelen: een trompet-techniek van heb-ik-jou-daar! Origineel en altijd te herkennen! En wat een leuk, vlot type met zijn geestige snuit en zijn grappige voordracht!

Hoog, heel hoog schetterde de trompet tegen de zware, sonore begeleiding van saxofoons, trombones, guitaar, stringbas en drum. De jongens kenden Nat Gonella van de gramofoon en van de radio, maar hem hier in levende lijve te zien, dat overtrof toch al hun verwachtingen. Het was phenomenaal, dit trompetspel, dat moesten zelfs de liefhebbers van klassieke muziek toegeven, al vonden de echte Jazz-fans, dat Nat Gonella niet haalde bij Armstrong en andere neger-trompettisten. Wat speelde hij gemakkelijk! Rhytmisch wiegde zijn lichaam mee met de maat van de muziek, losjes hanteerde hij de trompet en met schijnbare nonchalance bracht hij de meest fantastische muzikale acrobatiek voort. Ook zong hij met een

donkere, melancholieke stem en aan het einde van elk nummer bracht hij de zaal door een vuurwerk van hoge tonen en trillers in een ware extase. Gek toch, de negentig, in rok geklede leden van het Concertgebouw-orkest en de in 't zwart gestoken zangers en zangeressen van het Toonkunstkoor konden met een model-uitvoering van Beethovens Negende geen groter succes oogsten dan deze in tenniscostuum geklede man met zijn trompet. Het publiek, het jonge publiek, stampte, juichte en applaudisseerde uit alle macht, waarop Nat Gonella in gebroken Hollands voor de ovatie bedankte. ‘And now, swing it boys! Hold that tiger!!’ en in adem-benemend tempo klonk de beroemde Tiger Rag, het klassieke nummer van de jazz.

De avond vlóóg om en hoe! Het ene swing-nummer volgde op het andere, allerlei schlagers uit de goede oude tijd als ‘Dinah’, ‘St Louis Blues’, ‘Bugle Call Rag’ en Nagasaki’ werden weer eens, zij het dan ook in een moderne bewerking, opgehaald en de jongens genoten van de solistische prestaties van Nat Gonella, van zijn guitarist en zanger Jimmy Messini en van het wonder van een saxofonist, Pat Smuts.

Een grote verrassing was het optreden van de vrouw van Nat Gonella, de bekende lady-crooner van de B.B.C.: Stella Moya. Ze was zo zwaar geschminkt, dat ze meer op een pop dan op een mens leek, een pop, die veel weg had van Walt Disney's creatie van Sneeuwwitje. Stella Moya zong prachtig en haar microfoontechniek was àf. Niet alleen het oog, maar ook het oor vond in haar een groot genot en een groot deel van het jonge publiek was dan ook ‘weg’ van haar.

Na het swing-music-festijn dronken de jongens nog een kop sterke koffie tegen de slaap, rekenden af en gingen op weg naar de studio van PCJ. Genoeglijk babbelend wandelden ze door de koude, stille Hilversumse straten en na enig zoeken bereikten ze de villa, waar de wereldomroep gevestigd was.

Leo belde aan en er werd opengedaan door iemand die zich joviaal voorstelde als ‘Van Heukelom’. Het bleek, dat hij de scepter over de contrôle-kamer zwaaide. Mijnheer van Heukelom schrok even toen hij het grote aantal bezoekers zag, maar zijn ‘Kom binnen, hoe meer zielen, hoe meer vreugd’ was er niet minder hartelijk om. In de gang ontdeden de jongens zich van hun jassen en daarna volgden ze mijnheer van Heukelom naar de contrôlekamer.

Zoiets moest de Hobby Club ook nog eens hebben, zo'n con-

trôlekamer met wanden van celotex en met grote, dubbele, geluiddichte vensters, waardoor je in de sprekersstudio kon kijken. En dan de rest: de uitgebreide tegel- en contrôlepanelen met hun vele signaallampjes, draaiknopjes en milli-ampère-meters, de versterkers en de gramofoons.... wie weet kon de Hobby Club ook nog eens zoiets maken.

Een grote Philips kortegolf-ontvanger met een bereik van 5-550 meter werd ingeschakeld en even later hoorden de jongens het ruisen van de draaggolf van de zender in Huizen. Om precies 0.20 uur zette mijnheer van Heukelom één van de pick-ups op het Wilhelmus en begon de uitzending, die bestemd was voor West-Indië. De Hobby Club verwonderde zich er over dat de wereldomroep zonder omroeper was, maar die verwondering duurde niet lang, want plotseling weerklonk buiten een zwaar geronk, een angstwekkend gepiep van remmen, de klap van een haastig dichtgeslagen portier, hoorden de jongens in de gang snelle voetstappen, zagen ze een slanke mannenfiguur de sprekersstudio binnenschieten....

Zoals gewoonlijk kwam de wereld-beroemde wereld-omroeper Edward Startz op het laatste nippertje, maar.... toch nog altijd op tijd, want toen de laatste tonen van het Wilhelmus voorbij waren, sprak een heldere stem uit de luidspreker: ‘goedemorgen, goedemiddag en goedenavond, dames en heren luisteraars....’ gevolgd door een serie aankondigingen in het Nederlands, Engels, Frans, Duits en Spaans. Startz vertelde den luisteraars in de tropen hoe koud het in Holland was en zei o.m., dat hij al twee keer met zijn wagen op de gladde wegen geslipt was. De jongens voelden onmiddellijk, dat Startz in zijn element was. Met een ongewone radheid van tong, maar toch steeds duidelijk verstaanbaar, lichtte hij de luisteraars in over het programma en wenste hij hun een goede ontvangst toe. Zijn stem was in hoge mate helder, pittig en aantrekkelijk.

Even later, toen de gramofoonplaat het werk had overgenomen, stelde mijnheer van Heukelom de jongens van de Hobby Club aan Edward Startz voor. Deze vond het erg prettig die nacht zo'n vrolijk stel jonge kerels op bezoek te hebben en al gauw ontspon zich een allergezelligste conversatie, waarbij de twee gastheren af en toe even wegholden: mijnheer van Heukelom om een nieuwe plaat op te zetten en Startz om aan te kondigen. Het was een knus gedoe: de muziek, de draaiende gramofoons, de warmte, de technische installatie en de interessante conversatie en dat alles op een tijd, dat heel Nederland

onder de dekens lag: de jongens genoten er van. Ze moesten uitvoerig over hun club vertellen en hoe hun enthousiasme bij beide heren in de smaak viel, bleek wel toen mijnheer van Heukelom aan Leo vroeg of de Hobby Club de zender soms wilde bezichtigen. Nou en of! Dolgraag zelfs!! Mijnheer van Heukelom belde de zender op en deelde den jongens mee, dat ze de volgende middag verwacht werden. Tijdens het telefoongesprek kwamen de jongens op het grappige idee, dat wat hier gesproken of op platen gedraaid werd, ook per telefoonlijn naar Huizen ging, daar werd uitgezonden en dan via de aether als radiogolfjes naar de studio terugkeerde en door de ontvanger weer in klanken werd omgezet. Omslachtiger kon het niet.

- Toch wel, zei Startz, soms relayeert de zender PMA te Bandoeng ons programma en als ik daarop afstem, hoor ik mijn eigen stem via een omweg van meer dan 20.000 kilometer. Bij het tikken van een klok kun je horen, hoe lang de radiogolfjes met hun snelheid van 300.000 kilometer per seconde over die reuze reis doen: bijna één tiende seconde.

Vóór de jongens het wisten, was Startz al weer verdwenen om het nu volgende onderdeel van het programma aan te kondigen:

- En nu, luisteraars, hoort U de serie ‘Van Dam tot Rembrandtsplein’ de wekelijkse causerie van den heer S. de Vries van het Algemeen Handelsblad. De heer de Vries....

- Neen, maar, riep Dick uit. Is dat even toevallig? Dat is mijn vader, mijn eigen vader. Ik wist wel, dat hij elke week voor PCJ spreekt, maar dat is altijd onder schooltijd en ik wist niet dat het 's nachts nog eens uitgezonden werd. Maar ssst.. 's horen wat hij vertelt....

- Dames en heren. Als in de zomer de zon brandend heet boven de stad staat, of wanneer in de herfst najaarsstormen gieren door de straten, des winters sneeuwbuien neerdwarrelen, guurte en donkerte heersen, in de lente het prille groen schuchter aan de bomen verschijnt, - onder alle omstandigheden blijft Amsterdam zijn gans eigen karakter behouden. Want hoe ook de elementen woeden, welk jaargetijde de kalender aanwijst, de stad behoudt immers altijd haar onveranderlijk beeld. Het moge onder een bepaalde verlichting, in een zeker kleed neg weer mooier voor de dag komen dan gewoonlijk, steeds heeft het zijn eigen cachet, dat zozeer en terecht de bewondering van landgenoot en vreemdeling opwekt. Ik moet U eerlijk zeggen, dat ook de stadsgenoot zelf

telkens weer opnieuw door al dat wonderlijke, al dat speciale, diep getroffen wordt. 't Is merkwaardig hoe vaak men van geheide Amsterdammers, die dag in, dag uit in de stad zijn, hoort spreken over het treffend schone, het innig-eigene van de stad hunner inwoning. Zo ergens, dan is op gezonde manier de locale trots bij den Amsterdammer diep geworteld. Hij houdt zijn stad in het hart omsloten, de stad met haar grijze luchten, haar grachtengordels met lantaren- en bomenrijen, haar watervlakten aan de peripherie, haar parken en nieuwe woonwijken, de stad met de glans en glorie van een veelzeggend historisch verleden, met monumenten van meesterlijke oude kunst, maar waar ook de polsslag van het moderne leven onstuimig slaat, waar de zakenwereld de toon aangeeft en de kunst van de nieuwe tijd een groot aandeel heeft in de geschiedenis van de dag....

- Hoe vaak droomde ik-zelf in Indië niet van de oude stad met haar grachten in de avond met onafzienbare rijen lantarens langs de gestrekte wallekant, alle in even lange rijen weerspiegelend in het water!

- Zo ooit, dan komt de schoonheid van de stad het overtuigendst uit als een hoge grijze lucht zich welft over Amsterdam. Wandel dan van de Leidse straat het Leidse plein op en zie hoe de contouren van de fijn-gespitste Koepelkerk naast het Vondelpark afsteken tegen het egale lood van de hemel, - en ge weet, dat ge zijt in de stad van Rembrandt en Breitner. Hoor, hoe in tijden van droefenis en vreugde de talrijke klokketorens hun klanken doen neerdalen over alle wijken en ommelanden, - en ge weet, dat de stem der stad er eene is van rein-zilveren welluidendheid.

- Om het bijzondere van déze stad te vinden, behoeft men niet te zoeken naar de curiositeiten. Wel vindt men ook die in ruime verscheidenheid, maar in tegenstelling tot tal van andere steden vòrmen die niet het stadsbeeld, bepálen deze niet de plaats die de gemeente inneemt onder haar zusteren, neen, ze zijn slechts een onderdeel van het grote en grootse geheel, - de ornamenten -, en het monument zelf is de stad zelve, die ook zonder die ornamenten monument zou blijven!

- Zo beschouwen wij Amsterdammers zeker onze klokketorens niet als curiositeiten, al zal menig niet-hoofdstedeling dat wèl doen. Onze carillons behoren immers onafscheidelijk naar ik reeds mocht opmerken, bij het beeld van Amsterdam. Ze spreiden elk half en heel uur hun klanken over straten en pleinen en hun melodieën zijn ons innig vertrouwd geworden

en er zonder zou de stad eenvoudig gestorven zijn. (Hier weerklonk een gramofoon-opname van een Amsterdams carillon). Als er zijn nationale vreugde of rouw, spreken de klokken de taal van die vreugde en die rouw direct tot ons hart, en ons hart spreekt op zijn beurt weer uit die torenklanken....

- En onze grachten, rekenen wij die tot de curiositeiten? Maar onze maatstaf zij ten deze niet beslissend, want waarlijk, waar ter wereld vindt men iets dergelijks? Een zeldzaam voorbeeld van meesterschap van oude stedenbouwers, die aanleg van gordel na gordel van met bomen omzoomde kanalen. En gelukkig zijn de nieuwe stedenbouwers dat voorbeeld blijven volgen. Andere grachten snijden weer de naar de heren, keizers en prinsen genoemde, en duizenden bomen worden weerspiegeld in het water, honderden bruggen liggen met brede bogen over al die grachten. Een majestueus schouwspel, zo'n gracht in volle zomerweelde, als een ver en vol bos staan de bomen langs de wallekant; de herenhuizen herinneren aan vroegere koopmansheerschappij....

- En in het Noorden weerspiegelt het brede water van het IJ de schepen, die de naam van de stad uitdragen naar alle delen der wereld, terwijl in het zuiden de Amstel de boten van de binnenvaart een veilige ligplaats biedt.

- Onafzienbaar is de reeks van curiositeiten. Ik behoef maar een greep te doen om diep te beseffen hoe ontelbaar vele ik moet overslaan. Wie bezoekt in onze stad bijvoorbeeld niet het merkwaardige restaurant, waar reeds onze vaders kwamen en dat de Poort van Cleve heet, waar de beroemde ‘echo’ alle bestellingen dwars door de grote zaal heen luide herhaalt en waar de biefstuk met aardappelen een internationale naam en faam heeft. Ik hoop U in Indië niet al te verlangend te maken als ik U even een geluidsbeeld geef van de Poort. (Het nu volgende geluidsbeeld klonk zo echt, dat de luisteraars de biefstuk in Holland ongetwijfeld ‘roken’).

- De jongste aanwinst op het gebied van restaurants vormen de cafétaria's, waar men voor weinig geld veel en zeer behoorlijk kan eten, gezeten op krukken aan lange toonbanken, waarop al het brood en de belegsels en wat er verder bijbehoort, staan uitgestald, zodat men maar hoeft aan te wijzen wat men hebben wil.

- Van ouds behouden hebben we onze vermaarde caféterrassen, - die men bijvoorbeeld in Engeland zo node mist -, op elk plekje van een brede straat of van een plein, waar er maar even enigszins behoorlijk ruimte voor is; en

niet alleen in de binnenstad, maar ook in alle buitenwijken en aan de waterwegen langs de stadsrand. Ik weet niet of die terrassen in een Baedeker staan, maar wel weet ik, dat in een Baedeker ontbreekt het allermerkwaardigste café, dat Amsterdam heeft. Wat in geen Baedeker staat is vaak juist het interessantst. Ik bedoel in dit geval het cafétje 'Het Stuivertje' op het Waterlooplein. Nooit van gehoord? Ik geloof U.... maar volg me dan, ik breng U er heen. Geen weidse zalen zult U er vinden, want Het Stuivertje is niets anders dan een kleine marktkroeg, die 's nachts om vier uur open gaat om den vroegen marktkooplieden van het Waterlooplein wat te eten en te drinken te bieden.

- Nu heeft Amsterdam op een enkele artistenclub na geen nachtcafés, maar wàt er dan nog 's nachts open is, sluit onherroepelijk volgens de desbetreffende voorschriften om vier uur, het tijdstip, waarop ook de bals en partijen in de grote hotels en restaurants moeten eindigen. Maar na vier uur? Waarheen? Juist na een fuif wil men nog wel een klein nafuifje, een extra verzetje, iets anders dan gewoonlijk om weer een beetje op zijn verhaal te komen desnoods. Nog een hapje en een drankje. Dan biedt Het Stuivertje curieuze uitkomst, immers: heel anders dan anders. Dan ziet ge na vier uur de gasten in deftig avondtoilet per auto voorrijden op het overigens niet bepaald deftige Waterlooplein en men gaat temidden van de drukke marktkooplieden nog een broodje met vlees eten, een kop koffie of een glas bier tegen civiele prijzen drinken, aan kale tafeltjes op wat wankele stoelen. En men is een sensatie rijker, waarvoor men niet naar Parijs hoeft te gaan.

- Iets anders op het gebied van het curieuze vormen des avonds de Jordaan-cabarets, smalle kroegjes in smalle Jordaanstraatjes, waar liedjes gezongen worden, die overigens niets specifiek Jordaans hebben, waar het bier goedkoop is en waar iedereen meezingt en deint en een Jordaan-claque voor de juiste aankleding zorgt. Een soort Amsterdams Montparnasse derhalve. U kent nu de adressen en als U in Amsterdam komt en 's nachts om vier uur nog niet naar huis wilt, dan weet U ook Het Stuivertje te vinden. En dat is meer dan een stuivertje waard.

- Ik noemde de marktlieden die in Het Stuivertje komen en in dat verband mag ik toch ook wel tot de Amsterdamse curiositeiten de Amsterdamse markten rekenen, waar de volkshumor zo te kust en te keur te beluisteren valt, waar

eens nu wijlen professor Kokadorus triomfen oogstte. Als voorbeeld het Amstelveld, waar nu nog tal van standwerkers een groot gehoor vinden als ze hun waren met allerlei grollen en kwinkslagen aanbevelen en er steeds in slagen de burgers te overbluffen. We luisteren even (gramofoonopname van een standwerker).

- Wat al reeksen merkwaardigheden vindt men op zo'n Amsterdamse rondgang en 't spijt me dat ik reeds het eindpunt van de wandeling in zicht krijg. Mijn tocht brengt me nog even over de Dam, waar vroeger de nu overleden poppenkastvertoner Kabalt de jeugd vermaakte, wiens plaats nu is ingenomen door zijn collega Van Hemert. En de Amsterdamse jeugd leeft ook hier mee met Jan Klaassen en Katrijntje.... (gramofoonplaat van de poppenkast).

- Even nog ten afscheid met een taxi naar het Rijksmuseum, waar ik mij nog eens weer verdiep in de wonderen en de onvergetelijke schoonheid van Rembrandts meesterwerken, - en dan heb ik ook in deze causerie het aller-, allermooiste van Amsterdam als lest best vermeld: Rembrandts kunst, want meer dan iets anders is Amsterdam de stad van Rembrandt, en in al haar aspecten zal onze stad er voor zorgen tot in lengte van dagen die erenaam waardig te blijven. Met deze verzekering moge ik mijn causerie besluiten. Ik dank U.

Het was voor Dick een merkwaardige gewaarwording om de rustige, hem zo vertrouwde stem van zijn vader te horen, die door de radio toch heel anders klonk dan hij gewend was. Wonderlijk toch, dat zijn vader, die hem gisteren, neen, eergisteren nog een goede reis had toegewenst en die nu al lang onder de wol lag, dat die daarnet mensen, die duizenden kilometers van hem verwijderd waren, verteld had van de stad, die hem zo dierbaar was. En nog wonderlijker werd 't als je bedacht, dat de vaderlijke stem in die glanzende zwarte platen zat opgeborgen en dat die op haar beurt weer in grote, ronde blikken werden opgeborgen. Niet alleen groenten en vlees in blik, maar ook vaders in blik: modern kannibalisme.

De andere jongens, die ook met aandacht geluisterd hadden, feliciteerden Dick met zo'n vader, die radiolezingen hield, een deel van de krant volschreef, die iedereen, van de brandweerman tot de leidende persoonlijkheden, in stad en land kende, en die zoveel voor de Hobby Club had gedaan.

- Hier, zei mijnheer van Heukelom, terwijl hij Dick twee platen overhandigde, omdat het je vader is.

- Oh, dank U wel, mijnheer van Heukelom! zei Dick verrast.

- Weet je wat we nu moesten doen, zei Fred, we moesten een film bij die causerie maken, een filmpje over Amsterdam. Dat heb ik altijd al willen doen, maar ik had geen geschikt gegeven. Van de zomer, Taco, dan gaan we een cameraman van jou maken en beginnen we met een filmpje over Amsterdam.

- Als onze ideeënfabriek dan toch begint te draaien, zei Leo, dan kan ik jullie zeggen, dat die opnamen van het Amstelveld niet zonder gevolgen zullen blijven. 'k Ben benieuwd naar wat m'n fiets er van zal zeggen.

Je fiets? Zoals gewoonlijk kondigde Leo een nieuw plan in raadsel-vorm aan. Dat hield de spanning er in en daarom nam niemand hem deze gewoonte kwalijk. Bovendien opperde hij nog een idee, dat van direct belang voor de Hobby Club was.

- Mijnheer van Heukelom, vroeg Leo, wij zijn ook bezig met het opnemen van gramofoonplaten. Als we nu eens een goede reportage van ons clubleven maakten en die aan PCJ stuurden, gelooft U dan dat die platen worden uitgezonden?

- Dat kan ik je niet met zekerheid zeggen, antwoordde mijnheer van Heukelom, maar als jullie er werkelijk iets goeds van weten te maken, dan geef ik jullie een goede kans. Weet je wat je doet: probeer 't en laat mij weten, wanneer jullie de platen opsturen, dan zal ik zien wat ik voor jullie kan bereiken. Ik vind 't anders een aardig en origineel idee.

- We zullen de Hollanders daar in de verte eens iets laten horen, waarvan ze tranen in hun ogen krijgen, zei Startz, een stukje onvervalste ‘local color from the old country’: een opname van kwakende kikkers in een Hollandse boerensloot. Een gevoelig speechje ter inleiding en de emotie kan beginnen.

De jongens van de Hobby Club kregen ook tranen in hun ogen, toen ze het kikkerconcert hoorden, maar niet van heimwee en ontroering, maar van 't lachen. Na het ge‘kwèk-kwèk’ volgde een cabaretprogramma, dat 's middags op platen was opgenomen en daarmee was het speciaal voor West-Indië bestemde programma afgelopen. Nu kon Startz zijn phenomenale talenkennis tonen en in zeven verschillende talen kondigde hij ten behoeve van de vele rassen en nationaliteiten in Noord- en Zuid-Amerika de gramofoonplaten aan. Op rekken lagen vele duizenden gramofoonplaten, zodat hij voorlopig ‘voort’ kon.

Tussen de aankondigingen door vertelde Startz van zijn

‘wereld-omvattende’ werkzaamheden. Hoe hij in 1934 een reis naar Indië had gemaakt om daar de Nederlanders op te wekken de Phohi-uitzendingen financieel te steunen, van de voldoening, die er van uitging om verren en eenzamen Nederlanders gelukkige uren te bezorgen en van de duizenden brieven, waarin dezen hun dank betuigden. Als de jongens zelf eens wat van die brieven wilden doorkijken....

‘Kloenkoeng, klein binnenplaatsje op Bali met drie Europese gezinnen. Geen gas, geen electriciteit, geen schouwburg, geen bioscoop, maar wèl radio, zij 't dan ook maar erg kort, een paar dagen pas. Wat een genot zo ver van alles en allen in het oude land en er door Uw omroep in zo nauw contact mee te staan....’

‘De zware dagen in het oerwoud hebben één lichtpunt, de uitzending van de Phohi en telkens wanneer wij het oude volkslied horen, voelen we een zekere ontroering en danken wij God voor het wonder, dat radio heet....’

‘Wij zijn twee Hollanders en wonen geïsoleerd in de wildernis. Wij zijn eenzaam, want de enige Hollandse familie in onze omgeving woont drie uur met de auto van ons vandaan. Maar wij hebben een Philips en in Holland is PCJ. Begrijpt U waarom wij ons niet eenzaam voelen en onze zware taak blijmoedig vervullen?’

‘Zondagavond zaten wij met zijn dertigen in de soos om de luidspreker, hier in Balikpapan. In het Olympisch Stadion in Amsterdam speelde Holland tegen België. Bij de eerste goal voor Holland leek het of de soos werd afgebroken en de Indonesiërs begrepen niet, waarover die blanda's zo'n drukte maakten. Ieder ander begrijpt het wel: wij waren er bij! Lang leve PCJ!!’

‘En als we 's avonds het “In Holland staat een huis” horen, dan sluiten we onze ogen en weg is onze heimwee. Dan zijn we in gedachten weer in Holland en bezoeken we via Uw geluidscamera weer alle plekjes in Holland, die ons zo dierbaar zijn en waarnaar we soms zo smartelijk verlangen. U brengt ons terug naar ons geliefd geboorteland; bijgaande postchèque is slechts een fractie van onze dankbaarheid....’

‘Even een kattebelletje om U te melden dat de uitzending van tante Mary op 6 December hier te Semarang door ons goed ontvangen werd. Jammer genoeg lag haar kleinste luistervink Freddie al in zijn bedje te dromen van den goeden Sint. Toen we hem vertelden, dat tante Mary hem van uit het bekende huis in Huizen had toegesproken, was hij zichtbaar

verrast. Hij en allen vinden, dat er aan de Kerstboom veel kleine verrassingen voor de Phohi moeten komen, waarom ik er ingesloten één bijvoeg....'

Daar ratelde de telefoon. Mijnheer van Heukelom ging er heen, noteerde iets en zei even later tot de jongens:

- Een telegram uit Paramaribo: 'Dank voor diner en rondwandeling in Amsterdam stop alles uitstekend ontvangen stop geluidssterkte enorm....' Dat zal je vader leuk vinden, Dick. Ik zal hem morgen het telegram sturen.

'Happy station is a wonder', 'PCJ is star-station of the world', 'Dear Mr. Startz, your work is one of peace and happiness' - de ene loftuiging na de andere kwam den jongens onder ogen, soms met waardevolle gegevens en serieuze ontvangst-rapporten, andere met bijna overdreven woorden van bewondering en dankbaarheid tot huwelijksaanzoeken toe. En terwijl zij lazen, knoopte Startz nieuwe vriendschapsbanden aan en beantwoordde hij op vlotte, sympathieke en geestige wijze luisterrapporten. Startz deed dat in Spaans, Portugees, Italiaans, Frans en Engels; had hij het eerst tegen signor Mazotti op Cuba, even later sprak hij tot Mr. o'Conelly in Mexico City, daarna tot monsieur Maunoir in Valparaiso en dan weer, heel nuchter, tot een zekeren Jansen op Curaçao. Af en toe ontroerde de jongens het denkbeeld, dat deze omroeper zijn opbeurende woorden tot eenzame mensen over de hele wereld sprak en zij konden zich levendig voorstellen hoe daar vrienden van 'happy station' in verre oorden met spanning het ogenblik afwachtten, waarop over de wijde wereldzeeën een persoonlijk tot hen gerichte boodschap kwam aanzweven.

Nooit zouden de jongens van de Hobby Club vergeten, hoe ze in deze koude winternacht naast de microfoon hadden gezeten, die als het oor van de wereld de stem van Nederland doorgaf aan alle volkeren, van Wladiwostok tot Kaapstad, van Vuurland tot Japan. Ze waren diep onder de indruk van dit bescheiden en tegelijkertijd zo grootse omroepbedrijf en toen ze dan ook tegen een uur of drie afscheid namen, waren ze één en al dankbaarheid tegenover hun vriendelijke gastheren. Als herinnering aan deze waarlijk onvergetelijke nacht mochten ze een prachtig geïllustreerde kalender van de wereldomroep en een foto van Startz voor de microfoon met zijn handtekening er op meenemen.

Van slapen in een jeugdherberg kon wegens het late uur niets komen, een hotel kon Bruintje van de Hobby Club niet

trekken en daarom begaven de jongens zich door de koude, donkere nacht naar hun touringcar, die op een stil plekje geparkeerd stond. En een agent, die een uur later langs de eenzame touringcar liep te surveilleren, vermoedde niet dat daar binnen bijna veertig jongens zich kronkelden en draaiden in wanhopige pogingen om in slaap te vallen. Hun bodies viel het moeilijk zich naar de vorm van de anders zo comfortabele fauteuils te richten en hun geest verzette zich tegen Klaas Vaak, omdat ze zoveel beleefd hadden. Alleen de chauffeur, gewend als hij was om af en toe in zijn wagen een uiltje te knappen, lag over het stuur geleund te snurken. Gelukkig was de touringcar goed verwarmd, zodat de jongens geen kou hoefden te lijden. Veel slapen deden ze niet, maar voor één nacht hinderde dat niet. Toen de zon opkwam, besloten ze een wandeling over de hei te gaan maken om hun slaap kwijt te raken. Dat werd een frisse beweging en ze waren blij, toen ze in een café een kop hete koffie konden gaan drinken. Later kochten ze bij wijze van ontbijt wat krentenbroodjes en volkomen opgefrist arriveerden ze om half elf in de grote omroepstudio aan de 's Gravenlandseweg. Hier, dat voelden ze onmiddellijk toen ze de monumentale, uiterst moderne hall binnenkwamen, wachtte hun de perfectie op omroepgebied.

Perfectie, dat was het juiste woord, toen ze werden rondgeleid. De jongens, die nu toch al heel wat op technisch gebied hadden gezien, stonden af en toe paf van de volmaakte technische inrichting der studioruimten en contrôlekamers. Na enig nadenken begrepen zij waarom een omroepbedrijf als dit ‘af’ moest zijn. Elke storing plantte zich immers honderdduizendvoudig voort naar de Nederlandse huiskamers en dat moest tot elke prijs vermeden worden. Als hier buiten een vliegtuig of een auto ronkte, dan mochten de luisteraars daar geen last van hebben. Daartoe waren de studioruimten als het ware onder een reusachtige stolp gebouwd en hadden zowel de studio's als de stolp hun eigen fundering, die door zand, dat alle trillingen smoorde, van elkaar gescheiden waren. Zag je in de studio's ramen, dan waren het dubbele ramen; de versterkers waren in tweevoud uitgevoerd en overal was de techniek te hulp geroepen om technische storingen te vermijden. Stond je voor de glazen omroepcel, dan zag je den dienstdoenden omroeper enkele decimeters van je af spreken, maar horen deed je niets. En ging je een studio binnen, dan dacht je een kluis van De Nederlandsche Bank binnen te gaan, zo zwaar en dik was de deur, die toegang verleende. In dit be-

drijf, dat ten doel had geluiden te produceren, werd alles gedaan om het geluid te weren en al het mogelijke geluidloos te doen verlopen, b.v. door middel van tableaux met licht signalen.

Interressant was de wijze, waarop men hier in een hand-omdraai de acoustiek kon veranderen. De wanden van de studio werden gevormd door luiken of driezijdige prisma's, die om hun as draaibaar waren en waarvan één zijvlak met hard hout, één kant met een geperste vezelstof en de derde kant met asbest-vezels bekleed was. Werd het harde hout vóór-gedraaid, dan was de acoustiek hard; met de asbest-bekleding ontstond een zachte acoustiek en met de andere vezelstof een middelsoort. In de kleine hoorspel-studio waren de wanden bekleed met een stof, die het geluid in zo sterke mate absorbeerde, dat in 't geheel geen terugkaatsing en dus ook geen nagalm ontstond, waardoor een volkomen ‘dode’ acoustiek verkregen werd, die geheel overeenkwam met die in de buitenlucht.

Een idee om na te volgen vormden de lange, uitschuifbare en in alle richtingen draaibare en verstelbare hengels, waaraan de bandmicrofoons waren opgehangen. De constructie en uitbalancering er van waren betrekkelijk eenvoudig en de Hobby Club besloot zelf ook eens iets dergelijks te gaan maken. Grote belangstelling hadden de jongens voor de bespiedingsruimten, kleine vertrekjes met dubbele ruiten tussen de studio's, van waar de geluidstechnici, eventueel aan de hand van de partituur en naar de zichtbare aanwijzingen van den dirigent de muziekuitzendingen tot in de puntjes konden regelen.

Het neusje van de omroep-zalm vormde de technische afdeling van de studio: de apparatenkamer, waarin tal van microfoon-, pick-up- en lijnversterkers stonden opgesteld; de gramofoon-opnamekamer met een magnifieke collectie van kostbare snij-apparaten en, als lest best, de centrale contrôlekamer met de grootste en meest gecompliceerde verzameling van draaiknoppen en milli-ampèremeters, die de Hobby Club ooit bijeen had gezien. Met de grootste bewondering volgden ze de manipulaties van den technicus, die helemaal niet ‘duizelde’, zoals je misschien zou verwachten, maar rustig en handig het verkeer van binnenkomende en uitgaande stroompjes regelde en controleerde.

Bijzonder aantrekkelijk was de geluiden-studio, waar de meest uiteenlopende geluiden voor hoorspelen gefabriceerd konden worden. Hier kregen de jongens tal van waardevolle

tips hoe je met cocosdoppen, houten blokjes, ijzeren platen, rolschaatsen en bakken met grint allerlei geluiden kon nabootsen. Hoe leuk deze geluidenfabricage ook was, bij voorkeur werden geluiden van platen, die speciaal voor omroepdoeleinden in de handel werden gebracht, gebruikt. Tot slot van hun rondgang begaven de jongens zich nog door een onderaardse gang naar de grote concertstudio, die volgens de modernste acoustische opvattingen gebouwd was en enige gelijkenis met de vorm van een viool vertoonde.

Ook in dit grote omroepbedrijf waren de jongens van de Hobby Club zeer getroffen door de hartelijke wijze, waarop zij ontvangen werden, en in een dankbare stemming namen zij afscheid van hun geleider. Heerlijk toch, die medewerking en belangstelling, die ze overal ondervonden, te meer, omdat ze zo ontzettend veel vragen stelden.

Nadat de jongens zich te goed hadden gedaan aan de lekkernijen van een broodjes-met-vlees-winkel, zochten ze hun ‘Hobbybus’ weer op, die hen naar het dessert van hun technische feestmaaltijd bracht: de PCJ-zender in Huizen.

Tot hoog boven het vriendelijke Zuiderzee-dorpje met zijn fleurig rode daken verhieven zich de zendmasten, die bij hun oprichting zoveel opzien hadden gebaard. De jongens hadden nu al heel wat gezien op dat gebied: de vele tientallen zendmasten van Kootwijk met hun verschillende vorm en grootte, en de ‘zelf-stralende’ zendmast van Hilversum, waarvan de voet op één glazen isolator rustte. Maar wat ze hier aanschouwden, overtrof al dat andere: het draaibare antennesysteem van ‘happy station’! Hier zagen ze twee houten zendmasten op wielen, die over een cirkelvormig stelsel van rails met een diameter van meer dan 50 meter konden rond-rijden. Wat hadden die witte bordjes er omheen te betekenen? ‘Kaapstad’, ‘Batavia’, ‘Tokio’, ‘Paramaribo’ en ‘New York’ stond er op, zoals een wegwijzer van de A.N.W.B., de richting van Hilversum, Bussum, Huizen en Amersfoort aangaf.

‘Snap je dat nu juffrouw Snip, snap je dat nu juffrouw Snap?’ speelde den jongens als trouwen luistervinken door 't hoofd. In de millioenen fijne kronkeltjes van de grijze brij, die hersenen heette, dwarrelden stroompjes van denken en nog eens denken, maar zonder resultaat: een telefooncentrale, waarvan alle juffrouwen in slaap waren gevallen, zodat geen aansluiting verkregen kon worden. Toen ontwaakte één van die juffrouwen.... contact.... aansluiting.... en Leo ging een licht op.

- Een draaibaar antennestelsel met richt-effect, dat de radiogolven als een ‘beam’ in één bundel uitstraalt, in één richting.... de richting die de bordjes aangeven. Door het antennestelsel b.v. in de richting van Kaapstad te draaien, reizen de radiogolven als de stralenbundel van een schijnwerper naar Zuid Afrika.

- Een tien met een griffel, Leo! zei Dick. Zullen we maar naar binnen gaan?

Even later zat de Hobby Club te wachten in een vertrek, dat heel vroeger als studio was gebruikt. Volgens de ouderwetse opvattingen in zake acoustiek was het bekleed met dikke tapijten en gordijnen en als aandenken aan die goede oude tijd prijkten op zware, houten standaards twee marmerblok-oftewel Reiss-microfoons. Na enkele minuten kwam een, kleine, onaanzienlijke in overall geklede man binnen, die zich aan de jongens voorstelde en hun vertelde, dat in dit vertrek de koningin en prinses Juliana Indië hadden toegesproken. In sobere bewoordingen verhaalde hij van de pioniersarbeid der Nederlandse ingenieurs, die zich destijds met hun geslaagde kortegolf-telefonie-verbindingen de afgunst van de hele wereld op hun hals hadden gehaald. Van de onopgesmukte verteltrant ging zo'n suggestieve werking uit, dat de jongens van de Hobby Club volkomen meeleefden met het verslag van pioniersarbeid. In gedachten deelden ze in de successen van de Hollandse kortegolfzenders en bewonderden zij den eenvoudigen, stillen man, die deze zenders nu al zoveel jaren trouw was gebleven en hier leefde als een zeeman op zijn schip, of als een boer op zijn grond.

- Indien U mij wilt volgen.... Over twintig minuten begint de uitzending en daarom zullen we de zender gaan inschakelen.

Een lange gang door, een deur in en de jongens stonden in een geheel door glas omgeven contrôle- en bedieningsruimte, vanwaar ze een prachtig uitzicht hadden over de zaal, waarin over een breedte van wel twintig meter metalen rekken stonden opgesteld, die de apparaten herbergden, welke alle tezamen de zender PHI vormden. De technicus stond voor de tafel met bedieningspanelen, zijn handen aan de metalen draaikrukken, zijn blik gevestigd op de vele meetinstrumenten.

‘Deze man staat daar als een kapitein op de commandobrug van zijn schip’, dachten de jongens van de Hobby Club en lieten hun blik eens aandachtig langs het hele schip gaan:

zeven metalen kasten met lampen, spoelen, condensatoren, transformatoren en andere onderdelen, die van links naar rechts steeds groter werden, voorzien van grote, duidelijk afleesbare meet-instrumenten en via dikke kabels verbonden met de voedingsapparaten en de antenne.

Een zacht, aanzwellend gezoem en een licht dreunen van de grond vestigde de aandacht op de handelingen van den technicus. Deze draaide langzaam en voorzichtig de ene kruk na de andere om, schakelde dan plotseling een of meer handles over, rode, groene en gele signaallampjes flitsten aan en verspreidden een gezellig licht, de wijzers van de kilovolt- en ampèremeters kropen geleidelijk langs de schaalverdelingen omhoog, in de zenderpanelen begonnen de gloeidraden der zendlampen met een licht-rood of fel-geel licht te branden, tal van relais, kwik- en automatische schakelaars klikten en schakelden weer nieuwe circuits in, het gegons werd sterker.... steeds nieuwe geluiden werden hoorbaar.... nerveus trilden de fijne naalden van enkele milli-ampèremeters.... met een mysterieus blauw licht flikkerden de kwikdamplampen aan.... 6000.... 7000.... 8000.... 9000.... 10.000 volt.... de anodestromen stegen.... de spanningen stegen.. de oscillator, de kristaltrap werd ingeschakeld.... eerste frequentieverdubbelingstrap.... tweede verdubbelingstrap.... voorversterkers.... eindtrap.... antenne....

Een zacht ruisen van de Philips-ontvanger bewees, dat de draaggolf van de zender in de lucht was. Maar vóór het geluid, voor de modulatie er op kwam, moest er nog het een en ander bijgeregeld worden. De antenne was beijzeld en dat stelde bijzondere eisen. Toen na zorgvuldig draaien aan diverse knoppen de juiste instelling was gevonden, werden de laagfrequent-versterkers en ten slotte de grote modulator ingeschakeld, waarna het PCJ-klokje zijn gemoedelijk ‘In Holland staat een huis’-melodietje liet horen.

De systematische en overzichtelijke opstelling van de zendertrappen maakte het den jongens gemakkelijk de schakeling van de zender te begrijpen. Hun gids kende alle onderdelen van de zender op zijn duimpje en geen vraag was hem te moeilijk. Hoe of het hier met het electrisch veld gesteld was?

- Dat zal ik je demonstreren. Maak daar, vlak bij de eindtrap, maar eens een pakje sigaretten open! zei de gids tegen één van de jongens.

- Au!!! riep de jongen uit. Ik brand mijn vingers, het zilverpapier wordt gloeiend heet!! Hoe komt dat?

- Inductie van de antennespoel. Hier heb ik wat anders, een neonlamp, die ik los in mijn hand houd. Kijk hoe fel hij licht uitstraalt! Ook al weer een gevolg van het sterke, hoogfrequente veld. Zien jullie het?

Of de jongens het zagen! Vlak bij de eindtrap was het oranje-rode licht het felst en verder af werd het zwakker.

Erg interessant was een rondgang door het ‘plaatstroomapparaat’ van de zender met kanjers van smoorspoelen, afvlakcondensatoren, transformatoren en machtige kwikdamp-gelijkrichtbuizen, die gonzend een mysterieus blauw licht uitstraalden. Ook de machinekamer was uitermate belangwekkend. Hier werd de draaistroom van de ringleiding Naarden - Laren van de P.E.N. door transformatoren met sierlijk gewelfde koelribben en olievulling, en roterende omvormers, op één as gekoppelde motoren en dynamo's, in de voor het bedrijf noodzakelijke stroomsoorten en spanningen omgezet.

Je kon merken, dat de zender maar betrekkelijk weinig uren per dag gebruikt werd en dat men de rest van de tijd besteedde aan onderhoud en reiniging. De tegels van de vloer waren om-van-te-eten en het blanke metaal blonk en spiegelde alsof iemand met een hobby voor poetsen aan 't werk was geweest. De herrie van de snel-rondwentelende ankers der omvormers was oorverdovend en de jongens konden zich alleen verstaanbaar maken door elkaar luid in de oren te schreeuwen. Toch vonden ze het heerlijk, dat lawaai, dat mengsel van brommen, zoemen en gieren. Tezamen met de karakteristieke geur van smeerolie schiep het zo'n echt technische sfeer. Langs de wanden waren hoge metalen panelen, die bezaaid waren met draaiknoppen, schakelhandles, volt- en ampèremeters en tientallen rood- en groen-flonkerende signaallampjes.

In een apart houten gebouwtje was de zender PCJ opgesteld. PCJ was heel anders en veel moderner van constructie dan PHI en was niet in rekken ondergebracht, maar geheel open gebouwd. De eindtrap er van was volkomen symmetrisch en bestond uit twee trotse water-gekoelde zendlampen met elk een vermogen van 100 kilowatt.

- Hoe wordt het koelwater, dat in de anode van de lampen natuurlijk warm wordt, weer afgekoeld? vroeg Poldervaart.

- Loop maar met me mee, dan zal ik 't je laten zien! luidde

het antwoord en buiten gekomen zagen de jongens een houten toren. Het warme water uit de zendlampen viel van grote hoogte naar beneden en kwam daarbij steeds op houten latten terecht, waardoor het uiteenspatte in millioenen druppeltjes, die door hun klein volume natuurlijk snel afkoelden. Meer dan 100 kilowatt aan energie werd door het water uit de zendlampen naar de koeltoren meegenomen en aan de buitenlucht afgegeven.

Ten slotte bezochten de jongens nog het antenne-complex, waarvan de draaibare zendmasten het indrukwekkendst waren. Hoe klein voelden ze zich onder de twee houten kolossen, die ondanks hun hoogte van 60 meter en een gewicht van 16.000 kilo met één handomdraai in beweging konden worden gebracht. Een krachtige electromotor draaide de toren in elke gewenste richting rond, zodat de hoogfrequent-energie van de zender door 24 horizontaal gespannen dipool-antennes in de richting van de bordjes werd uitgestraald.

De jongens vernamen, hoe de ingenieurs vele malen storm en regen getrotseerd hadden en gekleed in oliejassen en zuidwesters in de masten waren geklommen om daar hoog boven de grond de zo belangrijke metingen in de antennes te verrichten. Het kon daarboven aardig spoken en vaak hadden zij zich met alle macht moeten vastklemmen om niet door het stormgeweld te worden meegesleurd. Maar het resultaat van deze stoutmoedige metingen was dan ook een gericht antennesysteem zoals de techniek nog niet gekend had. PCJ werd zo hard ontvangen alsof de zender niet over een antenneenergie van 60, maar van 1500 kilowatt beschikte en dat dankte men aan de nauwe bundeling van de radiogolven.

Toen de Hobby Club in de namiddag huiswaarts reed, speet het den jongens dat deze interessante excursie, die hun zoveel nieuwe en belangwekkende gezichtspunten had geopend, tot het verleden behoorde. Dorstig naar kennis waren ze op reis gegaan, voldaan en met een schat van waardevolle gegevens keerden zij terug. Veel van wat ze geleerd en ervaren hadden zou in het clublokaal worden omgezet in nieuwe grootse experimenten, die op hun beurt weer een belangrijke uitbreiding van de technische installatie van de Hobby Club tot gevolg zouden hebben.

Er was nog meer: deze technische excursie had in de jongens van de Hobby Club het bewustzijn doen groeien, dat zij zonen waren van een land, dat al eeuwenlang unieke presta-

ties leverde. Een klein land, dat grote mannen had voortgebracht, kunstenaars en geleerden als Rembrandt, Erasmus, Boerhaave, Van Leeuwenhoek, Huygens, Lorentz en Zeeman, met een volk van koene zeevaarders en van pioniers op elk gebied, van mannen, die al lang vóór het bestaan van Phohi en PCJ er voor zorgden, dat: DAAR OVER DE WERELD KLINKT NEERLANDS STEM!

Hoofdstuk XIV

De laatste middag van de Kerstvacantie! In het clublokaal heerste een activiteit als wellicht nooit tevoren het geval was geweest. Alle leden waren aanwezig met uitzondering van het bestuur, dat om onbekende redenen absent was. ‘Belangrijke besprekingen’, dat was het enige wat de jongens wisten, maar waar, waarom, waarover en waarmee deze besprekingen gevoerd werden, dat wist niemand. Dat ook Dick de Vries afwezig was, wekte enig vermoeden, maar dan ook niet meer dan dat. Concrete gegevens waren er niet.

Lustig snorrend legde de wikkelmachine van de afdeling Electriciteit de ene draadwinding na de andere op een halve meter lange bakelieten koker. De electrische motor er van draaide met een snelheid van 1000 toeren per minuut, die door een vertraging met een slip-koppeling werd omgezet in 100 toeren, de omwentelingssnelheid van de bakelieten koker. Op een houten spoel zat twee kilo emailledraad, dat dank zij de motor gelijkmatig om de klos werd gewikkeld, geleid door handige jongensvingers, die er voor zorgden, dat de ene winding keurig naast de andere kwam te liggen. Was er weer een nieuwe laag volgewikkeld, dan werd de motor met een voetschakelaar stilgezet en werd er een stuk transformatorlinnen omheen gelegd, dat daarna nog eens flink met een sterk isolerende lak werd ingesmeerd. De isolatie moest prima zijn vanwege de hoge spanningen, die in het in aanbouw zijnde apparaat zouden optreden. Aan de muur hing een grote bouwtekening van de ‘Inductieklos van Ruhmkorf, secundair 100.000 windingen, 100.000 volt. Het was, zelfs met een motor, geen kleinigheid 100.000 windingen om een spoel te leggen. De jongens losten elkaar geregeld af en hadden er in totaal al bijna veertig uur aan gewerkt. Maar ze waren dan ook al over de helft: het telmechanisme op de as van de klos wees 63.558 windingen aan.

De andere leden van de afdeling Electriciteit vervaardigden allerlei onderdelen voor het nieuwe apparaat, zoals een grote condensator van dikke platen glas met daartussen bladaluminium, en namen in samenwerking met Tjark proeven met een zgn. Wehnelt-interruptor, waarmee de stroom wel 2000 malen per seconde onderbroken kon worden. De Wehnelt-interruptor bestond uit een glazen bak met verdund zwavelzuur met daarin een electrode van lood en een glazen buis, waaruit een platina draad kwam. Bij stroomdoorgang ontstond aan het uiteinde van de platina draad een dun huidje zuurstof, dat isoleerde en de stroom verbrak, waardoor de zuurstof als een belletje opsteeg en de stroom weer gesloten werd, zodat het proces zich herhaalde. Des te sneller de stroom onderbroken werd, des te hogere spanningen zou de Ruhmkorf-klos opwekken.

De radioleden, die verreweg het grootste gedeelte van het clublokaal in beslag namen, waren in vier groepen bezig. De beginners bouwden nu zelfstandig allerlei gelijkstroom- en eenvoudige wisselstroom-ontvangers, plaatstroom-apparaten en.. kristal-ontvangers. De laatste waren geheel voor de verkoop bestemd. De Hobby Club kreeg zo veel aanvragen van schooljongens om eenvoudige, goedkope toestelletjes te bouwen, dat het lonend was gebleken van sommige apparaten een serie-productie te beginnen. Dank zij het feit, dat deze met een kleine winst verkocht werden, bracht dit leerzame bedrijf elke maand verscheidene tientjes in de kas.

Geen afdeling van de Hobby Club was zo renderend als de afdeling Radio. Na de Kerstfuif, waarop verscheidene vertegenwoordigers van andere scholen waren geweest, had de Hobby Club tal van aanvragen gekregen, de grote versterker-installatie te verhuren. Dat leverde 15 à 20 gulden per avond op. Bovendien hadden enkele ouders gramofoonversterkers besteld en ook dat zou het nodige geld opbrengen. De afdeling Radio kon dan ook veilig rekenen op een maandelijks inkomen van 100 à 150 gulden, een bedrag, dat nog aanmerkelijk verhoogd zou kunnen worden zodra met het opnemen van gramofoonplaten voor particulieren begonnen zou worden. 75% van deze inkomsten zouden worden gebruikt voor de aankoop van nieuwe radio-onderdelen, terwijl 25% in de clubkas terecht zou komen.

Allang bestond er een grote behoefte aan een gecombineerd meetinstrument, waarmee spanningen, stroomsterkten en weerstanden gemeten konden worden. Dank zij de ruime

inkomsten van de laatste weken hadden de jongens een dergelijk ingewikkeld en kostbaar apparaat op stapel kunnen zetten. Het voornaamste onderdeel daarvan was een prachtige, maar dure Westinghouse-draaispoel-milli-ampère-meter met spiegelaflezing, nulpunt-correctie en een meetbereik van 0-1 milli-ampère. Het zou gemonteerd worden in een met zwart kunstleer bekleed kastje met handvaten er aan. Nu waren de jongens bezig met de montage van de serie- en parallel-weerstanden en de twee 32-polige schakelaars met verzilverde nokken. Ook zou nog een metaal-gelijkrichter ingebouwd worden en dan kon je meten: zowel gelijk- als wisselstroom spanningen van 0-1, van 0-10, van 0-100 en van 0-1000 volt, stroomsterkten van 0-1 mA, van 0-10 mA, van 0-100 mA, van 0-1 Ampère en van 0-10 A; en weerstanden van 0-1, tot 10, 100, 1000, 10.000, 100.000, millioen en tien millioen Ohm.

De Hobby Club meetkoffer zou er prachtig uitzien met de signaallampjes, draaiknopjes en wit-gegraveerde schaalverdelingen en opschriften. En dit was nog maar het begin. Binnen vijf maanden zouden ze over een lampvoltmeter, een meetzender, een toongenerator, een capaciteitsmeter en misschien over een kathodestraal-oscillograaf beschikken.

De fotografen hadden het grootste gedeelte van hun vacantie besteed aan het vergroten van negatieven van de film, van de schoolfuif en van de nieuwe technische apparaten. De afdeling Fotografie telde nu acht leden. Terwijl vier daarvan in de donkere kamer werkten, waren de anderen bezig met trucopnamen. Voor een artikel voor HOBBY, ‘Op bezoek in Radioland’ had Leo om foto's gevraagd, waarop een stel jongens huizenhoge versterkers en ontvangers bezichtigden.

Er waren drie methoden om tot dit resultaat te komen. Door één negatief twee maal te belichten: één opname van een versterker en één van de jongens tegen een zwarte achtergrond; door twee opnamen op verschillende negatieven van de jongens en van de versterker tegen een witte achtergrond, waarbij de twee beelden tijdens het vergroten verenigd werden; en door afzonderlijke opnamen en vergrotingen te maken, de jongens uit te knippen en over de vergroting van de versterker heen te plakken. De fotografen waren zeer benieuwd, welke methode de beste zou blijken te zijn.

Tjark was er eindelijk in geslaagd een geschikte emulsie samen te stellen om zelf opnameplaten te fabriceren. Het was een gelatine-emulsie, die op een glazen schijf, welke tegen

lage prijs in de handel was, gegoten werd en na de opname gehard kon worden met een mengsel van tetra en formaline. In samenwerking met de groep Laag Frequent van de afdeling Radio nam Tjark nu nog proeven om na te gaan bij welke samenstelling van de emulsie het minste naaldgeruis optrad. Zijn experimenten met lichtgevende stoffen hadden o.m. tot resultaat gehad dat hij de holle glazen buisjes, waarvan het H-vormig club-insigne was vervaardigd, tegenwoordig vulde met een lichtgevende stof. In het donker straalden ze dan al naar gelang de kleur van het glas en de hobby van den drager een rood, groen, geel of oranje licht uit, hetgeen een fantastisch effect opleverde.

De wanden van het clublokaal waren zo langzamerhand geheel behangen met technische foto's, waarvan de meeste eigen werk waren. De van handtekeningen en een opdracht aan de Hobby Club voorziene foto's van Edward Startz en de op zo merkwaardige wijze ontstane foto van de Koningin hadden een ereplaatsje aan de muur en werden omringd door foto's van Kootwijk, van Philips en van de omroepstudio's en -zenders.

Max Veerman, die de functie van bibliothecaris had gekregen, was bezig met het samenstellen van een catalogus van de boeken en tijdschriften. Wat waren de jongens trots op hun bibliotheek, die dank zij tal van giften tot bijna 200 boeken was uitgegroeid. Op een veiling hadden de jongens voor een prikje oude jaargangen van Nederlandse en Engelse radiotijdschriften en een twintigtal technische boeken gekocht. De boeken-actie onder familieleden en kennissen had 82 boeken opgebracht, mijnheer Verburg had de club 21 boeken en 7 complete jaargangen van het prachtige, rijk-geïllustreerde Nederlandse maandtijdschrift ‘Natuur en Techniek’ cadeau gedaan. Elke maand werden er voor 35 gulden nieuwe boeken bijgekocht en bovendien had de Hobby Club een abonnement genomen op ‘Electron’, ‘Wireless World’, ‘Popular Mechanics’, ‘Radio Craft’ en ‘Photography’. Zodoende kon ze op de hoogte blijven van de nieuwste technische snufjes. De leden mochten elke week twee boeken lenen met uitzondering van de handboeken, de na-sla-werken met tabellen en gegevens, die steeds beschikbaar moesten zijn.

De jongens, die handig waren met timmeren, waren begonnen met de constructie van een geluidslabyrint, een grote houten kast met daarin een gebogen houten hoorn aan het uiteinde waarvan een 30 cm-luidspreker gemonteerd zou wor-

den. Dit was een moeilijk en nauwkeurig werk, maar als het geluidslabyrint klaar was, zou de nieuwe versterker nog een stuk mooier klinken. Het timmeren en zagen overstemde alle andere werkzaamheden in het clublokaal.

Elk radertje van de ingewikkelde machinerie, die Hobby Club heette, was in beweging, soepel grepen de tanden in elkaar en door die samenwerking was de Hobby-Club-machine tot zulke wonderbaarlijke dingen in staat. Plotseling vertraagde het mechanisme echter haar gang en stond het stil. De jongens hoorden in de gang de stemmen van Leo, Fred en de andere leden van het bestuur en staakten onmiddellijk het werk, zo benieuwd waren ze om het 'waar, waarom, waarmee en waarover' te vernemen. De deur ging open en met stralende gezichten traden de bestuursleden binnen. Er moest iets bijzonders aan de hand zijn en alle jongens verlieten hun plaats achter de werkbank.

- Vrienden, leden van de Hobby Club! zei Leo met een opgetogen gezicht. Ik heb groot en goed nieuws voor jullie. We hebben vandaag met autoriteiten op uitgeversgebied geconfereerd met dit resultaat, dat ons blad HOBBY voortaan in een grote oplaag verschijnt en door kiosken, boekhandelaren, straatverkopers en door middel van abonnementen in het openbaar verkocht zal worden! Om kort te gaan: onze club wordt een uitgeversfirma, - zo zou je het ten minste kunnen noemen -, die haar ideeën door haar krant verspreidt, die de Nederlandse jongens elke maand van een flinke dosis interessante en leerzame lectuur voorziet, die alom bekendheid krijgt en.... daarmee een hoop geld kan verdienen!

- Maar laat ik bij het begin beginnen, dan krijgen jullie een beter overzicht van de zaak. Onze krant was oorspronkelijk bedoeld als een orgaan van onze club, voor eigen gebruik. Voor ons eigen genoegen, om onze krachten te beproeven op een interessant experiment als een krant èn om onze ideeën te verbreiden. Dit laatste was in het begin evenwel bijzaak. Onze krant werd goed, in de beste zin des woords. Veelzijdig, actueel, technisch en populair-wetenschappelijk hoogst belangwekkend, bezield van jeugdig enthousiasme en bezield van de idealistische geest van ons, jonge mensen: een drager van goede en vruchtbare ideeën en als zodanig uitermate geschikt om meer jongeren dan onszelf te bereiken.

- Dat is ons uitgangspunt geweest. Dick en ik hebben het er de laatste tijd vaak over gehad, hoe we onze krant tot de grote massa van Nederlandse jongens konden brengen.

Onze eerste stap was toen overleg te plegen met Dicks vader, den heer de Vries van het Handelsblad en de oom van Veerman, die de krant drukt. Zij konden ons de weg aangeven langs welke we ons doel zouden kunnen bereiken. Een steil en moeilijk begaanbaar pad weliswaar, maar dat ons met zekerheid naar de top van de berg leidt. We hebben toen vele berekeningen gemaakt om na te gaan of de eerste opzet financieel te verwezenlijken was en of we er na verloop van tijd veel winst van konden verwachten. We hebben links en rechts ons licht opgestoken, we hebben een onderhoud gehad met de directie van de maatschappij, die de kiosken exploiteert, we hebben besprekingen gevoerd met de Vereniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels, we hebben prijzen aangevraagd van papier, van drukken, cliché's en verzendkosten, we hebben de mogelijkheden voor reclame bestudeerd, kortom: we hebben alles onder het oog moeten zien. Hoewel ik in vroegere speeches wat van onze plannen heb laten doorschemeren, heb ik jullie niet meer verteld om geen valse hoop te wekken. Nu we echter zeker zijn van onze zaak en onze plannen in een definitief en beslissend stadium zijn gekomen, is het moment daar om jullie volledig in te lichten en jullie advies, toestemming en medewerking te vragen.

Het derde nummer van HOBBY zal eind Januari verschijnen met een oplaag van 5000 exemplaren. Het zetsel zal blijven staan, zodat er eventueel nog duizend of meer gedrukt kunnen worden. De inhoud van dit derde nummer wordt buitengewoon goed en voor wat jullie in je enthousiasme gepresteerd hebt, zijn we jullie buitengewoon dankbaar. De lezers zullen vooral smullen van de denderende artikelen over Philips, Kootwijk en Hilversum, die prachtig geïllustreerd zullen worden. Dick is met een spannend, technisch en populair-wetenschappelijk vervolg-verhaal begonnen, dat handelt over een stel Amerikaanse ingenieurs en natuurkundigen, die een door atoom-energie aangedreven vliegtuig bouwen. Er komt een reis naar de maan en naar de planeten in voor, niet zoals in vroegere boeken vol van technische onzin en dwaze fantasieën, maar een verhaal dat volkomen werkelijk, dat op en top ècht aandoet, dat wetenschappelijk verantwoord is en geheel onder jonge mensen speelt. Ja, Dicks vader helpt hieraan mee en het is zeker, dat we een spannend feuilleton krijgen. Een artikel over atoom-energie van mijnheer Verburg, een stuk over 5-meter-zenders en -ontvangers, zoals wij die

binnen een half jaar zullen bouwen, een artikel over Radar, en dan niet te vergeten jullie beschrijvingen van clubavonden en experimenten, van knutselwerkjes en allerlei toestellen om zelf te bouwen, - als geen ander verstaan jullie de kunst den lezers bij te brengen, wat het er op nahouden van een hobby betekent en hoeveel je er mee bereiken kunt.

- Het gebied van de technische hobbies is in Nederland een nog vrijwel braakliggend terrein: op ons rust de taak het te ontginnen. Waar het den jongens aan ontbreekt: aan voorlichting en organisatie. Duizenden prutsen met radio, duizenden experimenteren serieuzer op dat gebied, maar zij kennen elkaar niet en moeten hun technische voorlichting ontlenen aan droge, vaak te moeilijke en te veel theoretische boeken over radio, tenminste àls ze zover komen. De meesten bouwen een klein, primitief ontvangertje, vaak geholpen door een vrindje, dat er nauwelijks meer van weet dan zijzelf, maar daar blijft het dan ook bij. Niemand van hun kennissenkring heeft genoeg technische kennis en ervaring om hen verder te helpen, hoe graag de jongens-in-kwestie dat ook zouden willen.

- Op ander gebied gaat het al net zo. Techniek, electriciteit, scheikunde, natuurkunde, luchtvaart en fotografie, welke recht-geaarde Hollandse jongen heeft daar geen belangstelling voor? Maar wie helpt hem bij zijn interesse, wie helpt hem om deze belangstelling om te zetten in practisch werken op dit gebied, in een hobby? Vaders, ooms en oudere kennissen gingen op school in een tijd, dat dit alles nog in zijn kinderschoenen stond, zodat het geen wonder is dat ze hun kinderen, neven en jonge vrienden wel kunnen aanmoedigen, maar niet kunnen voorlichten. Ook zijn er maar weinig jongens, die een natuurkundeleraar hebben als wij: een man, die opgaat in zijn vak en ons jongeren een warm hart toedraagt.

- Maar het ontbreekt den jongens niet alleen aan kennis, voorlichting en adviseurs, het ontbreekt hun meestal ook aan geld, vaak doordat ze door gebrek aan materiaalkennis veel te hoge prijzen moeten betalen. Belangstelling, dàt hebben ze! Neem nu bijvoorbeeld eens de fotografie. Er zijn tienduizenden jongens, die foto's maken. En wat bereiken ze er mee? Ze maken af en toe eens een aardig kiekje van hun familie, maar laten het interessantste, het zelf afwerken, over aan een fotowinkel, hetgeen ze veel duurder komt, en verknoeien bovendien nog heel wat kostbare films door onvoldoende technische

kennis. En waardoor? Door gebrek aan adviseurs, door gebrek aan een donkere kamer, door gebrek aan voorlichting. Jammer, want juist van de fotografie valt zo'n pracht van een hobby te maken.

- Waarom zijn er zo weinig technische boeken voor jongens in ons land? Zeker, er zijn er enkele, maar de meeste zijn duur, òf kinderachtig, òf moeilijk, òf droog, òf vol wiskunde-formules. De schrijvers spreken de jongens met 'U' en 'Gij' aan en sommigen zetten boven ieder hoofdstuk heel gewichtig een klassieke spreuk. Die boeken zijn meestal te weinig op het technische knutselen ingesteld, houden te weinig rekening met de jongens-portemonnaie en met het beschikbare gereedschap en.... ze zijn door ouderen geschreven, die niet juist kunnen aanvoelen, waarvoor jonge mensen zich interesseren, hoe ze het een en ander uitgelegd willen hebben en hoe jongeren reageren. Waarom bestaat er geen radioboek voor jongens, een jongensradioboek? Er zijn toch om de drommel wel mensen in ons land, die een dergelijke handleiding voor jongens kunnen schrijven. En de uitgever zou er ook geen strop aan hebben, want als er iets op het gebied van jongensboeken zou inslaan, is het wel zo'n boek, mits 't goed, interessant en niet te duur is. En waarom bestaat zo'n boek, waar behoefte aan is, waar duizenden knutselende en belangstellende jongens gewoonweg naar snakken, waarom bestaat zo'n boek niet in ons land? Omdat nog niemand op het idee gekomen is en omdat de uitgevers zo'n slechte kijk hebben op wat er in jongensharten omgaat. Ze kennen onze verlangens niet en geven boeken uit over een stadsjongen, die buiten gaat logeren en dan opgepakt wordt door een veldwachter met een snor en opgesloten wordt in een kelder onder het raadhuis en meer van dergelijke zoetsappige nonsens. Van de toekomst-romans is de ene nog onwaarschijnlijker dan de andere en als er techniek aan te pas komt, stikken die boeken meestal van de fouten. Waar het den jongensboeken vooral aan ontbreekt: aan zin voor werkelijkheid, terwijl die werkelijkheid, zoals ons clubleven bewijst, toch vol spanning en avontuur, ja, zelfs vol romantiek kan zijn.

- Ze zijn dom, die uitgevers, dom omdat ze één uitgestrekt, nog vrijwel on-ontgonnen gebied over 't hoofd hebben gezien: dat der technische hobbies voor jongens. Boeken op dit gebied zouden ongetwijfeld een sterk stimulerende invloed hebben op het technisch knutselen in Nederland en de ene oplaag na de andere zou verkocht worden. Ik geloof waarach-

tig, dat ik zelf nog eens technische jongensboeken ga schrijven, niet alleen om geld te verdienen, maar om de jongens van Nederland te kunnen helpen, te leiden, voor te lichten en aan te moedigen bij hun hobby. Een hobby gaat immers altijd gepaard met idealen en wat zijn jonge mensen zonder idealen?

Maar.... waarom zouden we mopperen? Het is beter om in dit alles een aansporing te zien om daar zelf eens achterheen te zitten. We zijn hier met een club van jongens, die allen idealen hebben en als ik me niet vergis, is ons grootste gemeenschappelijke ideaal dit: alle jongens van Nederland in de gelegenheid te stellen deel te nemen aan een club als de onze. Wat we daarvoor nodig hebben, is een orgaan om onze ideeën te verbreiden en.... geld, een hoop geld om na de grote vacantie de club op grootscheepse manier te kunnen uitbreiden. Voor beide kan HOBBY zorgen en daarom is het ons plan onze clubkrant tot een algemeen jongensblad te maken. HOBBY wordt dan niet alleen onze grote propagandist, maar verdient tevens geld voor ons. Beter kan 't niet.

HOBBY zal den Nederlandsen jongens de voorlichting geven, waaraan het, zoals ik zo-even heb uitgelegd, tot nog toe ontbrak. HOBBY wordt onze eerste oproep aan de gehele Nederlandse jeugd. We schrijven haar, geven haar uit en betalen haar. Wat wij aan haar verdienen, is geld voor de club en je moet niet denken, dat die verdiensten gering zijn. Wij hopen binnen een half jaar een verkoop van 10.000 exemplaren te bereiken. HOBBY gaat 20 cent per nummer kosten en volgens onze berekeningen is onze winst dan al enkele duizenden guldens per jaar, zolang HOBBY een maandblad blijft. Uiteindelijk willen we er een weekblad van maken, maar dat duurt zeker nog wel een jaar. Over drie maanden wilden we er toe overgaan HOBBY om de twee weken te laten verschijnen, onze jaarlijkse winst is dan op zijn minst 10.000 gulden.

‘Op zijn minst tienduizend gulden per jaar..!’ Leo's berekeningen hadden de uitwerking van een knuppel in een hoenderhok. Tienduizend gulden! Maar dat was toch onmogelijk? Alle voorspellingen van Leo waren tot nog toe uitgekomen en hij zou zijn vrinden niet voor de gek houden. Tienduizend gulden!! De jongens moesten het nog even proberen te verwerken, maar toen ze het zich eindelijk realiseerden, toen ze eindelijk begrepen wat dat voor de club betekende, op dat moment waren ze niet meer te houden en werd het bestuur om dit geniale plan niet toegejuicht, maar gegild, geschreeuwd

en gebruld. Het enthousiasme kende geen grenzen meer en overtrof in decibells alle ovaties van vroeger.

- Sssssst, suste Leo, mijn verhaal is nog niet uit en dan, we zijn nog niet zo ver. Als jullie denkt, dat we plotseling rijke-lui worden, dat we met al dat geld de bloemetjes gaan buiten zetten door allerlei dure apparaten te kopen, dan heb je het mis. We hebben een ander plan, dat jullie stellig zult goedkeuren.

- Wat is ons einddoel voor dit jaar? Onze club na de grote vacantie grootscheeps uit te breiden en haar geschikt te maken om honderden of duizenden leden op te nemen. Om in andere steden en op het platteland onderafdelingen op te richten, om ten slotte alle Nederlandse jongens met technische hobbies in één grote organisatie tot elkaar te brengen. Zoals ik al zei: onze krant maakt ons dit in twee opzichten mogelijk. In de eerste plaats zal ze onze ideeën verbreiden, de jongens op de hoogte brengen van de grondbeginselen van de moderne techniek en hun leren knutselen om hen zodoende al vast op te leiden tot goede leden van de Hobby Club.

- In de tweede plaats zal de krant ons de verwezenlijking van onze plannen in financieel opzicht mogelijk maken. Want daarvoor zullen we 't geld, dat we met onze krant verdienen, bestemmen. We zullen het opsparen en op een bank zetten en als we na de grote vacantie over een paar duizend gulden beschikken en onze organisatie geperfectionneerd hebben, dan is onze club rijp voor de voorgenomen uitbreiding. De Nederlandse jongens kennen onze ideeën, kunnen beter technisch knutselen dan eerst, hebben een behoorlijke kennis van techniek verworven en voelen zich ongetwijfeld in groten getale tot onze club aangetrokken. Wij vormen een geschikte kern, een kader van jongens, die ieder voor zich voorlopig leiding kunnen geven. We zullen dan met een gedeelte van ons geld in Amsterdam een groot huis huren, een waardig tehuis voor een club met veel leden. We richten dat huis gedeeltelijk in en voorzien het van genoeg materiaal en gereedschap om het den nieuwen leden mogelijk te maken de zaak net zo op te bouwen en uit te breiden als wij in het begin gedaan hebben. Zo spoedig mogelijk stichten we volgens hetzelfde recept in de verschillende wijken van Amsterdam onderafdelingen.

- Behalve propaganda door middel van HOBBY zetten we een uitgebreide propaganda-actie op touw. In de grote vacantie gaan we met z'n allen aan de hand van onze ervaringen

en resultaten het Hobby Club Systeem, het H.C.S., zoals we dat in 't vervolg zullen noemen, uitwerken en daarover schrijven we een boekje. Dit boekje beschrijft, hoe je lid kunt worden, wat je plichten zijn als lid van de Hobby Club, wie lid kan worden en vooral ook: hoe je een onderafdeling van de Hobby Club opricht en opbouwt, toegelicht met rekensommetjes en een tot in details uitgewerkt organisatie-schema. In het kader van onze propaganda-actie houden we propaganda-avonden op de diverse scholen, waar we ook van ons werk vertellen, onze hobbies demonstreren, films vertonen en proef-exemplaren van onze krant en van ons H.C.S.-boekje uitreiken. Ook de inhoud van HOBBY komt natuurlijk geheel in het teken van deze propaganda-actie te staan.

- Zodra de Hobby Clubs in Amsterdam enigszins op eigen benen kunnen staan, gaan we met dezelfde middelen de rest van het land veroveren. We sturen allen lezers van HOBBY ons boekje, vragen wie zich geroepen voelt onder- of zusterafdelingen van de Hobby Club op te richten, nemen met die lezers contact op en als we enigszins kunnen, zullen we hun de middelen verschaffen om een begin te maken. We geven een kleine subsidie om een clublokaal te kunnen huren, - jullie weet dat dit meestal het moeilijkste is voor de beginnende clubs -, we sturen wat gereedschap en materiaal en geven alle practische wenken zoals maattekeningen van werkbanken e.d. om ze op gang te helpen.

- Wordt HOBBY nu een jongensblad met een zeer algemeen karakter, tegen de tijd dat over ons hele land Hobby Clubs zijn gevestigd, wordt het weer meer clubblad. Typisch, hè. Nu moet de koers, waarin we HOBBY sturen, deze zijn: het in vreedzame zin veroveren van de Nederlandse jongens om hun de vreugde van een hobby te leren kennen, hen te winnen voor onze ideeën en hen rijp te maken voor hun toekomstig lidmaatschap; hun belangstelling op te wekken en hun hobbies bij te brengen.

- Wat zal de toekomst zijn van de Hobby Club? Een vereniging met tienduizenden leden in alle grote plaatsen des lands, een intensief knutselend jong-Nederland, een veranderde jeugd, die minder haar tijd verbeuzelt en op straat rondhangt, die serieuzer is en meer opgaat in dingen, die haar belangstelling waard zijn: techniek, natuurwetenschap, beeldende kunst, muziek en toneel, die immers zo nauw samenhangen met fotografie, film, radio en gramofoon. Hoofdzaak is en blijft in de Hobby Club de techniek, maar het geestelijke,

het culturele leven mogen we zeker niet vergeten. Ook voor jonge kunstenaars moet er in de Hobby Club een plaats zijn; alle krachten en talenten, die er in onze jongere generatie, sluimeren, moeten gemobiliseerd en verenigd worden.

- Nederland is een land met een beperkt grondgebied en dus met beperkte landbouwmogelijkheden. Onze toekomst ligt, behalve in de handel, in de industrie en daarvoor heeft Nederland jongens nodig, die behalve hun hoofd, hun handen kunnen gebruiken, jongens met aanleg en ambitie voor techniek. Jongens, die al vroeg de techniek uit liefhebberij beoefend hebben, maken in verband daarmee veel betere kansen dan jongens zonder technische hobby. Je voelt al waar ik heen wil: daar moet de Hobby Club achterheen zitten. Dan zullen ook de grote Nederlandse industrieën zich voor de Hobby Club gaan interesseren, want zij kunnen energieke, jonge mensen met technische aanleg en ervaring gebruiken. Denk aan Philips, denk aan Stork, Heemaf, Werkspoor en andere technische industrieën, denk aan de Shell met haar grote laboratoria, waar jaarlijks tal van jongelui worden opgeleid voor belangrijk technisch en scheikundig werk, denk aan de P.T.T., aan de K.L.M., aan de spoorwegen, voor hoeveel jongelui met pit en ambitie is daar geen plaats? En in de toekomst zal de techniek in het bedrijfsleven een steeds belangrijkere plaats gaan innemen, welke toeneming voortdurend jonge krachten vereist. Wie weet, wordt het lidmaatschap van de Hobby Club nog wel eens een aanbeveling bij sollicitaties!

- De toekomstige organisatie van de Hobby Club zal tamelijk ingewikkeld zijn, maar is dat niet een prachtige leerschool voor het latere leven? De jongens van de Hobby Club zullen in het openbaar leren spreken, ze zullen leren verantwoordelijkheid te dragen, te organiseren, propaganda te maken, ze zullen mensenkennis en technische kennis opdoen, ze zullen de beste uitingen van menselijk verstand en gevoel leren waarderen, allemaal factoren, die voor hun geestelijke vorming van het allergrootste belang zijn. Ze zullen mannen worden, die op eigen benen weten te staan, mannen in de beste zin des woords. Bovenal zullen ze leren zich met elkaar te verdragen; stand, afkomst, politiek en godsdienst zullen bij ons geen rol spelen, want waar het om gaat is: kameraadschap en saamhorigheid.

- Alles bij elkaar genomen heeft de spes patriae, de hoop van het vaderland, groot belang bij het welslagen van onze

onderneming. Over één of twee jaar doen de meesten van ons eind-examen. Sommigen gaan dan ongetwijfeld verder studeren, anderen zoeken en krijgen een baan. Ik hoop, dat ze hun hobby trouw blijven en als zij kerels zijn, dan zullen ze de Hobby Club blijven steunen zoveel ze kunnen.

- Ik ben er voor mezelf van overtuigd, dat ik met hart en ziel voor de verwezenlijking van onze idealen zal blijven werken en er de leiding van in handen zal houden zolang als de leden dit willen. Hoe heerlijk is het toch eigenlijk je voor een prachtig doel als dit ten volle in te zetten en je beste krachten er aan te geven! Heerlijk moet het zijn om technische jongensboeken te schrijven. Ik weet het, ik heb nog nooit een boek geschreven en mijn opstellen zijn maar zo-zo, en toch, ik geloof dat je zoiets kunt, omdat je idealist bent en overtuigd bent van het goede doel. Daarom is het, dat ik nog eens die jongensboeken zal kunnen schrijven, waar behoefte aan is. Als je maar wilt, dan kun je!!

- Laat ik het niet te lang maken. Wat HOBBY betreft, Dick zal jullie vertellen hoe het met jullie medewerking zijn taak zal vervullen, - en wat de toekomst van onze club betreft: laten we er voor werken en strijden, dat de toekomst van de Hobby Club de toekomst van Neêrlands jongere generatie en daarmee de toekomst van Nederland zal zijn!!

De jongens van de Hobby Club waren diep onder de indruk van Leo's redevoering. Hij had onder woorden gebracht, wat ze allemaal voelden: dat hun een grootse taak wachtte. Ze deelden in zijn idealisme: het maakte je leven rijker en mooier. En ze namen zich heilig voor, alles te doen, wat in hun vermogen lag, om het verheven doel te bereiken.

- Mag ik jullie droom even verstoren met de zakelijke, maar niet minder interessante werkelijkheid? vroeg Dick. Over twee en een halve week plaatsen we in de vijf meest-gelezen dagbladen en in de jeugdbladen een advertentie als reclame voor HOBBY. Verder drukken we een pakkend reclamefoldertje, dat we in groten getale verspreiden, b.v. aan de uitgangen van scholen. Ieder van ons bewerkt zijn kennissen- en vriendenkring, we sturen een gestencild briefje aan alle boekhandelaren, die voor de verkoop van HOBBY in aanmerking komen, we sturen een foldertje en een gestencilde brief aan alle natuurkundeleraren in Nederland, kortom, we maken reclame, waar en zoveel we kunnen.

- Over een week is HOBBY kant en klaar om gedrukt te worden en over twee weken zal onze krant gedrukt bij ons

bezorgd worden. Om geld uit te sparen zorgen we zelf voor het inpakken, adresseren en verzenden. Ik stel me voor, dat we daar allemaal aan meehelpen; met zijn allen doen we dat makkelijk in één middag. Aan ongeveer 200 jeugdverenigingen sturen we een proef-exemplaar en ik geloof zeker, dat we ook daarmee resultaat zullen hebben.

- Dat HOBBY met andere bladen kan concurreren komt, doordat we alles zelf doen, doordat we zelf schrijven, tekenen, opmaken, administreren en inpakken. Om jullie nu aan te moedigen bij het schrijven van artikelen, wilden we ze gaan honoreren. Het honorarium zal voorlopig ongeveer *f* 7.50 per pagina zijn. Vergeleken met andere bladen is dat niet veel, maar je begrijpt, het is ter aanmoediging en dat geld zul je best kunnen gebruiken. In elk nummer verschijnt een artikel van de hand van een bekend schrijver of een autoriteit op technisch of wetenschappelijk gebied. Zo-iemand krijgt 25 gulden, waar jullie maar niet jaloers op moeten zijn. Voor HOBBY is het goed, dat we af en toe eens een ‘klinkende’ naam onder de kop van een artikel hebben.

- In het volgende nummer van HOBBY zijn acht advertenties opgenomen. Vijf daarvan zijn voorlopig kosteloos. Als HOBBY voldoende aftrek vindt, krijgen we er het geld nog voor en kunnen we voor de volgende nummers op de desbetreffende firma's rekenen. Advertenties van bepaalde zaken lokt weer andere advertenties, desnoods van concurrenten, uit en daarmee zijn we zeer gebaat. Vragen jullie in je kennissenkring ook eens, misschien is er een zakenman of winkelier onder, die wil adverteren.

- Zoals Leo al zei: over drie maanden verschijnt HOBBY om de twee weken. Tegen die tijd zijn we een beetje ingeburgerd in ons nieuwe beroep, hebben we meer routine en zal het maken van een krant ons veel makkelijker afgaan. Onze verdiensten verdubbelen dan en tegen de grote vacantie proberen we iedereen lezer er toe over te halen een jaar-abonnement te nemen. Snap je waarom? Voor de uitbreiding van de club hebben we ineens een massa contant geld nodig en dat krijg je door abonnementen. Wat we voor de onkosten van HOBBY nodig hebben, zetten we op een bankrekening; de rest kunnen we besteden aan de uitbreiding. Er komt natuurlijk nog zo het een en ander bij kijken, nu we uitgever van een krant worden, belasting, officiële erkenning van onze zaak enz., maar Hans' vader, de heer van Zuilen heeft aangeboden dit alles voor ons in orde te maken. We zullen ook

een wat echtere boekhouding moeten hebben, maar ook daarvoor wordt gezorgd. Je hoeft je niet bezorgd te maken, dat er iets buiten jullie om gebeurt. Alles blijft openbaar, voor de leden ten minste, ook onze boekhouding.

- HOBBY is een blad voor jongens, voor jonge mensen en toch, we moeten er naar streven de inhoud ook leesbaar en aantrekkelijk voor ouderen, voor volwassenen te maken: een blad voor vader en zoon, voor jong en oud. Vooral bij algemeen-technische of populair-wetenschappelijke artikelen is dat zeer goed mogelijk. Dit brengt ons ongetwijfeld een financieel voordeel. Je weet, waarom tal van vaders hun zoon een electrische trein cadeau geven? Omdat ze er zelf zo graag mee spelen. Laten de vaders HOBBY maar voor hun zoon kopen, omdat ze 't zelf zo graag lezen, dat is toch prima? Ook gaan we abonnés winnen door premies voor 't aanbrengen van nieuwe lezers, door wedstrijden, wie de meeste aanbrengt, door de Hobby Club Estafette, zoals we dat gaan noemen.

- HOBBY krijgt een iets kleiner formaat, maar daartegenover staat, dat de omvang nu niet minder dan zestien pagina's wordt. Zorg voor interessante kopij, we kunnen nu veel meer dan vroeger gebruiken. Eens per maand houden we een redactie-vergadering met alle clubleden, die daarbij willen zijn; zorg dat je je artikelen twee weken voor de redactie-vergadering inzendt. Op de redactie-vergadering worden de inhoud en indeling van het volgend nummer vastgesteld.

- Jammer, dat jullie de diverse besprekingen en onderhandelingen niet hebben bijgewoond. Dat ons blad in de ogen van anderen een goede kans maakt, bleek uit het feit, dat enkele heren er bijzonder happig op waren. Die trachtten er ons van te overtuigen, dat we de exploitatie van het blad aan hen moesten overlaten, dat dan alleen succes mogelijk was. Zelfs deden ze het voorkomen of dit aanbod uit pure filanthropie voortkwam, zuiver om ons te helpen, omdat we nog zo jong waren, een vriendelijk gebaar zonder eigenbelang en een kans, die we beslist niet voorbij mochten laten gaan. We hadden die heren nodig voor de verspreiding van ons blad en wilden daarvoor een redelijke vergoeding geven. Neen, dat was dom van ons, daar voelden ze niets voor. Of ze exploiteerden het blad zelf en lieten de journalistieke en redactionele kant aan ons over òf ze deden niets.

- Toen had je Leo moeten zien. Je kon merken, dat hij woedend was, hetgeen zeer verklaarbaar is indien je bedenkt

dat dan de winsten in de handen van die heren vielen of ons hele plan mislukte. Nou, Leo is ook niet van gisteren en die heeft dien heren eens flink de waarheid gezegd: dat het bestuur van de Hobby Club niet uit snotneuzen bestond en dat het heel goed wist wat het deed. Dat het niet aanging om jongens, die geld wilden verzamelen om een voor de hele Nederlandse jeugd belangrijk plan te kunnen verwezenlijken, te dwarsbomen en de pas af te snijden. Dat het er hier niet om ging om iemands portemonnaie vet te mesten, maar om in het belang van duizenden jongens geld te kunnen krijgen. En dat de heren al een heel onsympathieke figuur tegenover de jongere generatie zouden slaan als ze hun medewerking weigerden. Leo won: hij wist een lage provisie te bedingen en heeft in dat kwartiertje, waarin het af en toe Spaans toeging, meer voor de club gedaan dan je zou vermoeden. Gelukkig hebben we van de kiosk- en boekhandel-autoriteiten de grootste medewerking ondervonden; trouwens, de meeste ouderen, dien we om raad hadden gevraagd, waren ons zeer ter wille. Eén ding nog: hoed je er voor een uitgeslepen zakenman te worden. We hebben het nu aan den lijve ondervonden: het is moord- en doodslag, alleen zonder lijken. En nu ik 't toch over moord heb: wie gaat er vanavond mee naar Tuschinski, zulks als feestelijk besluit van een onvergetelijke Kerstvacantie? D'r draait een móórd-film!

Het wàs een onvergetelijke Kerstvacantie voor de Hobby Club geweest. Het denderende technisch succes van de Kerstfuif op school, de avontuurlijke reis per touringcar naar de Nederlandse radiocentra, de interessante clubbijeenkomsten en als een klap op de vuurpijl de waarlijk sensationele bekendmaking van het bestuur: dat moest gevierd worden! En 's avonds trokken de jongens van de Hobby Club dan ook arm in arm met de meisjes naar de gezelligste bioscoop van Nederland, Tuschinski, waar ze de stemming nog verhoogden door hun uitgelaten vrolijkheid. Fred vond in zijn enthousiasme over de uitbreiding van de krant aanleiding om zijn arm om de hals van Joosje te leggen, geholpen door het ‘toeval’, dat hij naast haar zat. Joosjes verweer was zwak, haar enige reactie was een plagerige ‘Jonkie, jonkie toch’ en daar liet ze het bij, niet alleen omdat ze Fred erg mocht, maar ook omdat ze door de prachtige historische film met Bette Davis en Errol Flynn in hogere, romantische sferen vertoefde. Leo, die dit wel had zien aankomen, had er schik in en dacht: ‘Een goede regisseur en cameraman met een filmsterretje, dat

nog allerlei artistieke talenten heeft, da's een mooie combinatie, waaruit ook voor de club veel goeds kan voortkomen.'

De jongens en meisjes amuseerden zich buitengewoon in Tuschinski, dat prachtig ingerichte theater, waar je je, ook zonder film, al dadelijk in een feeststemming voelde. In Tuschinski was je zo echt uit, in Tuschinski vond je Amsterdam, de metropool terug. Alleen al als je binnenkwam, de prachtige hall, die gaf je dadelijk dat prettige, opwindende gevoel van er eens helemaal 'uit' te zijn. De feeërieke verlichting, het enorme Deventer tapijt, de muurschilderingen en de geweldige afmetingen er van vormden een waardig voorportaal tot de eigenlijke tempel van het witte doek, die in warme kleuren geschilderde moskee met zijn vele rijen balkons boven elkaar en zijn werkelijk 'ontelbare' lampjes. Wonderlijk idee toch, dat dit alles de schepping van een armen kleermaker was.

Ook de film was magnifiek, opgenomen volgens het Technicolor-procédé en met een kleurenweelde, die zelfs een kleurenfotograaf-bij-uitnemendheid als Taco in verrukking bracht. De film speelde in de tijd van de 'ware' romantiek, de regering van koningin Elisabeth, volgens de Amerikaanse opvattingen 'volmaakt' in de oude sfeer gehouden, de sfeer van oude kastelen, jacht- en schranspartijen, van wapengekletter, duels en kleurige vaandels, van fier te paard gezeten ridders en schone jonkvrouwen met hoge kapsels, van een tijd van ridderlijkheid en trouw.

De eerste voorstelling was afgelopen en het publiek stroomde door de achterdeuren de zaal uit. Aan de zijkanten van de zaal bezweken de deuren zowat onder de druk van de volgende bezoekers. Toen ze met toestemming van de portiers openbarstten, persten de mensen zich strijdlustig naar binnen en even later was er een kleine veldslag om een goede plaats te veroveren. 'Norico-ijs-chocolade!' riep een juffrouw met een prikstem, terwijl ze achteruit de zaal doorliep. 'Koffie, thee, limonade.. rrrrrànjá!!' klonk den jongens en meisjes nog in de oren, toen ze door de gang liepen te schateren om de bak die Fred, ondanks zijn tedere omhelzing van Joosje, had uitgehaald.

Toen de twee geliefden elkaar op de film de eerste kus gaven, had Fred een daverende 'klak' met zijn tong gegeven, hetgeen op zichzelf niet zo lachwekkend was. Maar wat gebeurde er tot grote hilariteit van het publiek? Onmiddellijk na de klak keek het minnende paar met verschrikte en boze gezichten de zaal in. Het leek net, of ze zich aan het kwajon-

gensgedrag van Fred ergerden, maar dat kon niet: het was immers een film. In werkelijkheid, zo bleek even later, kwam er in de film tijdens de kus iemand binnen met alle nare gevolgen van dien. Het was een krankzinnig effect geweest, Freds tonggeklak en de onverwachte reactie van de filmacteurs en het publiek had dan ook gegierd. De jongens en meisjes van de Hobby Club gierden nog, toen ze voor het naar huis gaan nog even Hecks Automatiek aandeden. Voor een kwartje kreeg je twee penningen en als je die in een gleuf gooide, kwam uit de automaat wat je maar wilde hebben, eten, drinken of snoepen, - hoe gemakkelijk toch!

Toen de jongens en meisjes in de Reguliersdwarsstraat hun fiets wilden gaan halen, zei Joosje:

- Verdraaid, ik heb geen fiets bij me, mijn band was lek. Dan maar een trammetje.

- Hemel, zei Fred, nu je 't zegt, herinner ik me dat ik ook niet op de fiets ben, ook een lekke band. Ja, heus, ik meen 't, je denkt toch niet, dat ik mijn fiets hier in de stalling laat staan? Er zit niets anders op dan dat we samen met de tr.... ach, kom, 't is zulk mooi weer, laten we maar niet met lijn 16, maar met lijn 2 gaan, laten we maar gaan lopen. Okidoki?

Het was al over half elf, toen de meeste jongens en meisjes thuis kwamen. Vlug gingen ze naar bed, want....

Die volgende morgen rinkelde weer, onbarmhartig als altijd, om zeven uur de wekker. Dag lekker warm bed, en later, dag vader, dag moeder, het lieve leventje is weer begonnen, ik ga naar school....

Hoofdstuk XV

Toen de school eenmaal weer begonnen was, leek het alsof er geen vacantie was geweest. Alles was zo gewoon als wat en als er niet een nieuwe leerling in de klas was gekomen, dan had je meteen weer kunnen indutten, omdat het eerste lesuur 'boekhouden' en de Geit nog even zeurderig-vervelend als het vorige jaar was. Maar een nieuweling, dat was nog eens een sensatie! En dan nog wel een meisje, ja, en niet zo maar een meisje, maar een aardig meisje en een knap meisje! Nog wat onwennig keek ze voor zich uit, totdat haar buurvrouw haar op de hoogte bracht van het feit, dat je bij den Geit zonder risico alles kon doen, van bridgen tot boekhouden toe. Het gevolg van deze mededeling was een levendig gesprek, dat, voorzoverre verstaanbaar, door de rest van de klas met belangstelling gevolgd werd.

Suze Campbell heette ze en ze kwam uit....? Zeg 't nog eens, oh, uit Semarang, uit Indië. Ze had zware malaria gehad, - kon je wel aan haar zien -, en haar vader, die, wat, oh, die dokter was had haar naar Holland laten gaan. Met wie? Met haar broer, die een klas lager zat. Bofte 4B eventjes, dat zij het meisje had gekregen?

Uit Indië en malaria, dacht Leo, jammer dat ze zo ziek is geweest. Fijn typetje, paste precies bij haar voornaam. Eigenaardige achternaam had ze; zeker van Engelse afkomst. Wat had ze een mooi, gaaf gezichtje, wat een sierlijke neus en wenkbrauwen en wat een prachtig stel ogen, grote, amandelvormige bruine kijkers met een eerlijke, onbevangen blik. Bruin haar, dat was zijn lievelingskleur. Hè, dat was nog eens een meisje, eenvoudig en ongetwijfeld sympathiek. En.... intelligent!

In de pauze vormde zich al gauw een groepje belangstellenden om het Indische tweetal. De broer, Rudolf, bleek een vlotte, wat branie-achtige jongen te zijn. Hij was een enthou-

siaste jazz-pianist en dat trof niet erg, omdat zijn oom, bij wien hij met Suze in huis woonde, een kunsthandelaar, niets zo haatte als jazz. Zijn dochter, hun nichtje Dita, studeerde piano op het Conservatorium en scheen een veel-belovend talent te zijn. Ze componeerde ook.

Niet alleen Leo was vol interesse, maar ook Fred. Die droomde er van, dat bij een film van hem nog eens speciale muziek gecomponeerd werd en hij nam zich voor, zijn best te doen om met deze jeugdige componiste in contact te komen. Ook Leo nam zich wat voor, maar zijn belangstelling gold Suze. Hij keek eens naar de lucht, snoof, en dacht: Hmm, d'r zàt weer vorst in de lucht. Als die nu maar alsjeblieft eens wilde doorzetten, dan zou hij dat ook doen!

* * *

Koning Winter had Leo's bede verhoord en had zijn eersten minister Baron van Vorst tot Vorst bij zich ontboden en hem opgedragen binnen de termijn van 3 maal 24 uur er voor te zorgen, dat de sloten en vaarten met een ijslaag van ten minste 4 centimeter bedekt werden. Onmiddellijk waren de orders door Zijne Excellentie doorgegeven aan de diverse departementen en nog diezelfde avond was er een heldere hemel, een hogedruk-gebied boven noord-oost Europa en een depressie boven de Atlantische Oceaan. Kort daarop kwam van de ijszeeën en de bevroren Russische vlakten een koude noord-oostelijke wind aangewaaid en vormde zich aan het water-oppervlak een dek van ijskristallen.

Koning Winter maakte zich graag bij de jeugd bemind, - hij had zelf een zoon, die vurig ijs-hockeyer was -, en riskeerde daarvoor eventuele verwensingen van leraren. De Kerstvacantie was voorbij en dat speet den jongens en meisjes. Wat was er eenvoudiger dan het waterrijke Nederland te laten bevriezen, zodat de jonge mensen konden genieten van dat, waarop ze op de rijks- en gemeentescholen een of twee middagen per week recht hadden? IJsvrij?

Leo hoopte van ‘ja’ en 't was ‘ja’. De concierge kwam zeggen, dat er 's middags geen school was, om de jongens en meisjes in de gelegenheid te stellen het schaatsen te beoefenen. Het ‘Zijn er nog absenten?’ werd overstemd door een luidkeels ‘Hoera!!!’ Dadelijk werden er onder de les de nodige afspraken gemaakt. Leo verkeerde in tweestrijd of hij met de club zou gaan rijden of Suze zou voorstellen haar schaatsenrijden te leren, terwijl Fred voor een overeenkomstig probleem

in zake Joosje stond. Toen ze elkaars gedachten raadden, proestten ze het uit.

- Zeg, was me dat even een gelukkig toeval, zei Fred, dat Joosje en ik van de week allebei een lekke band hadden! Anders heb ik altijd de smoor in als ik een lekke band heb, maar nu kan ik die band wel in een lijstje zetten met daaronder ‘Dank je, band’. Eigenlijk was het alleen maar het ventielslangetje, maar toevallig was 't!

- Helemaal niet toevallig, zei Leo kort-af.

- Ach, jij altijd! viel Fred uit. Jij zit altijd zo vol met theorieën.... nou, dan moet je mij maar eens vertellen waarom 't niet toevallig was.

- Het was wel toevallig, zei Leo plagerig, maar anders dan je denkt. Weet je wat toevallig is: dat Joosjes lekke band ook een lek of, beter gezegd, een losgedraaid ventiel was. Vraag 't haar maar.

- Verdraaid! zei Fred met verbazing, hoe weet jij dat? Jij boef, hoe weet.... je wilt toch niet zeggen dat.... heb jij soms....? Kerel, geef me de vijf! Als ik nog eens rijk word, krijg je een standbeeld van me.

- Geef me maar liever een zitbeeld, zei Leo, dat staan is op de lange duur zo vermoeiend. Och, 't was een kleine moeite om even bij jullie fietsenstallingen langs te gaan. Met een mooi en in dit geval oprecht smoesje en met een paar sigaretten bereik je een hoop in de wereld. Tussen twee haakjes: die koperen scheepslantaarn met dat schildje ‘John Smith, Glasgow on Clyde’ staat er nog, in die winkel van scheepsartikelen op de Prins Hendrikkade. Trouw en je krijgt 'm, zoals we 't vorige jaar hebben afgesproken.... Wat zal ik doen, zal ik haar maar een briefje sturen om te vragen of ze vanmiddag mee gaat schaatsen?

- Nou, jij bent me ook een mooie, zei Fred. Hadden we niet besloten de Hobby Club uit te breiden? Wie is de gelukkige? Oh, ik snap 't al.... Suze, hè? Nou, ze is QSA 5 hoor. Ik zal jullie filmen, als 't zo ver is. Ik hoop, dat ik tegen die tijd op 16 mm film werk, daar komen die witte sluiers veel beter op uit dan op 8.

Leo kreeg een kleur, toen zijn briefje terugkwam met het antwoord ‘Heel graag!’ Hij stopte het in zijn portefeuille en vroeg Fred waar ze zouden gaan rijden. Na rijp overleg besloten ze tot de omgeving van de Zuidelijke Wandelweg, waar een warnet van sloten, vijvers en kanalen was. Om half drie bij de Overhaal in de Boerenwetering, luidde de afspraak.

Om half één moest Leo Fred teleurstellen met de mededeling, dat hij voor deze ene keer met Suze en Rudolf meereed in plaats van met hem. Die twee hadden nl. nog geen schaatsen en Leo wou ze behulpzaam zijn bij het uitzoeken daarvan. Als je uit Indië kwam, had je daar immers geen kijk op. ‘In ieder geval nog minder dan ik-zelf’, voegde hij er lachend aan toe.

Twee uur later pakte Suze van schrik Leo's arm. Ze stond nog maar net op de schaats, toen met een sneltreinvaart Tjark en Poldervaart, allebei op Noren, op hen afstoven. Suze was doodsbenauwd, vooral omdat ze geen kans zag weg te komen, maar in haar angst onderschatte ze de mogelijkheden van de schaats, want met een korte draai remden de jongens en kwamen ze enkele decimeters van haar af tot stilstand.

Daar kwamen Fred en Joosje aangereden. Fred probeerde te stoppen, maar dat lukte hem niet erg en ten slotte was het alleen nog maar Joosjes hals, die hem voor een val kon behoeden. Hij vertelde, dat hij een figuur als modder sloeg. Joosje reed veel en veel vlugger dan hij en elk ogenblik ontglipte ze hem. En al reed hij zijn benen uit zijn lijf, Joosje bleef hem met gemak voor. Zoiets kon je als man toch niet op je laten zitten, maar ja, wat deed je er tegen? En dan, tot overmaat van ramp wilde Joosje hem nog met alle geweld ijs-walsen leren.

De vorst had doorgezet en Leo had doorgezet, met gekruiste armen bracht hij Suze de eerste beginselen van het schaatsenrijden bij. Rudolf had het beslist alleen willen proberen en alle hulp afwijzend oefende hij zich eerst, zonder dat bepaald te willen, in de theorie en vooral in de practijk van het vallen. Suze vond hierin geen reden om haar broer uit te lachen, want zij zelf hing meer dan ze ging in Leo's armen en maakte de dolste capriolen. Misschien babbelden ze te veel, maar er viel ook zoveel te vertellen. Suze praatte over Indië, Leo vertelde in kleuren en geuren over de Hobby Club en uit de wederzijdse belangstelling groeide al spoedig een wederzijdse genegenheid.

Tegen een uur of vier reden Suze en Leo langs een koek-en-zopie, waar de Hobby Club achter dampende koppen anijsmelk voor een luidruchtige vrolijkheid zorgde. Suze werd er met gejuich binnengehaald en Fred zei met een knip-oogje tegen Leo: ‘Wat heb jij een kleur, zeg!’ Leo, die anders nogal adrem was, wist niets te zeggen, zo wonderlijk was het hem te moede. Hij voelde zich of de zwaartekracht was opgeheven, alsof hij kon vliegen, of alles hem lukken zou en of alle

plannen van de Hobby Club van nu af aan pas volledig konden slagen. Hij voelde zich over-gelukkig, zo met Suze naast zich, Suze, die zo aardig, zo lief.... die zo geweldig was!

Iedereen was opgetogen over dat heerlijke schaatsenrijden, waarvan je, ondanks de kou, zo fijn ging gloeien. Verrukkelijk smaakte die hete anijsmelk en of dat niet genoeg was, tracteerde Fred nog op stroopwafels en Leo, die niet achter wilde blijven, deelde al zijn sigaretten rond. Nog nooit waren de jongens en meisjes zo fris, fleurig en vrolijk geweest en met volle teugen genoten ze van deze extra vacantie. Mensen, wat een zaligheid toch, dat schaatsenrijden! Zo dadelijk weer eens lekker een paar baantjes naar de Kalfjeslaan pikken, 's fijn wind happen en dan straks thuis een bord erwtensoep of boerenkool met worst naar binnen slaan!

Of Fred al kon walsen? Hmmmm, daar kon Joosje zich niet over uitlaten. Op haar beurt vroeg Joosje, wie van de jongens wel kon walsen en of die dan alsjeblieft een paar rondjes met haar wou draaien. ‘Daar ga je Dick!’ riepen de jongens van de Hobby Club, en of hij wilde of niet, hij zou en moest met Joosje een demonstratie ijswalsen geven, hij, de beste kunstrijder van de Hobby Club.

Op een stil vijvertje bij het tennispark werd de stilte plotseling verbroken door een zwerm schaatsende jongens en meisjes, die in een kring gingen staan en fluitend en zingend een wals van Strauss aanhieven, waarna het duo Joosje - Dick een zwierig stukje ijs-acrobatiek ten toon spreidde.

Fred profiteerde van het feit, dat hij niet hoefde te rijden, door uit zijn camera-tas, die hij vandaag extra stevig vastgesnoerd had, zijn Cine Kodak 8 te halen en op te winden. En nu dansen Joosje, zo mooi je kunt! Fred liet zijn camera snorren om het geraffineerd-sierlijke schouwspel te filmen. Zonder één foutje werden de vele passen van de ijswals door het duo uitgevoerd en na afloop draaide Joosje nog een gewaagde pirouette.

- Wie doet er mee aan de wedstrijd om de Hobby-Club-beker? en Tom haalde uit zijn zak een papieren koffie-beker, waarop hij met zijn vulpen ‘Hobby Club’ had geschreven. Haha, die was goed en dat was goed. Met zijn twintigen stonden ze aan de start, een zwaai met een zakdoek, een hevig gekras en geklauw en weg holden ze over de witte baan, weldra hun stijl verbeterend en met lange slagen, hun bodies schuin voor-over hellend, scherend naar de finish, de sluis bij de Amstel.

Tot half zes duurde de pret, toen werd 't te donker en gingen de jongens en meisjes naar huis, waar hun een stevig portie eten en.... huiswerk wachtten.

Bij Leo wilde het noch met het eten, noch met het huiswerk, erg vlotten. En nadat hij drie kwartier op een mechanicavraagstuk had zitten puzzelen zonder dat hij een uitweg kon vinden, stak hij een sigaret op en kroop in de wat gammele, maar heerlijk-zachte fauteuil, die in zijn kamer stond. De opstijgende rooksliertjes trokken zijn gedachten naar hoger sferen en opeens was het alsof ze zich kronkelden tot een ovaal wolkje, tot een meisjesgezichtje, gaaf en bloeiend als een rijpe perzik, met bruine, deemoedige gazelle-ogen, die hem met warme, klare blik aankeken. Een glimlach trok om Leo's mond als verwachtte hij dat het lieflijk visioen terug zou lachen. Maar het verdween even plotseling als het gekomen was. Hij wreef zijn ogen uit; kijk, daar was 't weer, maar nu lachte ze. Hij moest haar eens verrassen, maar hoe?

Leo's gepeins duurde een halve sigaret lang, maar toen hij zowat zijn vingers brandde, nam hij een diepe haal en knipte met zijn vingers:

- Ik heb 'n idee! Let op: Suzes ouders wonen in Indië en verlangen ongetwijfeld naar haar. Natuurlijk luisteren ze geregeld naar PCJ en graag zouden ze de stem van hun dochter eens horen. Wij zouden voor PCJ een reportage van onze club kunnen maken. Dan zou Suze....

Gejaagd pakte Leo potlood en papier en begon hij te schrijven om de stroom van ideeën, die plotseling uit zijn brein opwelde, op papier vast te leggen. Een kwartier later had hij de ruwe schets gereed, het uitwerken er van was een kwestie van enkele dagen. Nu begreep hij de fascinerende betekenis van het woord INSPIRATIE en hij wierp zich met frisse moed en met een opgelucht gevoel ten tweeden male op het mechanica-probleem, waar hij nu in enkele minuten uitkwam. Vol energie begon hij met het volgende en met een ongekend gemak maakte hij al zijn huiswerk in een record-tijd af.

* * *

Suze stond paf. Leo had haar en haar broer uitgenodigd, een Zaterdagavond in de Hobby Club te gast te zijn. Na al die verhalen van Leo waren haar verwachtingen hoog gespannen en ze hoopte, dat hij niet overdreven had. Welnu, Leo had geen betere avond kunnen uitzoeken om haar en haar

broer te introduceren, want de club was een toonbeeld van opgewekte clubgeest en nijvere knutselarbeid. Toen ze binnenkwam, zag ze een groot, helder verlicht lokaal met overal jongens, gebogen over allerhande technische apparaten.

De afdeling Electriciteit had de grote Ruhmkorf-inductor bijna voltooid en was bezig de condensator van glasplaten en zilverpapier in het voetstuk er van aan te brengen, terwijl op de bovenkant twee koperen vonkbollen gesoldeerd werden. De bouwers waren zo benieuwd naar de werking van het apparaat, dat ze zo snel mogelijk doorwerkten om het nog diezelfde avond te kunnen proberen.

Fred had zijn projector tijdelijk omgebouwd tot vergrotingsapparaat om vergrotingen uit zijn films te maken. Natuurlijk kon hij daarmee niet zonder meer vergrotingen op papier verkrijgen, want dan zouden de beelden negatief worden en daarom nam hij samen met Taco proeven met tussen-negatieven op film. Door een fijn gaasje voor de lens aan te brengen trachtte hij de storende korrel van de 8-mm-film wat te onderdrukken. Of Suze de propaganda-film mocht zien? Allicht, al was 't maar om Leo een pleizier te doen.

Natuurlijk bracht Leo met Suze en Rudolf een bezoek aan Tjark, die als een alchimist tussen rokende kolven en borrelende destilleer-opstellingen zat. Suze snoof met welbehagen de geheimzinnige, zoete geurtjes op en vroeg of Tjark wierook fabriceerde. Tjark antwoordde dat hij niet wist wat voor spul hij brouwde en vertelde, dat in de organische chemie zoveel mogelijkheden waren dat het niet uitgesloten was, dat je af en toe een nieuwe stof ontdekte. Hij nam proeven met zg. esters, de vaak zo wel-riekende verbindingen van organische zuren met alcohol, en hij hoopte een nieuwe te vinden. Hij zou dan die nieuwe ester hobbylinicum noemen.

Weer teruggekeerd in het clublokaal, presenteerde Leo Rudolf een sigaret - Suze rookte niet -, schakelde de grote versterker in en draaide wat platen. Zijn gasten waren overweldigd door de indrukken, die ze in het clublokaal hadden opgedaan en luisterden met ontzag naar de volle, majestueuze klanken van de versterker, waarop nog een neonlampje was gemonteerd, dat een in overeenstemming met de muziek flikkerend licht gaf. Suze vond het één nog verrassender dan het ander, maar toen ze dat zei, vertelde Leo haar dat de grootste verrassing pas morgen kwam. Als Suze dan ook kwam.... Hij had er slag van iemand nieuwsgierig te maken en Suze beloofde te komen.

- Zullen we de film gaan draaien? riep Fred. Dan zal ik de boel opstellen.

- Hè, wacht nog een half uurtje! riep de afdeling Electriciteit. Over een kwartier gaan we de inductor proberen. Als je het hier donker maakt, komen we er niet meer mee klaar!

In koortsachtige haast troffen de electriciens de laatste voorbereidingen om de Ruhmkorf-inductor voor het eerst in werking te stellen. Daar nog een schroefje in, die draden moeten wat verder uit elkaar, zouden er nergens windingen losgeraakt zijn, vooruit jongens, laten we de boel nog even goed nakijken anders slaat het zaakje zo dadelijk kapot.... Na een zorgvuldige inspectie werd de inductor met vijf in serie geschakelde accu's verbonden en kon het proefstomen beginnen.

- Just a minute! zei plotseling Hans. Ik heb thuis iets gemaakt, dat we op de inductor kunnen aansluiten, iets waarmee we nog hogere spanningen en dan nog wel hoog-frequent kunnen opwekken. Het zit nog in een doos, die in de gang staat.

Hans wilde naar de gang gaan, maar een ander was hem voor en kwam terug met een grote doos, die hij behoedzaam neerzette. ‘Pak maar uit!’ zei Hans en alsof het een Sinterklaas-cadeautje was, zo voorzichtig knoopten de jongens de touwtjes los, namen de deksel van de doos en wikkelden wat stukken papier los. Nog een laagje papier en een nog een laagje, daar had je het!

Het was een vreemd-uitziend apparaat, bestaande uit een dikke glazen stang, waarom heel dun geëmailleerd draad was gebonden, rustend op twee hoge glazen isolatoren. Een gedeelte van de glazen stang was omgeven door een twaalftal windingen dik koperbuis. Aan de uiteinden van de glazen stang waren koperen buisjes bevestigd, waarop een klein koperen bolletje gesoldeerd was.

Zo'n raar toestel hadden de jongens nog nooit gezien, tot één van hen plotseling uitriep: - Het is een Tesla-spoel, de hoog-frequent-transformator van Nicolaï Tesla! Reuze Hans, electrisch vuurwerk!!

Met spanning en niet zonder enige angst zagen de jongens hoe Hans de Ruhmkorf-inductor inschakelde, de vonkbollen dichter bij elkaar bracht.... Plotseling schoten ritsen knallende vonken tussen de twee koperen bolletjes, die de vuurmonden van electrische mitrailleurs leken, mitrailleurs, die onder hevige explosies een onafgebroken stroom van ver-

blindend-felle lichtspoorprojectielen uitspuwde. Gefascineerd staarden de jongens naar het resultaat van hun wekenlange arbeid en toen het licht werd uitgedraaid, werden ze wild van enthousiasme. Was het niet een heerlijke sensatie, in je ogen die schelle lichtflitsen, in je oren de verdovende knallen en in je neus de opwindende, prikkelende geur van ozon, de geoxydeerde zuurstof van de lucht? Ja, ze hadden een eigenaardige smaak om daarvan zo te genieten, maar daarvoor waren ze de jongens van de Hobby Club.

Nu kwam de Tesla-spoel aan de beurt. Hans veranderde de schakeling, zette de vonkenbrug in serie met de Tesla-spoel en verbond een metalen ring met aarde. Na het inschakelen weerklonk een fijn gegons, een gezoem als van een zwerm bijen en werden de draden en de Tesla-spoel omgeven door franjes van mysterieus blauw licht, die als zeewier in de golven zachtjes heen en weer bewogen. Toen Hans de vonkenbrug verstelde, overstemde het geknetter van de vonken het gegons en werd de spanning hoger. De franjes groeiden uit tot lange, grillig gevormde pluimen, die een intens violet licht uitstraalden. De koperen bolletjes sproeiden de straaltjes hoogfrequente electriciteit naar alle kanten en waren omkransd door een menigte wapperende serpentines van licht. Wat konden de uitingen van techniek toch soms sprookjesachtig mooi en fantastisch zijn!

Toen Hans de geaarde ring bij de bolletjes bracht, won het electrisch vuurwerk nog aan schoonheid. Er vormden zich nu lange, wijd-uitgespreide waaiers van vuur met fijn-vertakkende vorkjes, die in purper-rode glans wuifden en trilden. Hans pakte in één hand de aardleiding en bewoog zijn andere in de richting van de Tesla-Spoel....

- Niet doen, Hans! Gevaarlijk! riepen enkele jongens uit, maar Hans schudde van neen en naderde de koperen knoppen nog meer. Ineens schoot een lichtpluim als een pauwenveer naar zijn vingertoppen. Nu naderde hij met zijn hoofd en handen de twee bolletjes.... zijn hele hand leek overdekt met donzige, lichtende haartjes en even later werd zijn gezicht omgeven door een lichtend aureool, als een stralenkrans om het hoofd van een heilige. Een lichte prikkeling was alles, wat Hans, ondanks de spanning van meer dan honderdduizend volt, van de Teslastromen voelde. Na enige aarzeling probeerden de anderen het ook en weldra stond het hele troepje in lichten laaie. Was op dit moment onverwachts een bezoeker in het donkere clublokaal binnengekomen, dan

had deze ongetwijfeld gedacht dat er een griezelige spiritistische séance aan de gang was, waarbij door de vingertoppen van de deelnemers lichtende geesten werden opgezogen.

Later op de avond vertoonde Fred de propagandafilm en liet Poldervaart Suze met de korte-golf-ontvanger Indië, de zender PMA te Bandoeng, horen.

De volgende middag, Zondags, was de hele Hobby-familie weer bij elkaar om het plan van Leo ten uitvoer te brengen. De gramofoon-opname-apparatuur, de versterker en microfoons werden opgesteld en alles werd in gereedheid gebracht om een reportage van tien minuten voor PCJ, voor Indië, te maken. Of PCJ de opnamen accepteren zou, was natuurlijk de vraag, maar in het ongunstigste geval zou de club nog altijd over een reportage van grote documentaire waarde beschikken.

Suze wist nog niet waar ze aan toe was, toen Leo haar enige getypte velletjes papier overhandigde. Daarop las ze:

- Twee maanden geleden, luisteraars, zat ik nog in Indonesië, in Semarang. Als bakvis van zeventien heb je daar een heerlijk leventje en ik vond het dan ook wat naar, toen ik wegens malaria naar Holland moest. Maar de bootreis vergoedde veel en toen ik in Holland aankwam, neen, luisteraars, toen was ik Indonesië niet vergeten, maar zag ik zoveel moois en nieuws en ondervond ik zoveel hartelijkheid, dat ik de malaria wèl vergat. Holland in Kersttijd, met wit-besneeuwde velden en berijpte bomen overtrof de meest enthousiaste verhalen van verlofgangers en ondanks de kou voel ik me er al best thuis.

- Op de H B.S. in Amsterdam, waar ik school ga, is een club, waarvan ik U, Indische luisteraars, graag zou willen vertellen en als U me nu in gedachten wilt volgen, dan gaan we met de microfoon naar het clublokaal op één van de mooiste plekjes van oud-Amsterdam, de bocht van de Herengracht (hierbij bespeling van het carillon van de Westertoren, typische straatgeluiden en daarna het zoemen van een lift). Met de lift gaan we naar boven.... Kijk, de voorzitter van de club komt ons al tegemoet.

- Daar snap ik niks van, Leo! zei Suze. Leg me maar eens uit wat je wilt doen.

- We maken vanmiddag op gramofoonplaten een reportage van onze club en sturen die naar PCJ, waar we in de Kerstvacantie met de club op bezoek zijn geweest. We hopen dat PCJ onze reportage uitzendt naar Indië. Jij komt daar

kersvers vandaan en bent de aangewezen persoon om het contact tussen Indië en ons tot stand te brengen en de Indische luisteraars in onze club te introduceren. Maar weet je wat voor jou het mooiste is: dat je vader en moeder je dan kunnen horen....

- Dat is dus de verrassing, waarover je sprak! zei Suze opgetogen. Werkelijk, zoiets had ik in de verste verte niet verwacht. Wat een prachtig idee.... hè, ik zou het zo fijn vinden! Kan 't echt?

- Welzeker, antwoordde Leo, en per luchtpost kun je je ouders tijdig op de hoogte brengen wanneer je reportage wordt uitgezonden. Wat je daarnet gelezen hebt, is de inleiding van je verhaal. Ik leid jou rond, dat wordt dus een tweegesprek, enkele clubleden zullen je ook het een en ander vertellen, we laten wat karakteristieke geluiden van onze werkzaamheden horen, we demonstreren acoustisch een enkel apparaat en Rudolf komt ook nog even aan het woord. Doe je het?

- Natuurlijk doe ik 't, maar we moeten eerst goed repeteren. Verbeeld je dat ik me vergis, of dat ik stotter!

- Oh, dat hindert niet zo erg, zei Leo, dat kan je reportage alleen maar natuurlijker maken. Als je maar niet ‘leest’, want dan leeft 't niet meer, klinkt 't niet meer echt. Maar we zullen alle tijd nemen om het te repeteren, hoor.

Nadat Suze de hele tekst op haar gemak had doorgelezen, begon het repeteren. Met zijn achten zaten ze om de microfoon, ieder met zijn eigen tekst voor zich. Leo had de regie, Dick assisteerde en Poldervaart, die de versterker bediende, controleerde met de koptelefoon de geluidskwaliteit van het gesprokene. Iedereen mocht critiek leveren, zowel op de inhoud van Leo's ontwerp als op de voordracht. Na een half uur was de definitieve tekst klaar en wist ieder wat hem te doen stond.

Toen het gesproken gedeelte van de reportage vaak genoeg gerepeteerd was, kwamen de bijgeluiden aan de orde. De Hobby Club had een begin gemaakt met het aanleggen van een geluiden-archief op gramofoonplaten. Op een Zondagmorgen hadden ze van de radio het carillon van de Westertoren gecopieerd; dat hadden ze dus al. Nu moesten ze wat karakteristieke geluiden van het clublokaal hebben. Vooruit luitjes, schakel 's het een en ander in, dat lawaai maakt: motoren, wikkelmachine, gramofoon, film-projector, neen, geen stofzuiger, dat klinkt zo huiselijk, kortegolfontvanger, gewone ontvanger, versterkers en gaan jullie alsjeblieft eens

een beetje hameren, zagen, boren en vijlen, dan kunnen we wat pikante geluiden uitzoeken.

Het klonk of er hard gewerkt werd en dat was juist de bedoeling. De jongens stelden enkele geschikte geluidencombinaties samen en daarvan werd vast een plaat opgenomen. Nu nog een ‘scherzo’ voor onze geluiden-symphonie! Als we de Ruhmkorf-inductor eens lieten knetteren en knallen en dan de mike d'r vlak bij. Dat was een idee! Had één van de Amerikaanse omroepzenders niet als pauzesignaal het geluid van een één-millioen-volts-ontlading? Zij hadden maar honderdduizend volt en toch, het klonk suggestief genoeg, vooral als ze de mike niet al te dichtbij zetten.

Om vier uur begon het repeteren van de tekst met op de achtergrond de bijgeluiden. Makkelijk toch, dat je bij geluid na de opname onmiddellijk tot reproductie kon overgaan. Bij fotografie en film was daartussen een langdurige reeks van bewerkingen noodzakelijk. Zo, met de bijgeluiden er bij, begon het geheel al op een echte reportage te lijken. Alleen duurde het nog wat te lang, volgens de stopwatch 12 minuten en 7 seconden. Tien minuten was het maximum en dus moest de zaak wat gecomprimeerd worden.

Tot grote voldoening van Leo bleek Suze over een goede microfoonstem te beschikken. Merkwaardig genoeg had ze een zachte, Brabantse ‘g’ en toen Leo daarnaar vroeg, vertelde Suze dat haar vader uit Engeland en haar moeder uit Helmond kwam. Suzes snelheid van spreken was niet te groot en vrijwel constant, ze articuleerde voldoende en sprak met een gelijkmatige sterkte; allemaal factoren, die voor een goede geluidsregistratie gunstig waren.

Nu nog 's even een lekkere sigaret roken en dan: OPNAME!! De rode lamp gloeide weer aan, de deur ging op slot, het feest ging beginnen. Na een grondige inspectie was alles in orde bevonden, ieder had zijn tekst, de opname-installatie was ingeschakeld, de drie gramofoonmotoren draaiden al.... ‘Oké for sound??’ riep Poldervaart uit en onmiddellijk antwoordden Wijngaart en Veerman ‘Oké for sound!!’

Oké for sound! Uit de luidspreker klonk het geroezemoes van druk stadsverkeer, het gerinkel van bellen, toeteren van claxons, getrappel en geschuifel, een paar fluitende mannen, de trapgeveltjes-muziek van een draai-orgel, het gieren van trams in de bocht, het getingel van hun bel, geschreeuw van kleine, spelende jongens en daarbovenuit plotseling de vrolijke speelse klanken van het eeuwen-oude carillon, dat een

eenvoudig volksmelodietje speelde. Dan de stem van Suze: ‘Twee maanden geleden zat ik nog in Indië’ enzovoort en daarna het geluid van de lift, die opstijgt en stopt, het openslaan van de deuren en de stem van Leo: ‘Hallo! Kom binnen en doe of je thuis bent!’ Vervolgens de cacofonie van de Hobby-Club-in-actie, van werkende, lachende, pratende en fluitende jongens, die na tien seconden afneemt tot een sterkte, die een verstaanbaar gesprek mogelijk maakt.

Suze begon weer te spreken en zij liet zich door Leo het een en ander over het ontstaan, doel en over de plannen van de Hobby Club vertellen. Tijdens een denkbeeldige rondgang door het clublokaal kwamen ook andere jongens aan het woord. Zij beschreven het werk van de vijf afdelingen en gaven er daarna een kort ooggetuige-verslag van. Bijzonder boeiend was een bliksem-reportage van Dick over het ‘hoogspanningslaboratorium’ van de Hobby Club, waarbij hij, zo leek het tenminste, moest schreeuwen om de krakende donderslagen van de electrische ontladingen te overstemmen.

Suze bracht in haar woorden de ver-wondering, Rudolf de be-wondering tot uiting. Rudolf moedigde de jongens in Indië aan, ook zoiets op touw te zetten en verzekerde hun dat ze binnenkort meer van de Hobby Club zouden merken.

Het laatste gedeelte van de reportage gaf het opnemen van een film weer, waarbij Fred als een Amerikaanse radioreporter een rad gesproken toelichting gaf, of, beter gezegd, fantaseerde. Negen minuten en 23 seconden wees de stopwatch, bijna waren ze klaar.

- Ja, luisteraars, hoe 't me ook spijt, de tijd is om en dus moeten we een einde aan ons bezoek maken. Nu wil ik U nog één geheimpje verklappen, zulks met toestemming van PCJ. De jongens van de Hobby Club hebben deze reportage zelf in elkaar gezet en zelf met hun zelf-gebouwde versterkers, microfoons en opname-apparatuur op zelf-vervaardigde gramofoonplaten opgenomen. Vindt U 't goed, Indische luisteraars, dat ik de Hobby Club ook uit Uw naam hartelijk dank voor haar gastvrijheid en dat ik haar veel succes bij haar pionierswerk toewens?

Weer klepelden de klokken van het carillon en in spreekkoor nam de Hobby Club afscheid: ‘Schoon Insulinde, wij jongens van de Hobby Club brengen U onze eerbiedige groet!’ en terwijl de klanken van het carillon overgingen in een krontjongmelodie, riep Suze, uit naam van Indië: ‘Lang leve de Hobby Club!!’

De reportage was klaar en allen slaakten een zucht van verlichting. Het was verre van gemakkelijk geweest, maar naar alle waarschijnlijkheid hadden ze alle eer van hun werk. Ter contrôle werden de platen onmiddellijk afgedraaid en dat was voor Suze nog een grotere verrassing dan de eerste bekendmaking van Leo's plan. Ze hoorde haar eigen stem en dat was een gewaarwording zo raar, dat Suze zich in haar vingers kneep om na te gaan of ze niet droomde. Wat klonk 't echt en het gekste was eigenlijk, dat je jezelf hoorde praten terwijl je je mond potdicht hield. Leo en de rest van de Hobby Club waren zeer tevreden over de reportage: deze maakte een zeer natuurlijke indruk, was goed gemonteerd en geënsceneerd, duidelijk gesproken en met een zeer suggestief geluidsdécor, vlot en onderhoudend, zó, dat de luisteraars ‘er bij’ zouden zijn.

- Hoe vond je het, Suze? vroeg Leo, die zéér benieuwd was naar haar oordeel.

- Ik geloof, dat ik die malaria-mug nog eens vergeving schenk! antwoordde Suze met een hartelijk, maar toch enigszins geheimzinnig lachje. Wat bedoelde ze daarmee? vroeg Leo zich af. Mocht hij dat opvatten zoals hij dat zo dolgraag wilde? Zijn ogen zochten de hare en vonden het antwoord.

t.o. 256

.... werd zijn gezicht omgeven door een lichtend aureool.... pag. 251

Hoofdstuk XVI

Doodsbleek kwam Leo de volgende Woensdagmiddag met een brief in zijn hand het clublokaal binnen. Nog nooit hadden zijn vrienden hem zo ontdaan gezien en in angstige spanning vroegen ze wat er gebeurd was. Ja, wat kon er gebeurd zijn dat Leo, die zich altijd zo goed door allerlei moeilijkheden wist heen te slaan, nu zo terneergeslagen was? Het moest iets ergs zijn, niet alleen voor hem persoonlijk, maar voor de hele club, maar wat, wat dan toch? Het moest in verband staan met de grootse plannen, die hij als voorzitter van de Hobby Club de afgelopen weken bekend had gemaakt, met de grootscheepse uitbreiding of misschien wel met HOBBY, hun krant, die nu in het openbaar zou verschijnen. Het denkbeeld alleen al had hen allen zo gelukkig en enthousiast gemaakt, het was zo'n krachtige stimulans geweest om nog harder voor de verwezenlijking van hun ideaal te werken, het had hun leven plotseling zo veel meer inhoud gegeven en nu.... Stil en met angst in hun hart staarden ze naar het sombere gezicht van Leo; hun ogen keken hem aan alsof ze zeggen wilden: Vertel 't ons maar, als jongens van de Hobby Club zijn we immers één, delen we niet alleen het ‘lief’, maar ook het leed, en daarom: vertel het ons maar!

- Het spijt me, zei Leo, dat ik zo'n nare boodschap voor jullie heb. Ons blad, waarvan we nu al weken lang vervuld zijn en dat voor ons hèt middel is om ons grootse doel te bereiken, dat HOBBY heet omdat deze naam voor ons de enig denkbare is....

- Verschijnt 't niet? vroegen enkele jongens brandend van ongeduld.

- Het zal wel verschijnen, maar niet onder de naam HOBBY. Die naam, die prachtige, pakkende naam, ònze naam zou ik bijna willen zeggen omdat wij de jongens van de HOBBY CLUB zijn, die naam is taboe, die is verboden voor ons, onherroepelijk. Ik zal jullie uitleggen waarom.

- Jullie kent wel die uitdrukking ‘gedeponeerd handelsmerk’, die je vaak op pakjes of dozen ziet. Je weet ook dat de naam, dat het merk van iets wettelijk beschermd kan worden om oneerlijke concurrentie te voorkomen. Als je schoensmeer gaat fabriceren en je product onder de naam ‘Erdal’ in de handel brengt, dan begrijp je dat je die naam gestolen hebt, dat je iets oneerlijks hebt gedaan. Wat voor de producten van een fabriek geldt, is ook van toepassing op boeken, tijdschriften en andere drukwerken, is ook van toepassing op HOBB.... ik bedoel op ons blad.

- Op aanraden van den oom van Max Veerman hebben we ons tot Van der Graaf & Co's Merkenbureau in de Amstelstraat gewend om deze instelling, die de grootste op dit gebied is, te laten onderzoeken of wij de naam Hobby wel konden gebruiken en zo ja, of wij deze naam gedeponeerd konden krijgen. Vanmiddag kreeg ik deze brief. Hier, lees maar!

Dick, die als hoofdredacteur misschien nog meer ontdaan was dan Leo, pakte de brief en las:

- ‘Mijne Heren,

- Wij bevestigen onze bespreking van 9 Januari, waarbij U ons verzocht een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid tot deponering van het woordmerk HOBBY voor een weekblad.

- Tot onze spijt moeten wij U berichten, dat inschrijving van deze naam niet mogelijk zal zijn, aangezien er reeds een inschrijving van dezelfde naam voor een tijdschrift bestaat..’

- Afschuwelijk! mompelde Dick. Een uitgever in Rotterdam is ons vóór geweest en het merkenbureau raadt ons dan ook aan ‘in plaats van HOBBY een andere naam te kiezen, welke nog wel vrij voor deponering zal zijn’, hoogachtend enzovoorts. Er zit nog een copie bij van wat ze het ‘depot’ noemen; hier heb je de naam van dien uitgever....

- Wat een naarling toch! zei Joosje verontwaardigd.

- Neen, dat is onzin, zei Leo. Die man is ons vóór geweest, al twee jaar geleden. Die man kent ons niet eens, heeft ons dus niets gedaan en hoe beroerd we het ook vinden, we mogen hem niet het minste verwijt maken. Dat zou niet fair, neen, dat zou niet sportief zijn. We hebben een strop, want je voelt wel, die pracht-naam HOBBY had voor een niet gering deel tot het succes van ons blad bijgedragen, maar die uitgever heeft volkomen recht op die naam en daarom is het onzin hem

een naarling te noemen. Er zit helaas niets anders op dan een andere naam te zoeken. Ik weet er geen....

Hoe de anderen ook nadachten, niemand wist een geschikte naam te bedenken. ‘Jongensland’ of ‘Knutselblad’, dat was niets. Met ontstellende zekerheid voelden de jongens van de Hobby Club dat het ‘hopeloos’ was, dat geen enkele naam HOBBY kon vervangen, dat heel dat mooie luchtkasteel ineen dreigde te storten, dat ze een krant, maar geen naam er voor, hadden. Wat nu? Nog nooit in de geschiedenis van de Hobby Club waren de jongens zo verdrietig geweest. Altijd was het hun meegelopen, maar nu ze voor het eerst werkelijk hun grote kans kregen, liep het hun tegen. Al die voorbereidingen, de reclamecampagne, die over enkele dagen kon beginnen, de denderende artikelen, dat alles, was dat nu voor niets geweest, had dat nu geen zin meer? De grootscheepse uitbreiding, zou daarvan nu niets komen? Want hoe kon hun blad verschijnen als er geen naam voor was....

‘Gedeelde smart is halve smart’, dat voelde nu ook Leo, die, na zijn hart uitgestort te hebben, plotseling zijn oude veerkracht en energie terugkreeg en zei:

- Weet je wat ik doe? Ik ga onmiddellijk naar Rotterdam, ik ga dien uitgever opzoeken. Het is uitgesloten dat we de naam HOBBY kunnen gebruiken, omdat er nu eenmaal geen twee tijdschriften met dezelfde naam kunnen zijn, maar.... ik weet niet, ik wil dien man spreken; misschien als ik tegenover hem sta, dat ik dan een oplossing vind. Dick, als je kunt, ga mee, dan gaan we meteen. Als we 't uitstellen, dan duurt 't op zijn minst tot Zaterdag en dan zitten we al die dagen te tobben.. Wie weet, is er nog wel uitkomst. Ik zal even naar huis bellen en zeggen dat ik niet kom eten; doe jij dat ook, Dick en als we voortmaken en hard rijden, dan halen we de trein van vijf over half vier misschien nog. Vanavond tussen negen en tien kunnen we terug zijn. Als je kunt, komen jullie vanavond dan nog even langs, misschien....

En daar gingen ze, Dick en Leo, nagestaard door de jongens van de Hobby Club, die hen de rest van die middag in gedachten vergezelden en hoopten op wat niet anders dan een wonder kon zijn.

* * *

's Avonds waren, allen present. De jongens waren om vier uur naar huis gegaan om hun huiswerk te maken: ze moesten er bij zijn als Dick en Leo terugkwamen. Mistroostig zaten

ze te wachten. Zo flink en manlijk als ze vaak waren, zo kinderlijk verdrietig voelden ze zich nu. Om dit zouden sommigen van hen kunnen huilen. Nu eerst realiseerden ze zich pas recht, hoe ze aan die naam HOBBY gehecht waren geraakt. Hoe ze ook piekerden, ze slaagden er niet in een andere naam te vinden, ze wisten, ze voelden, dat er geen andere naam was; er was maar één naam, deze: HOBBY. Het was hopeloos.

Half tien, en nog waren ze er niet. Tergend langzaam gingen de minuten voorbij, veel gesproken werd er niet, er viel ook niets te praten, ze waren uitgepraat. De enige hoop waren Leo en Dick, die al zo vaak.... Hoor! Zouden ze dat zijn? Heel zacht, nauwelijks hoorbaar klonk in de verte fluiten.... korte, snelopeenvolgende fluittoontjes.... de Posthoorn-galop.... Ja, daar waren ze. Sssst.... hóé floten ze? De jongens hielden hun adem in en luisterden met gespannen aandacht. Ze wisten, dat je in het clubfluitje alle nuances van treurigheid tot uitbundigheid kon leggen en waren er van overtuigd, dat je kon horen of toch nog een oplossing was gevonden. Met vragende ogen keken ze elkaar aan, benieuwd naar elkaars oordeel. Ja, het klonk optimistisch, werkelijk, vrolijk zelfs. Nieuwe hoop vlamde op in hun harten, toen vlak onder hen van de straat Leo's uitbundige trillertjes klonken. Waarachtig, dit kon niet anders dan een goed teken zijn en met zijn allen renden ze naar de lift, die even later zoemend naar boven kwam.

Vergeten was al het leed, vergeten waren de uren van smart, vergeten was de angstige spanning, toen Leo, met een stralend gezicht zei:

- HOBBY CLUB, dat is de naam, die wij over het hoofd zagen en die toch de enig mogelijke is! Dat we daar niet aan dachten, aan HOBBY CLUB, de naam, die voor ons zo gewoon en vanzelfsprekend is, dat we hem over 't hoofd hebben gezien. Voortaan zal ons blad dus HOBBY CLUB heten en daardoor zal het hechter dan ooit tevoren met onze club verbonden zijn!

Een vreugdevuur laaide op in de harten der jongens, toen ze inzagen dat dit ‘de’ oplossing was, de enig denkbare oplossing, waarmee ze zich allen konden verenigen. Ze waren zo bang geweest voor een surrogaat-naam voor HOBBY, een naam, die ze moesten gebruiken omdat ze niet anders konden, maar die hun voortdurend een bron van ergernis zou zijn, HOBBY CLUB was weliswaar wat langer dan HOBBY, maar dat was niet zo erg, nu het oorspronkelijke karakter bewaard bleef.

- We voelden ons als mensen, die weten dat hun doodvonnis al is getekend, maar die toch nog een laatste poging willen wagen, toen we bij den uitgever in Rotterdam aanbelden. We hadden onze komst niet van tevoren gemeld en hadden er geen idee van wat ons te wachten stond. Het viel mee, want na de kennismaking met den uitgever voelden we ons plotseling op ons gemak. Er ging van dien man iets uit dat ons gerust stelde. Met de grootste openhartigheid vertelden we van de Hobby Club, van onze plannen, onze idealen en van ons blad. Toen we voor het eerst de naam Hobby Club noemden, herhaalde de uitgever die naam met een peinzend gezicht, hetgeen heel begrijpelijk is als je bedenkt wat het woord 'hobby' voor hem betekent. Op het moment, dat ik hem als vreemde de woorden 'Hobby Club' hoorde zeggen, ontdekte ik dat we de meest voor de hand liggende oplossing van ons probleem over het hoofd hadden gezien, dat 'Hobby Clùb' als naam voor ons blad even goed was als 'Hobby' alleen. Denk niet dat ik blij was met die ontdekking, integendeel, ik schrok er van en begreep met toenemende angst, dat we die naam beslist niet zouden kunnen en mogen gebruiken als het blad HOBBY van dien uitgever ook een jongensblad was. En zelfs als dit niet het geval was, zelfs dan zouden we 't alleen kunnen doen met toestemming van den wettigen 'eigenaar' van 't woord Hobby. Veel hoop had ik niet.

- Ik vroeg wat voor een blad HOBBY is en de uitgever vertelde ons, dat zijn blad een maandblad voor volwassenen is, dat contact wil leggen tussen verzamelaars en daarvoor ook een vraagbaak wil zijn; een maandelijks tijdschrift over het verzamelen van tegels, ex libris, munten en alle mogelijke andere dingen, die je kunt verzamelen. Ik heb HOBBY gezien; het is een origineel en interessant blad, waar verzamelaars een hoop aan zullen hebben.

- Zoals je ziet, heeft HOBBY een heel andere strekking dan ons blad en is het niet speciaal voor jongens bestemd. Bovendien verschijnt het maandelijks, terwijl wij zo gauw mogelijk tot een twee-wekelijks of tot een weekblad overgaan; ook het formaat en uiterlijk er van zijn heel anders dan onze krant. Dit alles gaf me zoveel moed, dat ik 'in naam van tienduizenden knutselende Nederlandse jongens' vroeg of we ons blad alsjeblieft 'Hobby Club' mochten noemen. Zo ja, dan zouden wij ons verplichten in elk nummer van ons blad een advertentie van HOBBY met een tekst naar keuze van den uitgever op te nemen en er voor te zorgen, dat eventuele ver-

warring met zijn tijdschrift voorkomen zou worden. Op mijn vraag volgde een pijnlijke stilte, pijnlijk voor ons, omdat nu, dat voelden we, over ons lot beslist zou worden.

- Jongens, we moeten dien uitgever dankbaar, heel dankbaar zijn, want waarop menig zakenman ‘neen’ gezegd zou hebben, zei hij ‘ja’. Wat een geluk dat we zo'n sympathiek iemand getroffen hebben, iemand die ons begreep en die ons in ons idealisme niet wilde teleurstellen. Hij stemde toe op voorwaarde, dat zijn zakelijke belangen in geen enkel opzicht geschaad zouden worden. Wij legden den uitgever uit, dat hiervan geen spake kon zijn en dat hij te allen tijde op ons kon rekenen. Werkelijk, we waren zo opgelucht en dankbaar, dat we dien uitgever, bij wijze van spreken, wel om de hals hadden kunnen vliegen. Leek het eerst of ons mooie plan in duigen zou vallen, nu kunnen we doorzetten en daarom....

- Eén hoeraatje voor den wettigen eigenaar van het woord en het blad HOBBY!!! riepen Fred en Joosje, die uiting wilden geven aan wat op dat ogenblik in allen leefde: blijdschap en dankbaarheid!

* * *

Waar tienduizenden jongens
jarenlang op gewacht hebben:
Hobby Club
Het Ideale, Technische en Populair-Wetenschappelijke Blad voor jong en oud
Prijs 20 cent per nummer
Radio - knutselen - electriciteit scheikunde natuurkunde - fotografie enz.

lazen de honderdduizenden lezers van Het Vrije Volk, Het Parool, Algemeen Handelsblad, De Waarheid, Trouw en de Volkskrant enkele weken later, zich afvragend of er zo langzamerhand niet genoeg tijdschriften in 't kleine Nederland waren. Toch geen gek idee, een technisch blad voor jongens. Eens vragen wat de kinderen er van denken. Die vonden het jammer, dat ze niet meteen naar een kiosk of een boekhandelaar konden gaan om een exemplaar van het nieuwe blad te kopen. Kinderen in de ogen der ouders! Laat ze maar praten, die grote mensen, dachten de jongens van veertien en ouder, wij zouden het maar wat leuk vinden een eigen blad te lezen. En dan nog wel een blad over knutselen en over techniek! Jam-

mer, dat Sinterklaas al voorbij was, anders hadden ze een jaar-abonnement kunnen vragen!

De reclamecampagne was in volle gang. De Hobby Club had tienduizend reclamefoldertjes laten maken. Deze waren op lichtgroen papier gedrukt en in tweeën gevouwen, zodat er vier pagina's voor tekst beschikbaar waren. Ze vormden een fris, origineel en pakkend stukje reclame. De tekst er van was modern en met veel smaak opgemaakt en gedrukt en was boeiend van inhoud. Tussen pakkende slagzinnen als 'Iedere jongen een hobby!', 'Een hobby maakt je leven rijker en gelukkiger', 'Jongens met hobbies komen vooruit in de wereld' en 'Nu een goede hobby, later een goede baan!' stond een opsomming van onderwerpen en rubrieken, die het blad zou geven, een raak stukje over 'jongens en hobbies', een beknopt overzicht van de doelstellingen van de Hobby Club en een inhoudsopgave van het eerste, in het openbaar verkochte nummer. Het onderste gedeelte van pagina 4 vormde een bonnetje om een abonnement te bestellen.

Enkele dagen voor het verzenden van de krant was een deel van deze reclamefoldertjes aan de diverse middelbare scholen en aan een aantal boekhandelaren gestuurd. Bijna vijftienhonderd waren door de leden van de Hobby Club onder kennissen en aan de uitgangen van de Amsterdamse scholen verspreid. Er waren nog ruim vierduizend prospectussen over en deze waren bestemd voor lezers van HOBBY CLUB, die er prijs op stelden een aantal te ontvangen om in hun vriendenkring propaganda voor het nieuwe blad te maken. Ook de broers en zusters, de vrienden en kennissen van de clubleden moesten op hun beurt voor propagandist spelen. De reclamecampagne moest en zou slagen: het ging immers om de toekomst van de Hobby Club!

* * *

In de anders zo duffe ondergrondse gewelven hing een doordringende geur van drukinkt, die de jongens van de Hobby Club heerlijk zouden vinden. Liefkozend streelde Dick, die de zending van de drukkerij zo juist in ontvangst had genomen, over het gladde, groene pakpapier. Morgen vertrekken jullie, jongens en gaan jullie op reis door heel Nederland. Houdt onze eer hoog bij de lezers en denk er aan, dat je goed verkocht wordt! Uit één pak haalde hij een vijftigtal exemplaren, die hij de volgende morgen voor schooltijd aan de clubleden zou uitdelen. Even een stuk papier er om heen, daar-

na een touwtje, het pak op de bagagedrager van zijn fiets laden, de deuren zorgvuldig sluiten en dan als de wind naar huis. Morgen hadden ze scheikundeproefwerk, de haren rezen je te berge als je er aan dacht. Zo is het leven, vreugde en verdriet, in bonte afwisseling. Nu niet meer aan HOBBY CLUB denken en kei-hard blokken vanavond: hij zou en moest een goed cijfer krijgen.

Maar die volgende dag, in de namiddag, was het leed al weer geleden en besteedden de jongens van de Hobby Club het grootste deel van hun vrije Woensdagmiddag aan het schrijven van adressen, het knippen en dichtplakken van adresbandjes, het inpakken van de exemplaren, die met tien of twintig tegelijk naar boekwinkels of kiosken gezonden moesten worden en het administreren van de bedragen, die ze moesten ontvangen. De kiosken en boekhandelaren hadden 3835 exemplaren besteld, die over heel het land gedistribueerd zouden worden. Veel was dat nog niet, maar als basis van de verkoop ging het toch wel. De volgende dagen, dat hoopten de jongens van de Hobby Club tenminste, zouden ze handen vol werk hebben met de nabestellingen. Het zou hun al hun vrije tijd kosten, maar dat mocht niet hinderen, er stonden immers grote belangen op het spel!

De tongen van de jongens werden droog van het belikken van de honderden 2-cents-postzegels en ze dachten er hard over om een sponsje in gebruik te gaan nemen. Hele vellen postzegels hadden ze al gebruikt en nog waren ze er niet. Vóór zessen moest alles weg zijn, weg naar het postkantoor, naar de treinen, naar de kiosken en boekhandelaren, weg naar de jongens van Nederland!

* * *

De trein stond op het punt van vertrekken en mijnheer de Vries haastte zich over het perron om hem nog te halen. Een persconferentie in Twente in verband met op handen zijnde stakingen. Als hij de trein niet haalde, moest hij maar een taxi nemen. De eer van zijn krant stond op het spel, nu de correspondent in Twente plotseling ziek was geworden. Hollen, hollen maar, als de chef nu maar niet te vroeg.... hè-hè, dat was op het nippertje, want de trein zette zich al in beweging.

‘Hobby Club!’, hoorde hij dat goed? Ja, waarachtig. Een AKO-jongetje duwde zijn met allerhande tijdschriften volgestopt wagentje over het perron en nog net hoorde mijnheer

de Vries de roep: ‘Koopt en leest HOBBY CLUB! Het nieuwe jongensblad!! HOBBY CLUB!!!’ En in Bussum, Hilversum, Amersfoort en Apeldoorn, op alle stations weerklonk eenzelfde roep: ‘Koopt en leest HOBBY CLUB Het nieuwe jongensblad!! HOBBY CLUB!!!’ En de AKO-jongens riepen het met enthousiasme, want zij hadden het blad gelezen en, jong als zij waren, had het bezielende inleidende artikel van Leo ook hun harten in vuur en vlam gezet. En uit volle borst riepen ze:

- H O B B Y C L U B !!! HOBBY CLUB!! H o b b y C l u b ! Hobby Club!

En toen Leo diezelfde middag naar school fietste, kwam hij langs een kiosk. Daaromheen stond een hele troep jongens. Waar keken ze toch naar? Een van de ruitjes had hun belangstelling, want.... die ruit was vol gehangen met HOBBY CLUB.

En Fred passeerde op weg naar school een boekwinkel en kijk, wat was dat? Zijn blik trof iets bekends. Daar hing 't, het nieuwe jongensblad: HOBBY CLUB.

En Joosje ging een winkel binnen om een paar vellen tekenpapier te kopen en hoorde den verkoper tegen een jongeman zeggen: ‘Hier heb ik iets, dat speciaal voor U is. Werkelijk, iets heel bijzonders, een nieuw blad voor jonge mensen op technisch en populair-wetenschappelijk terrein. Het heet: HOBBY CLUB’.

En de vader van Poldervaart, economieleraar op de 2de O.H.S., wilde net één van de jongens, die niet oplette, een geweldige uitbrander geven toen hij ontdekte, dat die jongen, stiekem onder zijn lessenaar zat te lezen in.... HOBBY CLUB!

En het jongste broertje van Max Veerman moest van zijn meester in de hoek gaan staan en kreeg tweehonderd strafregels omdat hij onder de taalles groene papiertjes aan zijn klassegenoten had doorgestuurd: de reclamefolder voor HOBBY CLUB.

En een jongetje van elf, die maar een dubbeltje zakgeld per week kreeg, vroeg aan zijn vader tien centen voorschot. Hij wilde iets kopen, iets prachtigs, iets dat zijn vriendje ook had: een krant voor jongens. En even later stond het knaapje in de boekwinkel om de hoek, het dubbeltje en de tien centen stevig in zijn vuistje geklemd. Hij legde het geld op de toonbank en vroeg, met een gezicht dat rood van opwinding was: ‘Is die nieuwe krant voor jongens ùh....?’ Hij was die rare Engelse naam vergeten, maar de boekhandelaar, die zelf ook zo'n kleine jongen had, wist hem te helpen, legde het gewenste

blad voor hem neer en zei: ‘Dit bedoel je, is 't niet: HOBBY CLUB!’

En zo ging het overal, niet alleen in Amsterdam, maar door het hele land. Overal waren jongens, jongelui, jongeren, jonge mensen of hoe je ze maar noemen wilt, die een nummer van HOBBY CLUB kochten. Ze hadden de advertentie in de krant gelezen, ze hadden het blad in boekwinkels of kiosken zien hangen, of ze waren er op attent gemaakt door vrienden en kennissen; hoe dan ook, het was een feit, dat het nieuwe toverwoord HOBBY CLUB zich als een lopend vuurtje door het land verspreidde. En de inhoud van het blad? Die verslonden de jongens, genietend van de interessante artikelen en foto's en met enthousiasme kennis nemend van de plannen van de Hobby Club. En een H.B.S.er, ergens in Nederland, vertolkte aller gevoelens toen hij, na HOBBY CLUB gelezen te hebben, zijn kopje thee en koekje verspeelde door dadelijk een buurjongen te gaan opzoeken om dien over het nieuwe blad in te lichten.

- Dat is wat we moeten hebben, waar we jaren op gewacht hebben. Een krant voor ons-zelf, geschreven vóór jongens, geschreven dóór jongens. Hun artikelen zijn geweldig! Om van te smullen! Je begint te watertanden als je leest hoe ze een excursie van drie dagen naar Philips, Kootwijk en de omroep in Hilversum hebben gemaakt en wat ze daar allemaal beleefd hebben. Je benijdt die lui als je ziet hoe ze hun clublokaal hebben ingericht en wat ze daar allemaal uitspoken. Radio's bouwen, gramofoonplaten en films opnemen, van alles doen ze en weet je wat het fijnste is? Dat ze schrijven, dat wij lezers in de toekomst hetzelfde kunnen doen, dat over een half jaar iedere Nederlandse jongen lid kan worden van hun club, de Hobby Club. Nou, hoe eerder, hoe beter! Wat bereiken wij nu met zijn tweeën? Een telefoontje hebben we tussen onze huizen aangelegd, maar we hebben niks en we weten niks, anders zouden we nog heel wat meer kunnen doen. Die jongens hebben het over de bouw van hun eigen zenders in de aanstaande zomer. Dat is nog eens wat, een zender! Hè, was het maar al vast zo ver, dat we hier een onderafdeling van de Hobby Club hadden. Voorlopig hebben we hun krant en die alleen al zal ons een heel eind op weg helpen. Wat een moord-blad, HOBBY CLUB!

- Geef dat ding eens gauw hier, zei de vrind en las, las, dat geen kanonschot hem zou kunnen afleiden, rende de ene kolom na de andere, het ene artikel na het andere door, vergat

met zijn ogen te knipperen, hoorde de geestdriftige opmerkingen van zijn vriend niet en las maar door. Zijn gelaatstrekken verstarden, alles om zich heen vergat hij, de algebra-vraagstukken bleven onafgemaakt liggen, aan zijn neus hing een druppel: hij merkte het niet. Koortsachtig verslond hij de tekst, gulzig werkte hij de ene technische heerlijkheid na de andere naar binnen, zuchtte een paar maal uit spijt dat hij niet dadelijk lid van de Hobby Club kon worden en las weer verder. Eindelijk was hij klaar en toen sloeg hij met zijn vlakke hand op de tafel, zeggende:

- Ongelooflijk goed, dat blad! En wat een club!! Werkelijk, ik kan er geen woorden voor vinden. We moesten er flink propaganda voor maken, dat hebben die knapen wel verdiend, en bovendien: daar profiteren we later zelf van. Hier, vul in dat invulbiljet voor een abonnement. Ik wilde het niet geloven, maar nu zie ik dat je gelijk had: dit is dè krant waar we jaren op gewacht hebben! 'HOBBY CLUB', wat een pracht naam en wat een pracht blad!! Honderden, duizenden jongens, tienduizenden moeten het lezen en moeten ook een abonnement nemen.

- Het is niet meer bij te houden, al die aanvragen voor abonnementen, zuchtte Max Veerman, die de administratie van de krant op zich had genomen. We moesten het bestuur om een privé-secretaresse vragen om die lawines van aanvragen te kunnen verwerken. Meer dan drieduizend jongensnamen, adressen en woonplaatsen heb ik de laatste dagen al ingeschreven en nog is het einde van de stapels formulieren niet in zicht.

- Zeg Max, zei Dick, die net met een dik pak onder zijn arm binnenkwam, hier heb ik nog wat voor je. Alsjeblieft, een mooie oogst voor één buslichting, vind je niet? En er zijn briefkaarten met uitingen van waardering bij, dan heb je tenminste wat te lezen als je niks te doen hebt.

- Niks te doen! gromde Max verontwaardigd, terwijl hij de stapel nog niet afgewerkte formulieren liet zien. Als je 't van me over wilt nemen.... Dat is allemaal jouw werk, dat ik me hier zo kan afsloven, maar.... dat jij die krant op poten hebt gezet, daar heb je de beste daad van je leven mee gedaan. Gefeliciteerd hoor, je hebt raak geschoten! Het puikje van het puikje heb je onze Hollandse jongens geleverd. Je bent een reuzen kerel! En wat zeg jij d'r van, Leo?

- Dat niet alleen Dick, maar dat jullie allemaal reuzenkerels bent. En weet je het laatste nieuws? We zijn door onze

voorraad heen en ik heb zojuist de drukkerij opgebeld om vijfduizend exemplaren bij te laten drukken. En die raken we ook kwijt. Op naar de vijftienduizend exemplaren! is nu onze leus. En dan naar de twintigduizend enzovoort, net zolang tot alle Nederlandse jongens abonné zijn en we met trots kunnen zeggen:

Iedere jongen met een hobby in Nederland,
Leest HOBBY CLUB, de ideale jongenskrant!

Hoofdstuk XVII

Dr. P. CAMPBELL, arts Genielaan 16, telefoon 2642 Semarang, Java, O.-Indië
Semarang, *Woensdag 12 Febr.*

Lieve Suze en Rudolf,

Dat was me nog eens een verrassing toen we vanavond op de radio jullie stemmen hoorden! We konden onze oren niet geloven en zelfs Vader, die door zijn werk toch zo'n gehard man is, kon zijn tranen niet inhouden. Wil je de jongens, die ons deze verrassing bereid hebben, hartelijk danken? Wij zijn hun veel verschuldigd en, zoals je straks zult lezen, kunnen we nu al een gedeelte van onze schuld inlossen.

De vorige week ontvingen we jullie aankondiging van de PCJ-uitzending en het antwoord op de bijbehorende brief hebben jullie al per K.L.M. ontvangen. Vol verwachting klopte ons hart, toen we ons vanavond met enkele kennissen om de Philips geschaard hadden. Het muzikale voorprogramma scheen ditmaal oneindig lang te duren, zo ongeduldig waren we om jullie te horen. Plotseling begon buurman Smit, de tandarts, in iemands kiezen te boren en weg was PCJ, zo knetterend stoorde de boormachine. Je begrijpt wat er gebeurde: Vader sprong meteen op uit zijn stoel en holde naar mijnheer Smit, dien hij vriendelijk maar dringend verzocht het boren een half uurtje uit te stellen. Gelukkig hield daarna het geknetter op en hoorden we den omroeper jullie reportage aankondigen. 'Uniek in de geschiedenis van de radio' noemde hij het, zoals jullie zelf wel gehoord zult hebben. Nu, je begrijpt hoe hoog onze verwachtingen gespannen waren!

Toen hoorden we straatgeluiden, die niet anders dan uit ons goeie oude Amsterdam afkomstig konden zijn en daarna weerklonken de ons zo dierbare klanken van het carillon van

de Westertoren, zoals Vader dacht. En toen, mijn lieve kinderen, toen gebeurde het wonder. Ik hoorde jouw eigen lieve stem, Suzelief, zo echt, zo levend of je bij me was. Je wàs bij me, je nam mijn hand en nam me mee naar binnen. Je praatte met me zoals je altijd met me praatte. Vertrouwelijk als vroeger, wanneer je bij me kwam om me een geheimpje in mijn oor te fluisteren, zo klonk je stem en ik vergat dat honderden of duizenden met me meeluisterden. Je bent niet ijdel en je zult het nooit worden, en daarom kan ik je met een gerust hart schrijven dat je geweldig was, dat je stem vol en melodieus klonk. Mijn moederhart klopte sneller en één ogenblik leek het, alsof die meer dan tienduizend kilometers oceaan, woestijn en vreemde landen ineengeschrompeld waren tot luttele meters. Ik was trots op mijn grote dochter, toen ik haar zo op de radio hoorde. En ook jij, Rudolf, wat sprak je flink en enthousiast! Die club, waarover je met zoveel enthousiasme geschreven hebt, leek me inderdaad iets geweldigs en weet je wat grappig is, Suze? Dat ik den voorzitter, Leo, over wien je zo enthousiast schreef (neen, krijg maar geen kleur) er dank zij jouw beschrijving meteen uithaalde. Nu ik hem gehoord heb, kan ik me je sympathie voor hem voorstellen, want zijn stem nam ons dadelijk voor hem in. Met spanning hebben we je rondleiding in de club gevolgd en hoewel ik van al die technische aangelegenheden geen verstand heb, kon ik toch begrijpen dat die Hobby Club op technisch gebied bijzonder veel gepresteerd heeft. Vooral die film-opname klonk erg interessant en wie weet, stuur je me nog wel eens een filmpje met jullie er op.

Over het geheel genomen was de reportage erg geslaagd en Leo, die immers de reportage bedacht heeft, heeft (lelijk eigenlijk, hè, dat twee maal heeft, maar ik bedoel 't goed, dat weet je wel) Leo heeft alle eer van zijn werk. Kennissen van ons en collega's van Vader, allen die wij kennen en er naar geluisterd hebben, waren opgetogen over jullie uitzending. Ik heb daarstraks telefonisch heel wat complimentjes voor jullie in ontvangst moeten nemen.

Mijn lievelingen, onze dankbaarheid voor dat emotievolle kwartiertje laat zich niet in woorden of in geld of in wat anders uitdrukken en het volgende moet je dan ook als een attentie aan de Hobby Club accepteren. Op de avond van de uitzending logeerde oom Wes toevallig bij ons. Je weet hoe oom Wes is: jong van hart en altijd bereid om voor de belangen van de jongere generatie op te komen. Hij genoot van

jullie uitzending en was vol geestdrift over de Hobby Club, die zoveel grootse plannen wil verwezenlijken en jullie zo gastvrij in haar kring heeft opgenomen. Vader vertelde naar aanleiding van jouw brief van de propagandafilm, met geluid nota bene, en dat vond oom Wes zo geweldig, dat hij het volgende aanbood.

Je weet dat oom Wes vóór de dood van tante Ina ook veel gefilmd heeft. Vijf jaar geleden, toen hij nog bij de topografische dienst was, heeft hij, ook in verband met zijn werk, een prachtige filmcamera, de Cine Kodak Special, en een 16-mm-projector gekocht. Nu die lieve tante Ina er niet meer is, filmt oom Wes niet meer en hij heeft ons wel eens verteld dat hij het zonde vond om die installatie ongebruikt te laten. Maar verkopen, dat kon hij ook niet over zijn hart verkrijgen en als serieus filmende jongelui hem zijn camera en projector ter leen hadden gevraagd, had hij dat zeker goed gevonden. Gelukkig voor jullie heeft hij zulke jongelui nooit ontmoet en nu, dank zij jullie uitzending, kent hij er plotseling een heel stel. En het verheugt me dan ook de Hobby Club te kunnen meedelen dat oom Wes zijn film-installatie voor het mooie doel graag beschikbaar zal stellen. Als de club 't wil, even een bevestigend briefje en dan kunnen de jongens er op rekenen, dat ze de camera met toebehoren en de projector binnenkort toegestuurd krijgen. Het royale aanbod van oom Wes zal ongetwijfeld in goede aarde vallen, te meer daar jullie schreven, dat de propagandafilm met een zeer eenvoudig opneemtoestel is gemaakt. Wel moeten de jongens van de Hobby Club beloven overal heel voorzichtig mee om te gaan, omdat het kostbare apparaten zijn, die niet defect mogen raken.

Weet je, wat ik deed toen oom Wes van zijn plannetje vertelde? Ik gaf hem een dikke zoen, op elke wang één, namens zijn nichtje Suze. Vind je wel goed, hè? Bij gelegenheid krijg ik ze wel van je terug.

Aan de Hobby Club merken we tot onze blijdschap, dat de 'verdorven jeugd', zoals sommige zwartkijkers jullie noemen, nog niet zo verdorven is. Jouw beschrijvingen er van, de reportage en vooral de krant, die je ons toezond, wekten onze grootste be-en ver-wondering. Wil je een abonnement voor ons nemen? En als jullie het blad in Indië wilt verspreiden, dan weet ik iemand, die dat met veel enthousiasme ter hand zal nemen, een patiënt van Vader, boekhandelaar en uitgever alhier. Enfin, dat berichten jullie ons nog maar.

Daar komt Vader, die nog een paar zieken heeft bezocht, thuis, zodat ik voor vanavond stop. Mijn grote dochter en grote zoon, met mijn gedachten bij jullie kruip ik straks onder de klamboe, nog vervuld van deze onvergetelijke avond.

Innig omhelsd en gekust door

jullie liefhebbende moeder.

- Oh, wat fijn! riep Suze uit, nadat ze de luchtpost-brief, die zojuist bezorgd was, opengesneden en gelezen had.

- Wat zal Fred blij zijn met die film-installatie! zei Rudolf, die achter zijn zusje gestaan en meegelezen had.

- En Dick met de mogelijkheid om de HOBBY CLUB in Indië te verspreiden! voegde Suze er aan toe.

- En Leo, die zal misschien nog het meest verrast zijn van allemaal, tenminste, als hij de brief mag lezen! plaagde Rudolf.

- Als we ze eens opbellen, zei Suze, en vroegen of ze vanavond hier kwamen? Dan kunnen oom en tante ook eens kennis met ze maken. Vindt U het goed?

Oom en tante vonden het best, mits de jongens niet met vijftig stuks tegelijk kwamen. Neen, dat was de bedoeling niet, alleen het bestuur. Gelukkig was het Vrijdagavond, zodat er niet al te veel huiswerk was. De telefoon deed haar plicht en tegen kwart voor negen zou het hele stel komen. Fred had gevraagd of Joosje mocht meekomen, dat zou ze wel leuk vinden.

Leo kwam tegelijk met Dick en onmiddellijk daarna kwam Fred met zijn zo zoetjes aan onafscheidelijk geworden wederhelft Joosje. Even later arriveerden de anderen, zodat het gezelschap compleet was. De jongens keken hun ogen uit naar het artistiek ingerichte huis. Overal hingen de mooiste schilderijen en stonden prachtige antieke meubelen, terwijl er een overvloed van beelden, vazen, glazen en bronzen lichtkronen en Perzische tapijten te zien was. Werkelijk, het leek wel een museum, maar dan veel gezelliger. Rudolf stelde de jongens voor aan zijn oom en tante en Suze gaf hun een plaatsje rondom de vrolijk-vlammende open haard.

Oom was een sensatie: een fors type met een markante, als uit graniet gehouwen kop, met doordringende ogen en krullend wit haar. Hij ging door voor een groot kunstkenner, die niet alleen veel geld verdiende, maar bijna evenveel geld uitgaf om jonge kunstenaars te steunen. Hij had zelf als jongeman een heel moeilijke tijd gehad en nu stond hij wijd en

t.o. 272

De reportagewagen van de Hobby Club! pag. 295

zijd bekend als hèt toevluchtsoord voor berooide artisten. Meestal zat het huis vol met schilders, beeldhouwers en musici. Nu was het toevallig stil.

Tante was een lief, innemend vrouwtje, dat niets prettiger vond dan jonge mensen om zich heen te hebben en die dan flink te verwennen. De thee met twee schepjes suiker, zoals jongens dat graag hebben, de schaaltjes met chocola en borstplaatjes en de gul aangeboden sigaretten getuigden daarvan.

Toen de jongens van de Hobby Club zich een beetje op hun gemak voelden, vroeg Suze aan Fred of hij een brief van haar moeder wilde voorlezen. Fred vond het een beetje raar, maar voldeed toch aan het verzoek. Wat waren de jongens in hun schik, toen ze de loftuitingen op hun werk hoorden en Leo wist van verlegenheid niet waar hij zich bergen moest toen Fred met enige stemverheffing de passages over den voorzitter van de Hobby Club voorlas. Suze wilde Fred er op het laatste ogenblik van weerhouden het antwoord op haar ontboezeming voor te lezen, maar deze had er zoveel schik in dat hij zich niet aan haar stoorde. Achteraf vond ze 't toch wel leuk, dat Leo haar oordeel over hem gehoord had, al was het dan langs een omweg van 30.000 kilometer.

Zodra de brief over oom Wes' filmerij begon, ging Fred sneller lezen en plotseling hield hij op het hard-op te doen. Zijn ogen renden langs de regels en alle eerbiedige beleefdheid voor oom en tante vergetend, uitte hij een indianenkreet van vreugde.

- Neen, maar! stamelde hij. Weet je, wat Suzes oom ons aanbiedt? Een Cine Kodak Special, de beste 16 mm-camera ter wereld! Niet het meisje, maar de camera ‘mijner’ dromen!! De Special, waarmee je alles kunt doen, alle trucs en alle filmische effecten, die je vooruit- en achteruit kunt laten lopen, die je alle snelheden kunt laten draaien, waarmee je vliegensvlug van de ene lens op de andere kunt overgaan.... die krijgen wij ter leen, mèt een 16 mm-projector. Ik zal het jullie voorlezen.

- Wat een verrassing! Welk een vorstelijk aanbod!!

- En wat een bof in verband met de schoolfilm, zei Leo. Ik weet niet of jullie 't al weten, maar van de zomer viert de school haar vijftigjarig bestaan en binnenkort wordt onder de leerlingen, oud-leerlingen en ouders een geld-inzameling gehouden voor een waardig monument.... in de vorm van een film, die wij moeten maken. Wij op onze beurt gaan een prijsvraag uitschrijven voor het beste gegeven. Maar wat een

bof.... een goede film kun je pas maken op 16 mm. Ik weet niet of jullie oom daar in Indië in de suiker zit, maar een suiker-oom, dat is-ie! We zullen jullie ouders binnenkort een paar gesproken brieven, een paar gramofoonplaten van jullie tweeën sturen, en wie weet, misschien ook wel een filmpje, als Fred dat goed vindt.

- Maar natuurlijk, dat is een pracht idee! zei Fred. Zeg luitjes, er staat nog meer in de brief, misschien heeft onze geachte hoofdredacteur daar interesse voor.

En òf Dick interesse had voor verspreiding van HOBBY CLUB in Indië. Daar had hij nog niet eens aan gedacht en het bracht hem meteen op het idee ook moeite te doen voor verkoop in België, West-Indië en misschien wel in Zuid-Afrika.

Oom vroeg hoe of het met de verkoop ging.

- Oh, dat gaat boven verwachting, mijnheer! antwoordde Dick. In enkele weken hebben we al meer dan dertienduizend stuks verkocht en nog krijgen we geregeld aanvragen. Over een week wordt het volgende nummer al gedrukt. Hebt U HOBBY CLUB gelezen, als ik vragen mag?

- Jazeker, ik heb 't gelezen. Prima was 't, jong, fris, origineel en bovenal: leerzaam. Als je ooit een artikel voor jonge mensen over kunst of jonge kunstenaars wilt hebben, dan zeg je 't maar. Kost je geen cent. Voor artikelen over muziek moet je je maar tot mijn dochter wenden. Zeg jongens, kan ik niet eens een kijkje komen nemen, in die club van jullie? Ik ben zo nieuwsgierig!

- Natuurlijk mijnheer, met genoegen zelfs. In de eerste week van Maart houden we een avond speciaal voor de ouders en oudere belangstellenden, om die in de gelegenheid te stellen met ons clubleven kennis te maken. Als U ook interesse hebt, mevrouw, dan zullen we twee plaatsen voor U reserveren. Het programma wordt interessant: onze propagandafilm, kleurenfoto's, demonstraties van het opnemen van gramofoonplaten, van onze hoogspanningsinstallatie, scheikundeproeven, muziek....

- Muziek.... is ook een mooie hobby! klonk een pittige, melodieuze stem achter de jongens. Het was de dochter des huizes, een betrekkelijk klein, slank, modieus gekleed meisje, dat zich aan de jongens en aan Joosje voorstelde als ‘Dita van Bohemen’. Dat was dus het zo muzikale nichtje van Suze, een aparte, artistieke verschijning met haar fijn rank figuurtje, haar kleine sierlijke handen, lang krullend haar en wonderlijk grote ogen. Ze zei dat ze het erg prettig vond met

de Hobby Club kennis te maken en dat genoegen was wederzijds, omdat de Hobby Club in verband met bepaalde plannen dringend behoefte had aan contact met een muzikaal talent. Suze en Rudolf hadden Dita blijkbaar veel van de Hobby Club verteld, want ze vroeg meteen naar de muzikale begeleiding van de propagandafilm. Toen Fred de namen en composities van Beethoven, Dukas, Tsjaikowski, Haydn en Mozart noemde en hij vroeg, of deze muziek naar haar mening bij zo'n film paste, antwoordde ze:

- Eerlijk gezegd, neen, voor mijn gevoel past het er niet bij, evenmin als bij een plusfours een hoge hoed past. Ik ben er van overtuigd, dat de muziek de beelden in sterke mate ondersteunde en, waar nodig, voor een dramatisch effect zorgde. Toch lijkt 't me niet juist. Ik zal je uitleggen waarom.

- Vergelijk eens het Hollandse journaal met het buitenlandse. Als er in Nederland op de film iemand begraven wordt, hoor je steevast een treurmars van Beethoven, Tsjaikowski of Chopin. Zie je op het journaal een fabriek, dan heb je veel kans op Paul Dukas' l'Apprentie sorcier of op een snelle passage uit een ouverture van Mozart of Rossini of een brokje klassieke balletmuziek. Het ‘Hollands Nieuws’ heeft meer weg van een klassiek concert dan van een filmreportage; je krijgt steeds de neiging mee te neuriën, zo bekend is de muziek. De buitenlandse journaals daarentegen hebben muziek, die speciaal voor filmjournaals gecomponeerd en gespeeld wordt, en melodieën, die je onbekend zijn, waardoor het geheel, beeld en geluid samen, niet afgezaagd, maar fris en origineel aandoet. Is 't, op zijn zachtst uitgedrukt, niet eigenlijk belachelijk om bij een bezoek aan een suikerfabriek de meest verheven muziek van de grootste componisten te gebruiken? Een slecht hoorspel op de radio weet men ook wel eens op te halen door de suggestieve en dramatische werking van goede klassieke muziek. Maar ook dat is fout, want dan is de muziek, evenals in tal van films, niet begeleidend en ondersteunend, maar overheersend en wordt 't een klassiek concert met begeleidende tekst of beelden. Ik geloof graag dat het slot van jullie film met, zoals je me vertelde, de finale van Beethovens vijfde symphonie bijzonder indrukwekkend is, maar dat is dan meer het werk van Beethoven dan van jou. Natuurlijk ontbraken jullie de middelen om voor ‘eigen’ muziek te zorgen en dat in aanmerking genomen, hebben jullie een goede muzikale keuze gedaan, maar geloof me, bij een film van modern jongensleven past geen muziek van

Beethoven, evenmin als, zoals ik al zei, een hoge hoed bij een plusfours past. Ik zeg dit alles niet om aan de waarde van jullie film afbreuk te doen, maar om je er op te wijzen dat er nog andere, mijns inziens betere methoden zijn.

- In de eerste plaats door gramofoonplaten te nemen met muziek die weinig bekend en niet zo zwaar klassiek is. Zulke platen kom je natuurlijk niet zo gemakkelijk tegen. En de tweede methode? Laat bij je film speciale muziek componeren en spelen. Nu lach je, maar heus, dat kan. Een aantal jonge kunstenaars, w.o. leerlingen van het conservatorium, van de academie voor beeldende kunsten, van de toneelschool en van balletscholen, schrijvers, dichters, componisten, schilders, tekenaars, musici, décor- en mode-ontwerpers, allemaal jonge mensen, hebben zich verenigd om in samenwerking toneel-, opera- en ballet-uitvoeringen te geven, waarvan alles, muziek, tekst, décors, kleding enz. op elkaar afgestemd èn bovendien eigen werk is; zoiets als de Hobby Club, maar dan zuiver in artistiek opzicht. Ik behoor bij het groepje componisten en werkelijk, wij kunnen voor een film van jou goede begeleidende muziek componeren. Zoals je waarschijnlijk wel weet, hebben de leerlingen van het conservatorium in de Bachstraat een eigen symphonie-orkest gevormd en dat kan onze composities uitvoeren. En omdat zowel jullie als wij nog jong zijn, geloof ik dat de jonge musici jullie met alle plezier aan goede muziek voor jullie film zullen willen helpen. Als jullie weer eens een film gaan maken, waarschuw me dan eens, tenminste.... als je er wat voor voelt.

- Of ik er wat voor voel? zei Fred. Nou en of! Dat is mijn ideaal, wat je daar opnoemt: een film met speciaal daarvoor gecomponeerde muziek. En je aanbod komt zo prachtig uit, omdat we juist opdracht hebben gekregen, een film ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de school te maken. En dan het aanbod van ‘oom Wes’: de beste 16 mm-camera ter wereld! Werkelijk, nu hebben we alle middelen, eens een film te maken die in alle opzichten af is!

- Vertel 's, zei Dita, hebben jullie een eigen schoollied?

Dat had de H.B.S. inderdaad, op de melodie van de mars ‘Met een beetje fantasie....’ en Fred floot het Dita voor.

- Als thema voor de muziek bij de schoolfilm zou dat natuurlijk heel aardig zijn, zei Dita, terwijl ze opstond en achter de grote Steinway-vleugel plaats nam. Nu moet je eens luisteren.

Eerst speelde ze de eenvoudige melodie en toen begon ze

daarop te improviseren, aanvankelijk heel luchtigjes met speelse tierelantijntjes, vervolgens wild en uitbundig en daarna plotseling langzaam en somber, in mineur. De jongens van de Hobby Club wisten niet wat ze hoorden. Was dit de melodie van hun schoollied? Het klonk zo smartelijk, zo dieptragisch! Wat speelde Dita nu eenvoudig en daardoor juist zo treffend-mooi. Hoor, nu laste ze zware accoorden in en begon ze de simpele melodie uit te spinnen tot een majestueuze treurmars. Machtige muziek was dat! Er zat een zekere spanning in, een spanning, die steeds toenam en zich onverwachts ontlaadde in een juichende, triomfantelijke finale.

Meer argumenten waren overbodig, Dita had door haar spel de jongens volkomen overtuigd van de juistheid van haar bewering en bovendien: Dick had ze, zoals deze verklaarde, geïnspireerd tot een idee, waaruit misschien nog wel eens een goed scenario kon voortkomen.

- Zeg Suze, zei Leo, mag ik misschien dat houtsnijwerk eens zien, waarover je het laatst had?

Toen Leo eens aan Suze had gevraagd welke hobbies ze er op nahield, had ze verteld, dat ze in Indië van den tuinjongen houtsnijden had geleerd en dat ze zich ook vaak onledig hield met het maken van gedichten, een hobby, waarvoor Leo haar maar niet moest uitlachen. Op Leo's verzoek ging ze de resultaten van haar hobby voor houtsnijden halen en even later kwam ze terug met een grote doos vol met door haarzelf vervaardigde poppen en wajang-figuren, die ze uit buffelleer gesneden had. Oorspronkelijk hadden de typisch Indische houten en ivoren poppetjes haar tot voorbeeld gediend, maar toen ze de techniek van het houtsnijden voldoende beheerste, was ze volgens eigen ideeën te werk gegaan. Er waren poppetjes in alle soorten, van Hollandse boertjes tot Balinese danseresjes, alle fijn afgewerkt en kleurig beschilderd. De jongens waren opgetogen over Suzes kunstzinnige houten figuurtjes, die vaak de gelaatsuitdrukking van echte mensen hadden. De wajang-poppen waren in één woord fantastisch en waren niet van de echte Indische te onderscheiden.

- Zouden we Suzes talenten niet op een of andere manier in een film kunnen toepassen, waarbij ik dan eventueel de décors zou kunnen schilderen? vroeg Joosje.

- Verdraaid, dat is een idee! antwoordde Fred haar. Herinner jullie je die gekleurde poppenfilm van George Pall, die we bij Philips hebben gezien? Zoiets moesten wij ook maken. Met de nieuwe camera kan dat best, omdat die een éénbeeld-

as heeft, zodat je beeldje voor beeldje afzonderlijk kunt opnemen. Een poppenfilm in kleuren, gespeeld door poppen van Suze en met décors van Joosje. Een soort sprookjesfilm van een minuut of vijf. Wie heeft een idee voor een scenario?

Allen dachten diep na, maar zonder resultaat. Ter inspiratie kroop Dita weer achter de grote Steinway-vleugel en speelde ze een keurcollectie van klassieke piano-muziek. Na een sarabande van Bach speelde ze het dromerige, melancholieke eerste deel van de Mondschein-sonate van Beethoven. In volle overgave lieten de jongens zich wiegen op de deinende beginklanken van Beethovens ontroerende ‘sonata quesi una fantasia’. Dita speelde, zoals dat van een ver-gevorderde conservatorium-leerlinge verwacht kon worden. Haar kleine handen vlogen losjes over het klavier en haar spel was accuraat, gaaf en gevoelig. Na een fonkelende mazurka van Chopin volgde het geestige ‘Dr. Gradus at Parnassum’ uit Debussy's ‘Childrens corner’. Leo wist Dita nog twee toegiften af te dwingen, een impromptue van Schubert en enkele Eroïca-variaties van Beethoven. Ten slotte vroeg Joosje, die nog aan een bepaalde soort inspiratie behoefte scheen te hebben, naar iets ‘exotisch’ en Dita speelde de sinistere, fel-opwindende ‘Danse rituelle du Feu’ van Manuel da Falla.

- Wel bedankt! riep Joosje na afloop uit, want ik heb wat ik zocht. Luister, hier is een verhaal voor de film. Een Hollands keuterboertje krijgt van zijn zoon in Indië een wajang-pop gestuurd. Hij vindt de wajang-pop meer griezelig dan mooi en 's nachts kan hij er bijna niet van slapen. Dan droomt hij, dat de Wajang-pop de deuren van zijn bedstee opent en hem wenkt op te staan en naar buiten te gaan. Hier begint de eigenlijke poppenfilm, het voorgaande is nog met levende acteurs. Buiten voelt hij plotseling een touw om zijn nek en dan merkt hij, dat hij met een lasso in een vliegtuig wordt gehesen, dat hem naar Indië brengt. Boven een groot eiland wordt hij tot zijn grote schrik omlaag gegooid maar gelukkig, hij merkt dat hij een parachute om heeft en dat hij langzaam naar beneden zweeft. Hij landt in Bali, waar een tijger, - in werkelijkheid mijn klein cypers katje - klaar staat om hem te verslinden. In het oerwoud beleeft hij de nodige sensationele avonturen met boertjes-etende dieren, waaraan hij steeds op het nippertje ontsnapt. Dan ziet hij in de verte een prachtige tempel en daar gaat hij bescherming zoeken. Hij ontmoet een aantal Balinezen, die hem voor een god houden en hem op

een draagstoel naar de prachtige tempel brengen. Daar ziet hij prachtig-uitgedoste Balinese danseresjes, maar als hij denkt dat die voor hem gaan dansen, heeft hij het mis, want hij wordt met touwen vastgebonden en naar een grote brandstapel gevoerd. Deze wordt aangestoken, het boertje zal levend verbranden, en dan komt een olifant met een lange snuit, - nee, die blaast 't verhaaltje niet uit -, die blaast en of hij 't vuur uitblaast, dat vermeldt de film niet, wel dat door het blazen het boertje geweldig moet niezen.... en wakker wordt: in zijn eigen bedstee! That's all folks!!

Iedereen gierde het uit om Joosjes malle verzinsel, maar toch, voor zo'n poppen-kleuren-sprookjes-geluidsfilm was het nog zo gek niet. Alleen, zou het mogelijk zijn om Joosjes fantasie te verwezenlijken en te verfilmen?

- Een vliegtuig hebben we, zei Joosje, dat prachtige Dakota-model dat in de kamer van Max Veerman hing. Ik heb een tante, die in Huizen een oud boerderijtje bewoont, 's nachts zelfs een bedstee; daar kunnen we het begin opnemen. De poppen maakt Suze, ik schilder de décors en samen maken we in de studio van wat plantjes, cactussen, vetplanten en palmen, van zand, aarde, rotsjes en schelpen een tropisch landschap. Als kind heb ik dat vaak gedaan. Met spiegels kun je van één pop een hele rij danseressen maken. Puimsteen kun je prima als rots gebruiken. Weet je wat we moesten doen? Een paar van die oranje slakken kopen, en een hagedis als krokodil en als super-monster een.... vogelspin; ik weet waar je die misschien kunt krijgen. Wat zal dat een griezelig effect opleveren: op het doek in het oerwoud het boertje en dan een even grote vogelspin, die dan ten slotte niet het boertje maar zo'n oranje slak wil oppeuzelen.

Ook de anderen zaten vol ideeën om Joosjes fantasie tot werkelijkheid te brengen. Tjark beweerde dat hij voor een chemische vulkaan kon zorgen, waarbij de Vesuvius een kind was. Suzes oom en tante waren lichtelijk verbijsterd over de ondernemingsgeest van de jongens van de Hobby Club en ze begrepen, dat dezen jongelui niets, maar dan ook niets te dol was.

* * *

Utje was saaier, de klas oproeriger dan ooit tevoren. Utje doceerde Staatsinrichting en zei per tien woorden gemiddeld één en drie tiende maal ‘ùh....’, zulks volgens de laatste statistische gegevens, verzameld en berekend door de Hobby Club. Hij was maar een klein manneke en daarom werd hij

niet ‘ùh’, maar ‘Utje’ genoemd. Utje was niet ongeschikt, maar zijn geringe afmetingen, zijn kale knikkertje, zijn verlegenheid en zijn ge-ùh maakten hem voortdurend tot het mikpunt van spotternijen en plagerijen. Utje werd, rond-uit gezegd, gepest en zijn zwakke, onbeholpen verweer vermocht niets daartegen. Vaak voelden de jongens wel hoe gemeen ze waren als ze onder de poten van Utjes tafel glazen knikkers of op zijn stoel een natte spons legden en Utje van boosheid zo komiek begon te knorren zonder echter met straffe hand op te treden, maar dan won toch altijd hun pleizier het van hun zelfverwijt.

Nu was het Donderdagmiddag, het laatste uur en de jongens hadden onder hun banken ronde potloden gelegd. Leo wilde, gedachtig aan het systeem waarmee ze in Amerika complete huizen verplaatsten, de klas tot klas-roulant maken. Op een kuchje als aanvangssignaal zetten de voorste jongens met hun voeten af tegen het podium en de hele klas, met alle leerlingen en banken, schoof een halve meter naar achteren. Het was een krankzinnig schouwspel en de jongens waren benieuwd hoe Utje het vond. Utje zei niets, want hij neusde in zijn boek. Toen hij echter opkeek en zag dat de hele klas zich verplaatst had, vertoonden zijn gelaatstrekken zo'n wonderlijke mengelmoes van stomme verbazing, ontsteltenis en boosheid, dat de jongens het uitschaterden. Utje zei nòg niets en even later ging de bel. De jongens en meisjes pakten hun boeken en haastten zich de klas uit. Leo wilde ook naar buiten stappen, maar een bedeesde stem zei van het podium: ‘Uh.... Van der Sluis, wil je-ùh even bij me komen?’

- Nou zul je 't hebben! dacht Leo, die de aanstichter van deze kwajongensstreek was geweest en een beetje huiverig was voor het verwijt, dat Utje hem ongetwijfeld over de banken-affaire zou maken.

- Ja, ùh, hoor 's, beste jongen (laat hij nou in 's hemelsnaam niet met ‘beste jongen’ beginnen, dacht Leo, anders zak ik van schaamte nog dwars door het podium) ik, ùh.... wou je wat vragen (mijnheer, heus, ik zal 't nooit meer doen), ja ùh.... weet je, ik knutsel vaak met ùh.... radio, ik ùh.... bouw toestelletjes, en nu zou ik je willen vragen ùh.... of ik ùh.... ja, dat ik.... ùh.... ik bedoel.... ùh.... of ik alsjeblieft op jullie avond voor ouders en ouderen mag komen ùh....

- Maar natuurlijk, mijnheer! haastte Leo zich te zeggen. We zullen U met.... we zullen U graag ontvangen. Bijna had

hij ‘met genoegen’ gezegd, maar dan had Utje misschien gedacht, dat hij er weer tussengenomen werd. Leo's stemming sloeg plotseling helemaal om ten gunste van Utje. Dat zo'n uiterlijk vervelend, verlegen en eenzelvig mannetje, dat het in de klas altijd zo zwaar te verduren had, in zijn vrije tijd radio-tjes bouwde, dat hij knutselde, dat hij dezelfde hobby had als hij-zelf en velen van zijn vrienden, dat alles vertederde Leo. Wat waren ze toch eigenlijk lammelingen geweest om Utje altijd zo te treiteren! Leo voelde een scherp zelfverwijt en kreeg steeds meer medelijden met het mannetje, dat zo stotterde, zo onbeholpen en verlegen, en waarschijnlijk zo eenzaam was dat hij in het bouwen van radio's niet een prettig tijdverdrijf, maar een troost moest zoeken. Eén ding stond vast: Utje mocht geen haar meer gekrenkt worden, hoe ‘dankbaar’ hij als slachtoffer ook was. Aan zijn vrienden, aan alle leerlingen zou hij zeggen hoe Utje was en dat hij een radio-hobby had.

Utje begreep niet, waarom Leo plotseling zo stil geworden was en daarom vervolgde hij aarzelend:

- Ja, uh.... Van der Sluis, je moet me maar niet kwalijk nemen, uh....

- Ik U kwalijk nemen? viel Leo hem plotseling in de rede. U mij en de anderen kwalijk nemen! Wij, die U altijd zo geplaagd hebben, die U zoveel verdriet hebben gedaan, wij die zo gemeen zijn geweest tegen U.... U, die ons nooit iets misdaan heeft, maar die niet tegen ons op-kon....

Op dat moment schoot Leo een brok in de keel, want hij zag hoe op het toch zo dood-goeie gezicht van Utje een smartelijke trek kwam, hoe in zijn ogen tranen opwelden. Leo greep Utjes hand en sprak ontroerd:

- Vergeeft U het ons maar, mijnheer, heus, het zal niet meer voorkomen. U bent immers één van de onzen, U knutselt met radio, U was altijd goed voor ons en wij zo gemeen tegen U.... Maar van nu af aan zal dat veranderen, van niemand van ons zult U meer last hebben. U kunt op ons rekenen, en als we U ooit eens helpen kunnen op technisch gebied, vraagt U het ons dan, alstublieft! We voelden niet hoe gemeen we waren, maar.... mogen we U beterschap beloven?

- Zeker ùh.... graag, jongen uh.... natuurlijk! Utje stotterde wat, maar was veel te veel onder de indruk om goed te antwoorden. Met dankbare blik keek hij Leo aan en zei ten slotte zacht:

- Van der Sluis, ùh.... ik was niet boos op jullie ùh.... ik wist wel dat jullie het niet zo slecht meenden ùh.... ik vond 't wel naar, maar ùh.... dat knutselen was weer erg prettig, zie je? Uh.... je kunt niet alles goed hebben in ùh.. 't leven. Maar nu is 't goed, heel goed ùh.... je bent een beste jongen, hoor....

Nu werd het Leo toch werkelijk te machtig, hij nam zijn tas onder zijn arm, drukte Utje stevig de hand en zei opgewekt:

- Meneer, U kunt op ons rekenen, geen haar zal U meer gekrenkt worden en we zullen op de clubavond een mooi plaatsje voor U reserveren! Dag mijnheer en wel-bedankt!!

Toen Leo zijn vrienden van het voorval vertelde, reageerden ze net zoals hijzelf. Utje las hun krant, Utje had hun hobby, hoe in 's hemelsnaam hadden ze zo'n man het leven zuur kunnen maken! Nu voelden ze ook, dat de Hobby Club met al haar idealisme wel eens wat meer kon doen aan wat mijnheer Verburg een doel van de wetenschap had genoemd: het dienen der mensheid. Als ze weeshuizen, jeugdverenigingen, scholen in de arme buurten en tehuizen voor ouden van dagen eens aanboden gratis een film- en muziekavond te verzorgen? En uit dat goede idee kwamen nog andere goede plannen voort, waarvan ze zo gauw mogelijk werk moesten maken. Wanneer het een en ander ten uitvoer kon worden gebracht, dat was nog de vraag, maar één ding was zeker: Utje kon gerust zijn en zou niet meer gekweld en gesard worden!

* * *

MAANDPROGRAMMA MAART.

Woensdag 3 Maart 2.30 uur: Excursie naar Algemeen Handelsblad (o.l.v. dhr. de Vries).
Zaterdag 6 Maart 8.00 uur: Dans-, film- en muziekavond (toegankelijk voor introducé's).
Woensdag 10 Maart 8.00 uur: Propaganda- en demonstratieavond voor ouderen.
Zaterdag 13 Maart 8.00 uur: Taco Speekhout vertoont kleurendia's.
Zaterdag 20 Maart 8.00 uur: Ledenvergadering.
Woensdag 24 Maart 8.00 uur: Lezing van Philips-ingenieur over moderne televisie.
Zaterdag 27 Maart 2.30 uur: Excursie naar de electriciteitscentrale Noord.
Zondag 28 Maart 8.00 uur: Gemeenschappelijk bezoek aan Beethoven-volksconcert.
Woensdag 31 Maart 8.00 uur: Lezing door Dr. Verburg over de relativiteitstheorie van Einstein.

MAANDPROGRAMMA MAART.
Woensdag 3 Maart 2.30 uur: Excursie naar Algemeen Handelsblad (o.l.v. dhr. de Vries).
Zaterdag 6 Maart 8.00 uur: Dans-, film- en muziekavond (toegankelijk voor introducé's).
Woensdag 10 Maart 8.00 uur: Propaganda- en demonstratieavond voor ouderen.
Zaterdag 13 Maart 8.00 uur: Taco Speekhout vertoont kleurendia's.
Zaterdag 20 Maart 8.00 uur: Ledenvergadering.
Woensdag 24 Maart 8.00 uur: Lezing van Philips-ingenieur over moderne televisie.
Zaterdag 27 Maart 2.30 uur: Excursie naar de electriciteitscentrale Noord.

Zondag 28 Maart 8.00 uur: Gemeenschappelijk bezoek aan Beethoven-volksconcert.
Woensdag 31 Maart 8.00 uur: Lezing door Dr. Verburg over de relativiteitstheorie van Einstein.

AFDELING RADIO: Iedere Dinsdagavond van 7.00—8.00 cursus seinen en opnemen. Iedere Zaterdagmiddag van 5.00—6.00 cursus radiotechniek.

Beginners: constructie van gelijkstroomversterker, k.g. voorzet-apparaat en Reisz-microfoon.

Hoog-Frequent: constructie van meetzender en peilontvanger, proeven met beat-oscillator, kristalfilter en drie-diodenschakeling.

Laag-Frequent: ijken van meet-apparatuur, constructie van toongenerator, van draagbare versterker voor batterijvoeding, van tweede opname-apparaat en van kristalmicrofoon- en pick-up.

AFDELING ELECTRICITEIT: proeven met hoogspanningsinstallatie, constructie van morse-schrijf-apparaat, zingende booglamp en van synchroniseer-inrichting voor sprekende films. CURSUS Electriciteit: Vrijdagavonds 7.00—8.00 uur.

AFDELING FOTOGRAFIE: Cursus Fotografie Zondagmorgen van 10.30—12.30. Bij zonnig weer op 14 Maart fotowedstrijd in Oud-Amsterdam. Portretfotografie, vergroten, kleurendiapositieven monteren, proeven met cascadedruk en „Tontrennung", retoucheren, technische en trucfoto's voor HOBBY CLUB en archief nemen, vergroten en afwerken.

AFDELING SCHEIKUNDE: Bereiding emulsies voor gramofoonplaten, verzwakkers en versterkers voor afd. fotografie, voortzetting chemische experimenten volgens het programma van Januari en Februari.

AFDELING FILM: Voorbereiding en opname van poppen-kleuren-film. Synchronisatieproeven.

REDACTIE VAN HOBBY-CLUB: Zondag 21 Maart uiterlijk inlevering van artikelen en foto's; Woensdag 24 Maart 2.30 redactievergadering; Woensdag 31 Maart 2.30: verpakking en verzending van HOBBY-CLUB.

N.B.: Lezingen en voordrachten van 8.00 uur precies tot max. 9.15 uur. De overige tijd wordt gewerkt. Schoonmaken clublokaal geschiedt in het vervolg door werksters van kantoor. Corvée vervalt dus. Details of eventuele wijzigingen van clubprogramma staan op het aankondigingen-bord. WIJ VRAGEN SPECIALE AANDACHT VOOR DE EXCURSIE NAAR HET ALGEMEEN HANDELSBLAD ONDER LEIDING VAN DEN HEER S. DE VRIES! R.

AFDELING RADIO: Iedere Dinsdagavond van 7.00-8.00 cursus seinen en opnemen. Iedere Zaterdagmiddag van 5.00-6.00 cursus radiotechniek.

Beginners: constructie van gelijkstroomversterker, k.g. voorzet-apparaat en Reisz-microfoon.
Hoog-Frequent: constructie van meetzender en peilontvanger, proeven met beat-oscillator, kristalfilter en drie-diodenschakeling.
Laag-Frequent: ijken van meet-apparatuur, constructie van toongenerator, van draagbare versterker voor batterijvoeding, van tweede opname-apparaat en van kristalmicrofoon- en pick-up.
AFDELING ELECTRICITEIT: proeven met hoogspanningsinstallatie, constructie van morse-schrijf-apparaat, zingende booglamp en van synchroniseer-inrichting voor sprekende films. CURSUS Electriciteit: Vrijdagavonds 7.00-8.00 uur.
AFDELING FOTOGRAFIE: Cursus Fotografie Zondagmorgen van 10.30-12.30. Bij zonnig weer op 14 Maart fotowedstrijd in Oud-Amsterdam. Portretfotografie, vergroten, kleurendiapositieven monteren, proeven met cascadedruk en 'Tontrennung', retoucheren,

technische en trucfoto's voor HOBBY CLUB en archief nemen, vergroten en afwerken.
AFDELING SCHEIKUNDE: Bereiding emulsies voor gramofoonplaten, verzwakkers en versterkers voor afd. fotografie, voortzetting chemische experimenten volgens het programma van Januari en Februari.
AFDELING FILM: Voorbereiding en opname van poppen-kleuren-film. Synchronisatieproeven.
REDACTIE VAN HOBBY-CLUB: Zondag 21 Maart uiterlijk inlevering van artikelen en foto's; Woensdag 24 Maart 2.30 redactievergadering; Woensdag 31 Maart 2.30: verpakking en verzending van HOBBY-CLUB.

N.B.: Lezingen en voordrachten van 8.00 uur precies tot max. 9.15 uur. De overige tijd wordt gewerkt. Schoonmaken clublokaal geschiedt in het vervolg door werksters van kantoor. Corvée vervalt dus. Details of eventuele wijzigingen van clubprogramma staan op het aankondigingen-bord. WIJ VRAGEN SPECIALE AANDACHT VOOR DE EXCURSIE NAAR HET ALGEMEEN HANDELSBLAD ONDER LEIDING VAN DEN HEER S. DE VRIES!
R.

Daar kwam Dick al naar beneden met zijn vader, met wien de jongens van de Hobby Club nu eindelijk eens kennis zouden maken. Wat had mijnheer de Vries niet allemaal voor hen gedaan, vooral voor HOBBY CLUB, maar altijd was hij achter de schermen gebleven en nog nooit hadden de jongens hem persoonlijk kunnen bedanken. Nu zouden ze den journalist, den reporter, den interviewer, den opmaker en den redacteur voor het eerst ontmoeten en met hem het moderne krantenbedrijf.

Wat een aardige man! dachten de jongens, toen mijnheer de Vries hen op de meest hartelijke wijze begroette en hen uitnodigde mee naar boven te gaan. De jongens bestegen de trap, liepen door de draaideur, wierpen een blik in de grote hall, waar ze de balies voor het opgeven van abonnementen en advertenties zagen, kwamen in de kleine hall, waar de kassier in zijn kas druk bezig was met het tellen van bankbiljetten en gingen enkele trappen op.

- Hier zetelt de kern van het bedrijf, vertelde de heer de Vries, terwijl hij naar de vele deuren wees: Hoofdredactie, kantoor van den directeur, secretariaat van de hoofdredactie, secretariaat van de redactie, telex-kamer, redactie Binnenland, en op de andere etages de afdelingen Buitenland, Sport, Kunst, Onderwijs en Kerk, Wetenschap, Landbouw, Beurs en Financiën, Handel en Scheepvaart, bibliotheek, archief, foto-redactie en foto-archief, radiokamer, telefooncentrale en keuken.

- Het heeft geen zin om al die afdelingen te gaan bekijken; overal tref je dames en heren met stapels kranten, tijdschriften, boeken en paperassen, die druk zitten te lezen, te schrijven of te tikken. Verre van interessant en daarom zullen we alleen even een kijkje nemen op de redactie Binnenland, waar ik zelf werk.

Gelukkig had mijnheer de Vries zijn collega's al van de Hobby Club en hun krant verteld, anders waren de redacteuren en redactrices geschrokken van de invasie van jongens en meisjes, die nu volgde. Er zat sfeer in dit redactielokaal: grote lessenaars, overal kranten en nog eens kranten, stapels paperassen, tal van grote prullemanden, schrijfmachines, scharen en lijmpotten en telefoons op rails, die je handig met een touwtje naar je toe kon trekken.

Langs de zoldering liepen dikke koperen buizen, die in rieten korven uitmondden. Net toen de jongens wilden vragen waarvoor die dienden, hoorden ze boven zich een geraas en

plòf: uit de mond van de buis schoot een celluloid koker, die door een redacteur uit de mand werd gepakt. In de koker zaten drukproeven. Even later nam Dicks vader een lege celluloid huls, klemde er een artikel in, lichtte het klepje van een andere koperen buis op en stak er de koker in. Met een klap werd de cylinder opgezogen, enig gesuis in de buis en kort daarna in de verte weer een plof.

- Het artikel is nu op de zetterij! verklaarde de heer de Vries. Onze pneumatische buizenpost, die met sterke luchtdruk werkt, heeft mijn artikel in enkele seconden daarheen gebracht. Alle afdelingen zijn door middel van de buizenpost met de zetterij verbonden, zodat over-en-weer zonder geloop artikelen en drukproeven kunnen worden overgebracht. Alles draait hier om snelheid.

- Dat merk ik, zei Poldervaart, hiernaast zit iemand met zo'n vervaarlijke snelheid te tikken....

- Ga maar mee, dan kun je die typiste, houdster van het snelheidsrecord, eens bewonderen, zei mijnheer de Vries, terwijl hij de deur opende met de woorden: ‘Dag juffrouw, hier is een schare bewonderaars van U!’

De jongens schrokken van deze woorden. Wat moest die juffrouw wel van hen denken! En wat zouden ze een gek figuur slaan! Maar toen ze binnengingen, was er maar één, die een gek figuur sloeg: Poldervaart. Want er zat helemaal geen juffrouw, er zat alleen maar een jongetje en het getik was afkomstig van twee schrijfmachines, die met razende snelheid de ene regel na de andere op het papier tikten zonder dat iemand er een vinger naar uitstak.

- Hier is onze telex-kamer met vijf telex-apparaten verklaarde de heer de Vries. Vier staan in verbinding met het A.N.P., het Algemeen Nederlands Persbureau en één is verbonden met ons bijkantoor in Den Haag. De telex is een electrische schrijfmachine en het aanslaan van de toetsen hier veroorzaakt bepaalde combinaties van stroomstootjes die via de telefoonlijn bv. naar Den Haag gaan en op ons bijkantoor de telex hetzelfde doen typen als wat we hier tikken

- Als je hier even wilt kijken. Twee machines tikken met grote snelheid berichten, één in het Engels, het andere in het Hollands. De gang van zaken is nu zo, dat Reuter in Londen een bepaald bericht naar het A.N.P. tikt, waar het onmiddellijk vertaald en naar ons in het Hollands getikt wordt. Het andere apparaat is via het A.N.P. direct met Reuter in Londen verbonden. Op het ogenblik zit daar iemand te tikken en ge-

lijktijdig verschijnen hier en op honderden redactie-bureaux in heel Europa zijn berichten getypt en wel, kant en klaar, Wonderlijk idee, hè?

- Het berichtenwezen wordt steeds meer gecentraliseerd en het A.N.P., onze voornaamste nieuwsbron, is daar een voorbeeld van. Raad eens hoeveel lettertekens we hier per week ontvangen....? Twee millioen zo ongeveer. Doordat ik zelf de stadsrubriek verzorg, krijg ik veel nieuws van plaatselijke bronnen zoals de brandweer en de politie. Je moet Dick maar eens vragen hoe ik hem 's avonds uit zijn slaap houd door alle politiebureaux op te bellen om te vragen ‘of er soms nog iets geweest is’. Als er dan zo laat nog nieuws is, dan werk ik dat thuis onmiddellijk uit tot een artikel en telefoneer ik dat naar de krant, waar het op een dictafoon, een soort gramofoon, doch i.p.v. een plaat een wasrol, wordt opgenomen. Een stenograaf luistert de rol af met een koptelefoon, werkt bericht uit op de schrijfmachine en geeft 't door aan de nachtredactie. Ook de getelefoneerde berichten en artikelen van binnen- en buitenlandse correspondenten worden eerst op de wasrol vastgelegd.

- Om telefoonkosten uit te sparen, kan men met de telex ook berichten vastleggen in een papierlint, waarin door het aanslaan van de toetsen combinaties van gaatjes geponst worden. De rol met papierlint wordt dan snel afgedraaid en door electrische contacten afgetast, waardoor de gaatjescombinaties in overeenkomstige stroomstootjes worden omgezet. Deze gaan door de telefoonlijn en naar de telex-apparaten in andere steden, waar het bericht veel sneller op het papier getypt wordt dan een typiste ooit zou kunnen doen.

- De redactie van de krant heeft eigenlijk drie soorten mensen: de reporters of verslaggevers, de bureau-redacteuren en de correspondenten. Het baantje, waar jullie, jongens, altijd ambitie voor hebben, is dat van reporter en hoewel ik zelf met hart en ziel aan de verslaggeverij verknocht ben, beantwoordt het toch niet aan de geïdealiseerde voorstellingen, die jullie je er vaak van maakt. Vele jonge verslaggevers zijn zich niet voldoende van de verantwoordelijkheid van hun taak bewust en beseffen niet hoe de publieke opinie van hun geschrijf afhangt. Een grote algemene ontwikkeling, een scherp opmerkingsvermogen, een prima geheugen en een heldere, boeiende stijl zijn onmisbaar als je verslaggever wilt worden.

Terwijl de jongens van de Hobby Club allerlei vragen stel

den, toonde mijnheer de Vries hun het foto-archief, waar in stalen kasten vele tienduizenden foto's gesorteerd lagen opgeborgen en de radiokamer, waar tot aller teleurstelling alleen maar één modern Philipstoestel stond.

- Ja, jongens, zei mijnheer de Vries, een uitgebreide zenden ontvang-installatie heeft het A.N.P. overbodig gemaakt, maar misschien vinden jullie 't interessant, dat het Handelsblad in Nederland de primeur van radiografische berichtgeving had, toen het in 1903 een radioverbinding met de Times in Londen tot stand bracht.

- Kijk, in dit kaartsysteem hebben we de levensbeschrijvingen van de meeste bekende personen. Als de een of andere hoge piet of beroemdheid ernstig ziek wordt, schrijven we vaak uit voorzorg alvast een artikel, waarin we alleen nog maar de datum en plaats van overlijden moeten invullen. Als het er erg om spant, wordt het doodsbericht zelfs van tevoren al gezèt, dan hoeven we den gestorvenen tenminste nooit te verwijten, dat ze vlak voor het drukken 't hoekje zijn omgegaan. Ik heb eens 't verhaal gelezen van een gepensionneerden hoofdredacteur, die nog eens een kijkje kwam nemen op zijn vroegere krant en wilde controleren of hij het spiegelschrift van het zetsel nog zo goed kon lezen. Toen las hij zijn eigen doodsbericht.... Maar kom, we gaan naar de zetterij.

De zetterij bevond zich op de bovenste verdieping van het zij-gebouw en was door een lift verbonden met de drukkerij in het souterrain. Een grote zaal met tientallen zetters achter hun zetmachines, een druk geroezemoes en gerikketik. Schijnbaar een chaos, maar in werkelijkheid volmaakt georganiseerd.

- Hier op deze tafel monden alle buizen van de buizenpost uit. Een zg. buizenman haalt de velletjes met kopij uit de celluloid kokers en stuurt deze door naar de machine- of handzetterij. Loop maar eens mee naar één van deze zetters, dan kun je zien wat die doen.

- We gebruiken hier de Linotype-zetmachine, die hele regels produceert. Op het toetsenbord slaat de zetter de letters aan van de regel, die hij moet zetten. Door die handeling vallen lettervormpjes, koperen matrijzen met in de bodem als een uitholling de vorm van de letter, in een richel, waarna de zetter een handle overhaalt. De letters komen dan voor de gietmond van een loodpot, een reservoir met vloeibare metaalspecie, in hoofdzaak lood, waarmee de regel lettervormpjes volgegoten wordt. Er ontstaat dan na afkoeling een regel van

letters in spiegelschrift. De gebruikte lettervormpjes worden automatisch gesorteerd en naar het lettermagazijn teruggebracht. Alles gaat automatisch; de zetter hoeft niets anders te doen - zo voor het oog tenminste; de man heeft er zo om en nabij vier jaar ‘letter’-studie opzitten - dan de toetsen aan te slaan, hetgeen heel licht gaat, omdat electrische contacten gebruikt worden, en de handle over te halen; de motor, transportbanden en een ingewikkeld mechanisme doen de rest.

- Het Linotype-systeem werkt enorm vlug, wel 6000 letters per uur. Daar de letters steeds gegoten worden, zijn ze altijd nieuw en goed van vorm; de gietvormpjes zijn bijna onverslijtbaar. We zullen even naar den typograaf Keja gaan, dan zal die voor elk van jullie een naamstempeltje maken. Kom maar mee. Tot hun verrassing kregen alle leden van de Hobby Club als aandenken een loden regeltje met hun naam er op. Ze zagen daarna hoe de loden regels op de zg. opmaaktafels onder leiding van den redacteur-opmaker tot kolommen en de kolommen tot pagina's werden samengevoegd. Van de kolommen werden onmiddellijk afdrukken op stroken papier gemaakt, die naar de correctie-afdeling, naar de hoofdredactie en naar de betrokken redacties werden gestuurd.

Advertenties, beursnoteringen en grote koppen werden op een ander gedeelte van de zetterij met de hand gezet en hier bewonderden de jongens de handigheid en vingervlugheid van de zetters, die vliegensvlug de losse letters in de zethaak wisten te plaatsen. Het eindresultaat van het werk van zetters en opmakers was een complete pagina van lood, voorzien van cliché's, die evenals de letters in spiegelbeeld waren. Of daarmee nu de krant werd gedrukt? Neen, zo eenvoudig was dat niet, maat de ‘kalander’ en de ‘stiep’ zouden het juiste antwoord geven.

- Hier hebben we de kalander, een hydraulische pers, die met een druk van honderdduizenden kilo's een vochtig gemaakt en met gips en kalk geprepareerd vel papier-machê met zoveel kracht op de pagina zetsel drukt, dat deze er een diepe indruk in achterlaat. Zie je, daar komt het karton er uit, de letters zijn nu gewoon en niet meer in spiegelschrift. Het zetsel gaat daarna, wanneer het voor geen enkele editie van de krant meer nodig is, meteen weer naar de smeltkroes: opgeruimd staat netjes!

Vervolgens gingen de jongens naar de ‘stiep’ of ‘stereotype’. De ‘kartonnen pagina’ of ‘matrijs’, die in een snel-roterende trommel was gedroogd, werd met klemmen

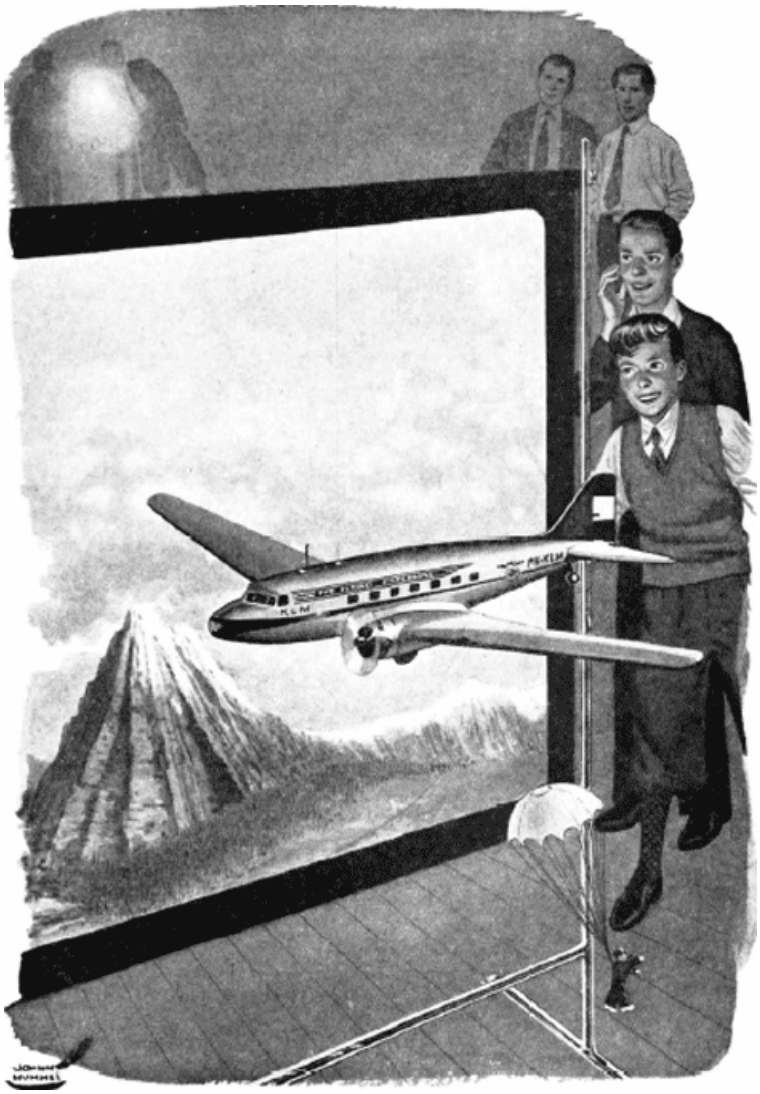

Dat was dus achtergrond-projectie.... pag. 299

in de rondgebogen, half-cirkelvormige gietvorm vastgezet. Daarna werd op de matrijs door middel van een pomp een hete, dun-vloeibare legering van lood, antimoon en tin gespoten, die even later met koelwater snel gehard werd. Het afgietsel van de matrijs, een halve cylinder met letters in spiegelschrift, werd uit de stiep genomen, bijgeschaafd, schoongemaakt en naar de drukkerij vervoerd.

Op de drukkerij was het gedaan met praten, want de vele meters hoge rotatiepersen overstemden alles met hun donderend lawaai. Voorzichtig stappend liepen de jongens over de metalen galerijen, die in drie verdiepingen om de gigantische persen waren heengebouwd, genietend van de drukte om hen heen en van de wee-zoete geur van druk-inkt en smeerolie. Ze zagen hoe twee halve cylinders uit de stiep om de rol van een rotatiepers werden gelegd, hoe tussen twee van die rollen met verbijsterende vaart kilometers papier doorschoven en aan beide zijden, in totaal vier pagina's, bedrukt werden.

Plotseling weerklonken waarschuwingsbellen: grommend en gierend startte een nieuwe pers, hetgeen nog meer dreunend lawaai betekende. De jongens werden gewoonweg duizelig van de overal om hen heen wentelende persen en cylinders. Honderden tandraderen grepen feilloos in elkaar, stangen en krukassen schokten heftig op en neer, millioenen en nog eens millioenen lettertjes werden in razend tempo gedrukt. En de lawine van papier en druklettertjes werd opgevangen door gecompliceerde vouw- en snijmachines, die het eindproduct van nieuwsjagers, redacteuren, telegraaf, telex, telefoon en radio, van zetters, correctoren en opmakers, en van schrijfmachines, linotypes, calanders, stieps en rotatiepersen, de, KRANT, keurig gevouwen en geteld via jacobsladders afleverden aan de expeditie-afdeling. En na de paktafels kwamen de glijbanen, de expeditie-auto's, de krantenbezorgers en de treinen en zij brachten de krant naar haar einddoel: via de nieuwsgierige lezers naar de prullemand en kachel.

Langs de Nieuwezijds Voorburgwal raasde met loeiende sirenes een stel brandweerauto's, motorspuiten en een ladderwagen.

- 't Spijt me jongens, zei mijnheer de Vries, maar als ik iets prettigs doe, - een mooie film zie, een lekkere biefstuk eet, 's rustig mijn krant lees of een stel jongens rondleidt -, dan....

- Middelbrand op Amstel 46, mijnheer de Vries, kwam een portier zeggen.

De hofhouding van de Koningin der Aarde kende geen 8-urige werkdag, dag en nacht moest zij klaar staan om van het wereldgebeuren getuigenis af te leggen. Mijnheer de Vries nam dan ook haastig afscheid, haalde zijn jas en hoed, klampte een voorbijrijdende taxi aan en sleep een verse punt aan zijn potlood.

Hoofdstuk XVIII

- Hier mot je sijn! Hier mot je wesel! Jaja mense, hier kun je geld verdiene! riep de standwerker op het Amstelveld, de beroemde Maandag-markt van Amsterdam, de rondschuifelende mensen naar zich toe.

- Asjeblief heere, een kissie Sumatra-zandblad! Nou, ouwe heer, steek's op. Ja, toe maar, sjeneer je niet, ik ben een eerlijk koopman en 't kost je geen rooie duit. Nou, vader, seg nou 's eerlijk: Hoe smaakt je dat sigaartje? Puik hè? As 'k 'm nou nog effe mag hebbe, dan kenne de andere heere ook eris ruike. Is dat nou niet het een Hevanna, een import, waar je in de winkel twee kwartjes voor kunt neerlegge? Nou, om eerlijk te sijn, 'n Hevanna is 't niet, hij komt uit Mokum, maar geure dat-ie doet! Een wonder is 't, wat ik U seg, beter ken je se niet krijge. Een klein, maar goed pertijtje, handwerk uit een fejiet gegane febriek van betere rook-artikelen, die ik tegen verlaagde prijse mag verkope. En dit pracht sigaartje, dat geurt en smaakt naar alles wat lekker is, dat, zoas je ziet, krijtwit opbrandt, dat de kleine man het gevoel geeft dat hij een bankdirecteur is, - dat sigaartje, mense, dat kost je de vijf stuks geen knáák! Dat kost je geen drie maffies en geen twee. Geen veertig spie, geen zeven stuivers en geen dertig cent. Hier bij mij, mijne heere, betaal je voor vijf van deze heerlijke kwaliteitssigaare geen negen-en twintig, geen achten twintg, geen zeven-en twintig en geen zes-en twintig cent, maar vijf en twintig cente, vijf stuivers, één maffie!! Wie van de heere????

De jongens van de Hobby Club rookten nog geen sigaren, maar hielden het voorlopig bij sigaretten of een pijp. En toch stonden ze met veel belangstelling om den standwerker, die handen te kort kwam bij het utdelen van de sgaren en het incasseren van de kwartjes. Als die man nu maar weer eens zijn mond opendeed om zijn stinkstokken aan te prijzen! Niet? Wel, dan gingen ze naar een ander. Geluiden en spreken,

daarvoor waren ze op de markt, om daarvan.... ‘Dóód! Dóód!!’ klonk het in hun nabijheid. Daar moesten ze heen en ze wrongen en persten zich door de mensenmassa om vooraan een goed plaatsje te krijgen.

- Ze gaan d'r van dóód, mense! Ze gaan d'r van dóód!! Al hebben ze kopere bekke en stale pote: ze gaan d'r van dood!!! En dan hoef je 's nachts niet ure lang wakker te ligge van de jeuk en van dat gekriebel, je hoeft niet bang te sijn voor andere mense, omdat ze een paar van die verstekelinge aan boord hebbe, neen mense, da's niet meer nodig as je mijn gepatenteerd, wetenschappelijk beproefd en met vele gouwe medaljes bekroond anti-vlooiepoeder ‘An-ti-vlo-po’ koopt. Eén sakje Antivlopo en ze gaan d'r van dóód. Eén zo'n sakje van dat wondermidd.... Verder kwam de koopman niet, want een buurman van hem schreeuwde:

- Dâ mô-je nie geleuve, mènse! D'r leupt 'r nog één over de kraag van je jas, Brammetje!

‘Brammetje’, zoals de anti-vlooienpoeder-magnaat bleek te heten, trok zich hier echter niets van aan, liet zich door het daverend gelach van de omstanders evenmin van de wijs brengen en ging onverstoorbaar verder:

- Eén sakje van dat wondermiddel, dat kost je een krats, dat kost je tien cente: het snoepgeld van een kind. Mense, sjeneer je niet, we hebbe er allemaal wel eens één springe en soms wel meer ook. Antivlopo bevrijdt het mensdon van haar lijde. Mot jij een sakkie hebbe, moeder?

- Nee, meneer, murmelde een besje, ik heb d'r laast al één gekocht, maar.... hoe mot je 't se geve?

- Breek se de bek ope en geef se d'r van in! Da's 't beste, hoor moeder! Het oude vrouwtje voelde niet hoe ze voor de gek gehouden werd, maar gelukkig gaf de standwerker haar betere aanwijzingen. Toen de jongens er zelf kriebelig van werden, gingen ze verder met hun....

- Huisvrouwe, wees suinig, spaar je geld.

- Hieróóóóh!!!! Drie rolle voor 'n dup, prima zacht papier, aan twee kante te gebruike!

- Vlekke, mense? Breng ze maar hier! Mijn wonderstift reinigt alle soorten vlekken en of het nu olie of verf, smeer of inkt, zweet of bloed is, alles gaat d'r uit! Drie stuiver met gratis gebruiksaanwijzing!!!

- Zzzzzzúúre bommen! Een cent de lik, tien cent de prik!!

- Truien, hier, pak aan, mensen, da's één, da's twee, da's drie, twee gulden de truien, ijzersterk, da's vier en da's vijf,

twee gulden, dank U meneer, da's zes en da's zeven, ja mensen, kopies halen, straks betalen, beste truien, twee gulden!! De koopman pakte de ene trui na de andere uit grote kartonnen dozen, telde hoeveel malen hij twee gulden moest ontvangen en hield zijn debiteuren goed in de gaten. Hij had zijn prijs bepaald te laag gesteld, want de truien vlogen weg en vóór de koopman het wist, was hij los en nog vroeg het publiek om truien. Wat te doen? De koopman bezon zich geen ogenblik, ontdeed zich van zijn jasje, trok over zijn hoofd zijn eigen trui uit en wierp die naar de kopers. Tot de teleurgestelden riep hij:

Nog één trui heb ik, mense, maar die is thuis en kan ik niet zo makkelijk van me lijf gooie. 't Spijt me, mense, maar ik ben los en ga 's kijke of me Truitje thuis een lekker bakkie koffie voor me heb. Saluutjes, hoor!

De jongens van de Hobby Club amuseerden zich kostelijk met de hier geuite volkshumor en ofschoon ze niets kochten, deden ze hier toch belangrijk werk.

- Oh, pardon, zei Leo tegen een opgeblazen visvrouw, die hem haast aan haar hart drukte, doordat ze struikelde over een draad, die over de grond slierde. Het gekste was, dat die draad aan Leo vastzat en wat ook vreemd was: af en toe boog Leo zijn hoofd wat voorover en zei hij ‘ja’ of ‘stop’ tegen.. zijn knoopsgat.

Fijn toch, dat het Paasvacantie was, zodat de club tijd had de vele plannen uit te werken en de behaalde resultaten ten behoeve van het archief en het H.C.S., het Hobby Club Systeem, te ordenen en te rangschikken. Half April, wat schoot de tijd toch op; sneeuw, ijs en koude waren vergeten, het was volop lente, de tijd van uitbottende takken en zacht-groene tinten, van grote schoonmaak en verhuizingen, van pasgeboren lammetjes en kalveren, van heren met demi's en dames met mantelpakjes.

De Hobby Club had goed geboerd de laatste weken. Een week na de excursie naar het Algemeen Handelsblad hadden de jongens met veel succes een propaganda-avond voor de ouderen gehouden, waarop o.m. de familie van Bohemen en verscheidene leraren, onder wie de baas, Utje en mijnheer Verburg aanwezig waren. Het programma was eerste klas geweest en de club had haar gasten goed ontvangen, ja, er waren zelfs thee, koekjes, sigaren en sigaretten gepresenteerd. Op de algemene feestavond had Fred weer enkele Zwitserland-films vertoond en had hij over het leven in Zwitserse jeugdherbergen gesproken, zulks ‘ter inleiding van grootse plan-

nen, die later bekend zouden worden gemaakt'. 'Plannen, die nog volledig moesten worden uitgewerkt, maar die voor de club van het allergrootste belang zouden kunnen zijn', zoals Fred het op geheimzinnige wijze had uitgedrukt.

Op de door alle leden bezochte ledenvergadering had Leo verslag uitgebracht over de krant en had hij o.m. meegedeeld, dat er 14.877 exemplaren verkocht en 2123 abonnementen besteld waren. Dit was een daverend succes, vooral ook uit financieel oogpunt, al kon nog niet precies vastgesteld worden hoe groot de winst was. In ieder geval was het meer dan 1000 gulden. De leden van de Hobby Club hadden geduizeld van dit bedrag en de penningmeester van de Hobby Club begon zichzelf een gewichtig mens, een soort opper-schatkist-bewaarder, te vinden.

Door bemiddeling van mijnheer de Vries van het Algemeen Handelsblad, hadden de jongens van de Hobby Club een kijkje mogen nemen in de electriciteitscentrale Noord, die Dick geïnspireerd had tot een artikel 'Van zonlicht tot electrisch licht' voor HOBBY CLUB, waarin hij beschreef hoe uit het zonlicht de planten, uit de planten de steenkool en uit de steenkool het electrisch licht voortkwam. Na een suggestieve beschrijving van de enorme turbogeneratoren eindigde hij zijn artikel met:

'Dag en nacht klopt daar over het IJ het hart van Amsterdam, een hart van zoemende, blinkende machines, dat door slagaders van dik koperdraad zijn electrische stromen stuwt om de levensverrichtingen van het nijvere Amsterdam te besturen en in stand te houden. Dit hart nu is de centrale Noord....'

Op een clubavond waren Suze en Rudolf komen aanzetten met een grote kist, die Fred mocht uitpakken. Er volgde een ademloze stilte, geen Sinterklaas was in staat zo'n spanning op te wekken als oom Wes had gedaan, en toen - plotseling uitte Fred een juichkreet en hief hij met van emotie trillende handen uit een leren tas de camera der camera's: de CINE KODAK SPECIAL!!

Nog nooit hadden de clubleden Fred zo uitgelaten van vreugde gezien, maar dat was dan ook geen wonder, want zowel camera als projector waren magnifiek, op filmgebied het neusje van de zalm. Fred had alle onderdelen getoond en de werking er van uitgelegd en ook had hij gesproken over de filmplannen, die hij nu, dank zij de Cine Kodak Special, kon verwezenlijken.

Enkele avonden later had de klassieke muziek heel wat harten gewonnen, toen de Hobby Club in haar geheel het Concertgebouw had bezocht. Dita had vooraf bij haar thuis een uitleg van de op het programma vermelde werken gegeven en daardoor hadden de jongens ten volle kunnen genieten van Beethovens Eroïca-symphonie en van het 'Emperor Concerto', het vijfde pianoconcert.

Op de laatste dag van Maart had mijnheer Verburg de natuurwetenschappelijke gezichtskring van de Hobby Club in sterke mate uitgebreid, door te spreken over de moderne theorieën zoals de Relativiteitstheorie van Einstein, de Quanten-theorie van Planck, de nieuwste inzichten omtrent de bouw van de stof, van het atoom en van het heelal en de problemen van ruimte en tijd. Nog nooit was zijn gehoor zo diep onder de indruk geweest; zijn lezing was een openbaring voor de jongens, die in één slag een heel andere kijk hadden gekregen op alles, wat zich in het heelal afspeelde.

Nadat in het begin van Maart alle krachten geconcentreerd waren op de administratie en de verzending van HOBBY CLUB, konden de experimenten weer hervat en de diverse bouwplannen verwezenlijkt worden. Het voornaamste object was de constructie van een draagbare versterker met batterijvoeding geweest, een pushpull-versterker in klasse-AB-schakeling. Het resultaat hiervan, gecombineerd met nog wat ander constructiewerk, stond nu hier, op het Amstelveld, te kijk. En toen de jongens van hun wandeling langs de kraampjes en standwerkers naar hun uitgangspunt terugkeerden, zagen ze daar een volksoploop, waarop menig standwerker jaloers had kunnen zijn. De oorzaak daarvan???

De reportage-wagen van de Hobby Club! Een sierlijk, modern, twee-wielig aanhangwagentje voor de fiets. Gestroomlijnd met een ronde voorkant en afgeronde hoeken aan de achterkant, glanzend roomkleurig gelakt met blauwe biezen en in rode letters: H O B B Y C L U B , SOUND-RECORDING DEPARTMENT. Het laatste was weliswaar afgekeken van de Amerikaanse filmmaatschappijen, maar stond toch heel aardig.

Het wagentje, dat de Hobby Club met vereende krachten had gebouwd, was verend opgehangen aan twee kleine wielen met dikke rubber-banden en kon met een haak aan de bagagedrager van een fiets bevestigd worden. De opklapbare, waterdichte deksel er van stond omhoog, zodat de vele toeschouwers de opname-installatie en het regel- en contrôle-

paneel konden zien. De motor was een ouderwetse, maar sterke veermotor. Achter in het wagentje zat een haspel met vijftig meter afgeschermde microfoonkabel, die door een gleuf naar buiten kwam. Door middel van een zwengel en een versnellings-mechanisme kon de kabel snel weer opgewikkeld worden. De balansversterker, uitgerust met vijf kleine Amerikaanse batterij-lampen, was schokvrij tussen rubber kussens gemonteerd. Op de bodem van het wagentje stonden twee anodebatterijen van 150 volt en vier gloeistroom-elementen van 2.5 volt. Verder was in het wagentje een opbergkastje voor gramofoonplaten, koptelefoons, gereedschap, microfoon, reserve-lampen en onderdelen en ander reparatiemateriaal aangebracht, terwijl onder aan het wagentje een koker was bevestigd, waarin.... een grote, ouderwetse paraplu zat geborgen. Tussen het opname-plateau en de milli-ampère-meter van het contrôle-paneel was een gat, waarin de paraplu gestoken kon worden om bij regenbuien de opnamen toch nog te kunnen voortzetten.

De microfoon was een klein model kristal-microfoon, die Leo als een insigne op de revers van zijn jas droeg. Hiermee had hij de diverse marktgeluiden opgepikt, die door Poldervaart en Wijngaart op de gramofoonplaat waren vastgelegd.

De reportagewagen had in zijn kort bestaan, - anderhalve week -, al heel wat goede diensten bewezen. Zo had de club een reportage van de schoolwedstrijden gemaakt, toen het elftal van de H.B.S. in de kwart-finale de tweede O.H.S. had ingemaakt. Dick had zich hierbij als een goed reporter doen gelden. Voor het geluidenarchief hadden de jongens aan de haven suggestieve geluiden van stoomfluiten, misthoorns, gerammel van ankerkettingen, wegtuffen van motorbootjes, lossen met grijperkranen en de bijbehorende bevelen en uitroepen verzameld. Het aantal mogelijkheden van de reportagewagen was legio en allen waren zeer verheugd over deze nieuwe aanwinst.

Tal van toeschouwers rondom het wagentje snapten niet waartoe het diende. Ze begrepen wel dat het iets met gramofoonplaten te maken had, maar het verband tussen microfoons en platen was den meesten mensen toch niet duidelijk. Maar begrijpen of niet, als nieuwsgierige Amsterdammers stonden ze in een dichte menigte om het reportagewagentje heen, zodat het den jongens moeite kostte het cordon te doorbreken, toen ze, nu hun taak volbracht was, naar het clublokaal wilden terugkeren.

Ze waren van plan de zojuist opgenomen platen meteen te gaan afdraaien, maar in het clublokaal wachtte hun zo'n verrassing, dat ze er eenvoudig niet meer aan dachten. De helft van de ruimte was ingericht als trucfilm-studio en dat was een ongewone attractie. 's Morgens om negen uur waren Fred en Joosje, Taco, Suze, Rudolf en nog enkele andere clubleden begonnen met de laatste voorbereidingen voor het opnemen van de poppenfilm.

Niet minder dan drie werkbanken en twee lange tafels hadden ze in gebruik genomen en tegen elkaar aan geschoven. Over het hout was waterdicht asfaltpapier gelegd en hierover lag een laag zand, klei en aarde, waarin allerlei varens, cactussen, slingerplanten en kleine boompjes en struiken waren geplant: een tropisch landschap in zakformaat. Met kiezelsteen, gruis en puimsteen waren paadjes en rotsen gevormd, die zich sierlijk door het heuvelachtige landschapje slingerden. Met boetseerklei was een bedding voor een beekje gemaakt, dat via een wasfles met kopersulfaat, hetgeen 't water blauw zou kleuren, en een gummislang op de kraan van de waterleiding aangesloten kon worden.

De tafels en werkbanken waren zo geplaatst, dat in het midden een gat van een halve meter was overgebleven, net groot genoeg voor de filmcamera en het hoofd van Fred. Indien nodig werd dit gat overdekt met een brede plank, waarop wat mos gespijkerd was. Via een steile waterval mondde het beekje uit in een vijver, waarvoor een afwasteiltje was gebruikt. In het midden van de vijver lag een eilandje, een stuk kurk met daarop wat mos en plantjes en op het water dreven enkele sierlijke inlandse prauwen. Op de bodem van de vijver waren lampjes gemonteerd.

Een gedeelte van het tropenlandschap was ‘bewoonde’ wereld. Daar stonden een Balinese tempel en graftoren van hout en beschilderd papier, die Suze kant en klaar uit de Oost had meegebracht. Verder waren er enkele huisjes, die van hout en riet gemaakt waren. Aardig waren de bruggetjes over de beek, waarvoor Suze heel dunne bamboe had gebruikt. Ook waren in het landschap enkele fantastisch-uitziende afgodsbeelden geplaatst.

Wat natuurlijk niet mocht ontbreken: een vulkaan. Deze was ‘gemonteerd’ op een vierkante plank en was ongeveer 40 centimeter hoog. Het bouwmateriaal was karton en boetseerklei, die zo beschilderd was, dat het op een afstand net leek alsof er tot op halve hoogte uitgestrekte wouden op

groeiden. Het vreemdste van deze meesterlijke imitatie van de Merapi waren de lange glazen pijpen met glazen kraantjes, die er onder uit staken.

- Zullen we de vulkaan even laten werken? vroeg Tjark. Een kleine uitbarsting, anders gaat het hier zo naar salmiak stinken.

Hij verbond de glazen buisjes met twee andere, die met twee tamelijk hoog geplaatste glazen reservoirs, elk met een vloeistof er in, in verbinding stonden, draaide voorzichtig aan de glazen kraantjes....

Onmiddellijk steeg een dikke witte wolk uit de krater-opening omhoog, gevolgd door een tweede, nog veel zwaardere wolk. Weldra stond de vulkaan lustig te roken en te dampen en dreef over het landschap een dicht wolkendek, waaruit weldra een fijne, witte sneeuw viel: salmiak-kristallen, NH_4Cl, ontstaan uit HCl en NH_4OH, geconcentreerd zoutzuur en natronloog, waarmee de glazen reservoirs gevuld waren.

Hoog in de lucht hing het zo natuurgetrouwe model van de Dakota, gebouwd door Max Veerman. Met zijn spanwijdte van anderhalve meter zweefde het indrukwekkend als een machtige arend boven de hoofden der leden van de Hobby Club.

- Nu zal ik jullie eens laten zien wat je met achtergrondprojectie bereiken kunt, zei Fred. Max, kijk 's of je onze ‘onzichtbare’ draad ziet en hang de Dakota daar eens aan op.

Tien minuten later hing het vliegtuig aan een heel dunne draad in de lucht. Fred had van lakens een reusachtig projectiescherm gemaakt, dat opgehangen was in een verstelbare standaard van metalen buizen, die de afdeling Electriciteit had gefabriceerd. Het vliegtuig hing voor het laken; achter het laken stelde Fred zijn projector op.

Toen de gordijnen waren dichtgetrokken en het donker was, keken de jongens en meisjes met grote spanning toe. De Dakota werd van opzij door twee smalle lichtbundels belicht. De draad was absoluut niet te zien, zodat het leek of het vliegtuig zweefde. Achter het doek schakelde Fred zijn projector in: op het laken, dat nat gemaakt en daardoor doorzichtig was, verscheen een groot duidelijk beeld: een langzaam voorbijschuivend panorama van bergen, bossen, weiden en meren, kennelijk opnamen van Zwitserland. Boven de gekartelde horizon hingen witte wolkenbanken en daarboven een diepblauwe hemel. En Fred dankte diezelfde hemel, dat hij op zijn laatste Zwitserse reis een rolletje Kodachrome-film aan proef-

nemingen had besteed, zodat hij nu over kleurige panorama-opnamen van de top van de Pilatus af beschikte.

Het was net echt, wat de toeschouwers zagen was net werkelijkheid. Doordat het panorama langzaam voorbijtrok en de Dakota net tussen de blauwe lucht en de bergen inhing, leek het of 't vliegtuig werkelijk vooruit vloog. De draad liep over katrollen naar de handen van Max Veerman, die met een enkele beweging remous-tikken en schommelingen van het vliegtuig kon bewerkstelligen, hetgeen de suggestie van werkelijkheid nog versterkte.

Dit was dus achtergrond-projectie, de film-truc, die in elke echte filmstudio zo veelvuldig werd toegepast. Als je op de film twee mensen in een taxi zag, dan kon je er zeker van zijn dat de ruitjes van de taxi projectieschermen waren, waarop beelden van voorbijtrekkend verkeer werden geprojecteerd. En de idylle van een verliefd paartje in een schommelende roeiboot op een meertje met maneschijn was bij de opname een schommelmachine met een brok roeiboot en een projectiescherm, waarop onderbelichte rood-filter-opnamen van een meer in zonlicht werden geprojecteerd. Fred verklaarde, dat de Dakota met de achtergrond-projectie een volkomen natuurgetrouw beeld van een vliegtuig boven een berglandschap zou geven. Wel moest hij heel nauwkeurig en juist belichten.

Toen de gordijnen weer open waren en het weer licht was, liet Joosje háár achtergronden zien: meters-lange vellen tekenpapier, waarop ver-verwijderde bergen, wolken en een blauwe hemel geschilderd waren. De toeschouwers waren verrukt over de zachte, tere tinten van deze aquarel-achtergronden, die volgens Fred bijzonder geschikt voor kleurenfilm waren.

Suze, bescheiden als altijd, had haar houtsnijwerk rustig in een kartonnen doos laten liggen. Pas toen iemand er naar vroeg, liet ze haar poppen zien. Suze had ze van zacht hout gemaakt en zowel de armen als de benen, het hoofd en de romp waren draaibaar. De ‘ster’, de hoofdpersoon, was het Hollands boertje, een 7 centimeter hoog poppetje met gele klompjes, een pillow-broek, een blauw boezeroen, een rode halsdoek, een zwart petje en een pijp in zijn mond. Onder zijn klompen waren scherpe stalen punten, waarmee het boertje aan de bodem van het tropenlandschap vastgeprikt kon worden. Het gezicht was gedeeltelijk met waterverf en gedeeltelijk met olieverf geschilderd: olieverf voor de gelaatskleur, de oren en de neus en waterverf voor de mond en de ogen. Deze konden met een nat watje verwijderd en telkens

overgeschilderd worden. Dit alles was nodig om het boertje in de film een levende mimiek te geven. Joosje zorgde voor dit schilderwerk.

Ook de andere poppetjes waren erg aardig: Balinese danseresjes in vol ornaat, gekleed in prachtige kleuren en hier en daar langs fijne, grillige lijntjes verguld; Balinese mannen met een bonte slendang en een kleine kris; en zelfs enkele Balinese kinderen.

Toen iedereen voorlopig uitgekeken was, draaide Leo de platen van het Amstelveld af. Nu je niet afgeleid werd door de drukte van de marktgangers, klonk het standwerkersproza nog veel lachwekkender dan eerst en de Hobby Club kreeg bepaald een stuip, toen Leo de gramofoon wat langzamer liet draaien en een grafstem somber en dreigend bulderde: ‘Ze gaan d'r van dood, mense! Ze gaan d'r van dood!! Al hebbe ze kopere bekke en stale pote!! Ze gaan d'r van dóód!!!’ Misschien nog gekker was de opname van de truienkoopman, die Leo veel te vlug afdraaide. Als een mitrailleur ratelde de stem van den standwerker de woorden af en door de grotere omwentelingssnelheid van de gramofoonmotor was de zware mannenstem veranderd in de hoge piep-stem van een zenuwachtige juffer

- Als je die platen nu eens achterste-voren draaide! zei Joosje.

- Dat we daar niet aan gedacht hebben! zei Leo enthousiast. Achterste-voren draaien, zei je, hè. Niet dat 't zo eenvoudig is, maar 't kan, natuurlijk kan 't. Joosje, voor zover dat onder vrouwen mogelijk is, ben je een genie, ja een genie, want je hebt me op een idee gebracht, een reuzen idee!

- Wat voor een idee?? vroegen Joosje en de anderen nieuwsgierig.

- Hoor 's, Joosje, zei Leo met een geheimzinnig lachje. Je hebt ‘De jongens van de Hobby Club’ eens een roman genoemd. Mij best, maar dan moet je ook de consequenties van die uitspraak dragen. En om in ons ‘doen en laten’ de spanning van een roman te leggen, zal ik je lekkertjes nog niks verklappen tot.... ik zekerheid heb!

* * *

- Nu ik de Kodak Special van binnen en van buiten ken, zei Fred enkele dagen later, en we nog even op Joosje moeten wachten, zal ik je uitleggen wat voor een fantastische camera die Special toch eigenlijk is. Ik heb er twee lenzen

bij, een Kodak Anastigmaat f. 1,9 met 2½ cm. brandpuntsafstand voor de gewone opnamen en een telelens met een brandpuntsafstand van 110 mm, een soort verrekijker-lens voor sterke close-ups. Dank zij de draaibare voorkant, dank zij de revolverkop, kan ik bliksemsnel van de ene lens op de andere overschakelen.

- De Special heeft een verstelbare vlinder-sluiter, waarmee je op hoogst eenvoudige wijze de mooie effecten van geleidelijke overgangen van het ene beeld in het andere en het langzaam verdwijnen of opkomen van een beeld kunt verkrijgen. De opening van de sluiter is verstelbaar. Je kunt, voor truc-opnamen, ook een gedeelte van de film achterste-voren laten draaien. De motorsnelheid is regelbaar van 8 tot 64 beelden per seconde, waardoor sterk versnelde of vertraagde opnamen mogelijk zijn. Met een handslinger kun je bovendien beeldje voor beeldje afzonderlijk opnemen.

- De Special is uitgerust met twee zoekers: een doorzichtzoeker en een reflex-zoeker. Met de reflex-zoeker zie je het beeld door de opname-lens, zodat je geen parallax krijgt geen verschil in zoekerbeeld en werkelijk beeld, en je bovendien makkelijk kunt scherp-stellen. De filmkamer is uitwisselbaar, waardoor je, wanneer je wilt, van gewone film op Kodachrome en omgekeerd kunt overgaan. Eenvoudig fantastisch zijn de truc-effecten, die je met de inschuifbare maskers kun krijgen. Deze dekken een deel van de film af en door dubbele opnamen kun je hoge gebouwen in elkaar laten schuiven, je kunt bomen, standbeelden, torens en zelfs mensen doormidden laten breken en laten wegzweven, je kunt achter een enkele, dunne telegraafpaal een hele trein laten verdwijnen, werkelijk, de Cine Kodak Special maakt veel van het ‘onmogelijke’ ‘mogelijk’. Wie weet kunnen we met Joosje op een veilige manier ‘Het doorgezaagde weesmeisje’ nog wel eens verfilmen.

- Welja, zei Joosje, die net binnenkwam en een groot pak neerzette. Als ik nu even achter de camera mag kruipen en jij dit pakje openmaakt, dan kan ik, zonder trucjes ‘de doormidden-gebeten Freddie’ filmen. Maak maar open!

- Ben je eindelijk geslaagd, Joosje? vroeg Leo.

- Ja, na veel moeite heb ik er één kunnen huren. Maar we moeten er zuinig mee zijn, want ik heb vijf gulden statie-geld als waarborgsom moeten betalen. Het was de enige in Amsterdam, zei de man, die 'm net wou gaan opzetten. Hij is afkomstig uit een pakhuis van Fyffes-bananen en ik huurde hem in

dat aquarium-winkeltje op 't Rusland. Doe 't papier er maar gerust af....

- Ik durf 't niet goed, zei Fred bedremmeld.

- Aha, 't sterke geslacht! plaagde Joosje. Nou, dan zal 't zwakke geslacht 't zelf wel doen.

En vlug maakte ze de touwtjes los, wikkelde ze wat papier er af en hield ze triomfantelijk eén grote jampot omhoog. Hu! Wat een griezelbeest!! En daarmee moesten ze morgen opnamen maken? Met die akelige harige bal met zijn behaarde poten en die scherpe, klauw-vormige kaaksprieten? Wie toch was op de onzalige gedachte gekomen om een vogelspin te engageren?

- Ik vind jullie helemaal niet lief en hartelijk voor mijn troetelkind, zei Joosje. Hij is zo zacht en donzig.... weet je, we noemen 'm ‘Donsje’.

Donsje werd ondergebracht in de afdeling ‘Menagerie’ van de Hobby Club, waar een vadsig-luie oranje slak, een bruingespikkelde ringslang, enkele kikkers, een hagedis en een schildpad in gescheiden verblijven een gastvrij onderdak genoten. Joosje zorgde goed voor haar troetelkind en voedde hem met ei, waarop ze, heel royaal, wat suiker strooide. Donsje at het gedwee op en ging toen, zoals het een zoet kind betaamt, slapen.

De volgende dag gaf het Hobby Club Circus zijn eerste voorstelling. Fred had al verscheidene opnamen gemaakt en was nu toe aan de scène, waarin het boertje per parachute is geland en in het oerwoud door een tijger wordt besprongen. Het boertje werd in het oerwoud vastgeprikt en Joosje bevestigde met een punaise een stukje leverworst op zijn rug. Fred stelde zijn camera zo op dat hij wel het boertje, maar niet de leverworst door zijn zoeker zag en Joosje pakte haar Cypers katje, dat ze in haar fietstas mee naar de Hobby Club had gebracht. Poes mocht even aan het boertje ruiken, meer niet, want Joosje dook onder de tafels door naar het open middenvak, stak haar handen met het poesje omhoog, kreeg van Fred enkele aanwijzingen.... Ja, zo was het goed, zo zag hij zowel het boertje als den achter de struiken verscholen tijger, Poes blies en wilde springen, maar Joosje hield stevig vast. Fred filmde, klakte met zijn tong, Joosje liet los.... met geweld werd het oerwoud uit elkaar gebogen en wierp de poes, die plotseling in een kat veranderd was, zich met een reuzensprong op het arme boertje. Maar gelukkig, nadat de leverworst verorberd was, was het boertje nog intact. Poes voelde

er blijkbaar niets voor, ook niet ten behoeve van een kleuren-film-productie, op een houtje te bijten.

Maar dat hoefde ook niet, want langs een open gedeelte van het oerwoud naderde de schildpad. Poes snoof en rook iets, dat nog veel lekkerder was dan gewone leverworst: bedorven smeerworst, uitgesmeerd over het pantserdek van de schildpad. Ditmaal viel de poes nog feller aan dan de eerste keer, maar zonder veel succes. De dierlijke pantserwagen had zijn draaibare uitzichtkoepel ingetrokken, poes voelde zich beetgenomen en ging bescherming zoeken bij Joosje.

De nu volgende opnamen werden gedeeltelijk beeldje voor beeldje gemaakt en namen bijna anderhalf uur in beslag. De schildpad liep naar het boertje toe, dat meer dood dan levend op de grond lag uitgestrekt, snuffelde er aan, het boertje sloeg de ogen op, begreep dat de schildpad hem het leven had gered, viel hem dankbaar om de hals en zette boven op de schildpad zijn tocht door het oerwoud voort. Vooral dit laatste moest op de uiteindelijke film een fantastisch schouwspel opleveren: een Hollands boertje, als een vorst gezeten op een schildpad, die zo groot als een zware tank was.

Fred filmde bij een zee van licht: vier overspanningslampen, die heel dichtbij geplaatst waren. Zijn statief was met rubber zuignappen, een uitvinding van Tjark, tegen de grond geklemd en kon onmogelijk losschieten. De camera stond op een panoramakop met een in graden verdeeld schaaltje er op en hiermee èn met behulp van de kruisdraden van de zoeker kon Fred altijd zijn vorige instelling terugvinden. Er zou in de film nog een aantal aardige effecten worden toegepast. Een zonsverduistering met prachtige kleur-veranderingen, diverse kleurige belichtingen, miniatuur vuurwerk, gefabriceerd door Tjark, een scène met goudvissen in het meertje, waarbij de bodem licht uitstraalde en het water met chemicaliën verschillende kleuren zou aannemen, en een mooie vulkanische uitbarsting. Aardig was de wijze, waarop een prauw met het boertje over het meer zou varen zonder dat daarbij de wijze van voortbeweging zichtbaar zou zijn. Het geheim daarvan was een staafmagneet op de bodem van het bootje, die aangetrokken werd door een sterke electro-magneet, geconstrueerd door de afdeling Electriciteit.

Eindelijk waren de opnamen zo ver gevorderd, dat vrijwel de hele menagerie in de arena kon komen. Dick had nog een vette pad met giftwratten op zijn rug opgescharreld en die mocht als eerste optreden. Even later deden de hagedis en de

kikkers hun intrede. In een open plek van het oerwoud stond een kropje sla en op de grond lagen diverse lekkernijen als wormen, stukjes ei, kaaskorstjes en broodkruimels. De jongens wisten niet precies wat de dieren aten, maar ze hoopten dat hun acteurs niet elkaar, maar het voor hen bestemde voedsel zouden op-eten. Het ging heel goed, zodat Fred prachtige opnamen kon maken.

Nu was de ringslang aan de beurt en ook deze speelde zijn rol voortreffelijk. De andere dieren werden even weggenomen, zodat Fred enkele fraaie close-ups van het dodelijk verschrikte boertje en de slang kon maken. Toen de andere dieren terug waren en nog niet waren begonnen met elkaar op te eten, haalde Tjark een syphon spuitwater, die naast enkele andere apparaten gewoonlijk als brandblusser werd gebruikt, trok Poldervaart twee paar handschoenen, w.o. een paar van heel dik leer, aan, schroefde hij de deksel van een glazen pot af..

Nog nooit was de Hobby Club zo bang geweest als nu: dat lugubere monster, dat vogelspin heette, zou in vrijheid worden gesteld! Poldervaart had van dik ijzerdraad een lange tang gemaakt en met een koelbloedigheid, waar de anderen versteld van stonden, pakte hij de vogelspin uit diens glazen gevangenis en hield hem triomfantelijk in de lucht. De vogelspin verweerde zich uit alle macht tegen deze brute aanranding, die hij in strijd vond met de rechten van den burger in een democratische samenleving, maar zijn gespartel gaf hem niets: Poldervaart hield hem stevig vast en plantte hem neer in het gezichtsveld van de camera, dat door een voor de camera onzichtbare afrastering was omheind.

Dat moment zou de Hobby Club nooit vergeten, want juist toen de vogelspin zijn keus maakte uit de slak, het boertje, de ringslang, de hagedis, de pad, de schildpad en de kikkers, kwam met een angstaanjagend gekrijs en geblaas de Cyperse kat aangerend, die zich met een reusachtige sprong midden in het strijdtoneel wierp.

- Niet spuiten! riep Fred uit, toen Tjark met de syphon een einde wilde maken aan het gevecht. Laat me filmen, alsjeblieft, laat me doorfilmen! Dit wordt iets fantastisch!! Ik krijg 't er allemaal prachtig op! Het boertje is van schrik flauwgevallen!! De kikvorsen zijn 'm helaas gesmeerd, maar de anderen....

- 't Lijkt hier wel een gekkenhuis! riep Tjark boven het tumult uit. Mijn vulkaan is gaan roken! Zo maar, vanzelf! Oh, ik snap 't al, die kat is tegen de kraantjes gesprongen!! Krankzinnig

t.o. 304

Dat moment zou de Hobby Club nooit vergeten.... pag. 340

gezicht.... oh, ooh, ik lach me slap!!! Wat een bende, wat een héérlijke bende!!!!

- O-ò-ò-òh, m'n arme poesje! jammerde Joosje.

- Kijk, nu gaan de kat en de vogelspin een partijtje bakkeleien! riep Veerman met enthousiasme. Ah, maak je maar niet ongerust Joosje, die poes van jou is ook niet gek, als 't 'm verveelt, gaat-ie d'r heus wel van door!

Fred was in zijn element, trok zich van de algemene verwarring niets aan en bleef rustig en accuraat doorfilmen. Wat hij nu deed, was niet in overeenstemming met zijn draaiboek, maar je moest wel gek zijn om een kans als deze niet ten volle uit te buiten. Dit werden nog eens kleuren-opnamen! Dit was actie en sensatie!! Die vogelspin met zijn weerzinwekkende behaarde klauwen, de kat, die waarachtig net een bloeddorstige tijger was, de lenige slang en dan, och stakkerd, dat arme boertje, dat voor pampus lag.....

- Je bent al aan veertig seconden toe! waarschuwde Taco, die met een stopwatch zorgvuldig getimed had.

- Ja, zei Fred, we zullen er eens een einde aan moeten maken. Weet je wat we moesten doen? Tjark, zorg jij met je brandblusser voor een regenbuitje, maar ga zo ver weg en zo hoog staan als maar mogelijk is. Dat zal op de film een leuk effect opleveren! Ga je gang maar.

De regenbui maakte een eind aan de worsteling-op-leven-en-dood en toen de vogelspin weer in zijn jampot zat en de jongens de schade opnamen, bleek deze erg mee te vallen. Alle dieren waren er met de schrik en met een enkel, licht schrammetje afgekomen. Tenminste, dat dacht de Hobby Club, maar toen ze voor alle zekerheid nog eens de inventaris van de levende have opnam en een volkstelling hield bleek, dat er één dier te weinig was. Welk? De slak! Waar was de slak? De jongens en meisjes begonnen dadelijk te zoeken, maar hoe ze ook zochten, de slak was spoorloos verdwenen. Er zat dan ook niets anders op dan aan te nemen, dat de slak het slachtoffer van de een of andere smulpaap was geworden.

- Oh, voor ik 't vergeet, zei Leo plotseling, de volgende week Dinsdag wordt in Den Haag het examen voor radio-amateurs afgenomen, waar Poldervaart, Dick en ik onder het technische mes gaan. Duimen jullie voor ons, want als we slagen, dan kunnen we het fijnste doen wat er op radiogebied denkbaar is: zelf uitzenden!

* * *

Het zend-amateurs-examen was een voorproefje van wat de jongens bij het mondeling eindexamen te wachten stond. Poldervaart, Dick en Leo wisten dat het van hen afhing of de Hobby Club over eigen zenders zou mogen beschikken: een zware verantwoordelijkheid. Ze deden dan ook hun uiterste best, zowel bij het mondeling examen voor radiotechniek als bij het morse seinen en opnemen. Poldervaart had het meeste zelfvertrouwen en was even rustig als anders. Leo was minder zeker van zichzelf, maar was vastbesloten zijn huid duur te verkopen. Dick was erg pessimistisch, omdat hij zich door de drukte van de krant niet goed had kunnen voorbereiden. Clandestien uitzenden dat kon de Hobby Club zich niet permitteren. Het moest een spannende sport zijn, maar het bezorgde je een slechte naam en schaadde het bonafide radio-amateurisme.

Op de Zondag na het examen kreeg de Hobby Club een voorproefje van het zend-amateurisme. 's Middags kwam de poppenfilm klaar, zodat de films naar Kodak gezonden konden worden, en voor 's avonds had Leo ‘een fietstocht met een onbekende, maar verrassende bestemming’ aangekondigd. ‘Neem je huissleutel maar mee, want misschien wordt het laat en moet je op de laatste dag van de vacantie uitslapen’, had hij er nog aan toegevoegd. Nu, de Hobby Club was benieuwd!

Om half acht stonden de jongens en ook de meisjes met hun fietsen klaar om met Leo als gids de tocht naar het onbekende te maken. In een lange file doorkruisten ze het Centrum en Amsterdam-Zuid en sloegen ze de Amstelveense weg in. Even voor het begin van het ‘Bosplan’, dat den Amsterdammers in de toekomst een kunstmatige long van bossen en velden zal verschaffen, gingen ze rechts-af. Langs een smal weggetje reden ze in de richting van ‘de Nieuwe Meer’, waar nog enkele zeilboten zich haastten om voor donker de veilige haven te bereiken. Achter een laag spoorweg-viaduct, waar ze gebogen onderdoor reden, lag temidden van een weiland een klein houten huisje, omgeven door vier hoge masten, waartussen allerlei antennes waren gespannen.

Leo klopte aan en hoorde aanvankelijk alleen het geklepper van een morsesleutel. Eindelijk werd er opengedaan.

- Goedenavond, mijnheer Jacot, mag ik U volgens onze afspraak de jongens en meisjes van de Hobby Club voorstellen? En mag ik jullie mijnheer Jacot voorstellen, beter bekend, ook bij jullie, als PAoASD?

- PAoASD!!!! Of ze die kenden! Menig keer hadden ze met

hun kortegolfontvanger naar de uitzendingen van PAoASD geluisterd. Genoten hadden ze van zijn interessante QSO's, van zijn interessante draadloze gesprekken; bewonderd hadden ze zijn prachtige geluidskwaliteit en allerminst hadden ze gedacht PAoASD nog eens in eigen persoon te ontmoeten. En nu stonden ze voor hem en herkenden meteen zijn stem. Mijnheer Jacot, oftewel mijnheer ASD, zoals hij wel genoemd werd, nodigde hen uit binnen te komen en toonde zich niet alleen een goed gastheer, maar tevens een vlotte, joviale causeur.

De jongens en meisjes keken hun ogen uit en zagen een groot vertrek met langs de wanden rekken met zenders, ontvangers, luidsprekers en gelijkrichters en op de tafels o.m. een grote ontvanger, enkele seinsleutels, koptelefoons en paperassen. In de lucht hing aan enkele draden een kristal-microfoon. Het huisje bevatte bovendien nog een kleine keuken en twee slaapkooien. Met een beetje fantasie kon je je zo voorstellen, dat je in een blokhut temidden van woeste prairies met dito cowboys zat.

Het gesprek kwam natuurlijk meteen op radio. Politiek, weersgesteldheid en kwaadspreken, dat was niets voor radio-amateurs; die hadden hun eigen onderwerp, waarover ze nooit uitgepraat raakten: radio. Mijnheer ASD verontschuldigde zich, dat hij de Hobby Club buiten zo lang had laten wachten, maar op 't moment dat Leo belde was hij net bezig geweest met het seinen van een CQ DX, een algemene oproep voor een radioverbinding over een lange afstand. Om zijn CQ niet te onderbreken had hij met één hand de automatische morsezender in werking gesteld, waarin een papierband met geponste strepen en punten langs een contact gleed en automatisch zijn oproep uitzond. En nu wilde hij 's horen of zijn oproep beantwoord werd. Als de jongelui even stil wilden zijn....

Het was een indrukwekkend ontvang-apparaat, waaraan mijnheer ASD draaide, een toestel zonder merk, maar daar ging voor den waren radio-amateur niets boven, zolang het eigen fabrikaat was. Opdat de Hobby Club kon meeluisteren had mijnheer ASD van koptelefoon op luidspreker overgeschakeld. Plotseling dacht Leo dat hij tussen het fluitconcert van de vele morsezenders de combinatie ASD hoorde. Mijnheer ASD had het zelf ook al gehoord, maar wachtte rustig af tot hij het geseinde, dat altijd verscheidene malen werd herhaald,

in zijn geheel had opgevangen. Het had toch geen zin te gaan seinen als de ander nog antwoordde.

Even later knikte hij tegen de jongens, haalde een schakelaar over en op hetzelfde moment hoorde de Hobby Club van één kant van de ‘shack’, de radiohut, het geklik van een sleutelrelais, gevolgd door een licht gezoem. De 20-meter-telegrafie-zender was ingeschakeld en mijnheer ASD zat lustig te sleutelen met de ‘bug’, een half-automatische seinsleutel, die in één stand door zijn veerkracht heen en weer klepperde en daardoor korte punten seinde, die bijzonder prettig en duidelijk waren om op te nemen. Er werd weer op ‘ontvangen’ overgeschakeld en weldra ontwikkelde zich een geanimeerde streepjes-en-puntjes-conversatie, waarbij het tempo der morse-signalen voor de Hobby Club te snel was om bij te houden. ‘Zenden’ en ‘ontvangen’ wisselden elkaar snel af en Leo legde zijn vrinden uit dat dit ‘Break in’-werk was, een mooie sport, waarbij je elkaar in de rede kon vallen als een signaal door luchtstoringen verloren was gegaan en je met telegrafie-signalen als 't ware een gesprek kon voeren. Om dit te kunnen doen had je o.m. een goed afgeschermde en extra-gefilterde ontvanger en een speciaal antenne-stelsel nodig, waarbij de zend- en ontvang-antenne loodrecht op elkaar moesten staan. Volgens deze methode kon je tegelijkertijd zenden en ontvangen.

- Dat was een goede oude kennis! verklaarde mijnheer ASD, toen hij klaar was met zijn QSO. Het was W8CTE, Walt Boyer in Johnstown in de Verenigde Staten, een leuke kerel, dien ik af en toe over de Atlantische Oceaan draadloos rendez-vous geef. Kijk maar eens op de muur of je hem niet tegenkomt!

Leo had zijn clubgenoten al eens verteld hoe kortegolf-amateurs aan hun behangselpapier kwamen. Als twee zend-amateurs een QSO gehad hadden, dan stuurden zij elkaar als schriftelijke bevestiging daarvan een zgn. QSL-kaart, waarop alle gegevens van zender en ontvanger en een rapport over de sterkte en kwaliteit van de ontvangen signalen waren gedrukt of ingevuld. Deze kaarten werden via QSL-bureaux verzonden en na ontvangst door velen aan de muur geprikt. Aan één wand van de shack van PAoASD hing het vol. Wacht, hier had je W8CTE:

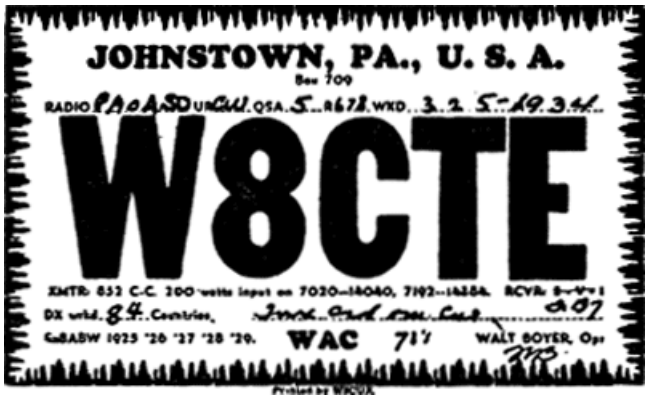

- DX worked 84 countries! las Leo met geestdrift. Dat is geen kleinigheid: met 84 verschillende landen heeft die Yank al verbinding gehad. Natuurlijk heeft hij het WAC-certificaat: Worked All Continents!

- Het zullen nu wel heel wat meer landen zijn dan 84, zei mijnheer Jacot, deze kaart dateert geloof ik van 1934. Waar ik die Amerikanen om benijd: om die grote energieën, waarmee ze mogen werken; die knaap heeft een input van 200 watt als 't niet meer is. Wij in Nederland mogen niet boven 50 watt komen. Tussen twee haakjes: als jullie eens willen rondneuzen, ga dan je gang maar. Nergens met je handen aankomen, want op verscheidene leidingen staat een spanning, die groot genoeg is om je naar de andere wereld te helpen! Wees voorzichtig!!

Amateurzenders waren voor de jongens van de Hobby Club iets nieuws, iets ongewoon belangwekkends, te meer daar de club nu binnen afzienbare tijd zelf over één of meer zenders hoopte te beschikken. Wat een prachtige apparaten, bijna te mooi voor een zend-amateur! Mijnheer ASD vertelde, dat dit niet allemaal zijn eigen werk was. ‘SAMENWERKING’, dat was volgens hem het grote woord, dat de sleutel vormde, die toegang verleende tot het succes. Leo herinnerde zich een overeenkomstige opmerking, die een half jaar tevoren door mijnheer Verburg was gemaakt en die tot de oprichting van de Hobby Club had geleid. En het overtuigendste bewijs van de juistheid van de beweringen van mijnheer Verburg en PAoASD was misschien de Hobby Club in eigen persoon. Uit de samenwerking tussen haar leden was niet anders dan suc-

ces voortgekomen. PAoASD had zijn succes te danken aan een driemanschap, waartoe behalve hijzelf een aanstaand ingenieur en een uiterst vakkundig instrumentmaker behoorden, een ideale combinatie, waarin verstand, organisatievermogen en theoretische en practische kennis verenigd waren.

- Wat is dat voor een toestel? vroeg Dick, terwijl hij op een klein apparaat met miniatuur-spoeltjes en uiterst-kleine radio-lampjes wees.

- Oh, dat is een proef-opstelling van een 5-meter-transceiver, een gecombineerde zender en ontvanger, waarvan we binnenkort een kleine, lichte en compacte draagbare uitvoering maken. Geschikt voor telefonie en telegrafie, reikwijdte door het gebruik van 5-meter-golven, meestal niet verder dan tot de gezichtseinder....

- In Zwitserland zou je daarmee dus wel het een en ander kunnen beginnen! zei Fred. Op een hoge bergtop beslaat de gezichtseinder vaak een gebied van honderden kilometers doorsnede. Dat zou me wat zijn voor de....

Haastig slikte hij de rest van zijn woorden in en fluisterde hij Leo wat in het oor. Enthousiast knikte Leo met zijn hoofd en toen vroeg hij mijnheer ASD allerlei technische inlichtingen. Dat was nu weer echt iets voor het bestuur van de Hobby Club: de rest nieuwsgierig maken en dan plotseling niets meer loslaten. Wat had dit nu weer te betekenen?

- Ik heb ook nog een grote 5-meter-zender, zei mijnheer ASD, we zullen 's kijken of er al iemand in de lucht is en als er in Amsterdam nog enkele 5-meter-enthousiasten zitten, dan gaan we een gezellig babbelkransje vormen.

Een babbelkransje werd het niet, daarvoor waren er te weinig 5-meter-zenders in de lucht, maar PAoASD bracht het toch tot een driehoeksverbinding met Badhoevedorp en de Watergraafsmeer in Amsterdam-Oost. Nog nooit hadden de jongens van de Hobby Club 5-meter-golven gehoord en dat maakte het juist zo interessant. Er was bijna geen fading en af en toe was er een eigenaardige storing. De 5-meter-zenders waren meestal niet ‘kristal-gestuurd’, d.w.z. hun golflengte werd niet constant gehouden door een trillend kwarts-kristal, waardoor een zender wel eens over de afstemschaal heen en weer zwabberde, hetgeen een angstvallig volgen met de afstemknop noodzakelijk maakte.

De jongens van de Hobby Club waren enthousiast over de mogelijkheden van de 5-meter-golven met hun hoogst eenvoudige zenders en ontvangers. En wat die draagbare zend-ont-

vangers betrof, daar waren ze gewoonweg ‘wild’ op. Niet groter dan een groot model koekblik en een gewicht van ten hoogste vier kilo: met zo'n ding op je rug kon je een eindje gaan wandelen en onderdehand spreken en luisteren, zenden en ontvangen. Dat dit ‘eindje’ binnen een half jaar vele honderden kilometers zou worden, daar hadden de jongens van de Hobby Club nog geen vermoeden van!

Om half twaalf schakelde PAoASD over op zijn grote 80-meter-telefoniezender en op de 80-meter-band, daar was het een drukte van belang, daar was het net de Kalverstraat op Zaterdagavond: een denderend gezellige pantoffel-parade. Zend-amateurs uit alle delen des lands ontmoetten elkaar op het zo uitgestrekte Aetherplein en mijnheer ASD, die een hoog aanzien genoot, werd bij zijn komst aldaar met open armen ontvangen. Wat genoten de jongens van de Hobby Club er van dit alles mee te maken! Mijnheer Jacot scheen iedereen te kennen en enkelen radiovrinden vertelde hij van zijn bezoekers, van de Hobby Club, die hij een veelbelovend stel jonge technici noemde. Huishoudelijke gesprekken, praatjes over koetjes en kalfjes, zware technische discussies, brokjes muziek en grapjes wisselden elkaar op onderhoudende wijze af. En als den jongens van de Hobby Club iets speet, dan was het dat zij zelf niet aan de draadloze gesprekken mochten deelnemen. Maar dat was wettelijk verboden en dan hield je je er ook aan. Deze wetten waren er immers voor om het bonafide zendamateurisme mogelijk te maken, te beschermen en te bevorderen.

Af en toe nam een Belgische amateur, wiens roepletters altijd begonnen met ON4, deel aan het gesprek en daarbij mengde het sappige Vlaams zich met het typische radiojargon, het aan het Engels ontleende afkortingentaaltje der zend-amateurs, tot een af en toe onverstaanhaar koeterwaals. Eén keer had mijnheer ASD een genoeglijk babbeltje met een amateur in Edinburg, die met een smakelijk Schots accent sprak. Met dat al vloog de tijd om, te meer doordat mijnheer Jacot tussen de QSO's het een en ander van zijn ervaringen op radiogebied vertelde.

Het bleek, dat hij in Amsterdam woonde en hier zijn weekends en vrije avonden, of beter gezegd, ‘nachten’ doorbracht, hetgeen de aanwezigheid van twee slaapkooien verklaarde. Zendamateurisme betekende nachtwerk, ja éénmaal zelfs had mijnheer ASD met drie collega's twee weken lang onafgebroken aan de kortegolfontvanger ‘wacht gelopen’. Dat was in

December 1934 geweest, toen een Fokker F XVIII, de ‘Snip’, de eerste vlucht naar West-Indië maakte en bij wijze van proef een kortegolfzender bij zich had. In de shack van PAoASD was de centrale luisterpost geweest en daar hadden mijnheer Jacot en zijn vrienden alle gedurende die twee weken uitgezonden signalen van de ‘Snip’ opgevangen. De moeilijkheid daarbij was, dat de ‘Snip’ niet steeds op dezelfde golflengte uitzond, hetgeen luisteren op drie verschillend afgestemde ontvangers nodig maakte.

Een andere onvergetelijke herinnering aan die op radiogebied nog zo romantische tijd was een verbinding met de Zuidpool-expeditie van Byrd. Dat was in 1935 geweest, toen PAoASD over een afstand van bijna 20.000 kilometer, de halve aardomtrek en op een golflengte van 20 meter verscheidene QSO's met het koudste en zuidelijkste radiostation ter wereld had gehad. Een blik in het ‘logboek’, waarin alle gemaakte verbindingen met tal van bijzonderheden stonden opgetekend, overtuigde de Hobby Club er van, dat in die tijd door PAoASD belangrijk pionierswerk was gedaan, vooral op het gebied van 80-meter-telefonie-verbindingen met Amerika. Sommige Yanks hadden PAoASD ‘the best European station ever heard’ genoemd.

Toen mijnheer Jacot den jongens vroeg of ze wel eens aan een vossenjacht hadden deelgenomen, vonden ze dat een gekke vraag. Hun verwondering was echter van korte duur, want mijnheer ASD bedoelde geen echte vossenjacht met paarden, honden, geweren, jagers en een vos met een staart, maar een vossenjacht met radiozenders en -ontvangers en een vos met een microfoon. Op Hemelsvaartdag werd in 't Gooi zo'n vossenjacht gehouden en als de Hobby Club daaraan wilde deelnemen, dan kon mijnheer Jacot daar wel voor zorgen. De jongens voelden er veel voor, waren zelfs zeer enthousiast, maar.... het ontbrak hun aan de apparaten om mee te doen. Oh daar wist mijnheer ASD wel raad op en aan de hand van enkele schema's legde hij den jongens uit, hoe ze zelf een eenvoudige vossenjacht-ontvanger konden bouwen. Toevallig had hij nog enkele deelnemers-formulieren over en die vulden de jongens meteen in.

Tegen middernacht arriveerden twee andere zendamateurs, de medewerkers van PAoASD en nu het driemanschap compleet was, begon de pret pas recht. De grote 20-meter-telefoniezender werd ingeschakeld en in 't Engels gaf mijnheer Jacot een CQ DX, een algemene oproep voor een verbinding

over een lange afstand. PAoASD was de hengelaar, Amerikanen waren de vissen en het water, dat hen scheidde, was de Atlantische Oceaan. Met een kleur van opwinding zaten de jongens en meisjes van de Hobby Club om de luidspreker geschaard en met ingehouden adem luisterden zij naar antwoord. Hoera: mijnheer Jacot had beet, want daar klonk, eerst heel vaag, maar even later veel duidelijker, een stem.... uit Amerika: W1.... MK.

- Is me dat even een bof! zei mijnheer Jacot verheugd. Weet je wat dat is, W1MK? Dat is het hoofdkwartier van de Amerikaanse zendamateurs! Nu moet je goed opletten, want dit wordt vast interessant!!

Het wèrd interessant en af en toe konden de jongens zich haast niet voorstellen dat de stem, die ze hoorden, echt uit Amerika kwam. Die Amerikanen praatten maar over 500-watt-zenders alsof het niets was. Geen wonder eigenlijk in een land, waar de radiolampen, die in Holland 7 of 8 gulden kostten, niet meer dan een halve dollar waren. De jongens hoorden enkele interessante nieuwtjes op radiogebied, die een prachtige primeur voor HOBBY CLUB konden betekenen. Dick zat dan ook ijverig notities te maken. Na het QSO vroeg Leo aan mijnheer Jacot of de Hobby Club nu ook een QSL-kaart aan W1MK kon sturen. Natuurlijk kon dat. W1MK zou zo'n luisterrapport ongetwijfeld op prijs stellen en een QSL-kaart terugsturen. Wacht, hier was een QSL-kaart van hemzelf, één met PAoASD er op. Als de Hobby Club die nu invulde, dan

W. F. JACOT
AMSTERDAM
HOLLAND
PAØASD
TO RADIO W1MK QSO fone QSA 5 R 9 T fb
REMARKS We are schoolboys with technical hobbies. Visiting PAoASD we enjoyed your transmission. Next year we have our own Xmtr.
QRM nil QRN some QSB nil
Then we hope to meet you!! 73's en best dx !!! TKU OM!
PSE TNX QSL via Postbox 400 Rotterdam, or direct.
AMSTERDAM
"De jongens van de Hobby Club"

konden de jongens er zeker van zijn dat W1MK voldoende aandacht aan hun rapport zou schenken. Leo, die de gebruikelijke afkortingen 't beste kende, vulde de kaart in.

Deze nacht in de stille, verlaten polder zou de Hobby Club nooit vergeten. Nadat mijnheer Jacot in gulle gastvrijheid voor dampende koffie en sandwiches met koud vlees had gezorgd, volgde het ene lange-afstands-QSO op het andere. En al die stemmen van verre, die stemmen van mensen, duizenden kilometers van hen verwijderd, deden de jongens van de Hobby Club vuriger dan ooit verlangen naar het moment, dat zij achter hun eigen microfoon, achter hun eigen zenders zouden zitten, dat zij eindelijk het grootste genot van de radio deelachtig zouden worden: zelf de radiogolven uit te zenden en te besturen, zelf te spreken om duizenden kilometers verder gehoord te worden, zelf draadloze banden van vriendschap te leggen tussen henzelf en andere mensenkinderen met een hobby voor radio en zelf mee te helpen aan het nader tot elkaar brengen van mensen van verschillende nationaliteit, ras en geloof om zodoende zelf bij te dragen tot de wereldvrede!

Hoofdstuk XIX

- De winnaar van de prijsvraag voor het beste scenario voor een schoolfilm, zei Leo op de leden-vergadering in April, is een winnares, is een meisje, dat we geregeld in ons midden hebben, van wie we veel verwacht hebben, maar van wie we zeker niet gedacht hadden dat ze ons met het beste van alle ingezonden scenario's zou verrassen. Om verschillende redenen hebben we de grootste bewondering voor de bekroonde inzending en daarom: mag ik je namens de jury, namens het bestuur van de Hobby Club en, naar ik mag aannemen, mede namens de leden van harte danken en gelukwensen.... Suze Campbell!

Nadat Suze geestdriftig was toegejuicht, vervolgde Leo:

- In de Hobby Club ontdek je jezelf en ontdek je elkaar. In hoeveel jongens en meisjes schuilt niet een zeker talent, dat altijd sluimerend blijft en nooit tot uiting komt? In een Hobby Club is zoiets, geloof ik, ondenkbaar en dit jongste voorbeeld is weer eens een overtuigend bewijs van de noodzakelijkheid van Hobby Clubs. Suze, het is een pracht verhaal en een pracht idee, dat je ons aan de hand hebt gedaan en om de nieuwsgierige leden niet langer in spanning te laten, zal Fred je verhaal, - een compleet scenario is het nog niet, maar dat hindert niet -, zal Fred je het ‘exposé’ voorlezen en toelichten.

- Onze schoolfilm, zei Fred, brengt ons schoolleven in beeld door de H.B.S.-loopbaan van een jongen en een meisje weer te geven. Dat we deze loopbaan van het toelatingsexamen tot het eind-examen zullen volgen, symboliseert zich al meteen in het begin van de film. We zien op de binnenplaats van onze school een rij wachtende jongens en meisjes met angstige gezichten. Onze directeur treedt op één van hen toe en zegt: ‘Hans Piepenbrink, je bent geslaagd voor je toelatingsexamen. Wel gefeliciteerd’. Hans is een jongen van twaalf jaar en heeft nog een korte broek aan. Wanneer in de

film de woorden ‘Wel gefeliciteerd’ weerklinken, zien we een close-up van de hand van den directeur, die de hand van Hans ‘de hand drukt’. Onmiddellijk hierna en dus in aansluiting op het ‘wel-gefeliciteerd’ zegt de stem van den directeur ‘Hans Piepenbrink, je bent geslaagd voor je eindexamen!’ De camera, die eerst alleen het beeld van de handen weergaf, gaat achteruit en dan zien we een zes jaar ouderen Hans, niet meer het verlegen jongetje van eerst, maar een flinken kerel van achttien. Zijn gezicht heeft iets hards en, misschien, iets tragisch, maar bij de felicitatie krijgt het een blije, gelukkige uitdrukking. Naast Hans staat een lief blond meisje. Zijn ogen zoeken lachend de hare, het meisje pakt dankbaar en ontroerd Hans' hand en drukt die stevig. We zien in een close-up, hoe die handen zich ineenstrengelen en daarmee het begin van de film afsluiten; het beeld fade uit.

- Dit begin was wat vreemd, een tikje onbegrijpelijk, maar achteraf, zoals je zult merken, volkomen aanvaardbaar. We zien nu Hans, den kleinen Hans, aan het ontbijt. Zijn bordje pap smaakt hem niet, zijn brood krijgt hij haast niet naar binnen en slechts met moeite kan hij zijn melk opdrinken. Zijn gloednieuwe schooltas en nog smetteloze schriften verklaren alles: hij moet voor 't eerst naar de H.B.S. Telkens kijkt hij naar de klok om vooral niet te laat te komen, dan houdt hij het niet meer uit. Hij neemt afscheid van zijn ouders, die hem nog eens moed inspreken, en gaat naar school, naar onze school. Wat is hij klein en verlegen als hij met een sip gezicht op de binnenplaats naar de andere jongens staat te kijken zonder dat hij zich bij hen durft aansluiten. Wat ziet hij op tegen de leerlingen van de hoogste klassen en hoe angstig klopt zijn hart als de directeur de nieuwelingen bijeenroept om de klassen in te delen!

- Op de eerste les is het onze eminente leraar Nederlands, mijnheer Biegman, die Hans voor 't eerst op zijn gemak stelt. Bij dien man hoef je immers nooit in de rats te zitten; altijd heeft hij wel een vriendelijk grapje, een kleine aanmoediging of een opbeuring bij de hand. Zo zegt hij tegen Hans: ‘Piepenbrink, hè? Dat zullen je klasgenoten wel gauw tot “Piep” afkorten, maar daar moet je je niks van aantrekken, hoor! En als ik je in een plagerige bui eens “Piep” noem, zul je dan even goede vrinden met me blijven?’ en met een vriendelijk knipoogje gaat hij over naar een andere naam.

- Onze Piep, zoals hij in het vervolg inderdaad wordt genoemd, beleeft die dag nog enkele andere voorvallen, die

karakteristiek zijn voor de eerste schooldag en na vieren vertelt hij thuis in kleuren en geuren van zijn belevenissen. In de nu volgende weken went hij een beetje aan het H.B.S.-leven; hij werkt hard, maar als de nieuwigheid er een beetje af is, komt hij wel eens in de verleiding om nog eens net als vroeger uren op straat te gaan spelen. Eén keer kost hem dat een twee voor Frans en een hevige scène van Arabella en dan huilt hij tranen met tuiten. Wiskunde vindt Piep iets verschrikkelijks, maar dat heeft niet tot gevolg, dat hij het laat schieten. Integendeel, hij besteedt er soms zoveel tijd aan dat het andere werk er onder lijdt. Eens op een avond heeft hij zich blauw gewerkt op een wiskunde-opgave en als hij de volgende dag bij een beurt te horen krijgt, dat hij lui, doortrapt lui is geweest, dan springt er iets in hem. Deze grove onrechtvaardigheid, die een verpletterende indruk op hem gemaakt heeft, komt hij pas te boven als zijn Kerstrapport goed blijkt te zijn.

- Gedurende zijn periode van neerslachtigheid heeft er iemand met hem meegeleefd: een meisje. Ze heette Lousje, droeg vlechten en zat in het nattehis-lokaal voor hem. Eens had Piep de verleiding niet kunnen weerstaan en had hij één van die glanzende, goud-blonde vlechtjes in zijn hand genomen. Lousje had zich verontwaardigd omgedraaid en dacht aan een kwajongensstreek, maar toen ze het stil-bewonderende jongensgezicht en de zachtjes over haar vlecht strelende jongenshand zag, had ze geglimlacht en Piep vriendelijk toegeknikt. Zijzelf was ook verlegen en als Hans bij een beurt door zijn verlegenheid gehandicapt werd, dan waren het de lieve, klare ogen van Lousje, die hem troostten en hem moed inspraken.

- Piep wordt niet het type van den gemiddelden H.B.S.-er. Daarvoor is hij te zacht, te fijn en tegelijkertijd te kinderachtig en te ernstig. Zijn lotgevallen in de eerste en tweede klas, zijn ‘ups’ en ‘downs’ zijn eigenlijk van weinig belang, maar bieden ons gelegenheid in overvloed om allerlei trekjes van ons schoolleven weer te geven. De diverse leraren en leraressen komen aan 't woord, we maken overhoren mee, repetities, in de hoek staan, spieken, op heterdaad betrappen, het ophalen van de absenten, voorzeggen, afkijken, strafwerk, ‘ochtendjes’ en rapporten uitdelen: van dit van dat, van alles wàt.

- We krijgen het karakteristieke van de verschillende lessen te zien. De Engelse leraar, die je voordoet hoe je je mond, tong en lippen moet houden als je de ‘th’ uitspreekt. Tekenles, gymnastiek, Nederlands met de gramofoon er bij, natuur-

kunde met proeven, scheikunde-practicum met H.B.S.-ers in imponerende witte jassen, gewichtige gezichten en gegoochel met kolfjes en vloeistoffen, nattehis, waarbij ‘Mammie’ ons dierbaar geraamte omarmt, met de ‘flora’ determineren in de schooltuin, lijntekenen, cosmografie, dat zijn allemaal onderwerpen voor de documentaire kant van onze film.

- Als dat niet op te veel tegenstand stuit, zullen we ook wat van de klassieke moppen in onze film verwerken, maar je voelt dat we in deze officiële opdracht niet te ver kunnen gaan. Propjes schieten, natte spons op leraarsstoel, het onder de les zitten schaken met zo'n zakschaakbordje, een demonstratie van knalkauwgom.... we zullen zien!

- Om op Piep terug te komen: bij de overgang van de tweede naar de derde klas beleeft hij de nodige angstige uurtjes. Hij staat er slecht voor en op de beslissende morgen zit hij met een doods-benauwd gezicht bij de brievenbus te wachten. Als er een groene brief komt.... In de verte ziet hij de postbode van huis tot huis gaan. Huuu, wat duurt dat tergend lang! Het wachten is een ware marteling voor Piep.... daar kom de postbode op de deur van zijn huis af.... met een groene brief.... ‘gemeente’ staat er op.... Bijna snikt Piep het uit van verdriet, maar dan ziet hij dat de brief van de gemeente.... giro is. Piep is ‘over’, zijn blijdschap kent geen grenzen!

- In het derde schooljaar voltrekt zich een verandering in Piep. Zijn houding en gevoelens ten opzichte van Lous blijven dezelfde, een stille verering en gehechtheid, die zich door Pieps verlegenheid toch nog niet goed durven uiten. Maar tegenover de jongens en de leraren verdwijnt die verlegenheid. Piep had zich laten overhalen lid te worden van de pingpong-schoolclub en in dat spel wordt hij zo bedreven, dat hij binnen een half jaar kampioen van de school is en op de schoolwedstrijden voor onze H.B.S. moet uitkomen. Dat geeft hem zoveel zelfvertrouwen, dat zijn verlegenheid snel verdwijnt. Als hij dan bovendien de daaropvolgende zomer naar een groot jongenskamp gaat, is hij na terugkeer nauwelijks meer te herkennen, is hij een flinke, openhartige kerel geworden. Hij voelt zich als herboren en er zijn een ongewone levenslust en een grote hartstocht voor de natuur en voor muziek in hem ontwaakt.

- De ‘andere’ Piep is inderdaad een ander. We moeten voor de rol van Piep twee jongens hebben, twee broers, die sterk op elkaar lijken, de een van een jaar of twaalf, de ander

zeventien of achttien. We hebben op school drie van dergelijke ‘gebroeders’ en één paar daarvan is zeker bruikbaar voor onze film. De rol van Lous zal worden gespeeld door.... raden jullie het al.... door Lous de Haan, die in de familie Kegge op zo sympathieke manier de rol van Suze Noiret speelde.

- In de grote vacantie heeft de herboren Piep ontzettend verlangd naar Louis, die inmiddels een knap en bloeiend meisje is geworden. Uit alleen maar ‘genegenheid’ voor haar is meer gegroeid en er is een enorme drang in hem om zijn gevoelens te uiten. Met spanning wacht hij de eerste schooldag af. Nog nooit is hij zo vroeg op school geweest. Dan zit hij in het klaslokaal, dat als-van-ouds, dat nog altijd hetzelfde is. Iets is er veranderd: hijzelf. De één na de ander komen de jongens en meisjes binnen; Piep ziet of hoort hen nauwelijks, wacht alleen maar op Lous. Als de schoolbel rinkelt, wacht hij nog: Lous is niet gekomen. Wat zou er met haar aan de hand zijn? Als er maar niets met haar gebeurd is! Piep kan het haast niet meer uithouden van angst, maar met ijzeren wilskracht beheerst hij zich. Ook de anderen vragen zich af wat er met Lous is en in de pauze gaat Piep naar de kamer van den directeur.

- Daar verneemt hij dat Lous een auto-ongeluk heeft gehad en in het ziekenhuis ligt. Doodsbleek en zich met moeite staande houdend, vraagt Piep of het ernstig is. Nogal: een gecompliceerde beenbreuk, inwendige kneuzingen en veel snijwonden. Voor het eerst in zijn leven leert de schooljongen diepe smart kennen. Nu is er geen sprake meer van uitbundigheid. Wat heeft hij een medelijden met Lous, die zo ontzettend moet pijn lijden! Hij mag er niet aan denken dat Lous, als zij blijft leven, dat zij dan misschien haar hele leven mank zal lopen, dat haar lieve gezichtje door grove littekens ontsierd zal worden, hij mag er niet aan denken, dat dit bloeiende meisje in één slag een menselijk wrak geworden is.... en toch denkt hij er aan.

- Al zijn spaargeld geeft hij uit om een mand fruit en bloemen voor haar te kopen. Hij durft er geen lange brief bij schrijven en volstaat met een kort, zorgvuldig episteltje met vertroostende en bemoedigende woorden. Hij zet er geen afzender bij, maar met lak en een stuk lint bevestigt hij een speelgoedmuis aan de mand en in de brief schrijft hij dat ze door het muisje te weten kan komen van wien de brief is. Als Lous, die heel zwak is, zware pijnen lijdt en daardoor erg

neerslachtig is, de gaven van Piep ontvangt, begrijpt ze niet meteen wie haar dit heerlijks gestuurd heeft. Maar dan pakt de verpleegster de muis, knijpt er in en hoort Lous: ‘piep.... piep!’ Op dat moment ontdekt Lous iets, dat ze tot nog toe niet wist, maar waarnaar ze onbewust toch altijd verlangd had, ontdekt ze iets dat haar rijker en gelukkiger maakt, beseft ze ook hoe Piep met haar meeleeft en dat schenkt haar de levenskracht, die voor de komende operatie nodig is. Haar moeder stuurt Piep een bedankbriefje en moedigt hem aan geregeld te schrijven. Ook deelt Lous' moeder Piep mee, dat er hoop bestaat dat alles ten slotte in orde zal komen, ook al kan volledig herstel nog jaren duren.

- Ten tweeden male verandert Piep. Eerst verlegen, later uitbundig, nu serieus in de beste zin des woords, een fijne, ietwat stille knaap, een jongen, waarvan je op aan kunt, bemind door ieder die hem kent. Dat komt ook door Lous. Haar wezen beheerst hem helemaal en de lange brieven, die hij haar elke week schrijft, getuigen van zijn innig medeleven en van zijn diepste gevoelens; ze geven Lous de morele steun, die ze zo nodig heeft. De wederzijdse liefde, - want zo mogen we het langzamerhand noemen -, verzacht haar lijden en verlicht haar denken. Twee maanden lang schrijft Piep en af en toe krijgt hij van Lous' moeder het antwoord. Hij maakt zich steeds meer ongerust over het feit, dat ze zelf nooit schrijft en eindelijk is zijn angst zo groot, dat hij Lous' moeder gaat opzoeken.

- Dan hoort hij waarom Lous niet zelf mocht schrijven en waarom hij haar nog niet mocht opzoeken. Het is nog vrij slecht met Lous, vertelt haar moeder on-omwonden: er zijn ontstekingen bijgekomen en er wacht Lous nog een zware, gevaarlijke tijd. Nu breekt een periode van angstige spanning aan en dan komt eindelijk de crisis. Twintig uur lang worstelt het zo verzwakte, afgemartelde meisjeslichaam tegen de zware koortsen en meermalen verliest Lous het bewustzijn. Maar mèt de koortsen woelt in haar de wil om beter te worden, om Piep terug te zien en meermalen prevelen haar droge lippen Pieps naam.

- Lous wint, want de crisis neemt een gunstige wending en als ze rustig inslaapt, krijgt Piep van haar moeder per telefoon de boodschap, dat de eerste ronde gewonnen is. Met nieuwe hoop zet Piep zijn brieven-schrijven voort en daarbij slooft hij zich uit om steeds zo opwekkend en interessant mogelijk te schrijven. Hij houdt zijn zieke vriendinnetje goed

t.o. 320

Dita speelde.... pag. 330

op de hoogte van wat er op school gebeurt en de laatste twee kantjes bewaart hij altijd om over hun tweetjes te schrijven.

- Piep zou Lous dolgraag eens opzoeken, maar die emotie moet haar nog even bespaard blijven; als het haar te veel zou aangrijpen, zou het haar herstel in ongunstige zin kunnen beïnvloeden. Vroeger dan hij verwacht had, krijgt Piep de boodschap dat hij mag komen. Dat is me een weerzien, na vijf maanden, na al dat lijden en, na al die brieven, waarin Piep zijn gevoelens heeft durven uiten. Tussen het wit van lakens en kussens ziet Piep een bleek, ingevallen meisjesgezichtje en even schrikt hij. Maar dan herkent hij de lieve hem zo vertrouwde trekken en diep ontroert kust hij haar hand terwijl de tranen over zijn wangen stromen Het is goed tussen hen tweeën en hun beider hart welt op van vreugde en geluk. Hand in hand praten ze met elkaar en af en toe streelt Piep de vlechtjes met de strikjes, die Lous ook in de eerste klas op school droeg.

- ‘Trekken we voortaan samen op?’ vraagt Piep en dan begint Lous te snikken, want hoe graag ze dat ook zou willen, ze beseft dat ze lang, zo niet altijd, gebrekkig zal blijven en dat ze daarom Piep niet mag binden. Piep begrijpt wat er in haar omgaat en hij neemt zich voor Lous door alles heen trouw te blijven.

- Hij mag haar nu elke week bezoeken en langzaam, heel langzaam wordt Lous beter. Alleen haar been, dat wil niet en ze komt voor de moeilijke keus te staan haar hele leven mank te lopen of het been opzettelijk nog eens te laten breken met een goede kans op volkomen genezing. Na een lange, innerlijke stijd besluit ze tot het laatste, hoe pijnlijk dat ook zal zijn. Haar flinkheid wordt beloond, het breken en opnieuw zetten van haar been gaat goed en in de lente mag ze voor 't eerst op.

- Enkele weken later gaat Lous naar een sanatorium om weer volledig op krachten te komen en daar komt Piep haar elke week met de fiets opzoeken. Ze ziet er in het begin nog heel slecht uit en kan haast nog niet lopen, maar hun steeds groeiende liefde doet wonderen.

- ‘We trekken samen op’ leidt tot meer dan iemand heeft kunnen vermoeden. Piep blijft zitten! Opzettelijk, maar dat weet aanvankelijk niemand, zijn ouders niet en zelfs Lous niet. Natuurlijk veroorzaakt hem dat heel wat narigheid, maar dat offer is hem niet te zwaar als hij er aan denkt dat ze nu samen de vierde klas kunnen doorlopen. Als hem blijkt, dat

Lous veel verdriet en zelf-verwijt heeft omdat hij gebakt is, dan biecht hij haar op dat hij het voor haar heeft gedaan en legt hij haar uit hoe ze de nu volgende twee jaren samen voor hun eind-examen en samen voor hun gemeenschappelijke toekomst kunnen werken.

- 'We trekken samen op' en met succes doorlopen Lous en Piep de vierde klas. Alles doen ze samen, huiswerk maken, lessen leren, overhoren en naar school gaan, samen als echte kameraden. Samen blokken ze voor de grote eindstrijd en samen doen ze eind-examen. En bij de uitslag daarvan, daarbij begint en eindigt onze film. 'Wel gefeliciteerd, Hans Piepenbrink, je bent geslaagd voor je eind-examen.' Naast Hans staat een lief blond meisje. Zijn ogen zoeken lachend de hare, het meisje pakt dankbaar en ontroerd Hans' hand en drukt die stevig. Lous is ook geslaagd. De jongens en meisjes van de klas, die van het hele geval op de hoogte zijn, vormen een kring om hen tweetjes en dan schuiven ze een glad-gouden ringetje aan elkaars linker hand. De zo zwaar beproefde mensen, die nu eindelijk hun geluk gevonden hebben, worden door hun klasgenoten hartelijk gefeliciteerd en toegejuicht en dan eindigt de film met een close-up van de twee in elkaar gestrengelde handen met de verlovingsringen: de happy-ending.

Met een hartstochtelijke belangstelling hadden de jongens en meisjes van de Hobby Club naar het verhaal geluisterd en nu het uit was, bestormden ze Suze met gelukwensen. Wat een pracht verhaal! Zo heerlijk sentimenteel en dramatisch en tegelijkertijd zo vol van jonge levenskracht! Ongelooflijk, dat Suze zoiets had kunnen schrijven! Werkelijk, het was een meesterlijke prestatie!

- Aan dit gegeven is een verrassende technische mogelijkheid verbonden, zei Fred. We maken er twee scenario's en twee draaiboeken van. Het eerste behandelt alles wat op school wordt opgenomen en het tweede de rest. Weet je wat we daarmee bereiken? Dat de uiteindelijke film voor de school toch een verrassing blijft, ook al spelen de leerlingen er zelf in mee. Alleen wij, de technische staf en de spelers, zijn op de hoogte van de 'love-story' en we zijn dan ook allemaal verplicht de inhoud van de film geheim te houden. Alleen het eerste scenario, dat betrekking heeft op onze school, wordt openbaar gemaakt. Dat gebeurt in overleg met den directeur de volgende week in het meisjesgymnastieklokaal. Scenario en draaiboek, waaraan Suze, Joosje, Dick en ik al druk heb-

ben gewerkt, zullen over een week klaar zijn. Op school zal ik dan ook het werkschema van draaiboek no. 1 bekend maken. Elke middag van vier tot half zes zullen we op school de camera laten draaien en in twee of drie weken kunnen we daarmee klaar zijn.

- Over de synchronisatie van beeld en geluid hoeven we ons nu geen zorg meer te maken. Deze week is een werkploeg, samengesteld uit leden van de afdelingen Electriciteit en Radio, er in geslaagd naar de aanwijzingen van een televisie-ingenieur van Philips een goede, electro-magnetische synchronisator te construeren. Het plateau van de gramofoonmotor stelt na elke omwenteling een contact in werking, waardoor een stroomstoot wordt gezonden naar een apparaat, dat op de projector gemonteerd is. Via enkele tandraderen is aan de motor van de projector een breed ijzeren tandwiel met een bepaald aantal tanden gekoppeld. Dit tandwiel draait tussen de poolschoenen van een sterke electro-magneet. Deze wordt na elke omwenteling van de gramofoonmotor een ogenblik magnetisch. Plateau en tandrad maken ongeveer evenveel omwentelingen, maar wanneer de synchronisator is ingeschakeld, verandert dat ‘ongeveer’ in ‘precies’, want na elke omwenteling trekt de magneet de dichtstbijzijnde tand aan, waardoor de omwentelingssnelheid van het tandrad zo wordt versneld of afgeremd, dat beide omwentelingssnelheden gelijk en dus de motoren synchroon blijven. Deze methode werd vroeger bij de grofrastertelevisie met zgn. Nipkowse schijven toegepast en de onderdelen van onze synchronisator hebben we bijna kant en klaar kunnen kopen bij Aurora.

- In de zomervacantie hopen we met echte geluidsfilm te beginnen, d.w.z. nog wel met na-synchronisatie, maar met het geluid op de filmstrook. Als het de moeite en de kosten loont, copiëren we de schoolfilm en tijdens het copiëren kunnen we dan het geluid op de filmband vastleggen. Je weet dat we grootse plannen hebben, maar misschien wist je nog niet dat we het volgend seizoen gaan experimenteren met stereogeluid, stereo-film en.... met televisie: echte televisie!

* * *

Bijna alle leden van de Hobby Club, met uitzondering van de administratie van de krant, en vele andere H.B.S.-ers waren bij de filmproductie ingeschakeld. Het stel broers, dat na een zorgvuldige camera-test uitverkoren was om de rol van Piep te spelen, acteerde uitmuntend. Lous de Haan was een

vondst op filmgebied, waarbij zelfs Joosje niet kon halen. De rol paste precies bij haar type, zodat haar spel door een grote natuurlijkheid gekenmerkt werd. Gelukkig had Fred Joosje ook nog een goede rol kunnen geven: zij was de verpleegster, die Lous in het ziekenhuis als een engel verpleegde.

Allen, die voor de filmproductie nodig waren, hadden alle medewerking toegezegd. De vader van één van de leden van de Hobby Club, die chirurg in de Boerhaave-kliniek was, had beloofd gedurende één dag opnamen in het ziekenhuis mogelijk te maken, zowel op een ziekenzaal als in de operatiezaal. Vooral het laatste zou er veel toe bijdragen de film echt en interessant te maken. Dat de Hobby Club van de kant van de school, van de leerlingen, leraren, directeur en concierge de grootst mogelijke medewerking ondervond, sprak van zelf. Enkele leraren hadden er zelfs mee ingestemd, zo nodig de rol van kwaaien Pier te spelen.

En elke middag om 4 uur begon het lieve leventje, dan rukten de camera-staf, de licht-technische staf en een heel legertje van fotografen, acteurs en assistenten in gesloten gelederen op naar het klaslokaal, waar gefilmd zou worden. Volgens een vooropgezet plan werd daar de installatie opgesteld: de verrijdbare camera-wagen, het nieuwste snufje en de trots van de Hobby Club, de Cine Kodak Special, de fotostatieven en -camera's, de schijnwerpers en spotlights, de serie-parallel-schakelaar, het verplaatsbare schakelbord en de reflectieschermen en in een minimum van tijd lag over de vloer een wirwar van draden en kabels. Snel werd het décor in gereedheid gebracht en werden de acteurs en actrices geschminkt. Het schema der voorbereidingen zat zo goed in elkaar, dat meestal binnen een kwartier met het repeteren kon worden begonnen.

En als alle spelers hun rol goed kenden, dan vlamden de een na de ander de schijnwerpers aan, werd zorgvuldig de duidelijkste en mooiste belichting ingesteld en startten de opnamen. Dank zij de routine, die de Hobby Club had opgedaan bij het opnemen van de propagandafilm en sprookjesfilm, door de grondige voorbereiding en perfecte organisatie verliepen de opnamen buitengewoon vlot.

Dick de Vries was alleen aanwezig als de krant hem niet opeiste. Hij had zoveel mogelijk vooruitgewerkt, maar in het vorige nummer had hij een domheid begaan door een uitvinderswedstrijd met mooie prijzen uit te schrijven en daarop waren al meer dan 800 brieven binnengekomen. Het kostte

enorm veel tijd om al die briefjes door te nemen. Er waren aardige uitvindingen bij, maar over het geheel genomen vielen de inzendingen nogal tegen en waren ze weinig origineel, hetgeen toch voor een uitvinding een eerste vereiste is. De meeste uitvindingen waren gewoon uit een boek of uit een tijdschrift, ja, zelfs uit HOBBY CLUB overgenomen en als er eens iets aardigs en oorspronkelijks bij was, dan was die uitvinding in de practijk onuitvoerbaar.

HOBBY CLUB liep reusachtig en het zag er naar uit dat weldra het aantal betalende lezers de 20.000 zou bereiken. Met ingang van de grote vacantie ging het blad om de twee weken verschijnen en ter inleiding daarvan was de Hobby-Club-estafette ingezet, een wedstrijd voor het aanbrengen van abonné's. Dank zij het feit, dat er prachtige prijzen waren uitgeloofd, w.o. een balansversterker, een omroep-ontvanger, een kleine kortegolf-ontvanger, een fototoestel, een gramofoon, een model-vliegtuig en een aantal technische boeken, was de deelneming zeer groot.

Het uiterlijk van HOBBY CLUB had een grote verandering ondergaan. Het blad verscheen nu in een fris en kleurig omslag, getekend en ontworpen door Joosje, waarop een sensationele technische foto prijkte. De inhoud werd steeds beter. De vaste rubrieken, die aanvankelijk techniek, knutselen en hobbies behandelden, waren in aantal toegenomen. Leo was begonnen met een serie ‘Grote mannen’, levensbeschrijvingen van grote uitvinders, ontdekkers, en natuurkundigen, van mannen, die elken jongen als voorbeeld gesteld konden worden. Mijnheer Verburg behandelde in de rubriek ‘De moderne natuurwetenschap’ op de meest boeiende wijze allerlei uiteenlopende, maar in wezen toch nauw samenhangende onderwerpen als ‘de natuurkunde van het heelal’, ‘uit de wereld van het kleinste’, ‘van electronenmicroscoop tot reuzenspiegeltelescoop’, ‘het geheim der kosmische stralen’ en ‘de strijd om het absolute nulpunt’. Een speciale rubriek was gewijd aan het Avontuur, aan het avontuur met een hoofdletter: avonturen, die elk jongenshart in beroering brachten, de meest spannende avonturen van ontdekkingsreizigers en bergbeklimmers als ‘Wedloop om de zuidpool’, ‘De beklimming van de Mount Everest’, sensationele verhalen over diepzeeduiken, stratosfeertochten, Afrika-expedities en pool-onderzoek. Aan HOBBY CLUB was nu ook een luchtvaart-medewerker verbonden, een jong technicus, die aan het Rijkslucht-

vaartlaboratorium werkte en pakkende artikelen over de wonderen van de moderne luchtvaart schreef. Bijzonder attractief was de rubriek ‘De wereld van morgen’, waarin de jongste uitvindingen, vooral op het gebied van atoom-energie, radar, raketten en electronische besturing, en hun toekomstige toepassing besproken werden. In de rubriek ‘Vonkjes’ werden in stukjes van twee of drie regeltjes de nieuwste vorderingen, vondsten en wetenswaardigheden op technisch en natuurwetenschappelijk gebied vermeld. De jongens, die deze rubrieken verzorgden, gingen vaak hun licht opsteken in de openbare leeszaal op de Keizersgracht, waar ze in honderden binnen- en buitenlandse tijdschriften alle mogelijke belangwekkende artikelen en nieuwtjes konden vinden.

De poppen-kleuren-film had aller verwachtingen overtroffen, ook al waren de bewegingen van de poppen vaak aller-onhebbelijkst houterig. De sprookjes-sfeer was uitstekend getroffen en de kleuren waren prachtig. Wat den jongens vooral was opgevallen: dat een sprookje zich veel beter leende voor kleurenfilm dan een gewoon verhaal, waarin de kleuren gauw onnatuurlijk aandeden. Bepaald griezelig waren bij de vertoning de dieren en vooral de vogelspin, die, vergeleken met het boertje, op de film de afmetingen van de reuzendieren uit een prae-historisch tijdperk had gekregen. De vogelspin was door oom Wes' projector uitgegroeid tot een monster, zo griezelig, dat hij den toeschouwers de stuipen op het lijf joeg.

De film met zijn zoete, exotische tropensfeer was een stoute fantasie, een kleurig visioen, even onwerkelijk als een droom. Toch overtrof de bijbehorende muziek in on-werkelijkheid nog het filmbeeld. Het was muziek, die, zoals het filmpubliek haar hoorde, nog nooit gespeeld of gecomponeerd was; sterker nog: het was muziek, die zelfs nooit gespeeld kòn worden. Joosje had eens iets gezegd, dat Leo op een idee gebracht had en na enkele proefnemingen was dat idee fantastische werkelijkheid geworden. Bij het versneld afdraaien van de gramofoon-opnamen van het Amstelveld, had Joosje voorgesteld de platen eens achterstevoren te draaien. Zo heel gemakkelijk ging dat niet, maar natuurlijk was het mogelijk. Leo had als kind eens gehoord welk een ongewoon, om niet te spreken van krankzinnig, effect het opleverde en meteen bij het gezegde van Joosje had hij gevoeld, dat dit de oplossing was om bij een ‘onworkelijke’ film als de poppenfilm een ‘onwerkelijke’ muzikale begeleiding te krijgen.

Bij nader inzien was een eenvoudig technisch trucje voldoende geweest om gramofoonplaten achterstevoren te draaien. Het effect wàs krankzinnig; je kreeg, wat je zou kunnen noemen, ‘surrealistische’ muziek. In het begin van een club-bijeenkomst was Leo begonnen met het achterstevoren-draaien van gramofoonplaten en aan het einde van de middag draaide hij nog: het was en bleef een krankzinnig gehoor! Alle muzikale klanken kwamen in omgekeerde volgorde uit de luidspreker, waardoor de wonderlijkste er ongewoonste melodieën, wendingen en opeenvolgingen, ontstonden. Dat alleen al leverde een verrassend en onbegrijpelijk effect op, maar het achterstevoren draaien had nog andere gevolgen. De muziek-instrumenten, waarbij een snaar, een dierenvel, of een stuk hout of metaal werd aangeslagen zoals een guitaar, harp, piano, clavecimbel, slagbas, xylofoon, marimba, klokkenspel, pauk en trom, al deze instrumenten gaven een geluid dat begon met een geluidspiek en eindigde met een nagalm, die snel uitstierf. Ook de acoustiek van de zaal gaf elk geluid een zekere nagalm. Bij het achterstevoren draaien zwollen alle geluiden snel aan en hielden dan plotseling op en dat was nu de grote sensatie: geluiden als opzwellende zeepbellen, die plotseling tot niets uiteenspatten, klanken, zoals in werkelijkheid nog geen mens gehoord had.

De hele discotheek, die zo langzamerhand uit bijna 300 platen bestond, hadden de jongens achterstevoren doorgenomen en daarbij hadden ze de mooiste, nog nooit gespeelde of gecomponeerde melodieën en geluidseffecten ontdekt. Dita had er met haar grote theoretische kennis op muziekgebied een speciale studie van gemaakt en het had haar en de Hobby Club niet veel moeite gekost bij hun fantastisch filmpje een nog fantastischer muzikale begeleiding uit te zoeken. Dita was overigens al druk bezig met de muziek voor de schoolfilm, die tegen Pinksteren klaar moest zijn. Dan immers begon de tijd van heel hard werken voor de overgangsrepetities.

Leo en Poldervaart waren geslaagd voor het zend-amateur-examen. Dick was gebakt, maar dat was hem niet kwalijk te nemen omdat hij het zo druk had gehad met de krant. Nu eindelijk kon de hartewens van de Hobby Club vervuld worden, nu zou de Hobby Club haar stem door de aether kunnen laten klinken, nu kon zij haar eigen zenders gaan bouwen om haar vriendenkring tot ver buiten Amsterdam, tot over heel Nederland, heel Europa en misschien tot over de hele wereld uit te breiden. De nieuwe afdeling ‘Zenden’ zat natuurlijk

vol plannen, die tot de bouw van kortegolfzenders zouden leiden, maar het voornaamste object bleef toch voorlopig de schoolfilm, waarbij geen technische kracht gemist kon worden. Een fotografisch beeld was opgebouwd uit milliarden uiterst fijne zilverkorrels. En zo werkten de jongens van de Hobby Club dan ook in volmaakte samenwerking een maand lang aan de verfilming van wat voor hun H.B.S. zou worden een zilveren monument.

* * *

Toen de, film ontwikkeld, 'omgekeerd' en gemonteerd was, begon Dita samen met een jong en veel-belovend musicus met het componeren van de muziek. De diverse melodieën en variaties daarop waren al klaar, maar nu moesten deze samengesteld en uitgewerkt worden tot een uitvoerige orkest-partituur, die precies bij de gemonteerde film paste. Verscheidene malen per week kwam Fred met zijn projector bij Dita thuis en terwijl zij en haar compagnon achter de vleugel zaten, draaide hij de film. Met een metronoom en een stopwatch werden de diverse scènes zorgvuldig getimed en in muziekmaten uitgemeten en langzamerhand groeiden de afzonderlijke composities aaneen tot een complete muzikale begeleiding. Op een avond had Dita de filmstaf van de Hobby Club en de voornaamste spelers uitgenodigd en hadden zij en de jonge musicus 'à quatre mains' de door Fred geprojecteerde film muzikaal begeleid. Allen waren het er over eens geweest dat de muziek prachtig bij de film paste en veel tot het succes er van zou bijdragen. Dita en haar muzikale vriend hadden daarop de orkest-partituur uitgewerkt en deze met het symphonie-orkest van het conservatorium ingestudeerd en net zolang gerepeteerd tot er niets meer aan te verbeteren viel.

Zo kwam het, dat het 'sound-recording-department', de geluidstechnische staf van de Hobby Club, op een Zaterdagmiddag met al haar apparaten naar de concertzaal van het conservatorium in de Bachstraat was verhuisd. Op het podium zat het orkest van conservatorium-leerlingen. De orkestleden zaten met hun rug naar het projectie-scherm, dat alleen zichtbaar was voor Dita, die achter de grote Steinway-vleugel zat, en den dirigent met zijn krullige haardos: Otto Merkelbach, Dita's compagnon. De opname-installatie was in de stemkamer achter het podium opgesteld. Het conservatorium beschikte over eigen microfoons, twee prachtige 'high-fidelity'-microfoons van de Radio Corporation America.

Toen het stemmen, waarbij de hobo als gebruikelijk de 'a'

had aangegeven, was afgelopen, hief Otto zijn dirigeerstok op, tikte op zijn lessenaar en verstomde het geroezemoes van de orkestleden tot een bijna angstwekkende stilte. Voor hem stond een paneeltje met lichtsignalen, geconstrueerd door de afdeling Electriciteit van de Hobby Club, waarmee dirigent en opname-staf geluidloos contact konden onderhouden. De opname-staf gaf groen licht, het zaallicht doofde half uit, de dirigent drukte een knop in, een rood licht ging branden, achter in de zaal startte Fred zijn projector, die voor deze gelegenheid met een geluiddempende hoes was omgeven, op het witte scherm verschenen achtereenvolgens de cijfers 1 2, 3, 4, 5, 6, 7.... 12.... 13.... 14 en na 15 liet de dirigent zijn dirigeerstok, die hij steeds omhooggeheven had, dalen en zetten gelijktijdig de beginteksten van de film en de beginfanfares van de muziek in.

De motoren van de projector en van de opname-installatie waren via de nieuwe synchronisator met elkaar verbonden, zodat ze gelijk zouden lopen. De Hobby Club beschikte nu over een dubbele opname-apparatuur, zodat onafgebroken kon worden opgenomen. Een speciale inrichting maakte het mogelijk zonder onderbreking van de ene plaat op de andere over te gaan, zowel bij het opnemen als bij het afdraaien.

De filmmuziek was gebaseerd op de melodie van het schoollied, waaraan nog enkele oorspronkelijke melodieën waren toegevoegd. De H.B.S., Piep en Lous hadden elk hun eigen ‘leid-motief’, een muzikaal motief, dat telkens, wanneer dat nodig of wenselijk was, één van de drie door een aparte, gemakkelijk herkenbare melodie, karakteriseerde. Er waren ook drie solo-instrumenten: de piano, bespeeld door Dita, die het ‘leid-motief’ van de school en de daaromheen gesponnen variaties in klanken omzette, een clarinet, die de gevoelens van Piep vertolkte en een viool van Lous. Zelfs voor leken op muzikaal gebied was het verrassend eenvoudig om in de ingewikkelde orkest-compositie de steeds weer terugkerende leidmotieven te herkennen.

Ook zonder film was de compositie van Dita en Otto een groot muzikaal genot. Maar nu beeld en geluid in volmaakte harmonie samengingen, kreeg de muziek nog veel meer diepte, betekenis en schoonheid. En deze verrijkende invloed was wederkerig, want door de muziek won ook de film aan kracht en uitdrukking. Uitbundigheid en weemoed, spanning en sleur, voorspoed en tegenslag, scherts en ernst, hartstocht en beheerstheid, geluk en smart: alles hadden deze jonge talen-

ten op treffende wijze tot uitdrukking weten te brengen. Deze muziek sleepte je zo mee, dat je alles om je heen vergat en ten volle met het gebeuren op het witte doek kon meeleven. Werkelijk, dit was filmmuziek op haar best.

Een auto-ongeluk.... Lous zwaar gewond.... levensgevaar.... misschien voor altijd verminkt.... een lijden zonder einde: de muziek legde van dit alles op ontroerende wijze getuigenis af. Bij de scènes in het ziekenhuis zweeg soms de muziek en klonk een tere, als het ware gefluisterde melodie, gedragen door de viool, met af en toe op de achtergrond een kort, maar hoopvol wijsje van de clarinet. En keerde het filmbeeld terug in het volle onstuimige leven, dan bruisten weer in brede golven de majestueuze klanken van het orkest. Enkele zware piano-accoorden en het was weer de H.B.S, die de aandacht vroeg. Zo wisselden alle mogelijke stemmingen elkaar af, behouden bleef echter het onafscheidelijke samengaan van beeld en geluid.

Doordat Fred de gehele film op één extra grote spoel gewikkeld had, hoefde de na-synchronisatie geen ogenblik onderbroken te worden. En dank zij de zorgvuldige voorbereidingen en de prachtige technische hulpmiddelen klopte het samengaan van projector, orkest en opname-apparaat, van beeld en geluid, tot in de finesses. De dirigent had het orkest prima in de hand en Dita speelde haar piano-partij uiterst accuraat. Het kleine, slanke meisje met de lange, blonde krullen gaf zich met hart en ziel aan de begeleiding van het orkest, dat háár muzikale schepping ten gehore bracht.

Toen gedurende 20 seconden geen muzikale begeleiding nodig was, kwamen snel 26 leerlingen van de H.B.S. op het podium om met hun jonge stemmen aan de finale luister bij te zetten. Wat jonge mensen bedacht, geschreven, geacteerd en verfilmd hadden, wat jonge mensen gecomponeerd, gedirigeerd en gespeeld hadden, wat een uiting van jonge kracht, wat een schepping van uitsluitend jonge mensen was, dat naderde nu zijn einde. Violen, celli, bassen, fluiten, hobo's, clarinetten, hoorns en trompetten, - in een storm van klanken voerden zij het drama naar zijn hoogtepunt. Uit volle borst hieven de H.B.S.èrs hun schoollied aan en bij de frisse, heldere stemmen van het koor voegden zich nog een aanzwellend paukengeroffel en een triomfantelijk bazuingeschal. En allen tezamen bejubelden zij in onstuimige, tot extase voerende fanfares de door de verlovingsringen bezegelde gelukzaligheid van de twee zo zwaar beproefde jonge mensen!

Hoofdstuk XX

- Sssssssst!!! Ik hoor 'm, den vos, heel duidelijk nu! Laat me maar even draaien. Toe, vouw jij je kaart eens open! zei Leo, terwijl hij met grote aandacht en spanning begon te draaien. Dick vouwde zijn kaart open, hield deze volgens de aanwijzingen van zijn kompas precies noord-zuid en verdiepte zich in de vele streepjes, lijntjes, cirkeltjes, stippellijntjes en gearceerde vlakken, die de schone, bosrijke omgeving van Soest, Soesterberg en Bilthoven aangaven.

Het was Hemelvaartsdag en tegen alle regels in regende het nu eens niet. Het leek wel zomer, zo warm en zonnig was het. Met zijn twintigen waren de leden van de afdeling Radio van de Hobby Club die morgen over het fietspad naast de autostrada Amsterdam - Bussum - Amersfoort naar Hotel Trier, schuin tegenover het witte sprookjespaleis van Soestdijk, gereden. Daar hadden ze met tal van andere radio-amateurs het moment afgewacht, waarop de vos in de lucht zou komen.

PAoASD, de zo gastvrije heer Jacot, had de Hobby Club niet alleen de tip gegeven om aan de vossenjacht deel te nemen, hij had de afdeling Radio tevens uitgelegd hoe je een peilontvanger maakte om den vos op te sporen. Op de Zaterdagavond, die aan de vossenjacht voorafging, hadden de jongens van de Hobby Club zich als deelnemers laten inschrijven, hadden ze het inschrijfgeld betaald en waren ze in de gelegenheid gesteld om hun in alle haast gebouwde peil-ontvangers te proberen. Verder hadden de jongens een kaart van het jachtterrein en een verzegelde envelop ontvangen. Als je het zegel verbrak, vond je een papiertje, waarop de positie van den vos nauwkeurig was aangegeven, maar dan was natuurlijk de kans op een prijs verkeken. Tevens had de Hobby Club kennis gemaakt met den vos, een nog jongen zend-amateur, Peiters geheten, wiens roepletters PAoETS te verklaren waren uit het feit dat hij de E.T.S., de Electro-Technische School in Amsterdam bezocht had. Hij zou op Hemelsvaartdag van 12

uur 's middags tot vier uur op een golflengte van 81.2 meter marsmuziek uitzenden en elke drie minuten zou hij omroepen: ‘Hier is de vos, hier is XPAoETS.’ De ‘X’ gaf, zoals gebruikelijk was, aan, dat de zender tijdelijk verplaatst was.

De Hobby Club beschikte over drie peil-ontvangers en had zich gesplitst in drie groepen, die afzonderlijk zouden opereren om de kans, dat de Hobby Club een prijs won, des te groter te maken. Om kwart voor twaalf hadden de drie groepen zich verspreid en één minuut over twaalf hoorde de groep, die uit Leo, Dick en Fred bestond, voor 't eerst in de koptelefoon ‘Hier is de vos, hier is XPAoETS!’

Het was een opwindende gewaarwording: de jacht was begonnen en nu al voelden de jongens de spannende bekoring, die van zo'n vossenjacht uitging. Ze hoorden den vos, maar waar was zijn hol? Om dat op te sporen, daarbij kon de beste jachthond je niet van dienst zijn, dat was alleen maar mogelijk met de peil-ontvanger, de electronische jachthond van den modernen vossenjager. Het was een eenvoudige gelijkstroomontvanger, die door een gloeistroom-element en een anodebatterij van 60 volt gevoed werd. De peil-ontvanger, die in een betrekkelijk klein aluminium blik was ingebouwd, werd niet aangesloten op aarde en antenne, maar op een raam-antenne, die er bovenop was gemonteerd. Leo had zijn peil-ontvanger op bijzonder ingenieuze wijze aan zijn fiets bevestigd, waardoor zijn peilstation wel zeer mobiel en snel-verplaatsbaar werd. Aan het frame van zijn fiets zaten twee stangen en daarop rustte via een verend plankje de peil-ontvanger. Deze was omgeven door een stuur van hout, dat de vorm van een autostuur had en daarmee kon de peil-ontvanger met raam-antenne in het rond worden gedraaid.

Het opsporen van den vos, van de zender, berustte op het richt-effect, dat elke raam-antenne vertoont. Wanneer Leo ontvanger en raam-antenne draaide, werd de marsmuziek van PAoETS harder en zachter. De geluidssterkte bereikte een maximum, wanneer de richting van het raam samenviel met de richting van de zender en daalde tot een minimum zodra het raam loodrecht op deze richting stond. Het was onpractisch en onnauwkeurig om op de maximale geluidssterkte te peilen. Leo draaide het raam tot de muziek op zijn zachtst was. Onder aan de ontvanger, loodrecht op het raam, was een stevige breipen bevestigd en deze wees nu in de richting van de zender. Onder de breipen was een plankje, waarop draaibaar met een punaise de kaart was bevestigd. Ook zat op het

plankje een kompas gemonteerd. Leo draaide de kaart zó, dat de noord-zuid-pijl er van precies samenviel met de aanwijzing van het kompas, waarbij hij natuurlijk rekening moest houden met het verschil van ongeveer zeven graden tussen de magnetische en de geografische noordpool. Het bleek, dat de vos zich in Zuid Zuid-Oostelijke richting bevond. Er bestond ook een kleine mogelijkheid, dat de vos zich in juist tegenovergestelde richting bevond, maar omdat de jongens zich in de nabijheid van de noordelijke grens van het jachtterrein ophielden, was dit niet waarschijnlijk. Leo maakte de kaart los en hield deze zo, dat de breipen precies over hun standplaats ging. Bij het uiteinde van de breipen zette hij een potloodstreepje op de kaart en trok met een liniaal een lijn van zijn standplaats over het potloodstreepje. Op deze lijn moest de zender zich zo ongeveer bevinden.

- Nu een tweede peiling, Dick zei Leo. En wel van een plaats, die 7 of 8 kilometer ten oosten of ten westen van ons is. Ik geloof dat het 't beste is als we in de richting van Amersfoort fietsen.

De jongens fietsten zo hard ze konden. Het ging er om wie het eerste den vos had opgespoord en daarom was elke minuut kostbaar. Fred had zijn filmcamera meegenomen om van de vossenjacht een reportage te maken. Alle voor de club belangrijke gebeurtenissen werden tegenwoordig gefilmd en deze opnamen werden verenigd in het ‘Hobby Club Journaal’. Poldervaart had achter zijn fiets de reportage-wagen naar Soest gesleept om gramofoon-opnamen van de vossenjacht te maken. Hij begreep, dat de peilgroepen steeds met topsnelheid zouden fietsen en omdat hij dat toch niet kon bijhouden, had hij van zijn envelop het zegel verbroken en was hij langs de kortste weg naar het vossenhol gereden.

Toen de jongens ongeveer een derde van de weg Soest - Amersfoort hadden afgelegd, nam Leo een tweede peiling. De eerste peiling had hem de richting van den vos opgeleverd, maar aan de richting alleen had je niets. Je moest ook nog afstand weten. Door van een ander standpunt een tweede peiling te nemen, kreeg je een tweede richtingslijn en waar beide richtingslijnen elkaar sneden, daar ongeveer kon je de zender verwachten.

- De tweede peiling, constateerde Leo na enig draaien, loopt in de richting van Bilthoven. Even een potloodstreepje.. de lijn doortrekken.... hmmmm, de twee lijnen snijden elkaar in de buurt van het natuurbad Soestduinen, ten zuid-westen

daarvan. Ooh, dat lijkt me een pracht plaats voor den vos om zich schuil te houden, daar is dat prachtige landgoed de Pals: laten we d'r als de bliksem naar toe rijden. Neen, we hoeven niet over Soest te gaan: ik weet een weggetje, waardoor we bij de spoorweg Amersfoort - Utrecht komen. Daarlangs is een fietspad naar Soestduinen. Zet 'm op!

Met gekromde ruggen raceden de jongens langs de weg. Leo prees zich gelukkig dat hij als jongen zo vaak met vacantie in Soest was geweest, waardoor hij de wegen op zijn duimpje kende. Natuurlijk beschikte hij ook over de kaart, maar zo was het toch nog beter. Daar had je de spoorlijn al en nu in rechte lijn naar Soestduinen. Hier en daar kwamen de jongens een eenzamen vossenjager tegen, die, met zijn fiets aan de kant, omslachtig stond te peilen. Makkelijk toch, dat Leo zijn ontvanger op zijn fiets had gemonteerd. Ooi, daar sprong een spoorweg-signaal van onveilig op veilig. Dat was niet zo mooi, want dat betekende dat de bomen van de spoorweg-overgang zo dadelijk gesloten zouden worden. Zie je, daar had je 't al, daar gingen ze omlaag: nu moesten ze wachten en zouden de minuten ongebruikt voorbijgaan. ‘Ongebruikt’? Neen, hij moest snel een peiling nemen, ondanks de aanwezigheid van de rails, die wel eens een afwijking zouden kunnen veroorzaken. Bij het draaien zakte het geluid niet met zo'n scherpe knik weg als eerst.... zeker de rails.... of wacht 's.... de zender kwam veel harder door dan eerst, dus.... naderden ze de zender! In welke richting wees de breinaald? Wat? In de richting van Soest??? Maar dat kon toch n.... ach, neen, hij moest precies de tegenovergestelde richting nemen en die was.... de Pals! En hoera, daar kwam gelukkig de trein.

Verdraaid nog aan toe! Daar sprong aan de andere kant van de lijn het signaal ook omhoog, ook op veilig! Uit de andere richting naderde dus ook een trein. Wat een pech! De eerste trein daverde voorbij en.... even gingen de spoorbomen omhoog. Als een raket schoot het drietal onder de afsluitbomen door de overweg over. Ze zagen nog net hoe uit de richting Soest drie vossenjagers met hun ontvangers op hun rug kwamen aanzetten. Die reden wat ze konden, maar de bomen gingen net voor hun neus dicht. Bravo, al weer drie concurrenten minder!

Bij het natuurbad nam Leo voor alle zekerheid nog een peiling. Je kon niet weten of de rails je misschien op een dwaalspoor brachten. Maar nee, hoor, het was en bleef de Pals. Na

enkele honderden meters verlieten de jongens de autoweg naar Soesterberg en sloegen ze rechts af. Het fietspad bracht hen door de hei naar de uitgestrekte dennen- en sparrenbossen. Met diepe teugen ademden ze de geurige, gezonde dennenlucht in en als ze niet op vossenjacht geweest waren, hadden ze zich stellig op een zacht en zonnig plekje uitgestrekt om rustig van de natuur te kunnen genieten. Nu jakkerden ze zich af om toch vooral geen minuut verloren te laten gaan. Twee keer ontmoetten ze concurrenten, maar deze reden, vreemd genoeg, beiden in tegenovergestelde richting. Leo vertrouwde het niet erg en nam nog een peiling, maar de ontvangst was zo sterk, dat het vrijwel niet mogelijk was een minimum aan geluidssterkte te vinden.

- We moeten vlak bij zitten! zei Leo enthousiast tegen Dick. Hoe ik 't raam ook draai, de muziek blijft hard! Ik zal de grote antenne er af nemen en dat kleine raampje op de ontvanger zetten.... ja, nu kan ik weer peilen.... hier.... neen, hier is 't minimum.... richting Soesterberg! 's Kijken wat de kaart er van zegt.... richting vliegveld, tenminste.... als onze vorige peiling goed was, want volgens deze peiling alleen kan het net zo goed de tegenovergestelde richting zijn. Even de peiling op de kaart afzetten.... 's even kijken.... ja, we moeten zo dadelijk links af! Spurten, mensen!

Leo hield zijn koptelefoon op, om onder het rijden door ook nog te kunnen peilen. De kaart was nu eigenlijk niet meer nodig, want Leo kende elk paadje van de Pals en de breinaald van de peil-ontvanger zou hem de juiste richting aanwijzen. Enkele honderden meters verder sloegen de jongens links af: een smal fietspad, dat naar het vliegveld leidde. Al rijdende bleef Leo peilen: met zijn rechterhand stuurde hij zijn fiets, met zijn linker draaide hij het stuurrad van de electronische snuffelneus. Bij minimale geluidssterkte wees de breinaald in de richting van het fietspad. En bovendien werd de ontvangst steeds krachtiger. Wie weet, kwamen ze direct langs 't vossehol. Goed uitkijken, was nu de boodschap, goed uitkijken naar een cafétje of een huisje. Hemeltje.... nu boog dat fietspad naar links! Dat bracht de jongens even in verwarring, maar er zat niets anders op dan mee naar links te gaan, ook al was dat niet in de richting van de peiling!

De vos had zich goed verscholen, dat stond vast. Meestal bevond hij zich in een cafétje en reden de vossejagers van het ene kroegje naar het andere, waar ze even hun neus naar

binnen staken om den ijlings weer verder te rijden. Hier had je weinig van dergelijke bier- en limonade-oases.

Daar ging een paadje naar rechts en ook de peiling was rechts.... ‘Rechts af!’ brulde Leo, maar zover kwam hij niet, want plotseling sloeg een tak, die over de weg lag, tussen de spaken van zijn voorwiel, waardoor Leo, die zijn linker hand nog aan het stuur van de peil-ontvanger had, de macht over het stuur van zijn fiets verloor en met geweld tegen de grond gesmakt werden. De anderen remden wat ze konden en konden nog net een botsing vermijden. Leo krabbelde weer overeind, bekommerde zich niet om zijn linker voet, die erge pijn deed, lette niet op zijn vuil-geworden kleren, maar inspecteerde snel zijn fiets en probeerde zijn ontvanger. Enkele spaken waren kapot en die boog hij vlug om de andere spaken, maar de ontvanger.... hoe hij ook probeerde, die zweeg in alle talen, die was en bleef kapot. Wat een ramp! Aan repareren viel niet te denken. Uit radiotechnisch oogpunt waren ze lam geslagen en dat zo dicht bij het doel! Wat nu? Ja, wat nu??

- Full speed rechts af! Volgens de peilingen moet en zal daar 't vossehol zijn! zei Leo. Maar eenmaal rechts-af geslagen kwamen de jongens weer andere paadjes tegen en dat gaf verwarring. Wat was dat? Dat witte daar tussen de bomen? Konden ze daar maar komen? Er leidde geen pad heen. Doorrijden zo hard ze konden en kijken of ze dat witte geval konden bereiken. Met een vervaarlijke slip vlogen de jongens door een bocht.... weer een paadje.... neen, dat niet.... ja, hier links af.... zet 'm op jongens.... daar rijden er waarachtig nog twee.... die waren hun voor.... die konden ze vast niet inhalen, hoe hard ze ook reden.... de achterstand was te groot, het witte huisje, want dat was 't, te dicht bij.... maar wat was dat, hun voorgangers gingen rechts af, terwijl het huisje links lag....

De jongens smeten hun fiets neer, renden naar een deur en waarachtig, daarop stond een vossekop getekend! Ze stormden naar binnen en vielen meteen in de armen van Poldervaart, die hen onmiddellijk voor de Hobby-Club-microfoon sleepte en hun toen vertelde dat ze waarschijnlijk de derde prijs hadden gewonnen. ‘En nu als de bliksem die fietsen voor de deur weghalen en achter het huisje onder de struiken leggen! En stil zijn!!’ zei de vos met een grimmige stem. Maar natuurlijk, dat ze daaraan niet gedacht hadden, hun fietsen zouden voor andere jagers een aanwijzing kunnen zijn. Toen

.... waardoor Leo de macht over het stuur van zijn fiets verloor.... pag. 336

hun karretjes goed gecamoufleerd waren, gingen ze weer naar binnen en werden door PAoETS gefeliciteerd. Poldervaart moest voor het club-archief natuurlijk een kort verslag, dat ‘heet van de naald’ was hebben, maar zover kwamen de jongens niet, want plotseling fluisterde de vos: ‘Ssssst! Kom 's kijken jongens, achter de gordijntjes!’

Voorzichtig, zodat ze niet gezien konden worden, gluurden de jongens naar buiten. Daar kwam, heel voorzichtig, een mannetje met een kist achterop zijn fiets aangereden. Op die kist zat een raam-antenne van bijna een meter hoogte. Op enkele tientallen meters van het vossehol stapte het mannetje van zijn fiets en het bleek, dat hij tijdens het rijden, evenals Leo had gedaan, z'n koptelefoon had opgehouden. Alsof het een kist met porselein gold, zette hij de kist op de grond, ging hij eerst uitvoerig aan een heel stel knoppen draaien, draaide vervolgens uiterst langzaam de hele ontvanger rond en nog eens rond, schudde mistroostig met zijn hoofd en ging weer draaien. ‘Hallo, hier is XPAoETS! Híér is de vos, hier is XPAoETS’, zei de vos met nadruk door de microfoon, terwijl hij het jagertje van achter de gordijntjes toewuifde. Het manneke greep met zijn handen naar zijn hoofd, luisterde aandachtig, ging weer draaien, draaide beurtelings aan de knoppen en aan de hele ontvanger, draaide dat je er tureluurs van werd, haalde van het stuur van zijn fiets een enorme tekenhaak, trok een hele collectie lijnen op zijn landkaart en stapte toen weer op zijn fiets, waarbij hij zijn koptelefoon ophield. De argeloze jager reed met zijn fiets vlak langs het vossehol en vervolgde zijn weg. ‘Hoe gaat 't er mee, ouwe jongen? Lukt 't niet erg??’ vroeg de vos vol deelneming door de microfoon. Even schokte het manneke op zijn zadel, keek verschrikt om zich heen en ging er toen als een haas vandoor. Als die knaap niet doof was, dan hoorde hij in zijn koptelefoon het daverend hoongelach van de Hobby Club en den vos. Dit genie zou in vroeger eeuwen de laatste zijn geweest, die het mensdom met het buskruit ‘verrijkt’ had.

Leo, die tot nog toe rondgehinkt had, zakte plotseling met een bleek gezicht op een stoel. Bij de val had hij zijn enkel verstuikt en nu werd het hem even te machtig: hij verging van de pijn. Na een glas water gedronken te hebben kikkerde hij wat op.

Ongeveer tien minuten na de Hobby Club kwam no. 4 binnen en onmiddellijk daarna kwamen.... Veerman en Wijngaart aangeraced. Toen de jongens elkaar van hun avonturen

vertelden, had Wijngaart 't over drie mensen, die als gekken achter hen aan waren gerend. ‘Die gekken dat waren wij’, zei Leo. ‘En gek waren we inderdaad dat we zo'n stel uilskuikens als jullie probeerden in te halen!’

Er kwamen nu steeds meer vossenjagers binnen en ten slotte werd het zo vol, dat PAoETS zijn gasten moest verzoeken buiten, maar niet in de directe omgeving van het vossehol, wat van de natuur te gaan genieten of vast naar hotel Trier te gaan waar om vier uur de prijzen zouden worden uitgereikt. Leo's voet was dermate verstuikt en pijnlijk, dat er voor hem niets anders opzat dan naar station Soestduinen te fietsen om daar de eerste de beste trein naar Utrecht te pakken en vandaar naar Amsterdam te reizen. Dick vergezelde hem daarbij. De anderen fietsten eerst naar het vliegveld, gingen later een half uurtje lekker lui in de zon liggen braden en begaven zich ten slotte naar hotel Trier, waar ze een aantal leden van de Hobby Club ontmoetten, die minder fortuinlijk waren geweest en die na allerlei narigheden als lekke banden, verdwalen, valse peilingen en lange omzwervingen het zegel hadden verbroken, naar den vos en later naar hotel Trier waren gefietst.

In het hotel was een voor de Hobby Club ideaal gezelschap aanwezig: allemaal radio-amateurs, w.o. verscheidene zend-amateurs, die de jongens tot nog toe alleen maar draadloos hadden gekend. Nog nooit hadden de jongens in zulk een technisch gezelschap verkeerd en ze maakten van de gelegenheid gebruik om allerlei technische vragen te stellen. De Hobby Club kreeg tal van uitnodigingen om eens naar de zender te komen kijken en ondervond veel belangstelling en sympathie Bij de prijsuitreiking kreeg de Hobby Club als derde prijs een medaille, waarin nog HOBBY CLUB gegraveerd zou worden en een seinsleutel die automatisch punten gaf, beschikbaar gesteld door de firma Amroh te Muiden. Veerman en Wijngaart sleepten de vijfde prijs in de wacht: weliswaar geen medaille, maar een prachtige ‘Featherlight’-koptelefoon.

Om zes uur was de gezellige réunie afgelopen en bestegen de jongens van de Hobby Club hun stalen ros om de 35 km lange terugtocht te aanvaarden. Ze hadden aan hun toekomst gebouwd, die middag, want hun kennismaking met bekende zend-amateurs zou ongetwijfeld vruchten afwerpen, zodra ze zelf met de zenderij begonnen; ze hadden ervaring opgedaan met het richting-peilen en het werken met radio in het vrije veld: ze hadden, als begin van hun zend-installatie, een half-automatische seinsleutel, ze hadden tal van waardevolle tech-

nische adviezen gekregen, hadden de eer van de Hobby Club hoog-gehouden en keerden met een medaille, hun eerste, van de vossenjacht terug. Waren zij vrolijk en wel-gemoed, ook door het heerlijke zomerse weer en het natuurgenot, Leo kon zijn pleizier wel op toen zijn enkel steeds dikker en pijnlijker werd. De dokter constateerde een vrij ernstige verstuiking en een bloeduitstorting en dat betekende op zijn minst anderhalve week huisarrest: voor een actieven jongen als hij een hard gelag!

* * *

- Leo, daar is bezoek voor je: een jongedame! riep Leo's vader.

- Oh, da's fijn! Laat haar maar gauw bovenkomen! zei Leo, verheugd over dit onverwachte pretje. De Hobby Club had Pinkstervacantie en dat betekende extra-hard werken.... in het clublokaal. Maar hij, met die ongelukkige voet, zat daar vastgekluisterd aan een luie stoel, ver van het gezellig-drukke gedoe, waarnaar hij zo hartstochtelijk verlangde. Ze kwamen hem vaak genoeg opzoeken, zijn vrienden, en van verveling was geen sprake, - hij maakte zijn huiswerk, werkte plannen uit of schreef artikelen voor HOBBY CLUB, - maar toch, zijn gedachten gingen steeds uit naar dat vertrouwde plekje op de Herengracht, naar de club, die hem nog nooit zo dierbaar was geweest als nu.

Bezoek Een jongedame.... Joosje misschien, of.... wie, weet, was het Suze! Meer dan een week had hij haar niet gezien, niet gesproken. Meer dan een week was zijn hart naar haar uitgegaan, had hij gehoopt, dat ze zou komen. Maar hij wist, dat ze erg verlegen en bescheiden was en dat dit alles tussen hen tweeën een barricade had gevormd. Was hij anders zo doortastend, tegenover haar had hij geaarzeld, had hij het niet gewaagd die barricade te doorbreken. Na de snel-opgevlamde vriendschap was er een stilstand, geen teruggang, ingetreden. Altijd was ze lief en vriendelijk tegen hem geweest, maar door haar mooie karakter was ze dat tegen iedereen, had ze zich bij iedereen bemind gemaakt en juist dat had Leo wel eens doen twijfelen. Soms dacht of voelde hij dat Suze extra aardig tegen hem was, maar een andere keer leek het weer of ze tegen allen zo sympathiek deed. Ook hijzelf, - dat moest Leo toegeven -, was tegenover haar niet zo openhartig als hij tegen anderen was, ook hij liet zijn gevoelens niet zo blijken en van een meisje kon hij moeilijk verwachten, dat

zij hem daarin vóór zou zijn. En Rudolf als tussenpersoon gebruiken? Neen, daar voelde hij niets voor. Suze was veel te rechtschapen om zo iets te doen.

En meer dan alleen maar rechtschapen: voor Leo's gevoel had ze alle goede eigenschappen in zich verenigd: lief, knap van uiterlijk, eenvoudig, kameraadschappelijk, in hoge mate intelligent en zacht en warm van gemoed. Hoe graag, hoe dolgraag zou hij haar niet de zijne, zijn eigen meisje noemen. Maar hij was bang dat hij haar, door haar te vragen, zou verliezen, dat zijn mooie illusie dan als een zeepbel uit elkaar zou spatten. Dit had hem steeds doen aarzelen, dit had hem de beslissende vraag, die een einde zou maken aan die martelende onzekerheid, steeds doen uitstellen. De angst om haar te verliezen woog zwaar....

Maar als.... als hij vandaag.... vandaag was het eigenlijk al volop zomer, je rook het aan de geur van pas ontloken bladeren en bloesems, je hoorde het aan 't vrolijk getsjilp en gepiep van de vogels.... vandaag, bij het weerzien na meer dan een week, als hij vandaag haar gevoelens voor hem eens kon peilen, dan moest hij 't er toch eigenlijk maar op wagen, moest hij de knoop doorhakken. Nu of nooit, zijn besluit was genomen, stond vast en uiterlijk kalm, maar vol innerlijke bewogenheid wachtte Leo de komst van Suze, - als ze 't was -, af. 't Wàs Suze, die even met Leo's vader had staan babbelen, die de trap opkwam, aanklopte en binnenkwam.

- Suze....

Leo zocht naar zijn woorden en ook Suze wist niet dadelijk wat te zeggen.

- Dâ-âg! zei ze ten slotte. Hoe is 't met het zieke pootje. en met jou?

- Oh, dat gaat best! antwoordde Leo luchthartig. Nog een paar dagen en dan gaan we d'r weer mee lopen. Vertel 's, hoe is 't met jou en met Rudolf en met de Hobby Club?

- Goed, maar we missen onzen voorzitter, werkelijk, we missen je. Op de Hobby Club vraagt iedereen aan iedereen: wanneer komt Leo terug? Voor mij een goed voorwendsel om je eens te gaan opzoeken. Ik heb een briefje van Fred bij me en ik moet je een hoop vertellen! Ach Leo, wat heb je een gezellige kamer.... echt iets voor jou, echt zoals ik me een ideale jongenskamer altijd heb voorgesteld. Oh, ik moet je iets vragen....

- En ik jou, zei Leo, maar ga zitten en vertel me wat ik voor je doen kan.

- Vanavond is het clubavond en morgen begint de eindspurt voor de overgang. Nu hebben jij en Fred de leden van de Hobby Club nieuwsgierig gemaakt door hun te vertellen, dat jullie voor de grote vacantie geweldige plannen hebben. Iedereen is zo benieuwd en nu hebben ze mij al honderd keer gevraagd om naar je toe te gaan en je zien over te halen om die plannen bekend te maken. Eerst wou ik er niets van weten, maar nu ik 't overdacht heb.... Weet je, Leo, jullie moeten 't den leden vertellen, want dan werken ze dubbel zo hard om over te gaan en mee te kunnen doen. Het moet een geweldig plan zijn en daarom: stel het niet langer uit, maak het openbaar, want heus: de jongens hebben een steuntje nodig in de zware tijd, die nu komt. Met iets moois in het vooruitzicht, dat weet je net zo goed als ik, dan span je je veel meer in dan anders. En daarom: vertel 't.

- Rook je? vroeg Leo, terwijl hij Suze een pakje sigaretten voorhield. Als ik iets ga vertellen als dit, dan moet ik een sigaret roken.

- Voor deze keer dan, zei Suze, want anders rook ik niet. Enne.... vertel je het dan?

Toen begon Leo te vertellen, onthulde hij het grootse plan, waarvan Fred de geestelijke vader was en waaraan ze samen maandenlang gewerkt hadden. En hoe meer Leo vertelde, des te enthousiaster werden Suzes reacties tot het meisje eindelijk uitriep:

- O-òh! Wat een plan!! Zoiets geweldigs had ik op geen stukken na verwacht! Wat zullen de jongens dáár van opkijken! Ze gaan vast dansen en springen of iets geks doen als ze het horen.... Leo, mag ik ook meedoen? Mag 't, al ben ik dan ook een meisje?? Mag ik ook meegaan???

- Suze, zei Leo met een ernstig gezicht, het is niet netjes om een vraag met een wedervraag te beantwoorden, maar toch wou ik je vragen of.... of je met mij mee wil.... of ik van je....

Meer kon en durfde hij op dit moment niet zeggen, maar dat was ook niet nodig, toen hij zag hoe Suze hem aankeek en hoe zij onbewust haar handen uitstrekte.... naar hem. En hij greep die handen en drukte ze in de zijne. Ontroerd kuste hij die handen; zijn voet was hij vergeten, alles was hij vergeten, hij wist alleen maar dit: dat hij van haar mocht houden, dat zij van hem hield. Hij was opgestaan, half geknield hurkte hij voor haar, maar ook daaraan dacht hij niet; hij dacht uitsluitend aan dit ene: dat Suze nu zijn meisje, zijn eigen lieve

meisje was, dat ze voortaan samen.... Plotseling keek hij op en zag hij dat Suzes ogen zich vulden met tranen, dat ze huilde.... Met een ruk richtte Leo zich op, legde hij zijn arm om haar hals, streelde hij haar golvend haar en vroeg hij of ze verdriet had.

- Verdriet? Ach nee, Leo, maar weet je, het overweldigt me zo, dit alles, dit geluk! Al van de eerste middag af, dat we samen op het ijs waren, houd ik van jou en hoe meer ik je leerde kennen, hoe meer ik van je hield en steeds, steeds meer. Steeds dacht ik aan je, wachtte ik op het moment, dat je weer bij me zou zijn. Maar als je dan eindelijk bij me was, dan beheerste ik me en liet ik niets merken, was ik eerder koel tegen je. En daarna had ik er spijt van en zo ging het steeds opnieuw, weken en maanden lang. En steeds vroeg ik me af of jij ook wat om mij gaf, of dat ik me dat maar verbeeldde. Ik leefde zo met je mee, met je club, waarin ik je zo bewonderde. Je maakt me zo gelukkig, je bedacht de ene verrassing na de andere en ik, ik deed niets, beheerste me, kropte het op en daarom huilde ik daarnet, toen jij me van die spanning verloste. Ja Leo, zo was het, maar van nu af aan wordt het anders, spelen we geen verstoppertje meer en doen we net als Piep en Lous in de schoolfilm: trekken we samen op. En daarom: of ik met je mee wil? Graag, heel graag Leo, waar je ook gaat!

- Ik geloof dat ik een geluksvogel ben. Alles loopt me mee: de Hobby Club, de krant en nu dit! En kijk eens, wat ik vanmiddag ontvangen heb. Laat Fred vanavond maar alles bekend maken, ook deze brief. Hier, lees maar.

- Neen maar! Leo, is dat echt waar? Wat een succes! Ik geloof dat alles, wat jij bereiken wilt, dat je dat lukt! Wat zullen je jongens ook daar vanavond van opkijken. Maar wacht eens, voor jou heb ik ook een verrassing, een briefje van Fred.

Toen Leo het briefje gelezen had, uitte hij een indianenkreet van blijdschap:

- Nu zijn we quitte: jij een verrassing, ik een verrassing, wij samen een verrassing en vanavond de club een hele serie verrassingen. Maar vertel eens Suze, hoe vond jij de première, Zaterdagavond?

En Suze vertelde van het enorme succes van de schoolfilm, die in tegenwoordigheid van de hele H.B.S. en tal van genodigden op de grote feestavond ter gelegenheid van het a.s. 50-jarige bestaan van de school voor het eerst was vertoond. Suze vertelde, hoe het applaus wel tien minuten had ge-

duurd, hoe geestdriftig de medewerkers waren toegejuicht, hoe Lous en Fred bloemstukken waren aangeboden, hoe de Hobby Club die avond ware triomfen had gevierd en hoezeer de jongens bij deze feestelijke erkenning van hun prestaties hun voorzitter hadden gemist. Hoe ook de poppenfilm, tot haar eigen voldoening, veel succes had geoogst en zij en Joosje een ovatie ‘om van verlegenheid door het toneel te zinken’ in ontvangst hadden moeten nemen. En vooral ook hoe de directeur in een bezielende toespraak de Hobby Club bedankt, geprezen en geëerd had.

Het deed Leo goed uit Suzes mond te vernemen dat iedereen vol lof was over deze jongste prestatie van de Hobby Club. Dick en Fred hadden hem ook al verslag over deze ‘wereldpremière’ uitgebracht, maar nu Suze er van vertelde, leefde hij nog veel meer mee met het succes van zijn club, die, - en plotseling realiseerde Leo zich dat -, die het eerste aanknopingspunt met Suze was geweest. En niet alleen voor hem, ook voor Fred, die heel wat doortastender dan hijzelf was geweest en het in een maand had klaargespeeld met Joosje een ideaal paartje te vormen. Als iemand vroeg waarom Fred en hij de Hobby Club hadden opgericht, dan zouden ze kunnen antwoorden: ‘Wel, om niet ons hele leven vrijgezel te blijven!’

Toen Leo van zijn malle gedachten aan Suze vertelde, schaterden ze het uit. Nu de barricade verbroken was, konden ze voor 't eerst eens vrij en openlijk met elkaar praten. Leo bekende Suze hoe hij altijd had verlangd naar de vriendschap met een meisje, hoe alles hem altijd gelukt was behalve dit, maar hoe hij ondanks bittere teleurstellingen altijd gehoopt had op.... haar. En ook Suze openbaarde hem haar hartsgeheimen, waarbij bleek dat Leo, ook uiterlijk, volkomen overeenkwam met de voorstelling, die ze zich vroeger altijd van haar aanstaanden man had gemaakt. Hand in hand spraken ze zich tegenover elkaar uit, opgaand in hun gemeenschappelijk geluk.

Natuurlijk kwam ook de Hobby Club ter sprake. Voor 't eerst onthulde Leo toekomstplannen, waarover hij zich zelfs tegen Fred nog nooit had uitgelaten en hoe meer hij van zijn idealistische levenstaak vertelde, des te sterker voelde Suze zich tot hem aangetrokken. Daaraan deel te nemen, het leek haar heerlijk daar ook háár beste krachten aan te geven. Ze was zo blij die middag, Suze. Het geluk lachte hen tweetjes toe, zorgen kenden ze niet, ze waren beiden jong, fris en ge-

zond. En met zonnig optimisme smeedden ze plannen, die zowel hunzelf als de Hobby Club en de Nederlandse jeugd ten goede zouden komen.

- Suze, ik dank je dat je me zo gelukkig hebt gemaakt, zei Leo bij het afscheid. Hij nam haar gezichtje tussen zijn handen en drukte voorzichtig een kus op haar lippen. En toen Suze weg was, moest hij eerst even van zijn verbazing bekomen, dat hij zoiets gedurfd had. Maar waarom zou hij eigenlijk verlegen zijn tegenover een meisje als zij. Suze was nu zijn meisje, zijn eigen lieve meisje.... wat was het leven toch mooi! En hij hinkte naar het raam, schoof het wijd open en keek het meisjesfiguurtje na, wuifde toen zij omkeek en keerde toen zielsgelukkig terug naar zijn stoel, waar hij zich, met wijd-open ogen achterover liggend, overgaf aan de prettigst denkbare gedachten....

* * *

Als een wonder van licht en vorm schoof de eeuwig fonkelende witte grensmuur tussen het zonnige, zuidelijke Italië en Zwitserland, de paarl in 't hart van het oude Europa, voorbij. Overweldigend groots rezen uit een labyrint van uitgestrekte gletschers de machtige vierduizenders met hun sneeuwkoepels en rotskammen: de Monte Rosa met zijn wirwar van ijsstromen en spitse toppen, de Lyskamm met zijn zilveren glans, de kleine tweeling Castor en Pollux, de indrukwekkende ijskolos de Breithorn en dan via een zacht-golvende sneeuwkam de koning der bergen, die zijn gehele omgeving beheerste en zich in wilde zigzaglijnen ten hemel verhief: de Matterhorn.

Nimmer had de Natuur een grootser monument opgericht dan deze trotse rotspyramide, waarvan de getande ‘Graten’ zich scherp als messen omhoog slingerden, naar de koene top, die als een met diamanten bezette kroon uitstak boven de lieflijke alpendalen met hun bruisende beekjes, met hun groene weiden en donkere wouden. Welk een heerlijk beeldhouwwerk der schepping, welk een fier symbool van boven-menselijke schoonheid! Dreigend en lokkend met zijn duizelingwekkend steile wanden en zijn majestueuze pracht troonde de Matterhorn daar over het rijk van de eeuwige sneeuw, wakend over het lieflijke bergdorp, dat zich in de erenaam ‘Mekka der bergbeklimmers’ mocht verheugen, het wereld-beroemde vacantie-oord voor hen, die rust en vrede en schoonheid in de Alpen zochten, voor hen, die hun krachten met die van de ijs-

en rotsreuzen wilden meten, voor allen, die de Natuur in haar meest grootse uiting, de bergen, liefhadden.

Zermatt: aan drie kanten werd het omgeven door Europa's hoogste bergketenen, door 's werelds beroemdste bergtoppen, wier beklimming zo vele mensenlevens had gekost, omringd door namen, die het hart van iederen alpinist sneller deden kloppen, Matterhorn, Dent Blanche, Monte Rosa, Lyskamm, Dom, Ober Gabelhorn en Weiszhorn, omgord door malse, met bloemen begroeide weiden en lommerrijke lariksbossen. Zermatt, waarvandaan dappere gidsen de bruin-gebrande toeristen langs steile rots- en ijsgraten ten hemel voerden, waar op de keien der straten steeds de vonken-schietende piekels en bergschoenen weerklonken. Zermatt: vacantie-oord zonder weerga, wereldcentrum van het alpinisme.

Kaleidoscopisch wisselden de beelden elkaar af. Nauwe, door hoge rotsen ingesloten kloven, waardoor het smeltwater der gletschers zich in onstuimige beekjes en watervallen kokend en schuimend een weg omlaag baande; wijde vergezichten over stralende witte sneeuwvelden en blanke ijskoepels met daarboven als een baldakijn de azuur-blauwe hemel; schilderachtige kapelletjes en kerkjes, bruin-gebrande Sennhutten en rustig grazend bergvee; jongens en meisjes, die in onstuimige levenslust door de bossen omhoogtrokken, naar de gletschers met hun grillige ijstorens en hun verraderlijke spleten, of naar de hoge rotstoppen, die zij met taai doorzettingsvermogen beklommen. Sport en natuurgenot, vriendschap en levensvreugd, romantiek en avontuur, ook bereikbaar voor Hollandse jongens en meisjes, dank zij de gastvrije Zwitserse jeugdherbergen!

De film was afgelopen en Fred schakelde de projector, gramofoon en versterker uit. Het zaallicht gloeide weer aan en als plaatsvervangend voorzitter sprak hij tot de jongens en meisjes van de Hobby Club.

- Dit gaf een bescheiden beeld van wat ons deze zomervacantie te wachten staat. Ja, de Hobby Club gaat naar Zwitserland, een maand lang genieten van het jeugdherbergleven in de woeste bergnatuur, een maand lang de gezondste lucht van Europa inademen, een maand lang een sportief en avontuurlijk leventje zonder zorgen leiden. Dit is het grootse plan, waarop Leo en ik al zo vaak gezinspeeld hebben, het plan dat we eigenlijk als verrassing voor de grote vacantie geheim hadden willen houden, maar dat we om bijzondere redenen nu al openbaar maken.

- Want, luitjes, je weet het net zo goed als ik: er wachten ons zes weken, waarin we ons allerakeligst mogen afsloven om op ons eindrapport de eervolle vermelding ‘bevorderd naar de zoveelste klas’ met een doorgestreept woordje ‘niet’ te verwerven. Da's misschien diep treurig, maar waar. En er zit niks anders op dan onze tanden op elkaar te zetten en te werken, te werken zo hard we kunnen, want, luitjes, we moeten overgaan, ter wille van ons eigen prestige, terwille van de eer van onze club. We moeten de moeilijkheden van deze laatste, zware periode van het schooljaar overwinnen en te oordelen naar onze Paasrapporten kunnen we dat, allemaal.

- We weten allen waarom het gaat. Als we bakken, krijgen we de grootste misère: we moeten nog eens om alle taaie moppen van de leraren lachen, we moeten alle lessen nog eens leren, hetgeen allemaal stichtelijk vervelend is; het duurt een jaar langer voor we het leven, het werkelijke leven, waarnaar we zo verlangen, kunnen ingaan, we zijn gehandicapt bij latere sollicitaties, we krijgen thuis meer te horen dan ons lief is en bovenal: als we blijven zitten, wordt de club het volgend seizoen verboden terrein, mogen we niet mee naar Zwitserland en bezorgen we onze club een slechte naam, want geloof me maar, als het mis gaat, wordt de club er op aangekeken en dat zou ons veel schade doen.

- Als we wel overgaan, krijgen we thuis alle medewerking, kunnen we naar Zwitserland gaan en volop van de vacantie genieten en bovendien: dan kunnen we meedoen aan de grootscheepse uitbreiding van de Hobby Club, aan de uitbreiding over heel Nederland. De hoogste belangen van de Hobby Club zijn er mee gemoeid, met onze overgang en daarom: zet 'm op, werk zoals je nog nooit gewerkt heb! Besteed in deze korte periode al je tijd aan het schoolwerk, concentreer je iedere minuut op het volbrengen van je taak en als beloning wacht je de mooiste vacantie, die je je wensen kunt. Zet alles op alles om over te gaan: je eigen toekomst en die van de Hobby Club staan op spel!

- Nu zal ik je eerst wat van Zwitserland vertellen en dan zal ik de plannen voor onze expeditie, - want dat wordt het -, bekend maken.

- Zwitserland is niet alleen het land van de gewone bergen, van de bergen van rots, sneeuw en ijs, - Zwitserland is tevens hèt land van de jeugdherbergen. Ja, er is geen land in Europa, waar de jeugdherbergen zo dicht zijn gezaaid als

in ‘the playground of Europe’, de speelplaats van Europa, zoals de Engelsen Zwitserland noemen.

- Voor ons, jonge mensen, voor de sportliefhebbers en voor de vele buitenlandse vacantiegangers is Zwitserland inderdaad een ‘speelplaats’, een speelplaats in grote stijl. De Natuur heeft 't den Zwitsers niet gemakkelijk gemaakt, - de hoge bergketenen, de nauwe, kronkelige dalen en de woeststromende rivieren belemmeren 't verkeer -, maar met dezelfde energie als waarmee de Hollanders het water hebben bedwongen, hebben de Zwitsers hùn moeilijkheden overwonnen en hebben ze door hun land een net van goede wegen en spoorwegen gelegd.

- Zwitserland is één van de weinige landen in West-Europa, waar je nog volop kunt genieten van romantiek en avontuur. Romantiek van oude kastelen, van steile rotswanden, van nauwe kloven en primitieve dorpjes, van alpenhoorn en transport met muilezels. Avontuur door zijn met sneeuw en ijs bedekte bergen, avontuur van sensationele bergbeklimmingen, waar natuurgenot en doodsgevaar elkaar soms afwisselen.

- Zwitserland is een land van de jeugd, een land van jeugdherbergen. Er zijn er bijna tweehonderd. Waarom zoveel in een land dat weinig groter dan het onze is? Dat is gemakkelijk te verklaren. In ons land liggen de jeugdherbergen op een onderlinge afstand, die je te voet in één dag kunt afleggen: in ons vlakke landje een kilometer of veertig. In Zwitserland liggen soms op één lijn van 20 kilometer wel vier jeugdherbergen, gemiddeld 5 kilometer van elkaar: 5 kilometer hemelsbreed. Maar met een steile bergketen daartussen betekent dat een zware klimtocht van misschien wel meer dan tien uur!

- De Zwitserse jeugdherbergen zijn zeer verschillend. Er zijn er bij, die niet onderdoen voor een goed hotel: die in een kasteel of in een groot, modern gebouw zijn gevestigd en voorzien zijn van heerlijke bedden, centrale verwarming, hete douches, electrische keukens en prachtig ingerichte woonruimten. Andere daarentegen zijn weer uiterst primitief: een bruin-geteerd hutje met enkele lange bakken met stroo om in te slapen, een aftakking op een bergbeekje als wasgelegenheid, verlichting met oliepitjes en verwarming met een open houtvuur. Maar hoe dan ook: alle worden zij gekenmerkt door dezelfde gezellige, gastvrije en sportieve sfeer.

- Er is een groot verschil tussen de jeugdherbergen in Zwitserland en die in Holland. Corvée kennen de Zwitsers

niet: de jeugdherberg-ouders houden de jeugdherberg schoon en verzorgen het eten. Corvée zou bijna niet mogelijk zijn omdat je er meest in de avond binnenvalt en vaak 's morgens heel vroeg of zelfs 's nachts weer vertrekt. Het leven in de Zwitserse jeugdherbergen is vrijer en tegelijkertijd ordelijker dan bij ons. Je kunt er elk uur van de dag en eventueel zelfs 's nachts binnenkomen. Van reglementen merk je weinig of niets, maar ondanks die verregaande vrijheid heerst er in het algemeen orde. 't Is jammer dat ik 't zeggen moet, maar de Zwitserse jeugd heeft beslist betere manieren en meer zelfdiscipline dan de onze. Hun geest is sportiever en kameraadschappelijker en als 's avonds iedereen moe is, gaan de jongens en meisjes rustig en zonder herrie slapen.

- Gelukkig hebben wij Hollanders een goede naam in het buitenland. Dat valt je al dadelijk bij den douane op als je Zwitserland binnenkomt. Wanneer deze merkt dat je Hollander bent, zet hij onmiddellijk een wit kruis op je rugzak. Door de Zwitserse jeugd word je met open armen ontvangen. Dat alles is geen toeval, want er is geen volk in Europa, dat zo met het onze overeenkomt als het Zwitserse. In Zwitserland, wáár je ook komt, voel je je meteen ‘thuis’.

- Ik ken geen heerlijker sport dan het bergen klimmen. In het begin valt het niet mee je urenlang langs smalle kronkelpaadjes en soms met handen en voeten langs de rotsen omhoog te werken. Maar de eerste keer, dat je een top bereikt, sta je sprakeloos: het is alsof de wereld aan je voeten ligt, want je kijkt uit over eindeloze reeksen bergen en dalen, vele tientallen kilometers ver. Dan zie je toppen hoger dan de jouwe, daar wil je natuurlijk ook op en zo word je vanzelf een enthousiast bergbeklimmer. Je wil om steeds hogerop te komen uit zich hier plotseling in de meest letterlijke zin. Die top is plotseling een symbool daarvan geworden: je wilt, je moet er naar toe, ook al kost het je nog zo veel moeite. Bergenklimmen doe je niet om het uitzicht: je doet het om het genot van de klimsport en om de voldoening, die uitgaat van door eigen kracht, wil en doorzettingsvermogen zo hoog te zijn gestegen.

- Om nu op ons plan terug te komen: als een pool-expeditie uitgerust met technische middelen gaat de Hobby Club deze zomer een maand naar Zwitserland en wel naar het kanton Wallis, dat in het zuiden aan Italië grenst. Het centraal uitgangspunt van onze bergtochten zal zijn het beroemde bergdorp Zermatt, aan de voet van de Matterhorn. Echt trekken, d.w.z. gedurig van de ene plaats naar de andere, zal

niet mogelijk zijn doordat we om technische redenen nogal wat bagage meenemen. Waarom ik juist Zermatt heb gekozen?

- Ik ben de drie voornaamste gedeelten van Zwitserland doorgetrokken: het Berner Oberland in Centraal Zwitserland met de plaatsen Interlaken, Wengen, Grindelwald, Meiringen, Engelberg en de bekende bergen Jungfrau, Eiger en Mönch; Graubünden in het zuid-oosten van Zwitserland, de omgeving van St. Moritz, Samaden en Pontresina, die beheerst wordt door de Bernina-groep en ten slotte Wallis, waar ik ongeveer 500 kilometer heb rondgezworven. Van het laatste gebied ging voor mij de meeste bekoring uit. De natuur is er groots en woest, je vindt er de hoogste bergen en de primitiefste dorpen en bevolking. Het heeft het beste klimaat van Zwitserland en wordt niet overstroomd door toeristen. Op tal van plaatsen tref je nog oude klederdrachten en interessante volksgebruiken aan. De berg- en gletscherwereld rondom Zermatt is de mooiste, die ik ooit gezien heb, de mooiste op dat gebied ter wereld, naar ik vaak gehoord en gelezen heb.

- Zermatt is een waar paradijs voor bergbeklimmers en je kunt er ontelbare tochten, van de eenvoudigste tot de zwaarste, ondernemen. Onze Zwitserse vrienden zullen ons de genoegens van het alpinisme leren en wie weet, beklimmen we nog wel eens een vierduizender. Wekenlang zullen we door de dalen, door de bossen en over de gletschers zwerven, de ene top na de andere zullen we beklimmen. In de jeugdherbergen, waar het wemelt van Fransen, Engelsen, Amerikanen, Zwitsers, Belgen en nog tal van andere buitenlanders, zullen we Frans, Duits en Engels spreken, zullen we vrienden van alle nationaliteiten verwerven en zullen we deelnemen aan de gezelligste jeugdbijeenkomsten. We zullen om kampvuren zitten, in alle talen zullen we liedjes zingen, grapjes maken en van gedachten wisselen, we zullen vreemde landen en vreemde steden zien en met een gezonde, geharde body en rijk aan ervaringen zullen we naar Holland terugkeren. Geloof me, dit wordt een vacantie, zoals je je leven lang nog niet hebt meegemaakt.

- Wat de kosten van deze reis betreft, voor ongeveer *f* 1.50 per dag zullen we in Zwitserland kunnen rondkomen. We slapen voor ca. 40 cent per nacht in de jeugdherbergen en koken ons eigen potje. Niet dat we voor dat geld een luxe leventje kunnen leiden, maar dat hindert niet, want heus: het sobere trekkersleven geeft veel meer voldoening dan een verblijf in een luxueus hotel. We weten nog niet precies hoeveel

de trein ons zal kosten, maar alles bij elkaar blijven de totale reiskosten per persoon ver onder de 100 gulden. Iedereen moet zijn eigen reis betalen, maar als je dat geld niet kunt opbrengen, kun je steun van de clubkas verwachten. Iedereen, die mee mag en mee wil, kan mee, daar kun je op rekenen!

- Ik zei straks ‘uitgerust als een noordpool-expeditie’, want, vrinden, daar in Zwitserland hoeven we onze technische hobbies niet te vergeten. De Hobby-Club-expeditie zal niet alleen uitgerust zijn met rug- en slaapzakken, met piekels en gletschertouwen, we nemen nog heel wat meer mee: filmcamera's, fototoestellen, een gramofoon-opname-installatie versterkers, microfoons, draagbare radio-ontvangers en zelfs zenders, transportabele 5-meter-zend-ontvangers, waarmee we, als we ons in verschillende groepen hebben gesplitst om verschillende toppen te beklimmen, met elkaar in draadloos contact zullen kunnen blijven. PAoASD bracht ons op dat laatste idee, toen hij zei dat Zwitserland met zijn hoge bergen ideaal was om met 5-meter zend-ontvangers te gaan experimenteren.

- Hoe lijkt jullie dat, de bergen in te trekken, gewapend met de Cine Kodak Special, met de Leica en andere camera's, met telelenzen, kleurenfilms en statieven, en films en foto's mee terug naar Holland te nemen, die mooier en spannender zijn dan we ooit gemaakt hebben. Hoe lijkt het jullie gramofoon-opnamen te maken van het jeugdherbergleven, proeven te nemen met zenders en ontvangers en radioverbindingen tussen de bergtoppen te maken? En dat is nog lang niet alles.

- We zullen het genot en de sensaties van het onvergelijkelijk heerlijk alpinisme leren kennen. Het ene spannende avontuur zal op het andere volgen, want daar hoog in de bergen, daar langs de steile rotswanden, in de gapende kloven, de blauwe ijsgrotten, de woeste gletscherséracs en op de hemel-doorborende toppen, daar leeft nog het romantische avontuur. Daar voel je dat je leeft, voel je je hoog-verheven boven het laag-bij-de-grondse en boven het alledaagse. Als herboren keer je terug, met een gehard lichaam en een verfrist gemoed, met nieuwe levensvreugd en bruingebrand door de ultra-violette stralen van de hooggebergtezon.

- We zullen de sfeer en het streven van de Hobby Club tot ver buiten onze grenzen brengen. En wie weet, kunnen we onze ideeën en idealen onder jonge mensen van andere nationaliteiten verbreiden en misschien kunnen we daarmee de grondslag leggen voor een blijvend internationaal contact.

- In ieder geval zullen we ruimschoots kunnen profiteren van de mogelijkheid om voor weinig geld in jeugdherbergen te logeren en zullen we waardevol film- en fotomateriaal en een grote dosis technische ervaring mee naar huis nemen. Onze spannendste avonturen zullen we met onze eigen foto's tot artikelen voor HOBBY CLUB uitwerken en het resultaat zal misschien zijn, dat het volgend jaar honderden of duizenden Nederlandse jongens en meisjes ons voorbeeld volgen en ook naar Zwitserland en zijn jeugdherbergen gaan.

- Het is jammer, heel jammer, dat onze eminente voorzitter Leo van der Sluis door zijn verstuikte enkel niet op deze historische bijeenkomst aanwezig kon zijn. Hij had met zijn sprekerstalent ons plan, waarin hij zo'n belangrijk aandeel heeft gehad, op nog veel enthousiastere wijze kunnen toelichten. Maar ik zie al aan jullie gezichten, dat het Zwitserland-plan jullie harten veroverd heeft en daarom: laat ons vertrouwen in het welslagen er van en in de toekomst van de Hobby Club even rotsvast zijn als die indrukwekkende reus van ijs en graniet, die Matterhorn heet en wiens beklimming één van mijn grootste idealen is.

- Voor we tot de gebruikelijke rondvraag en tot de debatten overgaan, maak ik jullie namens het bestuur nog het volgende bekend:

- Ten eerste dat het bestuur van de Hobby Club Lous de Haan wegens haar meesterlijk spel in de schoolfilm, dat zoveel tot het succes er van heeft bijgedragen, als meisje het lidmaatschap van de Hobby Club heeft aangeboden. Hetzelfde geldt voor Suze Campbell wegens haar aandeel in de poppenfilm en voor onze jonge, talentvolle componiste Dita van Bohemen. Met Joosje daarbij is dat een klaverblad van vier waarvan we hopen dat het de Hobby Club veel geluk zal brengen!

- Ten tweede: dat de directie van de Cinéac, die op introductie van den heer de Vries van het Handelsblad Zaterdagavond de première van onze nieuwe films heeft bijgewoond, besloten heeft de poppenfilm in haar theaters in Amsterdam, Den Haag en Rotterdam te gaan vertonen, hetgeen een kroon op het werk van onze film-afdeling vormt, waarmee wij haar hartelijk feliciteren! (hierbij drukte Fred met een komiek buiginkje zichzelf de hand, hetgeen veel hilariteit verwekte).

- Ten derde dat het aantal betalende lezers van ons blad HOBBY CLUB eergisteren de 20.000 gepasseerd is, en dat het vacantie-nummer een omvang van niet minder dan 32 pagina's zal hebben, waarvan vier in kleurendruk.

- En ten vierde, als wellicht de allergrootste verrassing, dat onze voorzitter, Leo van der Sluis op Woensdagavond 12 Juli des avonds om half acht over de zender Hilversum II een causerie zal houden onder de titel: 'Jongens en Hobbies'. Hierin zal hij de Nederlandse jongens over de Hobby Club inlichten en hen opwekken lid te worden: de eerste stap naar de grootscheepse uitbreiding!

Nog voor Fred uitgesproken was, barstte er een oorverdovend applaus los, want deze laatste mededelingen hadden de door het reisplan toch al zo verhitte gemoederen doen overkoken. Dat had Leo toch maar weer op onnavolgbare wijze voor hen klaargespeeld: een radiospeech, pakkender en trefzekerder dan elk ander propaganda-middel! Tienduizenden jonge mensen zou hij met zijn overtuigende woorden bereiken. Zijzelf zouden die avond om de luidspreker geschaard zitten om naar de stem van hun voorzitter te luisteren en de geluidsopname-afdeling zou deze historische redevoering vastleggen als een gulden bladzij in de annalen van de Hobby Club.

En dan de andere successen: de bloei van hun aller troetelkind, hun krant HOBBY CLUB; de openbare erkenning van de prestaties van de film-afdeling, nu de directie van de Cinéac hun film waardig keurde voor publieke vertoning en bovenal: het sprookjesland van de witte bergen als een blij verschiet achter de dorre, troosteloze vlakten van proefwerken en repetities. Ja, de jongens voelden het plotseling met een bijna ontstellende zekerheid: dit alles was waard om voor te werken, je tot het uiterste in te spannen en al het mogelijke te doen om over te gaan, want dàn kon je meegaan met:

DE HOBBY CLUB OP AVONTUUR IN ZWITSERLAND

Hoofdstuk XXI

- Jongens van Nederland,

- Wij, de jongens van de Hobby Club, richten over de radio het woord tot jullie omdat wij een plan hebben, waarvan wij geloven dat het voor velen van jullie van groot belang kan zijn. Dit plan heeft ten doel bij de Nederlandse jeugd technische liefhebberijen aan te kweken en al diegenen, die er een dergelijke hobby op nahouden, tot elkaar te brengen in één machtige, wijd-vertakte organisatie, waarin zij hun hobbies naar hartelust kunnen beoefenen. De naam van deze organisatie is: Hobby Club!

- De Hobby Club bestaat al bijna een jaar en de verwezenlijking van ons plan op kleine schaal heeft zo'n succes gehad, dat wij overtuigd zijn van het welslagen van een dergelijke onderneming in 't groot. Dit kan echter alleen als wij jullie tot dezelfde overtuiging als de onze kunnen brengen, als jullie meewerkt, meebouwt, niet alleen aan de Hobby Club, maar aan onze gemeenschappelijke toekomst, de toekomst van Neêrlands jongere generatie, die tevens is: de toekomst van Nederland!

- Herinner jij je soms ook zo'n jongen, dien je kende als een knaap zonder pit, zonder belangstelling, zonder een eigen liefhebberij en door dit alles zonder toekomst? Zo één, die zich met zijn vrije tijd geen raad wist, die zich altijd verveelde, die op straat rondhing en ontevreden over zichzelf en over anderen was? En heb jij toen ook het wonder meegemaakt dat die knaap zonder pit en zonder toekomst, tot belangstelling gebracht door een vriend of kennis, geboeid werd voor een liefhebberij, een studie of ideaal en daardoor veranderde in een energiek en enthousiast werker, in een veel-belovend lid van de maatschappij? Sommige luisteraars zullen niet ver hoeven te zoeken. Die jongen.... dat waren zij zelf.

- Hun zou ik willen vragen: herinner je je nog hoe je je voelde, toen je na jaren van doelloos voortsukkelen in de

dagelijkse sleur, ineens gepakt werd door een bepaalde idee? Hoe je in één slag uit dat ene, nietige vonkje alle levenskracht putte, waarop je jarenlang vergeefs gehoopt en gewacht had? Hoe je opging in je ideaal en daaraan tevens het stuwend vermogen ontleende voor grotere activiteit bij je dagelijks werk? En dat alles doordat je belangstelling gewekt was, doordat je een eigen interesse, een eigen liefhebberij, een eigen ideaal had? Welnu, geloof je dan niet dat in het opwekken van de belangstelling een krachtige werkende medicijn schuilt voor alle jonge mensen, die willoos en stuurloos in hun moeilijkheden ronddobberen?

- Ons doel is dan ook in de eerste plaats het opwekken van de belangstelling. We beperken ons daarbij tot een gebied, waarvoor de meesten van onze leeftijd 't snelst warm lopen: techniek. En als de belangstelling voor de een of andere tak van de techniek er eenmaal is, dan is het de taak van de Hobby Club er voor te zorgen dat uit die belangstelling iets groeit, dat niet alleen een ideale vulling van je vrije tijd vormt, maar je tevens met hoofd en handen aan je toekomst doet werken: de technische hobby!

- Het opwekken van die technische belangstelling en het aankweken van die technische hobbies deden wij tot nog toe in hoofdzaak door middel van het door onszelf geschreven en uitgegeven blad HOBBY CLUB en dat we daarmee succes hebben gehad, bewijzen de vele honderden enthousiaste brieven die wij ontvingen. Nu echter is het tijdstip gekomen, waarop we veel effectiever te werk kunnen gaan en wat dit ook voor jou kan betekenen, zal je duidelijk worden als ik je wat over het ontstaan van de Hobby Club vertel.

- In October van het vorige jaar toonde onze natuurkundeleraar ons aan de hand van enkele voorbeelden aan, dat de enorme ontwikkeling en de grote prestaties van de moderne techniek en wetenschap vooral een gevolg zijn van de samenwerking tussen ingenieurs, technici en geleerden op verschillend gebied. De moderne fotografie bijvoorbeeld komt voort uit de schei-, wis- en natuurkunde. Onze leraar zei, dat we van deze les desnoods alles mochten vergeten, mits we de betekenis van één woordje in onze gedachten hielden, dit ene: Samenwerking

- Nog diezelfde dag werd de Hobby Club geboren, eigenlijk als iets ‘vanzelfsprekends’, dat we echter, zoals dat meer gaat, altijd domweg over 't hoofd hadden gezien. Om dit te kunnen begrijpen, moet je weten dat ik-zelf al jaren lang op-

ging in mijn radio-hobby en dat mijn buurman op school een film-enthousiast was, die zelf de camera hanteerde. Mijn laatste experimenten waren het opnemen van gramofoonplaten en toen ik in een volgend les-uur nog eens over de woorden van den natuurkundeleraar nadacht, viel het me in dat mijn buurman en ik moesten gaan samenwerken, omdat wij in 'samenwerking' een.... sprekende film zouden kunnen maken. En zat er niet een knaap in onze klas, die voor schoolfuiven de prachtigste schijnwerper-installaties bouwde? Met dien moesten we voor onze geluidsfilm-opnamen ook gaan samenwerken. En was er in 4B, een parallelklas van de onze, niet een jongen, die gewoonweg leefde voor zijn scheikundehobby en daarmee stof gaf tot de wonderlijkste verhalen? En dan dien jongen in 3A niet te vergeten, die stiekem onder les zulke fantastische foto's van de leraren had gemaakt! En de jongens van wie ik zeker wist dat ze een radiohobby hadden.. als wij allen eens samenwerkten? Dan konden we vast nog veel meer tot stand brengen dan alleen maar een sprekende film.

- Wat we in samenwerking het eerst tot stand brachten, was de Hobby Club. Mijn buurman en ik hadden het hele stel bij elkaar getrommeld en toen we nagingen wat we in samenwerking zo al konden bereiken, duizelden we. De practijk heeft ons in onze verwachtingen niet teleurgesteld en van het begin af aan hadden we geluk. Van den vader van één onzer leden kregen we de beschikking over een prachtig clublokaal, bestaande uit de zolderverdieping van een groot koopmanshuis aan de Herengracht te Amsterdam. Daar hielden we een propaganda-avond, die ons enkele tientallen leden opleverde, meest jongens die met radio knutselden.

- Het eerste grote object, waarin onze samenwerking tot uiting kwam, was het opnemen van een propaganda-film met geluid op gramofoonplaten. Wekenlang zijn we daar mee bezig geweest en de afdelingen Radio, Electriciteit, Fotografie en Film waren volledig gemobiliseerd. Het was een kolfje naar onze hand: een verhaal schrijven, waarin alle werkzaamheden van de Hobby Club tot uiting werden gebracht, daarvan een scenario en een draaiboek maken, schijnwerper-installaties bouwen, experimenteren met het gramofoonopname-apparaat, de film opnemen, monteren, het bijbehorend geluid, muziek en spreken op gramofoonplaten opnemen en tientallen andere interessante karweitjes opknappen.... geloof me, we genoten er van! Een ander belangrijk object, waarin we nauw samen-

werkten, was ons clubblad HOBBY CLUB, dat in het voorjaar uitgroeide tot het meest gelezen jongensblad in Nederland en dat ons financieel in staat zal stellen de plannen te verwezenlijken, waarover ik jullie tot slot zal spreken.

- Elke Woensdag-, Zaterdag- en Zondagmiddag of -avond waren wij als jongens van de Hobby Club bijeen in ons clublokaal, waar we in vruchtbare, kameraadschappelijke samenwerking onze hobbies uitleefden. We beschikten, daar we botje bij botje hadden gelegd, over prima gereedschappen, onderdelen, materialen en instrumenten en vulden elkaar aan in technische kennis, ervaring en handigheid. We werkten maar niet zo in het wilde weg, maar volgden wel-overwogen plannen, die op de maandelijkse ledenvergadering werden opgesteld. En wat we in negen maanden zoal gedaan en bereikt hebben?

We hielden cursussen in radiotechniek, morse-seinen en opnemen, electriciteit en fotografie en richtten een bibliotheek in; we organiseerden gezellige filmavonden, interessante voordrachten en lezingen, excursies naar Philips, Radio Kootwijk, naar de zenders en studio's in Hilversum, naar het Algemeen Handelsblad en naar een grote electriciteitscentrale; we verzorgden met onze eigen-fabrikaatschijnwerper-, film- en versterkerinstallaties verscheidene schoolfuiven; we maakten van onze club een reportage op gramofoonplaten, die door PCJ naar Indië werd uitgezonden; we bouwden een reportagewagen om buiten het clublokaal platen te kunnen opnemen; we namen deel aan een radiovossenjacht, hadden contact met vooraanstaande zendamateurs, namen een fantastische kleuren-sprookjes-poppenfilm op, die binnenkort in de Cinéac-theaters gedraaid zal worden, we vervaardigden voor het 50-jarig jubileum van onze H.B.S. een schoolfilm en tussen al deze bedrijven door deden we in ons clublokaal de meest opwindende experimenten en bouwden we de ene technische installatie na de andere. Soms was er dan een bedrijvigheid dat horen en zien je verging: boren, zagen, timmeren, vijlen, solderen.... van alles deden we aan onze met onderdelen en materiaal bezaaide werkbanken. Ginds stond een 5-meter-zender op stapel, daar een kortegolf-super, elders weer een versterker of een booglamp. In de afdeling Electriciteit waren de jongens bezig een 100.000 volts hoogspanningsgenerator te wikkelen, in de donkere kamer werden films ontwikkeld en foto's vergroot en in ons scheikundig laboratorium stonden ingewikkelde opstellingen van glazen buisjes en kolfjes,

waarin allerlei geheimzinnige stoffen werden gebrouwen. En weet je, waarom ik je met die opsomming probeer ‘lekker’ te maken? Omdat er ook voor jou een plaats is in het paradijs van de Hobby!

- Je zult wel denken dat we met dat alles steeds meer leden kregen, maar daarmee sla je de plank mis. Het was namelijk ons plan om de Hobby Club het eerste jaar klein te houden, omdat een experiment slechts dan kans heeft in 't groot te slagen als het in 't klein voor 100% gelukt is. We hebben het afgelopen jaar dus niet alleen geëxperimenteerd met radio, electriciteit, scheikunde, fotografie en film, onze club was zelf een experiment, dat we met de grootste aandacht gadesloegen en bestudeerden.

- Welnu, dit, ons grootste experiment, is ten volle geslaagd, vooral ook financieel. Met de exploitatie van ons blad HOBBY CLUB hebben we genoeg geld verdiend om de Hobby Club op grootscheepse wijze uit te breiden en het oprichten van afdelinge in andere plaatsen financieel te steunen. En wat de vorige resultaten van ons Hobby-Club-experiment betreft, deze zijn vastgelegd in rapporten, die door de leiders van de verschillende technische afdelingen zijn opgesteld. Aan de hand van deze rapporten heeft het bestuur van de Hobby Club het Hobby-Club-Systeem, het HCS, zoals wij dat noemen, ontworpen, dat over enkele weken in de vorm van een klein boekje gepubliceerd zal worden. Dit boekje, dat aan alle belangstellenden op aanvrage gratis wordt toegezonden, beschrijft in de eerste plaats de ideeën, de grondslagen en het doel van de Hobby Club. Het vertelt je hoe je lid kunt worden, wat je plichten zijn als lid, wie lid kan worden en welke hobbies je in de Hobby Club kunt beoefenen. Verder geeft het je een duidelijk overzicht van de organisatie van de Hobby Club en van onze werkmethoden, zoals bv. de technische scholing van beginnelingen.

- Het HCS-boekje is vooral ook een handleiding voor hen, die een plaatselijke afdeling van de Hobby Club willen oprichten. Zij, de ‘pioniers’ zoals hun bijnaam zal zijn, vinden in ons boekje precies aangegeven hoe ze dat moeten doen, niet alleen het oprichten, maar ook het opbouwen, toegelicht met plattegronden van clublokalen, constructie-tekeningen van werkbanken en schema's van electrische leidingen, en met gedetaileerde aanwijzingen in zake de financieele opzet en de plaatselijke propaganda. Ten slotte vermeldt het HCS-boekje de voornaamste punten van het werkprogramma voor 't volgend jaar van de

reeds bestaande Hobby Club, zoals het inrichten van een nieuw clubgebouw, de constructie van een stel kortegolfzenders en het werken daarmee, het bouwen van modelvliegtuigen, het aanleggen van modelspoorwegen en het experimenteren met stereofonie, stereofilm en als lest best: televisie!

- In Amsterdam krijgen we binnenkort de beschikking over een clubgebouw, dat plaats biedt aan vele honderden jongens. Elke technische afdeling krijgt daarin haar eigen lokalen, die zij geheel naar eigen wens kan inrichten. In dit nieuwe clubgebouw komt o.m. een klein hoogspanningslaboratorium, een feestzaal op de zolder, die tevens als filmstudio gebruikt zal worden, een modern ingericht scheikunde-laboratorium, een tekenkamer en een radiostudio, waar onze kortegolfzenders worden opgesteld.

- Om zo nauw mogelijk met de plaatselijke afdelingen te kunnen samenwerken en om de Hobby-Club-leden van heel Nederland af en toe met elkaar in contact te brengen, stichten we het volgend jaar in een mooie en centraal gelegen streek een Hobby-Club-kamp en daar zal door de samenwerking van duizenden jongens met verschillende hobbies en als resultaat van hun werkzaamheden gedurende de winter iets tot stand worden gebracht, dat heel Nederland in verbazing zal brengen, iets zo fantastisch, dat de wereld het nog niet kent, maar dat wij, Hollandse jongens, in samenwerking kunnen verwezenlijken. Wat het precies is, dat blijft voorlopig nog een geheim, maar alle ingewijden zijn er van ovetuigd, dat het in de hele wereld groot opzien zal baren en de roem van de Hobby Club wijd en zijd zal verspreiden. Ook jij kunt daaraan meewerken!

- Om lid van de Hobby Club te kunnen worden, moet je ten minste 12 jaar zijn. Een maximum-leeftijdsgrens is er niet en de medewerking van ouderen met technische hobbies zullen wij zeer op prijs stellen, vooral voor de technische opleiding van de allerjongsten. Voor jongens van 12-16 jaar bedraagt de contributie 50 cent, voor de ouderen een gulden per maand, zulks met inbegrip van een abonnement op ons blad HOBBY CLUB. Alle bestuursaangelegenheden worden op democratische wijze geregeld en elk half jaar worden hoofdbestuur, besturen van plaatselijke afdelingen, leiders van de diverse technische afdelingen en de redactie van ons blad door verkiezingen onder de leden gekozen. De medewerking aan ons blad HOBBY CLUB staat voor alle leden open en wordt op aantrekkelijke wijze gehonoreerd.

- Met nadruk wijzen wij er op dat de Hobby Club op poli-

tiek en godsdienstig terrein altijd strikt neutraal zal blijven en wat de reeds bestaande jeugdorganisatie betreft, wij hebben niet de minste concurrentie op 't oog en willen niet anders dan met hen een zo groot mogelijke samenwerking.

- Nu nog een geruststellend woord tot ouders en leraren, die wij zowel in het belang van de club als van haar leden te goed vriend willen houden. Om dit te bereiken hebben wij de bepaling ingevoerd dat clubleden, wier rapportcijfers ten gevolge van hun activiteit in de Hobby Club gedaald zijn, voor drie maanden geschorst worden. Of hiertoe moet worden overgegaan, beoordeelt de directeur van de school van het betrokken clublid. Het is misschien een wat straffe maatregel, maar hij zet de clubleden er toe aan hun uiterste best te doen en voorkomt allerlei onaangenaamheden. Wij weten hoe sceptisch en afwijzend vele ouders en opvoeders tegenover technische hobbies staan, maar wij hopen hen er metterdaad van te overtuigen dat hobbies, mits in goede banen geleid, een in hoge mate gunstige uitwerking op hun kinderen kunnen hebben.

- En dit brengt mij dan ten slotte op het ‘waarom’, op het ‘waarvoor’, het ‘waartoe’ van mijn betoog. Met welk doel willen wij de technische hobby stimuleren, met welk doel willen wij elken Nederlandsen jongen met belangstelling voor techniek in onze organisatie onderbrengen? Natuurlijk is de Hobby Club voor ons een heerlijk tijdverdrijf, een bron van voldoening en amusement, een prachtig object om onze krachten op te beproeven en natuurlijk willen wij de mogelijkheden van onze club vergroten door meer jongens in onze club te betrekken, willen wij andere jongens in de genoegens van onze club laten delen. Maar er is meer en dat is de toekomst van den Nederlandsen jongen, die, zoals ik al zei, de toekomst van onze jongere generatie en daarmee de toekomst van Nederland is!

- Nederland is een land met een beperkt grondgebied en dus met beperkte landbouwmogelijkheden. De toekomst van ons land ligt dan ook voor een belangrijk deel in de industrie en daarvoor heeft Nederland jongens nodig, die behalve hun hoofd ook hun handen kunnen gebruiken, jongens met aanleg voor techniek en alles wat daarmee samenhangt. Op dit gebied liggen voor jonge mensen, die al van kinds af aan de techniek uit liefhebberij beoefend hebben, betere kansen dan voor hen, die nooit een technische hobby hebben gehad. Denk aan Philips, aan Stork, Heemaf, Werkspoor, Shell, Spoorwegen,

K.L.M., P.T.T. en de vele andere grote en kleine bedrijven, die jaarlijks duizenden mensen voor technisch werk opleiden. Voor hoeveel jonge mensen met pit, ambitie en technische aanleg is daar geen plaats, voor hoevelen is daar geen levenspositie? En in de toekomst zal de techniek in het bedrijfsleven een steeds belangrijker plaats gaan innemen, welke toeneming voortdurend jonge krachten vereist. Daarin te voorzien behoort tot de taak van de Hobby Club!

- De toekomst van Nederland is de toekomst van zijn jongere generatie. Daarom wil de Hobby Club er het hare toe bijdragen om een jongere generatie te kweken, die op haar eigen benen kan staan. Zij kan dat, wanneer men haar de kans geeft het naast school en huis zo noodzakelijke 'derde milieu' te vormen. Daarbij willen wij, zoals ik al gezegd heb, niets afdoen aan het werk van bestaande jeugdorganisaties. Wij willen ook niet de techniek verheffen tot een hoger plan dan zij verdient. We zijn er ons wel van bewust dat er uit een geestelijk en moreel oogpunt veel belangrijker dingen zijn dan technische hobbies, maar t.a.v. de geestelijke en morele herbewapening van de jeugd geloven wij, dat men, om de massa van de jeugd te verheffen, niet te hoog moet grijpen. Zorg eerst voor een prettige en nuttige vulling van de vrije tijd, zorg voor een aantrekkelijk verenigingsleven en dan is er een basis, waarop men bouwen kan.

- In de Hobby Club is deze basis aanwezig en daarop bouwen kùnnen wij en zùllen wij! En wat de jongens in de Hobby Club dan zo al zullen leren? In het openbaar spreken, verantwoordelijkheid dragen, plannen ontwerpen en uitvoeren, organiseren, propaganda maken, boekhouden, artikelen schrijven en bovendien: ze zullen mensenkennis en technische kennis opdoen, ze zullen door onze nauwe samenwerking met jonge kunstenaars de beste uitingen van menselijk verstand en gevoel leren waarderen, allemaal factoren, die voor hun geestelijke vorming van het grootste belang zijn. Ze zullen mannen worden, berekend voor hun taak; mannen, in de beste zin des woords. En bovenal: ze zullen leren zich met elkander te verdragen, want stand, afkomst en politieke richting spelen bij ons geen rol. Waar het ons om gaat is: saamhorigheid en kameraadschap. En al met al zal de Hobby Club door haar serieuze opzet een leerschool zijn voor heel het verdere leven!

- De toekomst van Nederland en zijn jongere generatie is de toekomst van den Nederlandsen jongen. Hij.... neen, hier mag geen sprake zijn van 'hij'. Ons doel is geen 'hij' maar

ben ‘jij’! Jij, Nederlandse jongen met je bewust of onbewust verlangen naar iets eigens, naar iets dat helemaal van en uit jezelf is, dat uit eigen wensen is ontstaan en dat je met eigen kracht en verstand wilt ontwikkelen: bij ons in de Hobby Club vind je, wat je zoekt, kun je al je talenten ontplooien en kun je je hobby uitleven als nooit tevoren! En niet alleen jij, dat kunnen al je vrienden, dat kunnen jongens in andere steden en dorpen, dat kunnen alle jongens in Nederland! D i t is onze kans, de mooiste, maar misschien ook de laatste kans van ons jongensleven en daarom, laten wij haar aangrijpen, zoals onzen besten vriend: met beide handen! Laten wij haar aangrijpen om in ‘goodwill’ en vriendschap ons leven rijker en gelukkiger te maken en in samenwerking te bouwen aan een betere en schonere toekomst als JONGENS VAN DE HOBBY CLUB!

‘Zwanenburg’ Dinther N.-Br. 1942-1943, Amsterdam 1946-1947